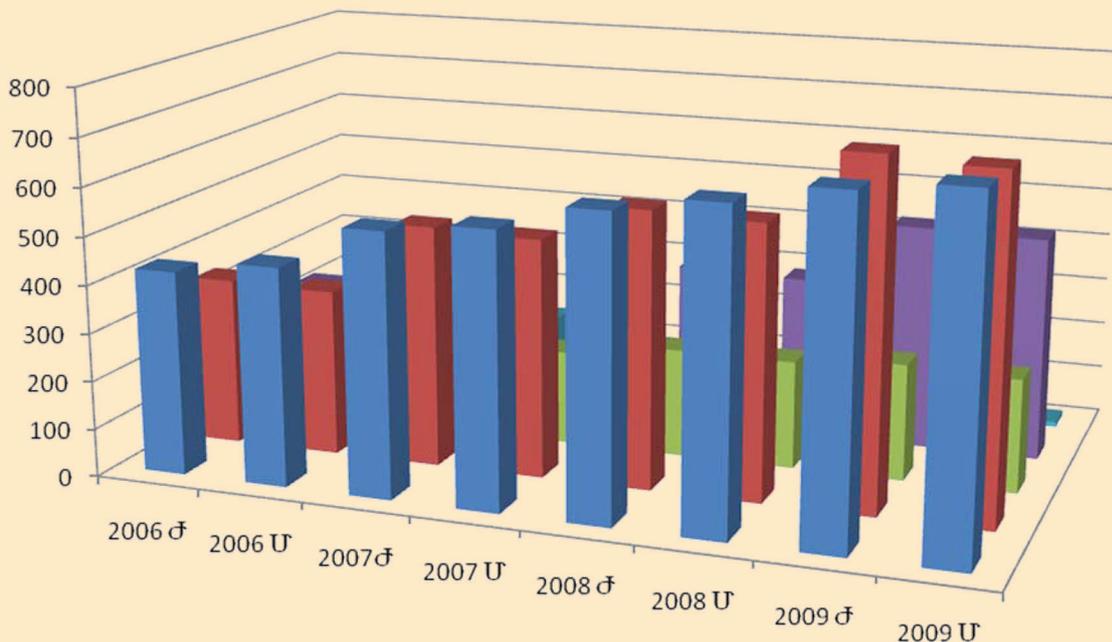

IOM • OIM

ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԳՐՄԱՆ, ՄՇԱԿՄԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱՆԱԿՄԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ԳՆԱՅԱՏՈՒՄ ԵՎ ԱՌԿԱ ԲԱՑԵՐԻ ԿԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

IOM International Organization for Migration

ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ
ՀԱՎԱՔԱԳՐՄԱՆ, ՄՇԱԿՄԱՆ ԵՎ
ՓՈԽԱՆԱԿՄԱՆ
ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒՄԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԵՎ ԱՌԿԱ ԲԱՑԵՐԻ
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

2010թ. դեկտեմբեր

ԵՐԵՎԱՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՍԵԾ
2011

ՀՏԴ 325:341,231.14:323(479,25)
ԳՄԴ 67.91+66,3(23)
Մ 261

Մանկե Մարինա
Մ 261 Միգրացիոն տվյալների հավաքագրման, մշակման և փոխանակման կատարելագործումը
Հայաստանի Հանրապետությունում: Կարիքների գնահատում և առկա բացերի վերլուծության /
Մարինա Մանկես. - Եր.: Տիգրան Մեծ, 2011. – 136 էջ:

Գնահատումը կատարվել է Իտալիայի Կառավարության կողմից ֆինանսավորվող «Ապօրինի միգրացիայի կանխումը Հայաստանում ու Վրաստանում և օրինական միգրացիայի դրական ազդեցության խթանում» ծրագրի շրջանակում:

Սույն փաստաթղթում ներկայացվող տեսակետները պատկանում են հեղինակներին և անպայմանորեն չեն արտացոլում ՄՄԿ-ի, նրա անդամ պետությունների կամ Իտալիայի Կառավարության դիրքորոշումները: ՄՄԿ-ը որևէ պատասխանատվություն չի կրում թարգմանության հետևանքով տեղ գտած անճշտությունների համար:

ՄՄԿ-ը հավատարիմ է այն սկզբունքին, որ մարդասիրական և կանոնավոր միգրացիան շահեկան է միգրանտների և հասարակության համար: Որպես միջ-կառավարական կառույց՝ ՄՄԿ-ը գործում է միջազգային համայնքի իր գործընկերների հետ միգրացիայի գործառնական մարտահրավերների հաղթահարման բնագավառում աջակցության, միգրացիայի հարցերի ընթացման խորացման, միգրացիայի միջոցով սոցիալական և տնտեսական զարգացման խրախուսման, միգրանտների մարդկային արժանապատվության և բարեկեցության պաշտպանության ուղղությամբ:

Հեղինակ՝ Մարինա Մանկե

Գնահատումը կատարվել է Մարինա Մանկեի և Թոմաս Մորտենսենի կողմից

ՀՏԴ 325:341,231.14:323(479,25)
ԳՄԴ 67.91+66,3(23)

Տպագրվել է Միգրացիայի միջազգային կազմակերպության Հայաստանյան առաքելության կողմից

ՀՀ, ք. Երևան, 0010, Պետրոս Ադամյանի փ. 14, ՄԱԿ-ի տուն
Հեռ.՝ (374 10) 58 56 92; 58 37 86
Հեռապատճեն՝ 54 33 65 ներքին համար՝ 108
Էլ. փոստ՝ iom@arminco.com
Ինտերնետային կայք՝ <http://www.iom.int>

ISBN 978-99941-0-406-1

© 2011թ., Միգրացիայի միջազգային կազմակերպություն

Բոլոր իրավունքները պաշտպանված են: Առանց տպագրողի նախապես տված գրավոր թույլտվության սույն հաշվետվության որևէ մասի վերարտադրությունը, տեղեկատվության որոնման համակարգում պահպանումը կամ փոխանցումը ցանկացած եղանակով կամ էլեկտրոնային, մեխանիկական, պատճենահանման, ձայնագրման կամ այլ միջոցներով արգելվում է:

Բովանդակություն

Բովանդակություն	3
Հապավումներ	6
ՆԱԽԱԲԱՆ	7
Ամփոփագիր	9
Ներածություն. նախապատմությունը և մեթոդաբանությունը	11
Մաս 1. Միգրացիոն տվյալների հավաքագրումը և փոխանակումը Հայաստանում. կարիքների գնահատում	16
1. Ազգային համատեքստ	16
2. Տարածաշրջանային համատեքստ	20
Մաս 2. Հայաստանում միգրացիոն տվյալների հավաքագրման առկա շրջանակը և ենթակառուցվածքները. առկա բացերի վերլուծություն	22
1. Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիոն տվյալների հավաքագրման օրենսդրական դաշտը	23
2. Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիոն տվյալների հավաքագրման ենթակառուցվածքային ու վարչական համակարգերը	25
2.1. Միգրացիոն տվյալների վիճակագրական աղբյուրները	26
2.1.1. Մարդահամարի միջոցով միգրացիոն տվյալների հասանելիության ու որակի բարելավումը	28
2.1.2. Միգրացիոն լրացուցիչ տվյալների ստացում տնային տնտեսությունների հետազոտությունների միջոցով	30
2.1.3. Միգրացիայի ոչ պարբերական հետազոտությունները Հայաստանում	36
2.2. Միգրացիոն տվյալների վարչական աղբյուրները	37
2.2.1. Հայաստան մուտք գործելուն նախորդող ընթացակարգը և տեղեկությունների հավաքագրումը. օտարերկրացիներին տրվող այցելության հրավերները և վիզաները	39
2.2.2. Սահմանային հատման կետերում հավաքագրվող տվյալները Հայաստանում	43
2.2.3. Քաղաքացիական և կացության կարգավիճակի գրանցումը Հայաստանի Հանրապետությունում	49
2.2.4. Ապաստանի և միջազգային պաշտպանության կարգավիճակի որոշումը	55
2.2.5. Տեղեկատվություն Հայաստանում անկանոն միգրացիայի մասին	57
ՄԱՍ 3. Հիմնական բացահայտումների ու առաջարկների ամփոփագիր	59
Հավելվածներ	68
Հավելված 1. Գնահատման առաքելությունների օրակարգերը	68
Փորձագետ` պրն. Թոմաս Մորտենսեն, Դանիայի Ներգաղթի ծառայություն	72
Օր 1-ին. Չորեքշաբթի, 2010թ. հունիսի 9-ը	72
Հավելված 2. Մխենատիկ հարցաթերթիկի օրինակելի ձևը	76
Հավելված 3. Հարցաթերթիկի պատասխանների ամփոփում	87
Հավելված 4. Հայաստանում հաշվառվող միգրացիոն տվյալների օրինակներ	100
Հավելված 5. Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիոն տվյալների վարչական աղբյուրների ընդհանուր նկարագիրը	109

Հավելված 6. Առկա բացերի վերլուծության ամփոփ արդյունքներ	112
Հավելված 7. Միգրացիային առնչվող վիճակագրական փոխհամաձայնեցված ցուցանիշներ, որոնք ենթակա են փոխանակման տարածաշրջանային համատեքստում... ..	126
Հավելված 8. Ձեկույցում կիրառվող տերմինները.....	127
Հավելված 9. Միգրացիայի տեսանկյունից կարևոր հայտերի ձևեր, որոնք կիրառվում են Հայաստանում	131
Գրականության ցանկ.....	132

Գծապատկերներ

ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 1. ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ. ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍ	18
ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 2. ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆԵՐԻ ԾԱՎԱԼՆԵՐՆ ԸՍՏ ՆՇԱՆԱԿՄԱՆ ԵՐԿՐՆԵՐԻ, 2004-2009 ԹԹ.....	19
ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 3. ՀԱՇՎԱՌՎԱԾ ԺԱՄԱՆՈՂՆԵՐԸ (Ժ) և ՄԵԿՆՈՂՆԵՐԸ (Ճ) ԸՍՏ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ, 2006-2009 ԹԹ.	41
ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 4. ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻՆ ՏՐՎՈՂ ԿԱՑՈՒԹՅԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԸՍՏ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ, 2009 Թ.	50
ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 5. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ՀԱՅՏԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, 1999-2009 ԹԹ.....	56
ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 6. ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻ ՏԵՍԱՆԿՅՈՒՆԻՑ ԿԱՐԵՎՈՐ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏՏ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ	109

Աղյուսակներ

ԱՂՅՈՒՍԱԿ 1. ՄՈՒՏՔԻ ԱՐՏՈՆԱԳՐԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑՎԱԾ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ՑԱՆԿ՝ ԿՊԱՀ-Ի ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՄՈԴՈՒԼՈՒՄ ՆԵՐԱՌՄԱՆ ՀԱՄԱՐ	33
ԱՂՅՈՒՍԱԿ 2. ԱՅՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ՄՈՒՏՔԻ ՎԻՋԱՅԻ ԵՆԹԱԽՄԲԵՐԸ.....	41
ԱՂՅՈՒՍԱԿ 3. ՍԱՀՄԱՆԱՀԱՏՈՒՄՆԵՐԻ ԹԻՎԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԸՍՏ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ, 2006-2009 ԹԹ.....	101
ԱՂՅՈՒՍԱԿ 4. ՀՀ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐՈՎ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԿՈՂՄԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆԵՐԻ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ 2004-2009 ԹԹ., ՄԼՆ ԱՄՆ ԴՈԼԱՐ	101
ԱՂՅՈՒՍԱԿ 5. ՓԱԽՍՏԱԿԱՆԻ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 1999-2009 ԹԹ.....	102
ԱՂՅՈՒՍԱԿ 6. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՏԵՂԱՇԱՐԺԵՐՆ ԸՍՏ ՍԵՌԻ, ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԻ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ 2009 Թ.	103
ԱՂՅՈՒՍԱԿ 7. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԲԱՇԽՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ, ՍԵՌԻ ԵՎ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ 2001 Թ.....	104
ԱՂՅՈՒՍԱԿ 8. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ԲԱՐՉՐԱԳՈՒՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ԹԻՎԸ 2009 Թ.....	105

ԱՂՅՈՒՄԱԿ 9. ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻՆ ՏՐԿԱԾ ԿԱՑՈՒԹՅԱՆ (ԺԱՄԱՆԱԿԱԿՈՐ, ՀԱՏՈՒԿ ԵՎ ՄՇՏԱԿԱՆ) ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎՆ ԸՍՏ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ, 2009 Թ.	106
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 10. ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱՐԿՎԱԾ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻ ԹԻՎԸ, 2009 Թ.	108
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 11. ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ ՇՆՈՐՀՈՒՄԸ ԵՎ ՄԵՐԺՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, 2007-2009 ԹԹ.	108
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 12. ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ. ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԵՐ, ԳԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՏՏ ՀԱՐԹԱԿՆԵՐ	109
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 13. ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀԱՍԱՆԵԼԻՈՒԹՅԱՆ, ՓՈԽԱՆԱԿՄԱՆ, ՏԱՐԱԾՄԱՆ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄՄԱՆ ՆԵՐՈՒԺԻ ՏԵՍԱՆԿՅՈՒՆԻՑ	112
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 14. ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ.	114

Ներդիրներ

ՆԵՐԴԻՐ 1. ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ ՀՀ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ	14
ՆԵՐԴԻՐ 2. ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ՀԱՐՑԱԹԵՐԹԻԿԻ ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՄՈՂՈՒԼ. ԹՈՒՆԻՄԻ ՓՈՐՉ	30
ՆԵՐԴԻՐ 3. ԿՊԱՀ-Ի ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ԲԱԺՆԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	32
ՆԵՐԴԻՐ 4. ԿԱՑՈՒԹՅԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅԱՆ ՏՐՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻ ՑԱՆԿ, ԵՄ-Ի ՀԱՄԱՏԵՔՍ	35
ՆԵՐԴԻՐ 5. ԸՆԹԱՑԻԿ ՄԻԳՐԱՆՏ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԸՆՏՐՎԱԾ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, 2007 Թ.	36
ՆԵՐԴԻՐ 6. ՎԻՋԱՆԵՐԻ ԹՈՂԱՐԿՄԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	42
ՆԵՐԴԻՐ 7. ՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	44
ՆԵՐԴԻՐ 8. ՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ. ՊԱՀՎՈՂ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ	46
ՆԵՐԴԻՐ 9. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ ՔԱՐՏԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ. ՊԱՀՎՈՂ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	49
ՆԵՐԴԻՐ 10. ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՌԵԳԻՍՏՐ. ԱՄՓՈՓ ՆԿԱՐԱԳԻՐ	52

Հապավումներ

ԱԱԾ (ՀՀ)	(Հայաստանի Հանրապետության) Ազգային անվտանգության ծառայություն
ԱԵԿԱ	Արևելյան Եվրոպա և Կենտրոնական Ասիա
ԱՄԿ	Աշխատանքի միջազգային կազմակերպություն
ԱՄԴ	Արժույթի միջազգային հիմնադրամ
ԱՄՆ ՄԶԳ	Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների միջազգային զարգացման գործակալություն
ԱՆՀ	Անհատական նույնականացման համարանիշ
ԱՊՀ	Անկախ պետությունների համագործակցություն
ԱՎԾ (ՀՀ)	(Հայաստանի Հանրապետության) Ազգային վիճակագրական ծառայություն
DIS	Փաստաթղթերի տեղեկատվական համակարգ
ԵԱՀԿ	Եվրոպայի անվտանգության և համագործակցության կազմակերպություն
ԵՍ	Եվրոպական Միություն
ԶՊԾ (ՀՀ ԱՍՀՆ)	(Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության) Զբաղվածության պետական ծառայություն գործակալություն
ԷՆ	ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարություն
ԻՀ	Իրավապահ համակարգ
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՀՀ ԿԲ	Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
ՍԱԲՀ	Միավորված ազգերի բնակչության հիմնադրամ
ՍԱԶԾ	Միավորված ազգերի կազմակերպության զարգացման ծրագիր
ՍԱԿ	Միավորված ազգերի կազմակերպություն
ՍԱՓԳՀԳ	ՍԱԿ-ի փախստականների գլխավոր հանձնակատարի գրասենյակ
ՍՄԿ	Միգրացիայի միջազգային կազմակերպություն
ՍՄՀՀ	Մրցունակ մասնավոր հատված Հայաստան, ԱՄՆ ՄԶԳ կողմից ֆինանսավորվող ծրագիր
ՄՊԾ (ՀՀ ՏԿՆ)	(Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման նախարարության) Միգրացիոն պետական ծառայություն
ՆՏԱ	Ներքին տեղահանված անձինք
ՌԴ	Ռուսաստանի Դաշնություն
ՍԷԿՏ	Սահմանային էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական համակարգ (BMIS)
TAMIS	Օդանավակայանի ընդհանրական կառավարման տեղեկատվական համակարգ
VHS	Վիզաների/արտոնագրերի թողարկման տեղեկատվական համակարգ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Միգրացիոն խնդիրները աշխարհի շատ պետությունների օրակարգում առաջնային տեղեր են գրավում, հնչեղության են արժանանում տարածաշրջանային և միջազգային գիտաժողովներում ու համաժողովներում: Միգրացիայից բխող զարգացման ներուժն այն է, ինչ բոլորս փորձում ենք հասցնել առավելագույնի՝ միաժամանակ նվազագույնի հասցնելով միգրացիոն գործընթացների բացասական ազդեցությունները, որոնք տեղ են գտնում կանոնակարգիչ միջավայրից դուրս: Այս նպատակին հասնելու համար որոշակի ջանքեր են գործադրվում միգրանտների համար մարդու իրավունքների երաշխավորման ուղղությամբ՝ առանց վտանգելու ընդունող երկրների անվտանգությունը:

Միգրացիայից բխող հնարավորությունների օգտագործմանը և ռիսկերի կանխմանն ուղղված միգրացիոն քաղաքականության արդիականացման գործընթացի համար հաճախ չկան համարժեք ապացույցներ կամ հիմնավորումներ: Հուսալի, ժամանակային կտրվածքով ու տարբեր երկրների համար համադրելի և ամբողջական տվյալները միգրանտների թվի ու հոսքի վերաբերյալ մեծ պահանջարկ են վայելում պետական մակարդակում՝ զարգացման ազգային ռազմավարությունների, համապարփակ օրենսդրական դաշտի և արդյունավետ վարչական կառուցվածքների ձևավորման նպատակով: Հաշվի առնելով միգրացիայի միջսահմանային բնույթը, բնակչության տեղաշարժի մասին համարժեք վիճակագրության կարիք զգացվում է նաև տարածաշրջանային համատեքստում:

Վերջին տարիներին մեծ թափ են ստանում միգրացիոն տվյալների որակի բարելավմանն ուղղված աշխատանքները: Միջազգային գործակալությունները փորձում են գործնական լուծումներ գտնել, որոնք պետությունների համար կիեշտացնեն միջազգային միգրացիոն վիճակագրության վերաբերյալ ՄԱԿ-ի 1998թ. առաջարկների հետ համապատասխանության ապահովումը: Կոնկրետ առաջարկներ են մշակվել միգրացիոն տվյալների կայացած վիճակագրական աղբյուրների, մասնավորապես՝ մարդահամարների, տնային տնտեսությունների և այլ հետազոտությունների կիրառումը առավելագույնի հասցնելու վերաբերյալ (Սանթո Թոմաս և ուրիշներ, 2009 թ. ՄԱԿ-ի Եվրոպայի տնտեսական հանձնաժողովը (UNECE) և Եվրոպական համայնքների վիճակագրական գրասենյակ, 2006թ.): Միաժամանակ ավելի մեծ ուշադրություն է դարձվում միգրացիոն տվյալների այլ հնարավոր աղբյուրներին, ինչպիսիք են վարչական տվյալների շտեմարաններն ու ռեգիստրները, որոնց միջոցով վերլուծության ու քաղաքականության մշակման համար անհրաժեշտ հուսալի տեղեկատվություն ապահովելու հնարավորությունը հաճախ բավարար կերպով չի կիրառվում:

Հայաստանում նույնպես միգրացիոն տվյալների նկատմամբ պահանջարկն աճել է: Առավել խորանում է այն գիտակցումը, որ կառավարության ներկայիս գերակայությունների իրականացումը՝ միգրացիոն կառավարման արդյունավետ մեխանիզմների ստեղծման ու նոր հայեցակարգի մշակման հարցում հնարավոր կդառնա միայն այն դեպքում, եթե այն ընթանա երկրի ներսում և երկրից դուրս գրանցվող միգրացիոն գործընթացների մանրակրկիտ վերլուծությանը զուգահեռ: Բացի այդ, հաշվի առնելով միգրացիայի ազդեցությունը սոցիալ-տնտեսական այլ ոլորտներում, միգրացիոն վիճակագրության կարիք զգացվում է նաև ռազմավարություններ մշակելիս այնպիսի կարևորագույն ոլորտների համար, ինչպիսիք են՝ ժողովրդագրական զարգացումը, աղքատության կրճատումն ու ընդհանուր տնտեսական զարգացումը, տարածաշրջանային ինտեգրումը:

Միջազգայնորեն, այդ թվում և Հայաստանում Միգրացիոն տվյալների նկատմամբ ուշադրության աճի համատեքստում էլ ՄՄԿ երևանյան առաքելությունը ձեռնարկել է երկրի միգրացիոն վիճակագրության ներկայիս աղբյուրների վերաբերյալ սույն վերլուծությունը՝ նպատակ ունենալով առանձնացնել հիմնական գերակա ոլորտները, վերհանել առկա բացերը և առաջարկել կոնկրետ գործնական միջոցներ, որոնք կարճաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարում կարող են ձեռնարկվել միգրացիոն տվյալների որակի և հասանելիության բարելավման համար: Կարիքների գնահատումն ու բացերի վերլուծությունը իրականացվել է ՀՀ կառավարության սերտ համագործակցությամբ՝ ակնկալիքով, որ առաջարկների մշակման շուրջ համատեղ աշխատանքը լրացուցիչ օժանդակություն կհանդիսանա Կառավարության կողմից միգրացիոն գործընթացների կառավարման համապարփակ համակարգի մշակմանն ուղղված ներկայիս աշխատանքների համար: Ուսումնասիրությունն իրականացվել է Իտալիայի կառավարության կողմից ֆինանսավորվող «Հայաստանում և Վրաստանում անօրինական միգրացիայի կրճատման և օրինական միգրացիայի դրական հետևանքների մեծացման» ծրագրի ներքո, որին իրենց անկեղծ երախտիքն են հայտնում ՄՄԿ-ը և վերջինիս կառավարական գործընկերները:

Ս. Մնացականյան

ՀՀ Ազգային վիճակագրական
ծառայության նախագահ

Իլոնա Տեր-Մինասյան

Միգրացիայի միջազգային կազմակերպության
հայաստանյան առաքելության ղեկավար

Ամփոփագիր

2010 թ. մայիս-հունիս ամիսներին Միգրացիայի միջազգային կազմակերպությունը իրականացրեց կարիքների մանրամասն գնահատում ու առկա բացերի վերլուծություն՝ կապված առկա միգրացիոն տվյալների հավաքագրման, մշակման ու փոխանակման հետ: Առանձնակի ուշադրություն էր ցուցաբերվում հավաքված տվյալների հիման վրա հուսալի ու համապարփակ վիճակագրություն ապահովելու հնարավորության գնահատմանը, որը կիրառելի կլինի ՀՀ կառավարության կողմից միգրացիոն կառավարման որոշումների ընդունման ու արդյունավետ կարգերի մշակման հարցում: Գնահատումն իրականացվել է պետական կառույցների անմիջական պահանջով ու մասնակցությամբ, որոնց շարքում են, մասնավորապես՝ ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն պետական ծառայությունը, Ազգային վիճակագրական ծառայությունը, Ազգային անվտանգության ծառայությունը, Ոստիկանությունը և այլ պետական հաստատություններ, որոնք ուղղակի լիազորություններ չունեն միգրացիոն կառավարման ոլորտում, սակայն ապահովում են միգրացիային առնչվող տվյալներ:

Գնահատման հիմնական բացահայտումն այն էր, որ *Հայաստանի Հանրապետությունում արդեն իսկ հավաքագրվում է միգրացիային առնչվող տվյալների զգալի քանակություն, մասնավորապես հիմնվելով օտարերկրացիներին ուղղված հրավերների, վիզաների, սահմանահատման գրառումների, կացության կարգավիճակի և միջազգային պաշտպանության կարգավիճակի որոշման վրա:* Այս տվյալների աղբյուրների մեծ մասը անբողջությամբ համակարգչավորված են, և գրեթե բոլոր տվյալները պահվում են որևէ տեսակի էլեկտրոնային շտեմարանում:

Վերջին տաս տարիների ընթացքում առկա տվյալների շտեմարանների ինտեգրման աշխատանքները սկսվել են՝ նպատակ ունենալով ապահովել փոխհամադրելիությունն ու արդյունավետությունն ըստ Կառավարության էլեկտրոնային կառավարման ռազմավարության: Այս գործընթացի ներքո աշխատանքներ են իրականացվում, որպեսզի տվյալների նորաստեղծ շտեմարանները համապատասխանեն միգրացիոն շրջանի այս կամ այն փուլում գործընթացների կարգավորման հարցերում ներառված լիազոր կառույցների գործառնական կարիքներին: *Այնուամենայնիվ, բավարար ջանքեր չեն գործադրվում, որպեսզի տվյալների նորաստեղծ շտեմարանները և SS հարթակներն օգտագործվեն նաև հուսալի ու անբողջական վիճակագրական տեղեկություններ ձևավորելու համար՝ ըստ Կառավարության ներկայիս կարիքների ու միգրացիոն վիճակագրության կազմման գործող միջազգային մոտեցումների:*

Նախատեսվում է, որ միգրացիոն կառավարման ոլորտում գործավարական գործընթացների ավտոմատացման ընթացքի մեջ գտնվող աշխատանքը կշարունակվի՝ ժամանակի ընթացքում հանգեցնելով առաջնային տվյալների որակի բարելավմանը: Այս համատեքստում սույն զեկույցը առանձնացնում է մի քանի *կոնկրետ միջոցներ*, որոնք ձեռնարկելով արդեն իսկ առաջիկայում հնարավոր կլինի օժանդակել միգրացիոն տվյալների և վիճակագրության կատարելագործմանն ուղղված ներկայիս ջանքերին:

Ներկայացվող տեխնիկական/խորհրդատվական և մեթոդաբանական առաջարկները վերաբերում են ՄԱԿ-ի մոտեցումների հիման վրա *միգրացիայի աշխատանքային սահմանումների արդիականացմանը*՝ միգրացիոն տվյալների բոլոր գոյություն ունեցող վիճակագրական և հիմնական վարչական աղբյուրներում: Շեշտադրվում են *տվյալների տարբեր աղբյուրների փոխլրացումները*՝ տվյալների արդուսակների ու դասակարգումների տեսանկյունից:

Կազմակերպական տեսանկյունից հետագա կոնկրետ քայլերը կան Հայաստանում միգրացիոն տվյալները կատարելագործելու «ճանապարհային քարտեզը» ներառում է. 1) երկրում արդեն գոյություն ունեցող իրավիճակի քարտեզագրում (տվյալների ենթակառուցվածքի, օրենսդրական դաշտի և ամենանշանակալի բացերի առումով), 2) որոշում կայացնող մարմնի հովանու ներքո համակարգման մեխանիզմի հիմնում, որը կունենա տեխնիկական աշխատանքային խումբ՝ տեխնիկական մակարդակում որոշումների մշակմանն աջակցելու համար, 3) համաձայնություն կարևորագույն վիճակագրական ցուցանիշների շուրջ, որոնց հիման վրա կհավաքագրվեն տվյալները ու ընթացակարգային դաշտի մշակում (աղբյուրներ, պարբերականություն ու ենթախմբավորում), 4) ըստ համաձայնեցված ցուցանիշների՝ միգրացիայի վերաբերյալ վիճակագրությունը հավաքագրելու համար պատասխանատու անձի նշանակում, ընդ որում՝ ներգրավված բոլոր գերատեսչությունները վիճակագրական տվյալները կուղարկեն պատասխանատու անձին ըստ համաձայնեցված ընթացակարգերի, 5) տարածման եղանակի շուրջ համաձայնության կայացում կամ հրապարակելով (օր.՝ տարեկան) հաշվետվություններ, կամ էլ կայքէջում տեղադրելու, ինչպես նաև նման հաշվետվություններ պատրաստելու համար պատասխանատու անձի միջոցով (կամ առցանց տվյալներ), 6) իրավական և SS ենթակառուցվածքի բացերի վերհանում և համատեղ աշխատանք՝ այդ բացերը ծածկելու ուղղությամբ, 7) ուսուցումների և սեմինարների իրականացում:

Միջնաժամկետի առումով պատասխանատու անձին վիճակագրական տվյալների ուղարկումը կարող է արվել լիովին ինքնաշխատ կերպով, օր.՝ գերատեսչությունների առկա շտեմարանների միջև կապ հաստատելով և վիճակագրական հաշվետվությունների ձևավորման համար ընդհանուր ինտերֆեյս մշակելու միջոցով:

Ներածություն. նախապատմությունը և մեթոդաբանությունը

Վերջին տասը տարիներին Հայաստանի Հանրապետությունում (ՀՀ) միգրացիոն գործընթացները ենթարկվել են ինչպես քանակական, այնպես էլ որակական փոփոխությունների: Միգրացիայի որոշ տեսակներ, օրինակ՝ հարկադրված կամ քաղաքական նկատառումներով միգրացիան, որը գերակայում էր 1990-ականներին, նվազել է, մինչդեռ այլ տեսակները, օրինակ՝ սեզոնային, աշխատուժի ժամանակավոր տեղաշարժի կամ ընտանիքների վերամիավորման հետ կապված միգրացիան, սկսել են գերակայել: Քանակական առումով կարելի է ասել, որ առավել զարգացած տարածաշրջաններում (Հյուսիսային և Հարավային Ամերիկա, ԵՄ) մշտական բնակության նպատակով բնակչության ծավալուն արտահոսքը կայունացել է, իսկ տարանցիկ և ներգաղթային միգրացիոն հոսքերը արձանագրում են աճ:

Արձագանքելով Հայաստանում միգրացիոն գործընթացների գնալով բարդացող և տարատեսակ զարգացումներին՝ Կառավարությունը քայլ է ձեռնարկել միջազգային ստանդարտներին, տարածաշրջանային գերակա խնդիրներին և հաջող փորձին համահունչ համապատասխան օրենսդրական, նորմատիվային և վարչական դաշտի կատարելագործման ուղղությամբ: Այսպիսով, ընդունվել են մի շարք կարևոր օրենքներ և ենթաօրենսդրական ակտեր՝ «Պետական սահմանի մասին» և «Քաղաքական ապաստանի մասին» օրենքները (2001 թ.), «Օտարերկրացիների մասին» օրենքը (2006 թ.): Միգրացիայի կարգավորման գործում ներգրավված գերատեսչությունների միջև ավելի սերտ համագործակցության ապահովման նպատակով 2009 թ. դեկտեմբերի Կառավարության որոշման համաձայն՝ Միգրացիայի պետական ծառայությունը նշանակվել է որպես միգրացիայի ոլորտի համակարգող մարմին, որին հանձնարարվել է մշակել միգրացիայի քաղաքականության նոր համապարփակ հայեցակարգը: Վերջերս տեղի ունեցած մեկ այլ կարևոր զարգացումներից է միգրացիայի և սահմանների կառավարման ոլորտներում ժամանակակից տեղեկատվական և կապի տեխնոլոգիաների ավելի լայն կիրառությունը, որը բխում է 2009-2014 թթ. էլ-կառավարման, էլ-հասարակության և էլ-անվտանգության առավել ընդգրկուն ռազմավարական ծրագրից: Նշված ռազմավարության հիմքում ընկած է նոր սերնդի էլ-փաստաթղթերի (ինքնությունը հաստատող քարտերի և բիոմետրիկ անձնագրերի) ներդրումը, որոնք պիլոտային հիմունքով կսկսեն կիրառության մեջ դրվել 2011 թ. առաջին եռամսյակից:

Վերջին քսան տարիներին Միգրացիայի միջազգային կազմակերպությունը (ՄՄԿ) տրամադրել է տարաբնույթ տեխնիկական աջակցություն ՀՀ Կառավարությանը՝ նպատակ ունենալով ցուցաբերել հասցեական օժանդակություն երկրում միգրացիոն գործընթացների արդյունավետ կառավարման քաղաքականությունների և գործնական մեխանիզմների արդիականացման ուղղությամբ: Այս բնագավառում հիմնական մարտահրավերներից է **միգրացիոն բոլորաշրջանը բոլոր փուլերում**, այսինքն՝ նախքան միգրանտի կողմից երկիր մուտք գործելը, սահմանի հատման պահին, երկրի տարածքում գտնվելու փուլում և մեկնելու պահին, **տեղեկատվության գրանցման և մշակման միասնական փոխգործուն համակարգի բացակայությունը**: Միգրացիայի վերաբերյալ նման միասնական տեղեկատվական համակարգի բացակայությունը էապես նվազեցնում է գործառնական գործառույթների կատարման համապատասխան պետական մարմինների ունակությունը ինչպես բարեխիղճ միգրանտների հոսքերի դյուրինացման, այնպես էլ անկանոն միգրացիայի դեմ պայքարի ու սահմանային շարժերի հետ կապված հանցավոր գործունեության բացահայտման և կանխման առումով:

1990-ականների վերջից երկրում ներդրվել են մի շարք կարևոր տեղեկատվական բազա-

ներ և համակարգեր ինչպես Կառավարության սեփական միջոցների հաշվին, այնպես էլ միջազգային համայնքի տեխնիկական ու ֆինանսական աջակցությամբ: Ամենակարևոր գարգացումներից են Վիզաների տրամադրման տեղեկատվական համակարգի («VIIS»), Սահմանային էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական համակարգի («BMIS»), «Իրավապահ համակարգի» (ԻՅ) ներդրումը: Բացի այդ, ակտիվացել են Բնակչության պետական ռեգիստրում հավաքագրվող անհատական տվյալների մուտքագրման և մշակման ավտոմատացման աշխատանքները:

Ներկայումս գործող միգրացիայի կառավարման ապակենտրոնացված մոդելում, ինչևէ, միգրացիային առնչվող հիմնական ընթացակարգերի և գործառնությունների ավտոմատացման ընթացիկ ջանքերը կապված են այն ռիսկի հետ, որ նոր ձևավորվող տեղեկատվական բազաները և հարթակները ստեղծվում են **միմյանցից անջատ**՝ չունենալով կոնկրետ միգրանտի վերաբերյալ «միասնական վարչական գործ» կազմելու հնարավորություն, ինչին հետամուտ են հասնելու միգրացիոն ժամանակակից համակարգերը:

Ի լրումն վարչական գործընթացի խոչընդոտմանը, միգրացիային առնչվող ընթացակարգերի ավտոմատացման նկատմամբ միասնական մոտեցման բացակայությունը հաճախ հանգեցնում է նոր հզոր ռեսուրսների վերլուծական կարողությունների թերօգտագործմանը: Անշուշտ, միգրացիայի բարդ բնույթով և նրա դրսևորումների տարատեսակությամբ պայմանավորված՝ վարչական տեղեկատվական բազաները և ռեգիստրները հաճախ ծառայում են որպես այն տեղեկատվության միակ աղբյուրը, որը կարող է լույս սփռել բնակչության տեղաշարժերի բնույթի և ծածկույթի վերաբերյալ, հատկապես այն հարցերի առումով, որոնք արտացոլված չեն միգրացիայի մասին վիճակագրության ավանդական այլ աղբյուրներում՝ մարդահամարներում և հետազոտություններում:

Այդ իսկ պատճառով առկա վարչական տեղեկատվական բազաների արդյունավետ ինտեգրումը ավելի մեծ կարևորություն է ձեռք բերում. ընդհանուր սահմանումների և ցուցանիշների համաձայն՝ համախմբման դեպքում վարչական գրանցումները դառնում են միգրացիոն գործընթացների բոլոր դրսևորումների մոնիտորինգի հզոր գործիք: Պատշաճորեն վերլուծության ենթարկվելուց հետո վարչական տվյալները հնարավորություն են տալիս կատարել միտումների համեմատական վերլուծություններ ինչպես տարբեր ժամանակաշրջանների, այնպես էլ երկրների համար, կատարել կանխատեսումներ և մշակել ապագայի սցենարներ, այսինքն՝ այն ամենը, ինչը կարող է չափազանց արժեքավոր նշանակություն ունենալ միգրացիայի նախաձեռնողական հուսալի քաղաքականությունների մշակման և դրանք համապատասխան ծրագրային գործողությունների վերածման համար:

Հայաստանում միգրացիոն տվյալների արդյունավետ և ժամանակին գործող համակարգի մշակման անհրաժեշտությունը դարձել է այն հիմնական առաջարկություններից մեկը, որը ներկայացվել է 2008 թ. ՄՄԿ-ի և նրա միջազգային փորձագետների կողմից կատարված միգրացիայի կառավարման համապարփակ գնահատման արդյունքում: Ինչպես նշվում է եզրափակիչ զեկույցում, Հայաստանում անհրաժեշտ է մշակել «... միգրացիոն տվյալների կառավարման միասնական համակարգ և դրանով իսկ օպտիմալացնել տվյալների հավաքագրումը, վերլուծությունը և միգրացիայի կառավարմամբ զբաղվող գերատեսչությունների միջև դրանց փոխանակումը՝ հիմնվելով միգրացիայի այն ցուցանիշների միասնական ամբողջության վրա, որոնք պետք է համաձայնեցվեն և կիրառվեն համապատասխան բոլոր կառույցների կողմից [...]» (ՄՄԿ, 2008ա): Այս նպատակի իրագործման ուղղությամբ որոշվել են մի շարք քայլեր և գործողություններ, որոնք, ի թիվս այլոց, ներառել են հետևյալ միջոցառումները.

1. Մշակել պետական մարմինների կողմից միգրացիայի միասնական տեղեկատվական բազայում տվյալների մուտքագրման և նորացման կարգ: Տվյալների ծածկագրումն իրականացնող անձինք պետք է անցնեն ուսուցում՝ ծածկագրման գործընթացում անհամապատասխանություններից խուսափելու նպատակով:
2. Մշակել գործառնական մակարդակում միգրացիոն տվյալների փոխանակման և համատեղ օգտագործման կարգը:
3. Մշակել համակարգ (համակարգչային ծրագիր) և մեթոդաբանություն, որը թույլ է տալիս համադրել ու ընդհանրացնել միգրացիայի տվյալների շտեմարանում պահվող տեղեկատվությունը և դրա հիման վրա կազմել միասնական վիճակագրական հաշվետվություններ:
4. Կարգավորել միգրացիայի տվյալների միասնական շտեմարանում պահվող տեղեկատվության հանրային հասանելիությունը:
5. Մշակել միգրացիայի տվյալների միասնական շտեմարանում պահվող հատուկ տվյալների օգտագործման հնարավորության սահմանափակման ռեժիմ: Նմանապես պետք է ճանաչվի նաև տվյալների կառավարման այս համակարգի համակարգող դերը (ՄՄԿ, 2008ա):

Հայաստանի Հանրապետության Կառավարությունը լիովին գիտակցում է, որ միգրացիոն ընթացակարգերի ավտոմատացումը պետք է իրականացվի **ինտեգրված** եղանակով կամ, այլ կերպ ասած, նախաձեռնվի «**կառավարության՝ որպես միասնական մարմնի**» մոտեցման հիման վրա: Ինչպես հայտարարվում է 2008-2012 թթ. Կառավարության ծրագրում, «Կառավարությունը կշարունակի բնակչության տեղաշարժի ուղղությունների և թվերի հաշվառման միասնական համակարգի ստեղծման գործընթացը, որը թույլ կտա գնահատել միգրացիոն իրավիճակը և մշակել միգրացիոն առանձին հոսքերի բացասական ազդեցության կանխմանն ուղղված միջոցառումներ» (Հայաստանի Հանրապետության Կառավարություն, 2008 թ.). Ներդիր 1-ում նշվում են պետական շահագրգիռ մարմինների կողմից վերջերս ձեռնարկված մի շարք այն կոնկրետ քայլերը, որոնք ուղղված են Հայաստանում միգրացիոն տվյալների կառավարման համապարփակ դաշտի ձևավորմանը:

Կարիքների գնահատման և առկա բացերի վերլուծության սույն հասցեական աշխատանքները կատարվել են՝ հաշվի առնելով միգրացիոն տվյալների կառավարման միասնական համակարգի ստեղծման ՀՀ Կառավարության վերոնշյալ գերակա խնդիրը, միաժամանակ նպատակ ունենալով մանրամասն ներկայացնել միգրացիոն տվյալների առումով Միգրացիայի կառավարման գնահատման հիմնական դիտարկումները, ինչպես նաև մշակել առավել մանրամասն և հասցեական առաջարկություններ ներկայացնել ՀՀ Կառավարությանը այս բնագավառում հետագա անելիքների վերաբերյալ:

**ՆԵՐՂԻՐ 1. Միգրացիոն վիճակագրության կատարելագործման ուղղությամբ
ՀՀ իշխանությունների կողմից իրականացված միջոցառումները**

Հայաստանում միգրացիոն հոսքերի ընդհանուր ծավալը գնահատելու նպատակով 2000 թվականից սկսած Միգրացիայի պետական ծառայությունը (ՄՊԾ) հավաքագրում է Հայաստան մուտք գործող և Հայաստանից մեկնող անձանց թվի մասին ամսական տվյալներ. 1) ՀՀ ԿԱ Ավիացիայի գլխավոր վարչությունից /օդային սահմանի հատում/, 2) ՀՀ ԱԱԾ-ի Սահմանապահ զորքերից /ցամաքային սահմանի հատում/ և 3) ՈՂ-ի Սահմանապահ վարչությունից /Մեղրիի հսկիչ սահմանային կետ/։ Գործակալությունը ամփոփում է այս տվյալները և տրամադրում դրանք շահագրգիռ պետական մարմիններին, այդ թվում՝ Ազգային վիճակագրական ծառայությանը։

Վերոնշյալ տվյալների հավաքագրումը ծառայում է որպես հիմք միայն միգրացիոն հաշվեկշիռը հաշվառելու համար՝ թույլ չտալով պատկերացում կազմել միգրանտների ժողովրդագրական առանձնահատկությունների, ուղևորությունների նպատակների, քաղաքացիության և միգրացիոն քաղաքականության մշակման համար էական նշանակություն ունեցող այլ տվյալների մասին։ Այդ տվյալները ստանալու նպատակով արդեն 2004 թ. ՄՊԾ-ը մշակեց «ՀՀ-ում բնակչության արտաքին միգրացիայի տեղեկատվական համակարգի մշակման ծրագիրը»՝ հաստատված 2004 թ. դեկտեմբերի 23-ի ՀՀ Կառավարության արարողակարգային թիվ 52 որոշմամբ, որը չիրականացվեց ֆինանսական միջոցների բացակայության պատճառով։

2006 թ. հունիսի 22-ին ընդունվեց «Հայաստանի Հանրապետության սահմանային կառավարման տեղեկատվական համակարգի ստեղծման և նրա շահագործման կանոնների և կանոնակարգերի հաստատման, ինչպես նաև օգտվողների ցանկի սահմանման մասին» ՀՀ Կառավարության թիվ 884 որոշումը, որի համաձայն՝ նշված համակարգի ներդրման և վարման համար պատասխանատու մարմին է ճանաչվել ՀՀ Ազգային անվտանգության ծառայությունը։ Ըստ առկա տեղեկությունների՝ համակարգն արդեն ներդրվել է «Զվարթնոց» օդանավակայանում, Բագրատաշենի և Մեղրիի հսկիչ սահմանային կետերում։

Իրավիճակի մասին հստակ պատկերացում կազմելու նպատակով 2009 թ. օգոստոսի 8-ին ՄՊԾ-ը նախաձեռնեց ԱԳՆ-ի, ԱԱԾ-ի, ԱՎԾ-ի և ՄՊԾ-ի ներկայացուցիչների հանդիպում ԱԳՆ-ում։ Հանդիպման ընթացքում մասնակիցները քննարկեցին որպես երկրում միգրացիոն վիճակագրության լրացուցիչ աղբյուր միգրացիոն քարտերի ներդրման հարցը։

Աղբյուրը՝ ՄՄԿ-ի Երևանյան գրասենյակին 2010 թ. մայիսին Միգրացիայի պետական ծառայության կողմից տրամադրված տեղեկություններ։

Աշխատանքները հետապնդել են հետևյալ առանձնակի նպատակները՝ միգրացիայի կառավարման համար կարևոր տեղեկությունների ու տվյալների հաշվառման ներկա ընթացակարգերի ուսումնասիրություն և քաղաքականության ձևավորման, մոնիտորինգի ու կանխատեսումների նպատակին ծառայող միգրացիոն վիճակագրության ստացման տեսանկյունից դրանց արդյունավետության գնահատում։

Ի լրումն, հաշվի առնելով միգրացիոն տվյալների կառավարման միասնական մոտեցման ապահովման կարևորությունը՝ հատուկ ուշադրություն է դարձվել **բնակչության շարժի հաշվառման առկա կարգի համակարգչայնացման և ավտոմատացման ուղղությամբ Կառավարության կողմից գործադրվող ջանքերի վերլուծությանը** և առկա տեղեկատվական բազաները մեկ միասնական շտեմարանում միավորելու գործընթացից առավելագույն օգուտների քաղմանն ուղղված **կոնկրետ տեխնիկական առաջարկությունների մշակմանը**։ Ի վերջո, տվյալ ուսումնասիրության հասցեական բնույթն ապահովելու նպատակով կազմվել և կառավարության համապատասխան գործընկերների հետ քննարկվել է գործ-

նական միջոցառումների ցանկը, որն արտացոլում է այն կոնկրետ քայլերը (կարճաժամկետ և երկարաժամկետ կտրվածքով), որոնք կարող են նպաստել միգրացիոն վիճակագրության հասանելիության և հուսալիության բարելավմանը, ինչպես նաև միջազգային հիմնական փորձին ու ստանդարտներին վերջինիս համապատասխանությանը:

Աշխատանքն իրականացվել է երեք փուլով: *Նախ*, կազմվել է միգրացիայի կարգավորման խնդիրներով զբաղվող հիմնական մարմիններին է տրամադրվել մանրամասն «սխեմատիկ» հարցաթերթիկ (տես հավելված 2-ը, որտեղ ներկայացվում է հարցաթերթիկի ձևը): *Երկրորդ*, 2009 թ. մայիսի 17-ից 21-ը անցկացվել են մանրամասն երկկողմ քննարկումներ իշխանությունների ներկայացուցիչների հետ: Հանդիպումների ժամանակ ստուգվել են հարցաթերթիկի պատասխաններում արտացոլված տեղեկությունները և վերհանվել են միգրացիային առնչվող տվյալների ու վիճակագրության հավաքագրման ու մշակման գործող կարգերի և ընթացակարգերի լրացուցիչ մանրամասները: *Երրորդ*, կազմվել է առաջարկությունների և միգրացիոն տվյալների կատարելագործմանն ուղղված գործնական միջոցառումների ցանկի նախագիծը, որը ներկայացվել է հիմնական շահագրգիռ կողմերին 2010 թ. հունիսի 10-ին կայացած մեկօրյա տեխնիկական սեմինարի ժամանակ: Առաջարկված «ուրվագծային պլանը» ներառել է կարճաժամկետ ու երկարաժամկետ կտրվածքով իրականացման ենթակա տեխնիկական ու կիրառական բնույթի հարցեր: Առաջարկվող գործողությունների ծրագիրը լայնորեն քննարկվել է Կառավարության ներկայացուցիչների, դոնոր համայնքի հետ և արժանացել է ընդհանուր հավանության:

Սույն զեկույցը բաղկացած է չորս բաժիններից: Ներածությանը հաջորդում է Մաս 1-ինը, որտեղ ամփոփ ներկայացվում են Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիոն տվյալների առնչությամբ ազգային և տարածաշրջանային համատեքստում առկա հիմնական կարիքներն ու գերակա հարցերը: Մաս 2-ում քննության են առնվում երկրում միգրացիոն տվյալների աղբյուրների երկու տեսակները՝ վիճակագրական և վարչական: Վերլուծությունը կատարվել է օրենսդրական, վարչական և գործառնական տեսանկյուններից: Վերհանվում են միգրացիոն տվյալների հաշվառման, մշակման, վիճակագրության ստացման, տվյալների փոխանակման և տարածման հետ կապված մի քանի բացեր, և ներկայացվում են կոնկրետ գործնական առաջարկություններ վերհանված բացերը կարճաժամկետ ու երկարաժամկետ հատվածում վերացնելու ուղիների վերաբերյալ: Մաս 3-ում ամփոփ նկարագրվում են հիմնական բացահայտումները և առաջարկությունները: Այստեղ ներկայացվում են առավել հուսալի վիճակագրություն ստանալու նպատակով տվյալների հաշվառման և մշակման կիրառվող եղանակների ճշգրտման ուղղությամբ մեթոդաբանական բնույթի միջոցառումները, ինչպես նաև կազմակերպական բնույթի որոշ գործնական քայլեր, որոնք կարճաժամկետ ու երկարաժամկետ կտրվածքով պետք է ապահովեն գործընթացի շարունակականությունը: Ջեկույցի եզրափակիչ մասը ներառում է հավելվածները և դաշտային այցերին վերաբերող նյութերը, աշխատանքների ընթացքում հավաքագրված տեղեկությունները, ինչպես նաև արդյունքները և առաջարկություններն արտացոլող ամփոփ աղյուսակները:

Կարիքների գնահատման և առկա բացերի վերլուծության արդյունքները, մշակված առաջարկությունները, որոնք ամփոփվել և ներկայացվում են սույն զեկույցում, նախագծային տարբերակով տրամադրվել են հիմնական շահագրգիռ կողմերին: Ներկա տարբերակը ներառում է համապատասխան գործընկերներից ստացված բոլոր մեկնաբանությունները և դրանով իսկ արտացոլում է համախմբված տեսլականը այն մասին, թե Հայաստանի Հանրապետությունում կարճաժամկետ և երկարաժամկետ կտրվածքով ինչպես առաջ ընթանալ միգրացիոն տվյալների հավաքագրումը և մշակումն օպտիմալացնելու ուղղությամբ:

Մաս 1. Միգրացիոն տվյալների հավաքագրումը և փոխանակումը Հայաստանում. կարիքների գնահատում

1. Ազգային համատեքստ

Հայաստանում միգրացիայի վերաբերյալ պարբերաբար հավաքագրվող հուսալի, օբյեկտիվ տվյալների բացակայությունը գնալով ավելի շատ է դիտվում որպես **միգրացիայի կառավարման արդյունավետ համակարգի ձևավորման** ուղղությամբ Կառավարության կողմից գործադրվող ջանքերին խոչընդոտող գործոն (ՄԱԶԾ, 2009 թ., ՄՄԿ, 2008ա): Այս խնդիրը ձեռք է բերում առանձնակի կարևորություն, քանի որ «վիճակագրության համապատասխան ուղղություններում եվրոպական ստանդարտներին ներդաշնակեցման կարճաժամկետ և միջնաժամկետ զարգացման ռազմավարությանը համահունչ միգրացիայի և ապաստանի հարցերով համապարփակ, հստակ ձևակերպված և հավասարակշռված Գործողությունների ազգային ծրագրի մշակումը և իրականացումը» և «միգրացիոն հոսքերի մոնիտորինգի էլեկտրոնային տեղեկատվական բազայի ստեղծումը» հայտարարվել է որպես «Եվրոպական հարևանության քաղաքականության» շրջանակում «ԵՄ/Հայաստան»-ի Գործողությունների ծրագրի գերակա առաջնահերթություններից մեկը (Եվրոպական Միություն, 2006 թ.) և կրկին անգամ հաստատվել են որպես այդպիսին առաջընթացի մասին վերջին գեկույցում (Եվրոպական Միություն, 2010 թ.):

Միգրացիայի կառավարման բնագավառում կարգերի և գործնական միջոցառումների մշակումը այն միակ աշխատանքը չէ, որի իրականացման համար պահանջվում են բնակչության միգրացիոն և այլ տեղաշարժերի մասին տեղեկություններ: Հաշվի առնելով Հայաստանի ընդհանուր զարգացման համար միգրացիայի նշանակությունը՝ միգրացիոն գործընթացների մասին կենսունակ տեղեկությունները նույնքան կարևոր են **առավել ընդգրկուն սոցիալ-տնտեսական հարցերի, օրինակ՝ տնտեսական աճի, աղքատության կրճատման, ժողովրդագրական զարգացման համար:** Այսպիսով, 2009 թ. հուլիսի Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդագրական քաղաքականության ռազմավարության համաձայն՝ արտագաղթը երկրի ժողովրդագրական զարգացման հիմնական մարտահրավերներից մեկն է, քանի որ այն բացասաբար է անդրադառնում վերարտադրողական տարիքի բնակչության տարիքա-սեռային հարաբերակցության վրա: Միաժամանակ, Ռազմավարությունում նշվում է, որ միգրացիայի արդյունավետ կառավարումը կարող է դառնալ երկրում ժողովրդագրական վիճակի բարելավման լրացուցիչ գործոն, այդ թվում՝ արտագաղթի ծավալների կրճատմանն ուղղված միջոցառումների և ներգաղթի խրախուսմանն ուղղված համարժեք քաղաքականության մշակման միջոցով (Հայաստանի Հանրապետության Կառավարություն, 2009ա, 64-66):

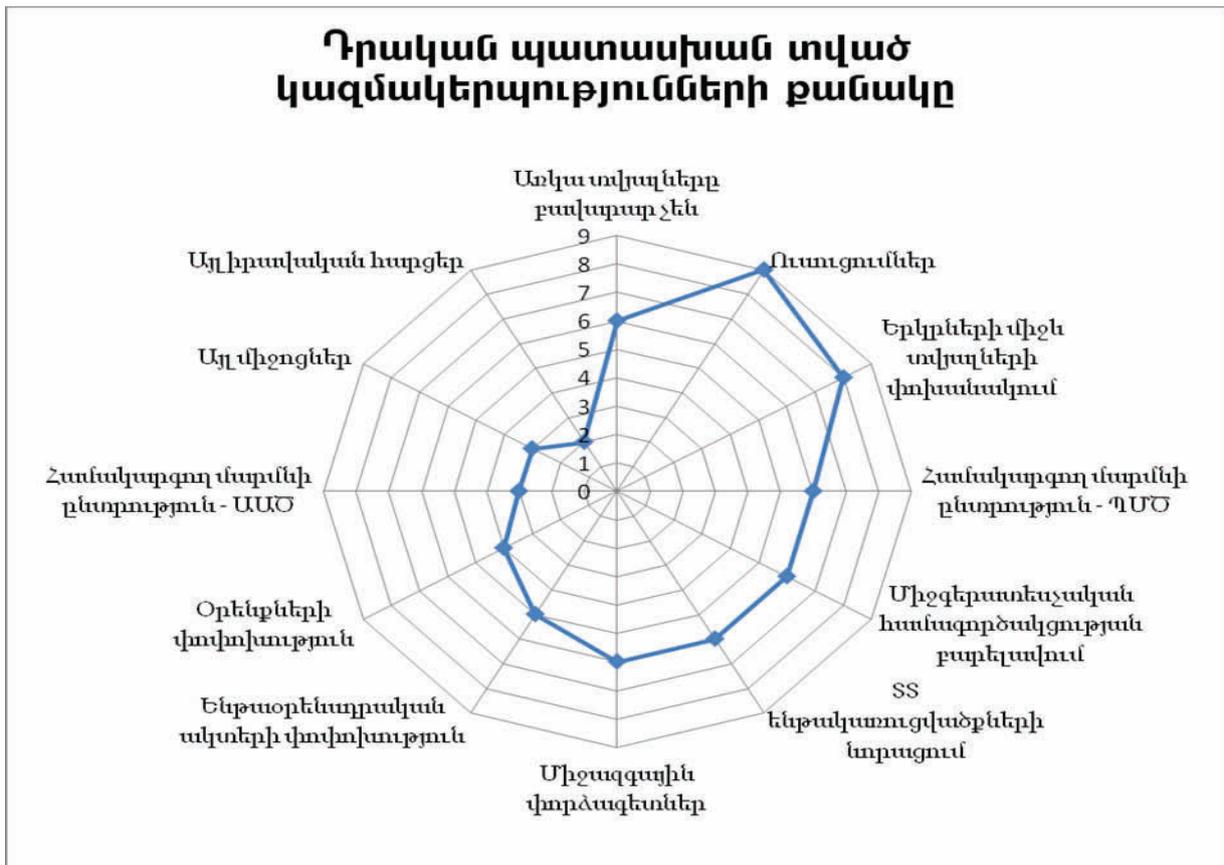
Ավելին, միգրացիայի վերաբերյալ համապարփակ տվյալները նույնքան օգտակար են **տնտեսության առանձին հատվածներում ու ոլորտներում** (օր.՝ զբոսաշրջություն) պետական գործողությունների մշակման համար: Թեև զբոսաշրջության մասին վիճակագրության ստացման համար պահանջվում է տվյալների մանրամասնում ըստ լրացուցիչ պարամետրերի (օրինակ՝ Հայաստան այցելողների համար ժամանակավոր բնակության գերադասելի տեսակներ կամ այցելուների շրջանում մեծ պահանջարկ վայելող վայրեր), սակայն սահմանափակումները տվյալների հավաքագրումը և ըստ միգրացիայի և կացության նախատեսվող տևողության դրանց մանրամասնումը հնարավորություն կտա ուղևորների այլ խմբերից տարանջատել զբոսաշրջիկներին: Իր հերթին սա կօգնի Էկոնոմիկայի նախարարությանը մշակել առավել հասցեական գործողություններ և դրանով իսկ բարձրացնել վարչական ռե-

սուրսների օգտագործման արդյունավետությունը (ԱՄՆ ՄԶԳ, 2008 թ.):

Միգրացիոն տվյալների առումով երկրի առանձնակի կարիքների գնահատման, առկա վիճակագրական ու վարչական ռեսուրսների վերհանման և միգրացիայի մասին հուսալի վիճակագրության ստացման համար վերջիններիս կիրառելիության որոշման նպատակով 2010 թ. ապրիլին կազմվել և պետական բոլոր հիմնական շահագրգիռ մարմիններին է տրամադրվել մանրամասն հարցաթերթիկ (հավելված 2): Ի լրումն գործող ռեգիստրների և տեղեկատվական բազաների վերաբերյալ հարցերի, պետական համապատասխան մարմիններին ուղղված հարցաթերթիկը ներառել է հարցեր այն մասին, թե արդյոք միգրացիայի բնագավառում տիրող իրավիճակի և երկրում արձանագրվող միտումների մասին առկա տեղեկությունները բավարար են վերոնշյալ պետական մարմինների իրավասությունների շրջանակում միգրացիայի կառավարման գործառույթների արդյունավետ իրականացման համար: Հարցման մասնակիցներին խնդրվել է նաև նշել այն հնարավոր միջոցառումները, որոնք կարող են ձեռնարկվել երկրում միգրացիոն տվյալների հասանելիության և որակի բարելավման նպատակով:

Հարցաթերթիկի պատասխանների հանգամանալից ամփոփագիրը, որը վերաբերում է տվյալների հավաքագրմանը, փոխանակմանը և տեղեկատվական կարիքներին, ներկայացվում է հավելված 3-ում: Դատելով պատասխանների ամփոփագրից՝ միգրացիային վերաբերող զգալի ծավալի տեղեկատվություն **արդեն իսկ հավաքագրվում է** Հայաստանում պետական մարմինների կողմից: Հարցման մասնակիցները նշել են նաև, որ իրականացնում են **տվյալների փոխանակում** Կառավարության ներսում և Կառավարությունից դուրս, թեև ոչ կանոնավոր հիմունքով: Արձագանքելով ընտրված ցուցանիշների թվի մասին վերջին տվյալների տրամադրման խնդրանքին՝ Ազգային վիճակագրական ծառայությունը, Ոստիկանությունը և Միգրացիոն պետական ծառայությունը ներկայացրել են միգրացիային առնչվող բավականին համապարփակ և տարատեսակ տվյալներ, որոնք մինչ օրս դեռևս ներկայացված չեն եղել ամփոփված տեսքով (տես հավելված 4): Սա նշանակում է, որ թեև տվյալները հավաքագրվում են ու մշակվում, սակայն **առկա տվյալների ամբողջությունը հեշտորեն հասանելի չէ**: Սրա մասին են վկայում նաև հարցման արդյունքները. ՄՄԿ-ի երևանյան գրասենյակի կողմից ստացված 16 պատասխաններից ոչ մեկում հարցմանը մասնակցած որևէ պետական գերատեսչություն չի նշել, որ միգրացիոն գործընթացների և միտումների մասին առկա տեղեկատվությունը **բավարար է** ամենօրյա աշխատանքում: Ավելին՝ նշվել է, որ Կառավարության գործառնական և քաղաքականության ձևավորման աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման համար անհրաժեշտ է հավաքագրել ու մշակել ավելի շատ տվյալներ:

ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 1-ում ներկայացվում են այն միջոցառումները, որոնք, հարցման մասնակիցների կարծիքով, կարող են նպաստել Հայաստանում միգրացիոն տվյալների բարելավմանը: Ինչպես երևում է, Հայաստանում պետական մարմինները առանձնապես կարիք ունեն **տեխնիկական աջակցության** ինչպես կարողությունների զարգացման (ուսուցում, փորձագետներ), այնպես էլ ՏՏ ենթակառուցվածքի արդիականացման ուղղությամբ: Ի լրումն, երկրի ներսում համագործակցության, ինչպես նաև այլ երկրների հետ **համագործակցության ընդլայնումը** ևս համարվում է որպես միգրացիոն տվյալների որակի ու հասանելիության բարելավմանն ուղղված առաջնահերթ միջոցառում:

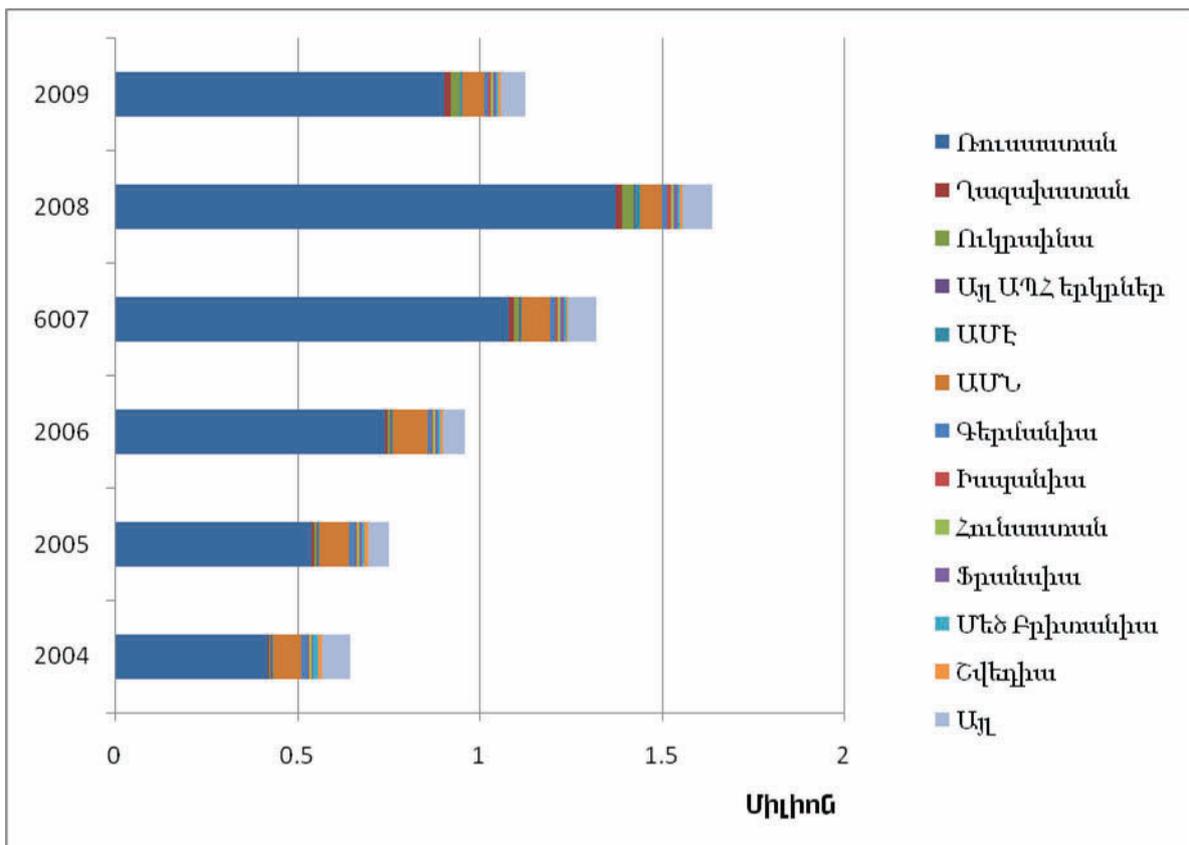
Աղբյուրը՝ Գնահատման հարցաթերթիկի պատասխաններ՝ ներկայացված ՄՄԿ-ի երևանյան գրասենյակին 2010 թ. մայիսին

Հարցաթերթիկի պատասխաններում արտացոլված տեղեկությունները ստուգվել են երկկողմ հանդիպումների ժամանակ, որոնց շնորհիվ վերհանվել են միգրացիոն կուտակային այն տվյալները և հոսքերը, որոնք անհրաժեշտ են ՀՀ պետական մարմիններին: Մասնավորապես, տարբեր դերակատարների կողմից գերակա կարևորություն է տրվել տվյալների ստորև խմբերին, որոնց հավաքագրումը, ինչևէ, **բավարար ծավալով չի իրականացվում** Հայաստանում.

- Հայաստան ժամանող ներգաղթածներ
 - Ըստ քաղաքացիության (մասնավորապես, օտարերկրացիների, հայերի, ինչպես նաև երկքաղաքացիություն ունեցող հայերի միջև տարբերակում կատարելու նպատակով):
 - Ըստ կացության տևողության (նպատակ ունի ապահովել համապատասխանությունը ՄԱԿ-ի առաջարկությունների հետ, որոշել տևական ներգաղթածներին /12 ամիս և ավելի մնացող անձինք/ կարճատև ներգաղթածներին /3-ից մինչև 12 ամիս տևողությամբ մնացող անձինք/: Սա կօգնի Էկոնոմիկայի նախարարությանը ժամանողների ընդհանուր թվից առանձնացնել զբոսաշրջիկների թիվը):
 - Ըստ նախորդ բնակության երկրի:
 - Այլ հնարավոր դասակարգումները կարող են արվել ըստ տարիքի, սեռի:

- Հայաստանից մեկնողներ
 - Ըստ նշանակման երկրի:
 - Ըստ կացության տևողության:
 - Ըստ տարիքի:
 - Ըստ աշխատանքի:
- Կարճաժամկետ միգրանտներ
- Աշխատանքային միգրանտներ Հայաստանից
 - Ըստ նշանակման երկրի:
 - Ըստ կացության տևողության:
 - Ըստ ոլորտի և աշխատանքի:
- Դրամական փոխանցումներ
 - Ըստ նշանակման երկրի:
- Ջրոսաշրջիկներ
 - Ըստ քաղաքացիության :

Գծապատկեր 2. Դրամական փոխանցումների ծավալներն ըստ նշանակման երկրների, 2004-2009 թթ.

Աղբյուրը՝ Կենտրոնական բանկի տվյալներ՝ ներկայացված ՄՊԾ-ի կողմից, տես ԱՂՅՈՒՄԱԿ

2. Տարածաշրջանային համատեքստ

Հայաստանում միգրացիոն տվյալների ներքին կարիքներից բացի, միգրացիոն պաշարների և հոսքերի մասին վիճակագրության նկատմամբ պահանջարկը գնալով աճում է նաև միջազգային համատեքստում: Հայաստանը ներգրավված է տարածաշրջանային ինտեգրման մի շարք գործընթացներում և անդամակցում է մի շարք միջազգային կազմակերպություններին: Հետևաբար, միգրացիոն տվյալների կառավարման համապարփակ համակարգի ստեղծման ընթացիկ աշխատանքներում պետք է նմանապես հաշվի առնվի միջազգային համայնքում տվյալների նկատմամբ պահանջարկի աճը: Կարևոր է ի սկզբանե ապահովել այն, որ հավաքագրվող վիճակագրությունը համապատասխանի գործող միջազգային համակարգերին և համադրելի լինի ոչ միայն Հայաստանում, այլ նաև այլ երկրներում և տարածաշրջաններում տարբեր ժամանակաշրջանների համար հավաքագրվող տվյալների հետ:

Միգրացիոն վիճակագրության ստացման տարածաշրջանային համատեքստում պետք է հաշվի առնվեն հետևյալ առանձնակի կարևորություն ունեցող չորս միջոցառումները.

- a. *Միջազգային համատեքստ.* միջազգային մակարդակում պետք է ապահովվի ՄԱԿ-ի առաջարկությունների հետ համապատասխանությունը (ՄԱԿ, 1998 թ.), որը նաև կապված է միջազգային 4 կառույցների՝ Եվրոստատի, ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողովի, ԱՄԿ-ի, ՄԱԿ-ի վիճակագրական բաժնի կողմից համատեղ անցկացվող հարցմանը Հայաստանի կողմից ազգային տվյալների ներկայացման հետ:
- b. *ԵՄ-ի համատեքստ.* հաշվի առնելով աշխարհագրական առումով Եվրոպական Միությանը Հայաստանի մոտ լինելու հանգամանքը, ինչպես նաև ԵՄ-ի չափանիշներին ու փորձին համապատասխանության հասնելու ընդհանուր ուղղվածությունը՝ պետք է հաշվի առնվեն հավաքագրվող միգրացիոն վիճակագրության ԵՄ-ի մոտեցումները և ընթացակարգերը: 2007 թ. հուլիսին ԵՄ-ի անդամ պետությունները համաձայնության են եկել ԵՄ-ում միգրացիոն վիճակագրության հավաքագրման և փոխանակման համակարգի շուրջ, որի արդյունքում կացության թույլտվությունների, կիրարկման և ապաստանի մասին տվյալները 2008 թվականից սկսած հասանելի են Եվրոստատի տեղեկատվական բազայում¹: Միգրացիայի վերաբերյալ ԵՄ-ում հավաքագրվող հիմնական վիճակագրական ցուցանիշների ցանկը տրվում է հավելված 7-ում:
- c. *ԱՊՀ-ի համատեքստ.* Հայաստանը անդամակցում է Անկախ պետությունների համագործակցությանը: Ըստ այդմ վերջերս ստեղծված Միգրացիոն մարմինների տնօրենների խորհրդի որոշումները պարտադիր են երկրի համար և պետք է հաշվի առնվեն ազգային մոտեցումների և համակարգերի մշակման ժամանակ: Այսպիսով, 2009 թ. Մինսկում ստորագրված պայմանագրի համաձայն՝ երկրում հավաքագրվող միգրացիոն տվյալները պետք է հնարավորություն տան պատասխանատու մարմնին՝ Միգրացիոն պետական ծառայությանը, կատարելու խորհրդի առջև ստանձնած իր պարտավորությունը, այն է՝ ներկայացնել տվյալներ ըստ մասնակից երկրների միջև փոխանակման ենթակա համաձայնեցված վիճակագրական ցուցանիշների (տես հավելված 7):
- d. *ՄՄԿ-ի համատեքստ.* վերջին տարիներին Եվրոպական հանձնաժողովի անմիջական խնդրանքով և սերտ համագործակցությամբ ՄՄԿ-ը սկսել է տրամադրել հասցեական տեխնիկական աջակցություն երկրներում տեղի ունեցող միգրացիոն գործընթացների

¹ Եվրոստատի տեղեկատվական բազա՝ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

համակողմանի պատկերների կազմման ուղղությամբ, որոնք հայտնի են որպես «միգրացիոն նկարագիր»: Նման զեկույցների կազմման աշխատանքներն իրականացվում են ազգային կառավարությունների հետ սերտ համագործակցության պայմաններում: «Միգրացիոն նկարագրերի» համար մշակված մեթոդաբանությունը ապահովում է հուսալի նախնական դաշտ երկրում միգրացիոն տվյալների օպտիմալացման համար: Հայաստանի առաջին միգրացիոն նկարագիրը կազմվել է 2008 թ. ՄՄԿ-ի և Սևծովյան տնտեսական համագործակցության կազմակերպության «Միգրացիայի կառավարման շուրջ սևծովյան խորհրդակցային գործընթաց» համատեղ ծրագրի շրջանակում: Սույն զեկույցի կազմման ժամանակ ձեռք բերված փորձը կարող է քննության առնվել տվյալների տարածման և հանրության լայն շրջաններին դրանց բացահայտման կարգի սահմանման ժամանակ:

ՀՀ պետական կառույցների, ինչպես նաև տարածաշրջանային համատեքստում միգրացիոն տվյալների նկատմամբ առանձնակի կարիքները, որոնք բացահայտվել են կարիքների սույն գնահատման շրջանակում, հաշվի են առնվել առկա տվյալների և համապատասխան համակարգերի բացերի մանրակրկիտ վերլուծության ժամանակ: Ստորև Մաս 2-ում ներկայացվում են առկա բացերի վերլուծության արդյունքները և այն կոնկրետ քայլերը, որոնք կարող են նպաստել երկրում միգրացիոն վիճակագրության հասանելիության ու որակի բարելավմանը:

Մաս 2. Հայաստանում միգրացիոն տվյալների հավաքագրման առկա շրջանակը և ենթակառուցվածքները. առկա բացերի վերլուծություն

Սույն վերլուծության շրջանակում ուսումնասիրվել են Հայաստանում **միգրացիոն տվյալների երկու տեսակի աղբյուրներ` վիճակագրական և վարչական**: Օրենսդրական, տեխնոլոգիական և գործառնական դաշտերի տեսանկյունից գնահատվել են տվյալների առկա և հնարավոր աղբյուրները հետևյալի համար. 1) միգրացիոն իրադարձությունների մասին առաջնային տվյալների գրանցում և պահպանում, 2) որոշակի պարամետրերի համաձայն` գրանցված տվյալների մշակում և համախմբում, 3) պետական մարմինների և միջազգային գործընկերների միջև միգրացիոն տվյալների (ինչպես անհատական, այնպես էլ համախմբված) փոխանակում, 4) Հայաստանում, Հայաստանի տարածքից դուրս և ոչ պետական դերակատարների շրջանում տվյալների տարածում:

Ինչ վերաբերում է **տվյալների հաշվառմանը**, ապա միգրացիոն տվյալների առկա աղբյուրները գնահատվել են փոխհամադրելիության և փոխլրացման, ինչպես նաև միգրացիայի մի քանի հանգուցային հատկանիշների վերաբերյալ տեղեկատվության գրանցման հնարավորության տեսանկյունից: Հատուկ ուշադրության է արժանացել երկու կարևոր պարամետրերի` *միգրացիայի տևողության և միգրացիայի պատճառի* մասին տեղեկատվության հաշվառման հնարավորությունը: Միգրացիայի կառավարման առումով այս հատկանիշները առանցքային մշանակություն ունեն, քանի որ նրանց հիման վրա ստացվող վիճակագրությունը թույլ է տալիս պատկերացում կազմել այնպիսի կարևոր հարցերի մասին, ինչպիսիք են տևական և կարճատև միգրացիան, աշխատանքային միգրացիան, զբոսաշրջությունը, ուսանողների միգրացիան և այլն: Վերլուծության ենթարկված այլ պարամետրերը ներառում են *միգրացիայի հաճախականությունը, ծագման և նշանակման երկրները, քաղաքացիությունը*: Ի լրումն, ուսումնասիրվել է սոցիալ-ժողովրդագրական և տնտեսական առանձնահատկությունների, մասնավորապես` *տարիքի, սեռի, մասնագիտության, զբաղվածության կարգավիճակի* որոշման հնարավորությունը:

Տվյալների **մշակման և համախմբման** առումով ուշադրություն է դարձվել ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառման տեսանկյունից տվյալների գրանցման գործընթացի արդյունավետության և, հետևաբար, ստացվող վիճակագրության արդիականության և հուսալիության հարցերին:

Սույն զեկույցում առանձնացվում է պոտենցիալ օգտվողներին տվյալների տրամադրման երկու հնարավոր եղանակ` **տվյալների փոխանակում և տվյալների տարածում**: Այս տարբերակումն արվել է` ելնելով գործընթացի ֆորմալ և պարբերական բնույթից, որի համաձայն` «փոխանակումը» նշանակում է տվյալների առավել տարերային և չկարգավորված փոխանակում, մինչդեռ «տարածումը» գործընթաց է, որը գլխավորապես առնչվում է համախմբված տվյալներին և պաշտոնական վիճակագրությանը և չի բնորոշվում գաղտնիության կամ տվյալների պաշտպանության հարցերով:

Բացերի վերլուծության արդյունքում արված բացահայտումների հիման վրա մշակվել են կոնկրետ գործնական առաջարկություններ` հատուկ ուշադրություն դարձնելով **միջազգային հիմնական առաջարկություններին և մոտեցումներին** համապատասխանության ապահովմանը, ներառյալ միջազգայնորեն ընդունված այն սահմանումների և հասկացությունների կիրառումը, որոնք առնչվում են միգրացիային (տես հիմնական հասկացությունների և տերմին-

ների ցանկը սույն զեկույցի հավելված 8-ում): Այն դեպքերում, երբ իրատեսական չի համարվել կարճաժամկետ հատվածում միջազգային ստանդարտներին համապատասխանության ապահովումը, առաջարկություններն արվել են՝ դիտարկելով դրանք երկարաժամկետ կտրվածքով:

Առաջարկությունների մշակման հիմքում ընկած մեկ այլ կարևոր ուղղորդող սկզբունքը **երկրում տվյալների բոլոր առկա աղբյուրների փոխհամադրելիության** ապահովումն է, որն արտացոլում է «ex ante» (այսինքն՝ միգրանտի կողմից որպես մտադրություն հայտարարված), «ex post» (որպես կայացած իրադարձություն միգրանտի կողմից հայտարարված) և տեղի ունենալու (որոշակի փաստաթղթի տրման) պահի դրությամբ միգրացիոն իրադարձությունները:

Վերլուծության մեջ հաշվի են առնվել նաև վերջին մի շարք միտումները և միգրացիոն տվյալների հավաքագրման խնդրում նորարարական մոտեցումները, օրինակ՝ բիոմետրիկ և տեղեկատվական ու կապի նոր տեխնոլոգիաները, ինչպես նաև վիճակագրական տվյալների որակի պահանջները, որոնք վերաբերում են տեղեկությունների հուսալիությանը, համադրելիությանը, օբյեկտիվությանը, արդիականությանը և ազատությանը:

Գնահատման և առկա բացերի վերլուծության արդյունքները ներկայացվում են

- Հավելված 3-ում, որտեղ ամփոփ ներկայացվում են Սխեմատիկ հարցաթերթիկի պատասխանները:
- Հավելված 5-ում, որտեղ համախմբված տեսքով ներկայացվում է առկա վարչական աղբյուրների (զծապատկեր 6, աղյուսակ 12) ենթակառուցվածքի մասին տեղեկատվությունը:
- Հավելված 6-ում, որտեղ ստացված տեղեկությունների հիման վրա ներկայացվում է տվյալների հավաքագրման, հասանելիության, համախմբման, տարածման հիմնական աղբյուրների, ինչպես նաև լրացուցիչ վիճակագրության ստացման հնարավորության գնահատականը (աղյուսակ 13): Բացի այդ, առաջարկվում են միգրացիայի մոնիտորինգի և վերլուծության տևական համակարգի մշակման համար անհրաժեշտ հնարավոր վիճակագրական ցուցանիշները (աղյուսակ 14): Աղյուսակ 14-ում նաև ներկայացվում է վերհանված բացերի և վարչական կառուցվածքների ընդհանուր նկարագիրը, ինչպես նաև կարճաժամկետ ու երկարաժամկետ կտրվածքով կոնկրետ գործնական միջոցառումները:

1. Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիոն տվյալների հավաքագրման օրենսդրական դաշտը

Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիայի բնագավառում տվյալների հավաքագրման և մշակման գործընթացը կարգավորվում է հետևյալ հիմնական իրավական ակտերով և պայմանագրերով.

- 1) «Օտարերկրացիների մասին» օրենք, ընդունվել է 2006 թ. դեկտեմբերի 25-ին:
- 2) «Անհատական տվյալների մասին» օրենք, ընդունվել է 2002 թ. հոկտեմբերի 8-ին:
- 3) «Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» օրենք, ընդունվել է 2002 թ. սեպտեմբերի 24-ին և ուժի մեջ է 2005 թ. հունվարի 1-ից:
- 4) «Ոստիկանության մասին» օրենք, ընդունվել է 2001 թ. ապրիլի 16-ին և փոփոխվել է 2006 թ. հունիսի 1-ին:
- 5) «Պետական վիճակագրության մասին» օրենք, ընդունվել է 2000 թ. ապրիլի 4-ին:
- 6) «Սոցիալական ապահովության քարտերի մասին» օրենք, ընդունվել է 2003 թ. սեպտեմբերի 24-ին:
- 7) «Բնակչության մարդահամարի մասին» օրենք, ընդունվել է 1999 թ. հոկտեմբերի 12-ին:

8) «Քաղաքացիական կացության ակտերի մասին» օրենք, ընդունվել է 2004թ. դեկտեմբերի 8-ին:

Բացի այդ, կառավարության մի շարք որոշումներ լրացնում են վերոնշյալ օրենքները՝ մանրամասնելով երկրում միգրացիոն տվյալների հավաքագրման գործընթացի առանձնահատկությունները: Ներկա գնահատման համատեքստում հատկապես կարևոր են դրանից երկուսը.

9) Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2006 թ. հունիսի 22-ի թիվ 884-Ն որոշում «ՀՀ սահմանային էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական համակարգ (ՍԷԿՏ) ստեղծելու, դրա շահագործման կարգը հաստատելու և համակարգից օգտվողների ցանկը սահմանելու մասին» և

10) Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2009 թ. դեկտեմբերի 17-ի թիվ 1515-Ն որոշում «Հայաստանի Հանրապետության Տարածքային կառավարման նախարարության ենթակայության տակ «Միգրացիոն պետական ծառայության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկի ստեղծման և Հայաստանի Հանրապետության Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն պետական ծառայության աշխատակազմի կանոնադրությունը և կառուցվածքը սահմանելու մասին»:

Վերոնշյալ իրավական ակտերը ձևավորում են միգրացիայի կառավարմանն առնչվող տեղեկությունների ու տվյալների հավաքագրման գործընթացը կարգավորող օրենսդրական դաշտը: Կարիքների վերլուծության կատարման պահի դրությամբ մշակվում էին մի շարք նոր օրենսդրական նախաձեռնություններ, որոնք, մասնավորապես, ուղղված էին ինքնությունը հաստատող նոր տեսակների փաստաթղթերը (ինքնությունը հաստատող քարտեր և բիոմետրիկ անձնագրեր) 2011 թ. առաջին կիսամյակում պիլոտային հիմունքով ներդնելու համար անհրաժեշտ դաշտի նախապատրաստմանը:

Այս առումով սույն գնահատման կատարման պահի դրությամբ նախատեսվում էր գործող օրենքների և ենթաօրենսդրական ակտերի, այդ թվում՝ վերը նշված իրավական փաստաթղթերից մի քանիսի վերանայում: Ի լրումն, մշակվում էին մի շարք նոր օրենքներ, օրինակ՝ անհատական տվյալների և պետության գործունեության արդյունքում ստացվող տեղեկությունների պաշտպանության նորմատիվային դաշտի նոր տարբերակը (տես ԵԱՀԿ-ի ԺՀՄԻԳ և ԵԱՀԿ-ի ԼԱՆ, 2008 թ.):

Բացերի սույն վերլուծությունը հիմնվում է 2010 թ. հունիսի դրությամբ առկա տեղեկությունների վրա: Այդ իսկ պատճառով ուսումնասիրվել են միայն ընդունված օրենսդրական ակտերը: Հաշվի առնելով միգրացիայի վերաբերյալ օրենսդրության հետագա մշակման ընթացիկ աշխատանքները, այդ թվում՝ 2010 թ. Ազգային ժողովի աշնանային նստաշրջանում վերոնշյալ մի շարք կարևոր իրավական ակտերի նախատեսվող վերանայումը, կարելի է հուսալ, որ վերհանված իրավական բացերը և հնարավոր առաջանցիկ քայլերը, որոնք ներկայացվում են վերջնական առաջարկությունների բաժնում, գալիք ամիսներին կարող են ներառվել Կառավարության կողմից քննության առնվող փոփոխությունների ցանկում:

2. Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիոն տվյալների հավաքագրման ենթակառուցվածքային ու վարչական համակարգերը

Հայաստանի Հանրապետությունում գործում է միգրացիայի ապակենտրոնացված կառավարման մոդել, ըստ որի՝ տարբեր գործառույթներ ու աշխատանքներ, օրինակ, օտարերկրացիների մուտքի, կացության, բնակության և ելքի, ՀՀ քաղաքացիների արտագաղթի, աշխատանքային միգրացիայի, ապաստանի և այլնի նկատմամբ հսկողությունն իրականացվում է տարբեր պետական մարմինների կողմից: Այսպիսով, վիզաների տրման և դրանց ժամկետի երկարաձգման համար պատասխանատվությունը համատեղ կրում են Արտաքին գործերի նախարարությունը (արտերկրում գործող հյուպատոսարանները և դիվանագիտական ներկայացուցչությունները և ԱԳՆ-ի Հյուպատոսական վարչությունը) և Հայաստանի Հանրապետության Ոստիկանության Անձնագրերի ու վիզաների վարչության ներկայացուցչությունը (ինչպես սահմանի վրա, այնպես էլ Հայաստանի տարածքում): Սահմանային հատման հսկողության և դեպի երկրի տարածք մուտքի թույլատրման որոշումների համար պատասխանատու են Ազգային անվտանգության ծառայության Սահմանապահ գործերը: Օտարերկրացիների կացության կարգավիճակի տրման/երկարաձգման (այդ թվում՝ քաղաքացիություն չունեցող անձանց կարգավիճակի) մասին որոշումները կայացնում է Ոստիկանությունը, որը տրամադրում է ժամանակավոր (մինչև 3 տարվա), մշտական (3 և ավելի տարվա) ու հատուկ (10 տարուց ավելի) թույլտվություններ²: Աշխատանքային միգրացիայի կարգավորման դաշտը, այն է՝ օտարերկրացիներին աշխատանքային թույլտվությունների տրման, արտերկրում աշխատող ՀՀ քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության, օտարերկրացի աշխատող ունեցող տնտեսվարող սուբյեկտների գործունեության կարգավորման հարաբերությունները, լիովին կայացած չէ երկրում, թեև *de jure* այն գործում է: Ապաստանի և փախստականի կարգավիճակի մասին որոշումների կայացման, ինչպես նաև ՆՏԱ-երին և տեղահանված այլ անձանց աջակցության տրամադրման համար պատասխանատու է Միգրացիոն պետական ծառայությունը: Անկանոն միգրացիայի և միգրացիային առնչվող իրավախախտումների ու հանցագործությունների դեմ պայքարն իրականացնում է Ոստիկանությունը՝ սերտորեն համագործակցելով Ազգային անվտանգության ծառայության հետ:

Չնայած նրան, որ միգրացիայի կառավարման գործառույթը ապակենտրոնացված եղանակով իրականացվում է Հայաստանում մի քանի պետական կառույցների կողմից, վերջին մի քանի տարիներին պետական քաղաքականությունը և ինստիտուցիոնալ դաշտը ակտիվորեն փոփոխվում և օպտիմալացվում են: 2009 թ. դեկտեմբերին Կառավարության որոշմամբ նախատեսվեցին Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն պետական ծառայության (ՄԴԾ) հիմնական գործառույթները և գործունեության շրջանակը: Ավելին, նշված կառույցին հանձնարարվեց համակարգել միգրացիայի առնչությամբ տարբեր գերատեսչությունների կողմից իրականացվող միջոցառումները և քաղաքականությունները, ապահովել հետևողական պետական մոտեցում: Այդ որոշման համաձայն՝ ՄԴԾ-ի հիմնական նպատակներից են, ի թիվս այլոց, «միգրացիոն գործընթացների պետական կարգավորման քաղաքականության մշակումը և Ծառայության իրավասությունների շրջանակում վերջինիս իրականացումը», «միգրացիոն գործառույթների շրջանակում հիմնարկների համակարգումը, այսինքն՝ միգրացիոն քաղաքականության և վերջինիս իրականացումն ապահովող իրավական ակտերի մշակումը», «ՀՀ համապատասխան նախարարությունների և դիվանագիտական ներկայա-

² Հատուկ թույլտվություններ կարող են տրվել նաև արտերկրում, դեսպանատների հյուպատոսական բաժինների կողմից

ցուցությունների, ինչպես նաև միջազգային կազմակերպությունների հետ մեկտեղ համապատասխան ծրագրերի մշակումը և իրականացումը՝ ուղղված անօրինական միգրացիայի կանխմանը» (Հայաստանի Հանրապետության Կառավարություն, 2009թ, 2):

Սահմանված նպատակների իրագործման համար Ծառայության վրա դրվել է հետևյալ գործառույթների համար պատասխանատվությունը, որոնք բոլորն էլ մեծապես կարևոր են միգրացիոն վիճակագրության ստացման տեսանկյունից.

- 1) Միգրացիոն իրավիճակի վերլուծության ու գնահատման, փոփոխությունների միտումների բացահայտման հիման վրա **միգրացիոն քաղաքականության հայեցակարգի**³ մշակում:
- 2) ՀՀ սոցիալ-տնտեսական ծրագրերի նախագծերի վերաբերյալ փորձագիտական եզրակացությունների ներկայացում **միգրացիայի վրա դրանց ազդեցության տեսանկյունից:**
- 3) ՀՀ տարածքում բնակչության ներքին տեղաշարժերի արդյունքում երկրում տիրող **միգրացիոն իրավիճակի գնահատում և զարգացման հիմնական միտումների վերլուծություն:** [...]
- 12) Գործադիր իշխանության հանրապետական մարմիններից **միգրացիոն գործընթացների մասին տեղեկությունների ստացում, համակարգում և տեղեկատվական բազայի ստեղծում,** [...]» (Հայաստանի Հանրապետության Կառավարություն, 2009թ, 3):

Այլ կերպ ասած, որոշման համաձայն՝ Միգրացիոն պետական ծառայությունն ուղղակիորեն պատասխանատու է Կառավարության առջև երկրում հետևողական և գիտելիքների վրա հենվող միգրացիոն քաղաքականության մշակման, վերջինիս մշակման ու իրականացման փուլում անհրաժեշտ վերլուծական և տվյալների հավաքագրման բոլոր միջոցառումների ժամանակին իրականացման ապահովման համար:

Ստորև բաժիններում քննության են առնվում հիմնական պետական մարմիններից յուրաքանչյուրի նպատակներն ու պարտականությունները, նկարագրվում են նրանց կողմից հավաքագրվող տվյալների տեսակներն ու ձևաչափերը, ինչպես նաև միգրացիոն կուտակային տվյալների ու հոսքերի մասին կենսունակ վիճակագրության ստացման տեսանկյունից գնահատվում է տվյալների կիրառելիությունը: Նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ տարբեր շահագրգիռ մարմինների կողմից ավելի մեծ ուշադրություն է դարձվում «միգրացիայի վերաբերյալ հատուկ տեղեկատվական բազայի» հարցին, սույն զեկույցում առանձնակի շեշտադրում է արվում տվյալների հավաքագրման գործընթացի ՏՏ-ի և հաղորդակցության հարցերին՝ նպատակ ունենալով ներկայացնել փորձագիտական առաջարկություններ նշյալ տեղեկատվական բազայի հնարավոր ճարտարապետության և պահանջվող համակարգերի մասին:

2.1. Միգրացիոն տվյալների վիճակագրական աղբյուրները

Հանրապետությունում միգրացիոն պաշտոնական վիճակագրությունը գլխավորապես կազմվում է ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայության (ԱՎԾ) կողմից: Օրենքի համաձայն՝ ԱՎԾ-ը իրավասու է հայթայթել սկզբնական տվյալներ և ստանալ պետական վիճակագրություն բոլոր հիմնական ոլորտների, այդ թվում՝ միգրացիայի պաշարների ու հոսքերի

³ Մեջբերվող տեքստում հոծ տառերով նշվող հատվածներն ընդգծված են հեղինակների կողմից

վերաբերյալ: Միգրացիոն վիճակագրությունն ստանալու նպատակով ԱՎԾ-ը օգտվում է տվյալների երեք առաջնային աղբյուրներից՝ (1) մարդահամար, որն անցկացվում է երկրում ամեն 10 տարին մեկ անգամ, (2) տնային տնտեսությունների տարեկան հետազոտություններ, (3) Հայաստանի Հանրապետության Ոստիկանության Անձնագրերի ու վիզաների վարչության տարածքային բաժիններում կացության կարգավիճակը գրանցող կամ գրանցումից հանող անձանց կողմից լրացվող վիճակագրական կտրոններ: Բացի այդ, համագործակցելով միջազգային գործընկերների հետ՝ ԱՎԾ-ը կատարում է ոչ պարբերական հետազոտություններ, որտեղ միգրացիան ներառվում է որպես առաջնային կամ լրացուցիչ թեմա:

Ինչպես Հայաստանում ցանկացած այլ պաշտոնական վիճակագրություն, ԱՎԾ-ի կողմից միգրացիայի մասին կազմվող վիճակագրությունը պետք է համապատասխանի որակի ու մեթոդաբանական ազգային և միջազգային առաջարկություններին ու ստանդարտներին⁴: Ընդհանուր առմամբ, վերջին գնահատումների ժամանակ (ԱՄՅ 2009 թ., Եվրոպական հանձնաժողովի Եվրոստատ 2008 թ., ՄԱԿ-ի ԵՏՀ 2009 թ.) Հայաստանի պաշտոնական վիճակագրությունը արժանացել է դրական գնահատականի: Միաժամանակ, միգրացիայի վերաբերյալ վիճակագրության անբավարար ծավալն ու արժանահավատությունը նշվում են որպես ուշադրության արժանի հրատապ խնդիրներ. «ժողովրդագրական բազմաթիվ հիմնական ցուցանիշներ ստացվում են ու տարածվում, բայց անհրաժեշտ են որոշ բարելավումներ, հատկապես միգրացիոն վիճակագրության և ցուցանիշների ստացման համակարգի արդիականացման առումով» (ՄԱԿ-ի ԵՏՀ 2009 թ., 8 և 40): ԵՏՀ-ի գնահատման զեկուլյցում նաև նշվում է.

«... Սահմանային հսկիչ կետերում և երկրի ներսում պատշաճորեն չի իրականացվում միգրանտների հաշվառումը: Միգրացիայի մասին վիճակագրությունը հիմնվում է Ոստիկանության տարածքային անձնագրային բաժինների տրամադրած տեղեկությունների վրա: Մասնավորապես, նշված բաժինները ուղարկում են «ժամանումների մասին վիճակագրական գրանցումներ» և «Մեկնումների մասին վիճակագրական գրանցումներ» հատուկ ձևերը, որոնք լրացվում են ոստիկանությանը դիմող անձանց հաշվառման ու հաշվառումից դուրս հանելու պահին: 2001 թ. մարդահամարը թույլ է տվել ճշտել 1990-ականների տնտեսական ճգնաժամի պատճառով տեղի ունեցած միգրացիոն ծավալուն հոսքերը: 2001 թ. հետո անցկացվել է ընտրանքային հետազոտություն: Ինչևէ, միգրանտների պատշաճ հաշվառումը դեռևս լուրջ խնդիր է բնակչության թվի տարեկան փոփոխությունների հաշվարկների կատարման և բնակչության վերաբերյալ հուսալի կանխատեսումների համար որպես հիմք ծառայելու տեսանկյունից» (ՄԱԿ-ի ԵՏՀ 2009 թ., 39):

Ազգային մակարդակում պաշտոնական այն վիճակագրական տվյալների կազմումն ու տարածումը, որոնք վերաբերում են Հայաստանում սոցիալական ու տնտեսական զարգացումներին, բնակչությանը և նրա գործունեությանը, կարգավորվում են «Պետական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքով, որը հաստատվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2000 թ. ապրիլի 4-ին: Նշված օրենքը նաև նախատեսում է համախմբված տվյալների և պետական վիճակագրության ստացման համար կիրառվող անհատական տվյալների պահպանման ու համարժեք պաշտպանության կարգը: Բացի այդ, Հայաստանում պետական վիճակագրու-

⁴ Բնակչության մասին վիճակագրության առանձին բաժիններից մեկի՝ միգրացիոն պաշտոնական վիճակագրության ստացման մեթոդաբանության և ընթացակարգերի համապարփակ նկարագրությունը տրվում է ԱՄՀ-ի Տվյալների տարածման հատուկ ստանդարտով (SDDS) հաշվետվական համակարգի ինտերնետային կայքում՝ <http://dsbb.imf.org/Pages/SDDS/CtyCtgBaseList.aspx?ctycode=ARM&catcode=POP00>

թյան կարգավորման դաշտը հենվում է այլ պաշտոնական փաստաթղթերի, օրինակ՝ պետական վիճակագրական աշխատանքների եռամյա ծրագրերը հաստատող օրենքների, Հայաստանի Հանրապետության Պետական վիճակագրության խորհրդի (ՊՎԽ) ընդունած նորմատիվային և իրավական ակտերը կարգավորող օրենքների վրա: 2010-2013 թթ. Պետական վիճակագրական աշխատանքների եռամյա ծրագրում ընդգրկված են միգրացիոն վիճակագրության կազմմանն առնչվող մի քանի հարցեր: Մասնավորապես, «Ժողովրդագրություն» բաժին 2.4.2-ում սահմանվում է բնակչության միգրացիայի հաշվառման ու գնահատման այլընտրանքային մեթոդների մշակման նպատակը՝ դրանով իսկ արձանագրելով երկրում միգրացիոն տվյալների բարելավմանն ուղղված ջանքերի ակտիվացման անհրաժեշտությունը:

2.1.1. Մարդահամարի միջոցով միգրացիոն տվյալների հասանելիության ու որակի բարելավումը

Հայաստանում բնակչության վիճակագրության ամենակարևոր աղբյուրներից մեկը **մարդահամարն** է, որը 1999 թ. «Մարդահամարի մասին» օրենքի համաձայն՝ անցկացվում է ամեն տասը տարին մեկ անգամ: Վերջին մարդահամարն անցկացվել է 2001 թվականին: Նախատեսվում է, որ հաջորդը կանցկացվի 2011 թվականին: Ազգային վիճակագրական ծառայությունը պատասխանատու է մարդահամարի անցկացման և արդյունքների ներկայացման համար: Այն էապես հետևում է մարդահամարի վերաբերյալ միջազգային հիմնական ստանդարտներին ու առաջարկություններին, ներառյալ 2010 թ. Մարդահամարի և տնային տնտեսությունների հաշվառման վերաբերյալ Եվրոպական վիճակագիրների կոնֆերանսի (ԵՎԿ) առաջարկությունները (ՄԱԿ-ի ԵՏՀ և Եվրոպական համայնքի Վիճակագրության գրասենյակ, 2006 թ.): Այսպիսով, 2010 թ. հունիսին գնահատող թիմին տրամադրված 2011 թ. հարցաթերթիկի նախագիծը պարունակում է ԵՎԿ-ի կողմից առաջարկվող հիմնական թեմաների մեծ մասը.

- կացության տեսակ (մշտապես բնակվող, ժամանակավորապես բնակվող, բացակայող),
- բացակայող անձանց դեպքում՝ բացակայության տևողություն, պատճառ, բնակության երկիր,
- ժամանակավորապես բնակվող անձանց դեպքում՝ կացության տևողություն⁵, պատճառ, մշտական բնակության երկիր,
- ծննդյան վայր, քաղաքացիություն (ներառյալ երկքաղաքացիություն),
- արդյո՞ք անձը առանց ընդհատումների ապրել է բնակության վայրում և եթե ոչ, ապա այն ամսաթիվը, որից սկսած նա ապրում է տվյալ վայրում, նախկին բնակության երկիրը, բնակության վայրի փոփոխման պատճառը:

⁵ Թեև նախագծի տարբերակից պարզ չէր, թե արդյոք խոսքը գնում է փաստացի, թե՞ նախատեսվող կացության մասին:

Բացի այդ, հարցաթերթիկի նախագծի վերջին բաժինը՝ «Տնային տնտեսության վերաբերյալ այլ հարցեր» ներառում է հետևյալ հարցը. «Դուք ստանո՞ւմ եք գումարներ արտերկրում բնակվող ձեր ընկերներից կամ հարազատներից»: Հնարավոր պատասխաններն են. «Այո, պարբերաբար», «Այո, ժամանակ առ ժամանակ», «Այո, հազվադեպ», «Ոչ»: Այս հարցի նպատակն է պարզել հետազոտվող յուրաքանչյուր տնային տնտեսության համար դրամական փոխանցումների ծավալը և նշանակությունը: Ինչևէ, թվում է, որ հարցը կրկնում է *ապրուստի հիմնական աղբյուրի մասին 18-րդ հարցը*, որտեղ հարցվողներին խնդրվում է տրամադրել տեղեկություններ արտերկրում բնակվող հարազատներից կամ ծանոթներից ստացվող ֆինանսական աջակցության մասին: *Մարդահամարի արդյունքների մշակման ժամանակ կրկնություններից և հնարավոր շփոթությունից խուսափելու նպատակով առաջարկվում է քննության առնել այս երկու հարցերը զուգակցելու խնդիրը:*

Առաջարկություններ մարդահամարի մեթոդաբանության վերաբերյալ.

1. *Քննության առնել դրամական փոխանցումներին առնչվող երկու հարցերի (18-րդ հարց և «Տնային տնտեսություններին վերաբերող այլ հարցեր») բաժնի համապատասխան հարց) միացման հնարավորությունը կրկնությունից և մարդահամարի արդյունքների վերլուծության ժամանակ շփոթությունից խուսափելու նպատակով:*
2. *Հաշվի առնելով սփյուռքի զգալի չափերը՝ մարդահամարի հարցաթերթիկում կարող են ավելացվել մի քանի հարցեր կամ նույնիսկ լրացուցիչ մոդուլ, ինչը բոլոր կտա պարզել լրացուցիչ տեղեկություններ հարազատներից հեռու գտնվող այն ՀՀ քաղաքացիների մասին, ովքեր բնակվում են արտերկրում:*

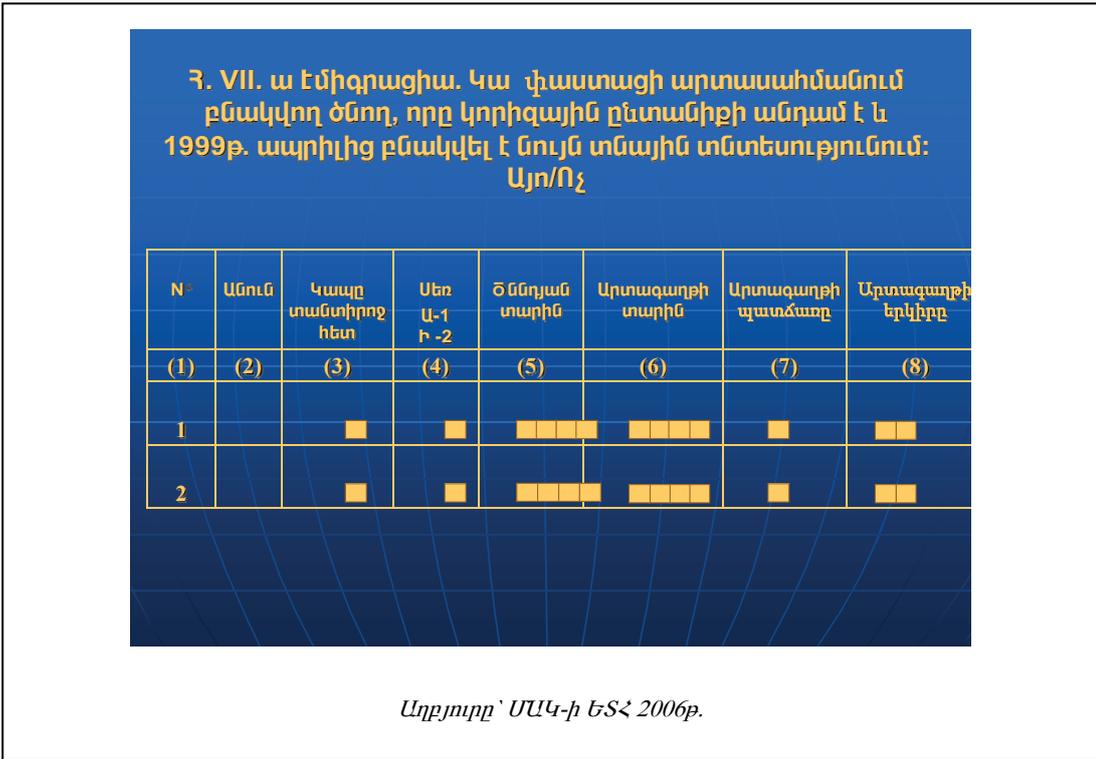
2010 թ. հունիսի դրությամբ մարդահամարի հարցաթերթիկի նախագծի վերլուծությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ 2011 թ. մարդահամարը պետք է դառնա Հայաստանում միգրացիոն գործընթացների մասին տեղեկությունների արժեքավոր աղբյուր, հատկապես **օտարերկրացիների և արտերկրում ծնվածների, Հայաստանում մշտապես կամ ժամանակավոր բնակվողների մասին կուտակային տվյալների** նորացված գնահատման, ինչպես նաև մարդահամարի պահին **բնակության վայրից բացակայող մարդկանց** թվերի ու առանձնահատկությունների առումով:

Միգրանտների այս վերջին խումբը հատկապես կարևոր է Հայաստանի համար, քանի որ տարբեր աղբյուրների համաձայն՝ սփյուռքահայության թիվը 7 միլիոն է, այսինքն՝ երկրի ներկա բնակչության թվի կրկնապատիկը: Այս առումով 2010 թ. մարդահամարի հարցաթերթիկի ձևաչափը վերջնական տեսքի բերելիս արժե հաշվի առնել այլ երկրների (օր.՝ Վրաստան կամ Թունիս, տես ՄԱԿ-ի ԵՏՀ 2006 թ.) փորձը, որոնք արդեն 2000 թ. մարդահամարի հարցաթերթիկում զգալի քանակությամբ հարցեր են ներառել արտագաղթի վերաբերյալ:

Կարելի է առաջարկել երկու եղանակ, որոնք հնարավորություն կտան 2011 թ. մարդահամարի միջոցով հավաքագրել արտագաղթի մասին լրացուցիչ կուտակային տվյալներ. առաջինը՝ խնդրել, որ բնակության վայրից բացակայող անձի տնային տնտեսության անդամները տրամադրեն ամբողջական տեղեկություններ տվյալ անձի մասին (այսինքն՝ պատասխանեն բոլոր, այդ թվում՝ սոցիալ-ժողովրդագրական, քաղաքացիության և այլնի մասին հարցերին⁶): Այլընտրաբար, եթե նախատեսվի մարդահամարի շրջանակում ստանալ տեղեկություններ բացակայող բնակչությանը վերաբերող միայն մի քանի հարցերի միջոցով, ապա կարող է քննության առնվել արտագաղթի մասին համապարփակ տեղեկատվության ստացման երկրորդ եղանակը, օրինակ՝ հարցաթերթիկում ներառել հարցերի հատուկ խումբ (կամ հատուկ մոդուլ), ինչպես դա արվել է Թունիսում (տես Ներդիր 2):

⁶ Կարիքների գնահատման ժամանակ ՄԱԶԾ-ի կողմից ՄՄԿ-ին տրամադրած 2011թ. մարդահամարի հարցաթերթիկի նախագծի ոչ պաշտոնական թարգմանված տարբերակի հիման վրա հնարավոր չէր պարզել այն հարցերի թիվը, որոնք վերաբերում են բացակայող բնակչությանը:

ՆԵՐԴԻՐ 2. ՍԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ՀԱՐՑԱԹԵՐԹԻԿԻ ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՍՈՂՈՒԼ ԹՈՒՆԻՍԻ ՓՈՐՉ

2.1.2. Միգրացիոն լրացուցիչ տվյալների ստացում տնային տնտեսությունների հետազոտությունների միջոցով

Մարդահամարից բացի, Հայաստանում միգրացիայի վերաբերյալ տեղեկությունների հավաքագրման կարևոր գործիք է 1996 թ. ի վեր երկրում պարբերաբար անցկացվող Կենսապայմանների ամբողջական հետազոտությունը (ԿՊԱՀ)⁷: ԿՊԱՀ-ի արդյունքների հիման վրա կազմվում են առանձին վերլուծական հաշվետվություններ, որոնք վերաբերում են այնպիսի թեմաներին, ինչպիսիք են աղքատության կրճատումը (Ազգային վիճակագրական ծառայություն, 2009գ), մանկական աղքատությունը (ԶԺԵՆ, 2009 թ.), պարենի և ընդհանուր սպառումը (Ազգային վիճակագրական ծառայություն, 2007ա): Գիշտ է, ԿՊԱՀ-ը ընդգրկում է տարբեր ուղղություններ, օրինակ՝ քաղաքային և գյուղական վայրերի բնակչության սոցիալ-ժողովրդագրական, տնտեսական վիճակի ու ապրուստի պայմանների մասին տեղեկությունների հավաքագրումը, սակայն ԿՊԱՀ-ի հարցաթերթիկը ներառում է առանձին էջ՝ նվիրված միայն միգրացիոն հարցերին (տես ՆԵՐԴԻՐ 3): ԿՊԱՀ-ի միջոցով միգրացիոն գործընթացների վերլուծությունը ներկայացվում է այնպիսի հաշվետվություններում, ինչպիսիք են «Սոցիալական պատկերը և աղքատությունը Հայաստանում» և «Հայաստանի ժողովրդագրական ժողովածուն» (տես, օրինակ, Ազգային վիճակագրական ծառայության տպագրած վերջին խմբագրված տարբերակը, 2009թ):

⁷ Վերջին երկու ԿՊԱՀ-երի միջոցով ստացվել են տեղեկություններ 7.872 տնային տնտեսությունների մասին: Տես հետազոտության նկարագրությունը և մեթոդաբանությունը Ազգային վիճակագրական ծառայությունում, 2009գ:

Հաշվի առնելով ԿՊԱՀ-ի պարբերականությունը և ազգային ներկայացվածությունը, հատուկ ուշադրություն պետք է դարձվի միգրացիային նվիրված բաժնի կառուցվածքին՝ նպատակ ունենալով ապահովել նրա վերլուծական ներուժի առավելագույն օգտագործումը: Ելնելով ծավալային սահմանափակումից⁸, ներկայացվում են ստորև մեթոդաբանական առաջարկությունները, որոնք հիմնվում են այն ենթադրության վրա, որ միգրացիային նվիրված բաժինը չի կարող գերազանցել 1 էջը: Եթե հնարավոր լիներ մեծացնել վերը բաժնի ծավալը, ապա է՛լ ավելի կբարձրանար ԿՊԱՀ-ի միջոցով Հայաստանում միգրացիայի վերաբերյալ համապարփակ տեղեկատվություն ստանալու ներուժը:

- **Միգրացիայի առավել հստակ սահմանումը**

Ներկայումս ԿՊԱՀ-ի հարցվողներին խնդրվում է պատասխանել այն հարցին, թե արդյոք տնային տնտեսության որևէ անդամ «մեկնել» կամ «վերադարձել է» միգրացիայից: Քանի որ չի տրվում «մեկնել միգրացիայի» արտահայտության կամ «միգրացիա» գոյականի հստակ սահմանումը, ապա հարցվողները պատասխանում են այս հարցին՝ ելնելով «միգրացիայի» մասին իրենց սեփական պատկերացումից: Սա էական բացասական ազդեցություն է ունենում ստացված տվյալների հավաստիության վրա ինչպես տնային տնտեսությունների, այնպես էլ ժամանակաշրջանների առումով: Հաշվի առնելով ՄԱԿ-ի առաջարկությունները (ՄԱԿ, 1998 թ.)՝ առաջարկվում է «մինչև երեք ամիս», «երեքից մինչև տասներկու ամիս» և «տասներկու ամսից ավելի» հնարավոր պատասխաններ ներառելու միջոցով տվյալ բաժնում սահմանել «միգրացիայի տևողություն» չափանիշը⁹: Քանի որ միգրացիային նվիրված բաժնի առաջին երկու հարցերը իրար նման են, այսինքն՝ վերաբերում են միգրացիայի նշանակման վայրին, ապա առաջարկվում է ճշգրտել առաջին հարցը՝ ուղղելով այն միայն միգրացիայի տևողությանը և անփոփոխ թողնելով երկրորդ հարցը (ԿՊԱՀ-ի միգրացիային նվիրված բաժնի առաջարկվող այս և այլ փոփոխությունները տե՛ս ներդիր 3-ում):

⁸ Հետազոտության հարցաթերթիկը բավականին ծավալուն է, քանի որ այն անցկացվում է մեկ այլ կարևոր՝ աշխատուժի հետազոտության հետ մեկտեղ: Ներկայումս ԿՊԱՀ-ի միգրացիոն մոդուլը բավականին փոքր է: Այն բաղկացած է 6 հարցից, որոնք միաժամանակ վերաբերում են միգրացիայի երկու տեսակներին (ներքին և արտաքին):

⁹ Տեխնիկապես, ՄԱԿ-ի համաձայն, մինչև 3 ամսով բացակայությունը չի դիտվում որպես միգրացիա: Այնուամենայնիվ, խորհուրդ է տրվում պահպանել այս կատեգորիան, որը թույլ կտա առանձնացնել ճանապարհորդների տվյալ խումբը: Միգրանտների որոշ կարևոր խմբեր, օրինակ՝ սեզոնային միգրանտները կարող են բացակայել տնից մինչև 3 ամիս ժամկետով: Ավելին, զբոսաշրջիկները և այցելուները ևս կարևոր խումբ են ՀՀ Կառավարության համար (տես ԱՄՆ ՄՁԳ, 2008 թ.):

ՆԵՐՈՒՐ 3. ԿՊԱՀ-ի ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ԲԱԺԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ԱՈԱԶԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

2010 թ. ՀՈՒՆԻՍԻՆ ԳՆԱՀԱՏՈՂ ԹԻՄԻՆ ՏՐԱՄԱԴՐՎԱԾ ԿՊԱՀ-ի ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ԲԱԺԻՆԸ

ԱՅՑ 1

Բաժին Բ.

ՄԻԳՐԱՑԻԱ

(ՄԻԱՅՆ >=15 ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՆՎԱՄՆԵՐ)

«արգվող» տվյալ աղյուսակը լրացվում է տնային տնտեսության բոլոր անդամների համար

Աղյուսակ 1

Տնային տնտեսության անդամի անձը հաստատող փաստաթուղթ	2007թ. հունվարի 1-ից արդյոք [ԱՆՈՒՆԸ] արտագաղթել է մեկ այլ մարզ կամ երկիր: 1. Այո, արտագաղթել է մեկ այլ մարզ և չի վերադարձել: 2. Այո, արտագաղթել է մեկ այլ երկիր և չի վերադարձել: 3. Այո, արտագաղթել է մեկ այլ մարզ և վերադարձել է: 4. Այո, արտագաղթել է մեկ այլ երկիր և վերադարձել է: 7. Ոչ, ԵՐԲԵԶ չի արտագաղթել մեկ այլ մարզ կամ երկիր >>Մաս Բ	Վերջին անգամ որ մարզ կամ երկիր է մեկնել կամ որ մարզից կամ երկրից է վերադարձել [ԱՆՈՒՆԸ] [մարզի դեպքում նշել՝ քաղաքային կամ գյուղական]: 1. Երևան 2. Արագածոտն 3. Արարատ 4. Արմավիր 5. Գեղարքունիք 6. Լոռի 7. Կոտայք 8. Շիրակ 9. Սյունիք 10. Վայոց ձոր 11. Տավուշ 12. Ռուսաստան 13. ԱՊՀ այլ երկիր 14. Եվրոպա 15. ԱՄՆ կամ Կանադա 16. Այլ (նշել)	Որ տարում և ամսում է [ԱՆՈՒՆԸ] վերջին անգամ մեկնել տնային տնտեսությունից կամ վերադարձել:	Որն է [ԱՆՈՒՆԸ]-ի վերջին մեկնելու կամ վերադառնալու հիմնական պատճառը: 1. Աշխատանք 2. Աշխատանքի որոնում 3. Աշխատանքից կրճատվել է 4. Ընթացիկ տնտեսական ճգնաժամ 5. Սեզոնային աշխատող 6. Առանց մնալու մտադրության 7. Ընտանեկան պատճառներով 8. Կուտակել է բավարար գումար 9. Այց 10. Արձակուրդ 11. Այլ (նշել)	Որն է Չեր հիմնական տնտեսական գործունեությունը, այն պահանջն՝ այն գործունեությունը, որի վրա ծախսել էր ժամանակի մեծ մասը Չեր վերջին միգրացիայի ընթացքում:	Արդյոք [ԱՆՈՒՆԸ] վերջին 12 ամսվա ընթացքում երբևէ փոխանցել է գումար իր անմիջական հարազատներին (կանխիկով կամ բեղեմով): 1. Այո, միայն իմ ընտանիքի անդամներին: 2. Այո, միայն իմ հարազատներին կամ ընկերներին: 3. Այո, և իմ ընտանիքի անդամներին, և հարազատներին կամ ընկերներին: 4. Ոչ

ԿՊԱՀ-ի ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ԲԱԺԻՆԸ՝ ԳՆԱՀԱՏՈՂ ԹԻՄԻ ԱՈԱԶԱՐԿԱԾ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ

Տնային տնտեսության անդամի անձը հաստատող փաստաթուղթ	2007թ. հունվարի 1-ից ի վեր արդյոք [ԱՆՈՒՆԸ] մեկնել է բնակության մեկ այլ մարզ կամ երկիր: 1. Այո, արդեն երեք ամիս է, ինչ մեկնել է և չի վերադարձել: 2. Այո, մեկնել է մինչև երեք ամիս ժամկետով և վերադարձել է: 3. Այո, մեկնել է երեքից մինչև տասներկու ամսով և չի վերադարձել: 4. Այո, մեկնել է 3-ից մինչև 12 ամսով և վերադարձել է: 5. Այո, ավելի քան 12 ամիս է, ինչ մեկնել է և չի վերադարձել: 6. Այո, մեկնել է ավելի քան 12 ամսով և վերադարձել է 7. Ոչ, ԵՐԲԵԶ չի մեկնել մեկ այլ մարզ կամ երկիր >>Մաս Բ	Վերջին անգամ որ մարզ կամ երկիր է մեկնել կամ որ մարզից կամ երկրից է վերադարձել [ԱՆՈՒՆԸ] [մարզի դեպքում նշել՝ քաղաքային կամ գյուղական]: 1. Երևան 2. Արագածոտն 3. Արարատ 4. Արմավիր 5. Գեղարքունիք 6. Լոռի 7. Կոտայք 8. Շիրակ 9. Սյունիք 10. Վայոց ձոր 11. Տավուշ 12. Ռուսաստան 13. ԱՊՀ այլ երկիր 14. Եվրոպա 15. ԱՄՆ կամ Կանադա 16. Այլ (նշել)	Որ տարում և ամսում է [ԱՆՈՒՆԸ] վերջին անգամ մեկնել տնային տնտեսությունից կամ վերադարձել:	Որն է [ԱՆՈՒՆԸ]-ի վերջին մեկնելու կամ վերադառնալու հիմնական պատճառը: 1. Աշխատանք 2. Աշխատանքի որոնում 3. Կորցրել է աշխատանքը 4. Ընտանեկան պատճառներով 5. Մասնավոր այց 6. Զրոսաշրջություն 7. Ռուսում 8. Վերապատրաստում 9. Գործնական 10. Բուժում 11. Այլ (նշել)	Որն է [ԱՆՈՒՆԸ]-ի հիմնական տնտեսական գործունեությունը, այն պահանջն՝ այն գործունեությունը, որի վրա նա ծախսել է ժամանակի մեծ մասը այլ վայրում իր վերջին բնակության ժամանակ: 1. Չի աշխատել 2. Տնայնագործություն 3. Շինարարություն 4. Գյուղատնտեսություն 5. Սեզոնային աշխատող 6. Այլ (նշել)	Արդյոք [ԱՆՈՒՆԸ] վերջին 12 ամսվա ընթացքում երբևէ փոխանցել է գումար իր անմիջական հարազատներին (կանխիկով կամ բեղեմով): 1. Այո, մինչև 500 ԱՄՆ դոլար ընդհանուր գումարի չափով: 2. Այո, 500-1.000 ԱՄՆ դոլար ընդհանուր գումարի չափով: 3. Այո, 1.000-3.000 ԱՄՆ դոլար ընդհանուր գումարի չափով: 4. Այո, 3.000 ԱՄՆ դոլարից բարձր ընդհանուր գումարի չափով: 4. Ոչ

- Միգրացիայի պատճառների ցանկի համապատասխանեցում միգրացիոն տվյալների այլ աղբյուրների հետ

Տվյալների տարբեր աղբյուրների փոխհամադրելիության բարելավում

Ինչպես արդեն նշվել է, որպես սույն հաշվետվության հիմնական ուղերձ՝ ստացվող տվյալների որակը մեծապես պայմանավորված է նրանով, թե որքանով է հստակ և տրամաբանական հարցաթերթիկի կառուցվածքը ինչպես հարցերի ձևակերպման, այնպես էլ հնարավոր պատասխանների առաջադրման առումով: Քանի որ «միգրացիայի պատճառը» միգրացիայի կարևորագույն բնութագրերից մեկն է, ապա առաջարկվում է առավելագույնս ներդաշնակեցնել միգրացիոն տվյալների մասին Հայաստանում առկա տարբեր աղբյուրներում ներառված պատճառների ցանկը և դրանով իսկ ապահովել տվյալների տարբեր աղբյուրների, այդ թվում՝ ԿՊԱՀ-ի ձևի փոխհամադրելիությունը: Պատճառների առաջարկվող ցանկը, որը ներկայացվում է ներդիր 3-ի հարց 3-ի տակ, քննության է առնվում ԱՂՅՈՒՄԱԿ 1-ում: Որպես հաջորդ քայլ առաջարկվում է համապատասխանեցնել պատճառների ցանկը Եվրոպական Միությունում ընդունված՝ կացության թույլտվության տրման պատճառների ենթախմբերի առավել մանրամասն ցանկի հետ (տես Եվրոպական Միություն, 2010ա):

ԱՂՅՈՒՄԱԿ 1. ՄՈՒՏՔԻ ԱՐՏՈՆԱԳՐԻՆ ՀԱՍԱՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑՎԱԾ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ՑԱՆԿ՝ ԿՊԱՀ-Ի ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՄՈՂՈՒԼՈՒՄ ՆԵՐԱՌՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պատճառ	Ներառված է	Առաջարկություն
1. Աշխատանք	ԿՊԱՀ	Ներառված չէ մուտքի արտոնագրի հայտում: Թողնել ԿՊԱՀ-ում:
2. Աշխատանքի որոնում	ԿՊԱՀ	Ներառված չէ մուտքի արտոնագրի հայտում: Թողնել, անգլերենում վերածևակերպել «Աշխատանքի որոնում»:
3. Կրճատվել է աշխատանքից	ԿՊԱՀ	Ներառված չէ մուտքի արտոնագրի հայտում: Թողնել, անգլերենում վերածևակերպել «կորցրել է աշխատանքը»:
4. Ընթացիկ տնտեսական ճգնաժամ	ԿՊԱՀ	Ներառված չէ մուտքի արտոնագրի հայտում: Դարձնել հայեցական:
5. Սեզոնային աշխատող	ԿՊԱՀ	Ներառված չէ մուտքի արտոնագրի հայտում: Հանել և ներառել որպես միգրացիայի ընթացքում աշխատանքին վերաբերող հարցի հնարավոր պատասխան:
6. Առանց մնալու մտադրության	ԿՊԱՀ	Իմաստը անհասկանալի է: Դարձնել հայեցական, վերածևակերպել անգլերենը՝ պատասխանը հստակեցնելու նպատակով:
7. Ընտանեկան պատճառներ	ԿՊԱՀ	Համապատասխանեցվել է «V-2»-ին: Թողնել:
8. Կուտակել է բավարար գումար	ԿՊԱՀ	Ներառված չէ մուտքի արտոնագրի հայտում: Դարձնել հայեցական:

9. Այց	ԿՊԱԶ	Համապատասխանեցվել է «Վ-2» մուտքի արտոնագրին: Թողնել:
10. Արձակուրդ	ԿՊԱԶ	Համապատասխանեցվել է «Վ-2» մուտքի արտոնագրին: Թողնել, վերաձևակերպել «Ձբոսաշրջություն»:
11. Այլ (նշել)	ԿՊԱԶ	Թողնել:
12. Ուսում	Մուտքի արտոնագիր	Ավելացնել՝ «Վ-4» արտոնագրի հետ համապատասխանելու նպատակով:
13. Գործարար նպատակ	Մուտքի արտոնագիր	Ավելացնել՝ «Վ-7» արտոնագրի հետ համապատասխանելու նպատակով:
14. Բուժում	Մուտքի արտոնագիր	Ավելացնել՝ «Վ-3» արտոնագրի հետ համապատասխանելու նպատակով:

• **Միգրացիայի ընթացքում հիմնական տնտեսական գործունեության մասին հարցերի ձևակերպումը**

Տնային տնտեսություններից ստացվող տվյալների համադրելիության ապահովման նպատակով առաջարկվում է ձևակերպել այս հարցի հնարավոր պատասխաններն ըստ տնտեսական գործունեության այն հիմնական տեսակների, որոնցով զբաղվում է Հայաստանի բնակչությունն արտերկրում: Ոչ բոլոր հարցվողները կպատասխանեն այս հարցին, քանի որ հնարավոր է, որ նրանցից ոմանք մեկնում են Հայաստանից աշխատանքից բացի այլ պատճառներով (տես նախորդ հարցի պատասխանները): Առաջարկվող վերաձևակերպված հարցը և նրա հնարավոր պատասխանները ներկայացվում են ՆԵՐԴԻՐ 3-ում:

• **Ղրամական փոխանցումների մասին տեղեկատվության ստացում ԿՊԱՀ-ի միջոցով**

ԿՊԱՀ-ի միգրացիային նվիրված բաժնի վերջին հարցը չափազանց կարևոր է, ինչը պայմանավորված է Հայաստանի տնտեսական ընդհանուր զարգացման համար ղրամական փոխանցումների գնալով մեծացող նշանակությամբ: Իր առկա ձևակերպմամբ հարցը թույլ է տալիս ստանալ տեղեկատվություն 1) ղրամական փոխանցումների առկայության փաստի և 2) ստացողների տեսակի (հարազատներ կամ ընկերներ) մասին: Ելնելով այն ենթադրությունից, որ միգրացիային նվիրված բաժինը չպետք է գերազանցի մեկ էջը՝ առաջարկվում է վերաձևակերպել հարցն այնպես, որ ստացվող տեղեկությունը վերաբերի 1) ղրամական փոխանցման փաստին և 2) նրա չափին (օրինակը տես ՆԵՐԴԻՐ 3-ում): Եթե հնարավոր լինի մեծացնել ղրամական փոխանցումներին վերաբերող հարցերի թիվը, ապա հետաքրքրող այլ հարցերը կվերաբերեն փոխանցված գումարների օգտագործմանը և հաճախականությանը, ինչը համահունչ կլինի 2007 թ. ԱՄԿ-ի տեխնիկական աջակցությամբ անցկացված փորձնական հետազոտության մեջ կիրառված հարցաթերթիկին (Ազգային վիճակագրական ծառայություն, 2007թ, 65-70):

ՆԵՐՂԻՐ 4. ԿԱՑՈՒԹՅԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅԱՆ ՏՐՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻ ՑԱՆԿ, ԵՄ-Ի ՀԱՍՏԵՔՍ

<p>1. Ընտանիք կազմելուն և վերամիավորմանը վերաբերող պատճառներ</p> <p>1.1. Միավորում ԵՄ-ի քաղաքացի հանդիսացող անձի հետ, ներառյալ հետևյալը.</p> <p>1.1.1. Ամուսին/զուգընկեր</p> <p>1.1.2. Ջավակ (անչափահաս/չափահաս)</p> <p>1.1.3. Ընտանիքի այլ անդամ</p> <p>1.2. Միավորում ԵՄ-ի քաղաքացի չհանդիսացող անձի հետ, ներառյալ հետևյալը.</p> <p>1.2.1. Ամուսին/զուգընկեր</p> <p>1.2.2. Ջավակ (անչափահաս/չափահաս)</p> <p>1.2.3. Ընտանիքի այլ անդամ</p> <p>2. Կրթության և ուսման հետ կապված պատճառներ</p> <p>2.1. Ուսանող (համաձայն «Ուսման, սովորողների փոխանակման, անվճար ուսուցման կամ կամավորական աշխատանքների նպատակներով երրորդ երկրների քաղաքացիների ադմիսիայի պայմանների մասին» ԵՄ-ի 2004թ. դեկտեմբերի 13-ի թիվ 2004/114/EC-ի դիրեկտիվի 2-րդ հոդվածի բ) կետի սահմանման (1))</p> <p>2.2. Կրթության հետ կապված այլ պատճառներ</p>	<p>3. Վարձատրվող աշխատանքի հետ կապված պատճառներ</p> <p>3.1. Բարձր հմտությունների տեր աշխատող</p> <p>3.2. Գիտաաշխատող (համաձայն «Գիտահետազոտական աշխատանքի նպատակով երրորդ երկրների քաղաքացիների ադմիսիայի հատուկ կարգի մասին» ԵՄ-ի 2005թ. հոկտեմբերի 12-ի թիվ 2005/71/EC-ի դիրեկտիվի 2-րդ հոդվածի դ) կետի սահմանման (2))</p> <p>3.3. Սեզոնային աշխատող</p> <p>3.4. Վարձատրվող այլ աշխատանք</p> <p>4. Այլ պատճառներ</p> <p>4.1. Միջազգային պաշտպանության կարգավիճակ</p> <p>4.2. Միայն բնակության համար</p> <p>4.3. Այլ պատճառներ</p>
--	---

Աղբյուրը՝ Եվրոպական Միություն, 2010ա

Առաջարկություններ ԿՊԱՀ-ի մեթոդաբանության վերաբերյալ

Ելնելով ԿՊԱՀ-ի պարբերական, համապարփակ բնույթից և ազգային ներկայացվածությունից՝ առաջարկվում է ճշգրտել միգրացիային նվիրված բաժնի հարցերը՝ նպատակ ունենալով առավելագույն տեղեկություններ ստանալ հետազոտվող տնային տնտեսությունների միգրացիոն պատմության մասին, ներառյալ, մասնավորապես, հետևյալը.

- 1) Հստակեցնել միգրացիայի սահմանումը՝ ներառելով «միգրացիայի տևողության» չափանիշը:
- 2) Ճշգրտել միգրացիայի պատճառների ցանկը՝ համապատասխանեցնելով այն միգրացիոն տվյալների երկրում առկա այլ աղբյուրների, մասնավորապես, վիզաներում և մարդահամարի հարցաթերթիկում նշվող ցանկերի հետ:
- 3) Վերաձևակերպել միգրացիայի ընթացքում իրականացվող տնտեսական գործունեության հարցի պատասխանները:
- 4) Վերաձևակերպել դրամական փոխանցումների մասին հարցը՝ շեշտադրումը կատարելով ոչ թե փոխանցումներ ստացողների (հարազատներ և/կամ ընկերներ), այլ փոխանցումների չափի վրա:

2.1.3. Միգրացիայի ոչ պարբերական հետազոտությունները Հայաստանում

Ի լրումն պարբերաբար անցկացվող մարդահամարի և տնային տնտեսությունների հետազոտությունների, վերջին մի քանի տարիներին Հայաստանում իրականացվել են նաև ոչ պարբերական ընտրանքային հետազոտություններ հատուկ միգրացիայի թեմայով (օր.՝ ՄԱԲՀ 2008թ., Ազգային վիճակագրական ծառայություն, 2007թ): Վերջիններս ծառայել են որպես միգրացիոն գործընթացների մասին լրացուցիչ տեղեկությունների հավաքագրման չափազանց կարևոր գործիք: Նշված հետազոտությունները, որոնք սովորաբար անցկացվում են միջազգային կառույցների աջակցությամբ, լիովին համապատասխանել են միգրացիոն վիճակագրության նկատմամբ կիրառվող մոտեցումներին և օգնել են վերհանել միգրանտների այն հիմնական խմբերը, որոնք կարևոր են Հայաստանի համար:

ՆԵՐՂԻՐ 5. «ԸՆԹԱՑԻԿ ՄԻԳՐԱՆՏ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ» ՄԱՍԻՆ ԸՆՏՐՎԱԾ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, 2007 Թ.

Ժողովրդագրական բնութագիրը.

- Տնային տնտեսությունների 24.8%-ի մոտ անդամը (անդամները) ապրում են արտերկրում:
- Միգրանտ ունեցող մեկ տնային տնտեսության հաշվով միջինում 1.4 միգրանտ ապրում է արտերկրում:
- Արտերկրում ապրող անդամների 78.9 տոկոսը տղամարդիկ են, իսկ 21.1 տոկոսը՝ կանայք:
- Տնային տնտեսությունների միգրանտ անդամները կազմել են հարցմանը մասնակցած 16 տարեկան և բարձր բնակչության 9.8 տոկոսը:
- Տնային տնտեսությունների արտերկրում ապրող անդամների միջինացված տարիքը 38.2 տարեկան է տղամարդկանց շրջանում, իսկ կանանցը՝ 36.1 տարեկան:
- Միգրանտների շրջանում, ինչպես հարցմանը մասնակցած բնակչության դեպքում, գերակշռում են միջնակարգ կրթություն ունեցողները (53.9%), բարձրագույն կրթություն ունեցողները կազմել են 18.2 տոկոս, միջնակարգ մասնագիտական կրթություն ունեցողները՝ 16.6% և տարրական կամ ավելի ցածր կրթություն ունեցողները՝ 1.6%:
- Ըստ ամուսնական կարգավիճակի՝ տնային տնտեսությունների արտերկրում բնակվող անդամների 70.7 տոկոսն ամուսնացած է, իսկ 24.8 տոկոսը՝ ոչ:
- Գյուղական վայրերից մեկնաձմերը կազմել են հարցմանը մասնակցած 16 տարեկան և բարձր գյուղական բնակչության 10.6 տոկոսը, մինչդեռ քաղաքային վայրերից մեկնաձմերը կազմել են հարցմանը մասնակցած քաղաքաբնակ բնակչության 9.4 տոկոսը:
- Այսպիսով, ընդհանուր առմամբ ընթացիկ միգրանտները կազմել են հարցմանը մասնակցած բնակչության 7.9 տոկոսը, այդ թվում՝ արական սեռի բնակչության 12.8 տոկոսը և իգական սեռի բնակչության 3.2 տոկոսը:

Միգրացիայի աշխարհագրությունը.

- Մեկնման երկրների շարքում առաջատար տեղ է զբաղեցնում Ռուսաստանի Դաշնությունը: Տնային տնտեսությունների միգրանտ անդամների 84.2 տոկոսը բնակվում է Ռուսաստանի Դաշնությունում, որին հաջորդում են ԱՄՆ-ը (2.1%) և Ուկրաինան (2.0%):
- Ռուսաստանի Դաշնությունում բնակվող միգրանտների 80.7 տոկոսը, իսկ Ուկրաինայում բնակվող տաս միգրանտներից ինը տղամարդիկ են, մինչդեռ ԱՄՆ-ում բնակվող միգրանտների 63.6 տոկոսը՝ կանայք:
- Տնային տնտեսությունների միգրանտ անդամներից և կանանց (74.1%) և տղամարդկանց (59.9%) մեծամասնությունը մեկնել է քաղաքային բնակավայրեր (60.1%):

Միգրացիայի տևողությունը.

- Հետազոտության անցկացման պահին ընթացիկ միգրանտների 38.9 տոկոսը համարվում է կարճաժամկետ (բացակայությունը 12 ամսից պակաս է), մինչդեռ 61.1 տոկոսը՝ երկարաժամկետ միգրանտներ (բացակայությունը 12 ամիս և ավելի է):
- Արտերկրում կարճաժամկետ միգրանտների բնակության միջին տևողությունը 4.2 ամիս է, իսկ երկարաժամկետ միգրանտների համար այն կազմում է 6.9 տարի:

Զբաղվածություն և դրամական փոխանցումներ.

- Արտերկրում ապրող երեք միգրանտներից շուրջ երկուսը (65.2%) երբևիցե գումար են ուղարկել հարազատներին:
- Դրամական փոխանցումների 84.7 տոկոսը ստացվել է Ռուսաստանից, 2.4 տոկոսը՝ ԱՄՆ-ից, 2.1 տոկոսը՝ Ուկրաինայից, 1.8 տոկոսը՝ Գերմանիայից, իսկ մնացածը (9.0%)՝ այլ երկրներից:
- Տնային տնտեսությունների միգրանտ անդամներից 64.1 տոկոսը աշխատում են իրենց բնակության երկրում, 17.6 տոկոսը չեն աշխատում, իսկ 18.4 տոկոսի տնտեսական գործունեության մասին տնային տնտեսության անդամները տեղեկություններ չունեն:

Աղբյուրը՝ Ազգային վիճակագրական ծառայություն, 2007թ

Գնահատման առաքելությունների ժամանակ շատ գործընկերներ շեշտել են այն, որ երկրում հատկապես թերզարգացած է **աշխատանքային միգրացիայի մասին վիճակագրությունը**: Այս առումով մասնագիտացված հետազոտությունները դառնում են այն տեղեկատվության առաջնային աղբյուրը, որոնք կարող են լույս սփռել բնակչության՝ աշխատանքի հետ կապված տեղաշարժերի վրա: ԱՄԿ-ի հետ սերտ համագործակցությամբ Ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից անցկացված համապարփակ հետազոտությունը (Ազգային վիճակագրական ծառայություն, 2007թ) թույլ է տվել վերհանել երկրում աշխատանքային միգրացիայի հիմնական միտումները և ձևերը, ինչպես նաև վերադարձածների և «ընթացիկ միգրանտների» սոցիալ-տնտեսական ու ժողովրդագրական բնութագրերը, միգրացիայի միջին տևողությունը և դրամական փոխանցումների նշանակությունը (օրինակ՝ հետազոտության անցկացման պահին արտերկրում բնակվող 33 քաղաքացիների վերաբերյալ հիմնական փաստերը տես ՆԵՐԴԻՐ -ում):

Միգրացիայի ոչ պարբերական անցկացվող հետազոտությունների միջև համապատասխանության ապահովում

Ինչպես ընդգծվել է Ազգային վիճակագրական ծառայության ներկայացուցիչների հետ հանդիպման ժամանակ, միգրացիայի մասնագիտացված հետազոտությունները պետք է ավելի հաճախակի անցկացվեն երկրում: Միաժամանակ, Հայաստանում նոր ոչ պարբերական հետազոտության ծրագրման և նախագծման ժամանակ պետք է հատուկ ջանքեր գործադրվեն՝ կատարված աշխատանքների արդյունքներից լիարժեքորեն օգտվելու ուղղությամբ, ինչը թույլ կտա հավաստի համեմատություններ կատարել ժամանակաշրջանների միջև՝ խուսափելով կրկնություններից: Ինչպես հայտնել են գնահատող թիմին, մտադրություն կա մինչ օրս երկրում անցկացված միգրացիայի բոլոր հետազոտությունների նյութերը համախմբված տեսքով տեղադրել ինտերնետում, որպեսզի դրանք հեշտորեն հասանելի լինեն շահագրգիռ կողմերին և այս թեմայով հետազոտություններ կատարող անձանց: Իրականացված հետազոտությունների մասին բոլոր հաշվետվությունները գործնականում զետեղված են Ազգային վիճակագրական ծառայության պաշտոնական կայքում, թեև միգրացիային վերաբերող նյութերն այլ հրապարակումներից առանձնացնելու համար պահանջվում է ժամանակ ու որոնման եղանակների իմացություն: Հետազոտությունների միջև համապատասխանության ապահովումը համահունչ է միգրացիոն տվյալների հավաքագրման և վիճակագրության ստացման նկատմամբ ազգային մոտեցումների ներդաշնակեցմանն ուղղված միջազգային ջանքերին, մասնավորապես՝ «Suitland»-ի աշխատանքային խմբի (2009) առաջարկություններին, որոնց համաձայն անհրաժեշտ է ստեղծել միգրացիայի և միգրանտ բնակչության մասին տվյալների հավաքագրման նպատակով կազմվող տնային տնտեսությունների հետազոտությունների հարցաթերթիկների ինտերնետային պահոց:

2.2. Միգրացիոն տվյալների վարչական աղբյուրները

Մինչ օրս վիճակագրական աղբյուրները՝ մարդահամարը և տնային տնտեսությունների հետազոտությունները, առաջնային նշանակություն են ունեցել Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիայի մասին կուտակային տվյալների և հոսքերի մասին վիճակագրության ստացման համար: Ինչևէ, առավել մեծ հաճախականությամբ և պարբերականությամբ հավաքագրվող ավելի համապարփակ տվյալների նկատմամբ աճող պահանջարկի պայմաններում Կառավարությունը ջանքեր է գործադրում միգրացիոն վիճակագրության այլընտրանքային աղբյուրների որոշման ուղղությամբ, որոնք հաշվի կառնվեն

քաղաքականության ձևավորման ժամանակ և կծառայեն որպես միգրացիայի կառավարման արդյունավետ մեխանիզմների մշակման հիմք: Այսպիսով, գնալով ավելի մեծ ուշադրություն է դարձվում առկա վարչական ռեսուրսներին՝ ռեգիստրներին, ՏՏ խոշոր համակարգերին և համեմատաբար փոքր տեղեկատվական բազաներին, որոնք մշակվել են տարբեր մարմինների կողմից և նախատեսված են բնակչության տեղաշարժերին առնչվող տարբեր ընթացակարգերի գրանցման համար: Ձանքեր են գործադրվում կառավարության գործառնական կարիքներին ՏՏ զարգացող ռեսուրսների համապատասխանության հասնելու ուղղությամբ՝ միաժամանակ ապահովելով այն, որ նշված ռեսուրսների միջոցով ստացվի հավաստի, փոխհամադրելի և օբյեկտիվ վիճակագրական տեղեկատվություն (տես Հայաստանում պետական կառույցների կողմից միգրացիոն տվյալների որակի բարելավման ուղղությամբ ձեռնարկված կոնկրետ քայլերի օրինակը ՆԵՐԴԻՐ 1-ում):

Հավելված 5-ի ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 4-ում և ԱՂՅՈՒՍԱԿ 3-ում ներկայացվում է կարգավորող հիմնական ընթացակարգերի և ներկայումս Հայաստանի Հանրապետությունում գործող համապատասխան համակարգերի և տեղեկատվական բազաների ընդհանուր նկարագիրը, ինչպես նաև հղում է արվում որոշ ընթացակարգերին, որոնք կամ լիովին չեն համակարգչայնացվել (օր.՝ ծննդյան և մահվան վկայականների տրամադրում), կամ *de jure* գոյություն ունեն, սակայն գործնականում չեն կիրառվում (օր.՝ աշխատանքի թույլտվություններ): Տվյալ ընթացակարգերը նշվում են աստղանիշով:

Ինչպես ցույց է տրվում ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 4-ում և ԱՂՅՈՒՍԱԿ 3-ում, Հայաստանում միգրացիոն տվյալների վարչական աղբյուրները կարելի է բաժանել երեք խմբի՝ 1) մեկնումից առաջ, մուտքի, ելքի և կարճատև կացության փուլում հավաքագրվող տեղեկատվություն, որը գործնականում ամբողջությամբ միացված է Սահմանային էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական համակարգին (ՍԷԿՏ) կամ պահվում է այնտեղ, 2) կացության և տևական կացության կարգավիճակի որոշման փուլում հավաքագրվող տեղեկատվություն, որը կուտակվում է Բնակչության պետական ռեգիստրում և 3) օտարերկրացիների թույլ տված վարչական ու քրեական իրավախախտումների մասին տեղեկատվություն, որը նախատեսվում է ներբեռնել Իրավապահ համակարգում (ԻՀ):

Ստորև բաժիններում առավել մանրամասն քննության է առնվում վերը աղբյուրներից յուրաքանչյուրը՝ շեշտադրում կատարելով ընթացիկ գնահատման ժամանակ վերահանված հիմնական բացերի վրա, որոնք դիտարկվում են ինչպես գործառնական առաջադրանքների կատարման համար անհրաժեշտ համակարգի գործառնականությունների, այնպես էլ վիճակագրության ստացման տեսանկյունից: Բացի այդ, ներկայացվում են առանձնակի առաջարկություններ առկա բացերի վերացմանն ուղղված հնարավոր միջոցառումների վերաբերյալ: Ուսումնասիրությունը կատարվել է, իսկ առաջարկությունները արվել են՝ հաշվի առնելով Հայաստանի էլ-կառավարման ռազմավարության առավել երկարաժամկետ համատեքստը և երկրի կողմից ընտրված՝ միգրացիայի կառավարման բնագավառում հիմնական նորմատիվային ընթացակարգերի համակարգչայնացման ուղին: Գիշտ է, վերլուծության հիմնական առարկան միգրացիոն պարբերական հոսքերն են, սակայն առանձին բաժնում ներկայացվում են անկանոն միգրացիայի հակազդման բնագավառում տեղեկատվական հոսքերի և տվյալների հաշվառման բարելավման մասին առաջարկությունները:

2.2.1. Հայաստան մուտք գործելուն նախորդող ընթացակարգը և տեղեկությունների հավաքագրումը. օտարերկրացիներին տրվող այցելության հրավերները և վիզաները

Ա. Օրենսդրությունը

2006 թ. «Օտարերկրացիների մասին» օրենքի համաձայն՝ օտարերկրացիների մուտքը Հայաստանի Հանրապետություն կարգավորվում է վիզաների տրման հատուկ ընթացակարգի միջոցով և պայմանավորված է ճանապարհորդական վավեր փաստաթղթով, վավեր վիզայով կամ կացության թույլտվությամբ, եթե այլ բան նախատեսված չէ ՀՀ նորմատիվային փաստաթղթերով կամ միջազգային համաձայնագրերով:

Օրենքով նախատեսվում է վիզաների չորս տեսակ՝ 1) այցելության մուտքի վիզա, 2) պաշտոնական մուտքի վիզա, 3) դիվանագիտական մուտքի վիզա և 4) տարանցիկ մուտքի վիզա: Վիզաները կարելի է ստանալ Հայաստանի արտասահմանյան դիվանագիտական առաքելություններում և հյուպատոսություններում, սահմանային հատման կետում աշխատող ոստիկանության ծառայողից և բացառիկ դեպքերում՝ ԱԳՆ-ի Հյուպատոսական վարչությունից կամ ոստիկանությունից: Միայն այցելության մուտքի վիզաները կարելի է ձեռք բերել առցանց ռեժիմով աշխատող էլեկտրոնային համակարգի միջոցով (էլ-վիզա՝ <http://www.armeniaforeignministry.com/eVisa/>):

2010 թ. փետրվարի դրությամբ Արևելյան Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի 10 երկրների (նախկին խորհրդային հանրապետությունների) քաղաքացիները ազատված են վիզայի համար դիմելու պարտավորությունից՝ համաձայն ԱՊՀ-ի երկրների միջև կիրառվող փոխադարձության սկզբունքի: Բացի այդ, ավելի քան 20 պետությունների դիվանագիտական և/կամ ծառայողական անձնագրեր ունեցող անձանց վրա չեն տարածվում մուտքի վիզայի պահանջները¹⁰: Ի տարբերություն սրա, մի քանի երկրների քաղաքացիներ իրավունք ունեն ստանալ վիզա միայն արտերկրում գործող դիվանագիտական ներկայացուցչությունում և միայն ՀՀ ռեզիդենտից (ՀՀ քաղաքացի հանդիսացող կամ չհանդիսացող) կամ երկրում գրանցված իրավաբանական անձից, պետական կամ տեղական կառավարման մարմնից, օտարերկրյա դեսպանատներից կամ հյուպատոսություններից, միջազգային կազմակերպություններից և վերջիններիս՝ Հայաստանում հավատարմագրված ներկայացուցչություններից ստացված հրավերի առկայության դեպքում¹¹:

Բ. Տվյալների հաշվառումը և համակարգերը

Վերոնշյալից հետևում է, որ օտարերկրացու նախատեսվող մուտքի մասին առաջին տեղեկությունները հնարավոր է ստանալ **Ոստիկանության, Արտաքին գործերի նախարարության կամ Զբաղվածության պետական ծառայության կողմից ուղարկվող հրավերներից**՝ համաձայն «Օտարերկրացիների մասին» օրենքի **11-րդ հոդվածի**: Թեև հրավերների միջոցով հնարավոր է պարզել միգրացիայի պատճառները և կացության

¹⁰ Հայաստանի հետ երկուստեք վիզա չպահանջող երկրների ամբողջական ու նորացված ցանկը տես՝ <http://www.armeniaforeignministry.com/consular/visawaiver.html>:

¹¹ Գնահատման կատարման պահի դրությամբ ցանկը ներառել է հետևյալ 18 երկրները՝ Աֆղանստան, Բանգլադեշ, Կամերուն, Չինաստան, բացառությամբ Հոնգ Կոնգի և Մակաոյի վարչական շրջանների, Եգիպտոս, Հնդկաստան, Իրաք, Նեպալ, Նիգեր, Նիգերիա, Պակիստան, Պաղեստին, Սաուդական Արաբիա, Սոմալի, Շրի Լանկա, Սուդան, Սիրիա, Վիետնամ: Տես՝ <http://www.armeniaforeignministry.com/consular/visa.html>:

նախատեսվող տևողությունը, սակայն միգրացիոն վիճակագրության կազմման համար հրավերների տվյալների օգտագործումը կարող է սահմանափակ լինել, քանի որ.

1. Հրավերները պարունակում են տվյալներ միայն օտարերկրացիների մասին:
2. Հրավերի տրամադրումը չի երաշխավորում հրավիրված օտարերկրացու փաստացի ժամանումը երկիր, իսկ վերջինիս փաստացի ժամանումը անպայմանորեն չի ենթադրում, որ նրա կացության տևողությունը կհամապատասխանի կացության նախատեսվող ժամկետին:
3. Հայաստանում մուտքի համեմատաբար ազատական մոտեցման պայմաններում երկիր մուտք գործելու համար օտարերկրացիներին հազվադեպ են տրվում հրավերներ, և օտարերկրացիների միայն սահմանափակ մասի նկատմամբ է կիրառվում այս ընթացակարգը (քանի որ շատ երկրների քաղաքացիներ կարող են մուտք գործել Հայաստանի տարածք առանց վիզայի կամ սահմանային հատման կետում վիզա ստանալու միջոցով):

«Չարիքը մանրուքների մեջ է». ապահովել տվյալների հավաքագրման ձևաչափերի հստակ կառուցվածքը՝ բացառելով երկիմաստ պատասխանների հավանականությունը:

Այլ կերպ ասած, տրված հրավերների մասին վիճակագրությունը շատ քիչ չափով է լուսաբանում երկրում տեղի ունեցող միգրացիոն գործընթացները, թեև այն կարող է ծառայել ավելի նեղ նպատակների, օրինակ՝ Հայաստանի վիզաների ռեժիմի մոնիտորինգի և օպտիմալացման համար կամ ժամանակի ընթացքում տվյալ վիճակագրության կազմման դեպքում՝ առանձին կատեգորիաների տեղաշարժերը հաշվառելու համար (սա վերաբերում է աշխատանքի նպատակով հրավեր ստացած օտարերկրացիներին, թեև հարկ է նշել, որ այս դեպքում ևս վիճակագրությունը կարտացուլի օտարերկրյա աշխատանքային միգրանտների միայն մի փոքր մասը):

Հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիոն գործընթացի լուսաբանման առումով հրավերների օգտագործման սահմանափակությունը՝ ստորև բաժնում գլխավորապես քննության է առնվում **վիզաների տրման ընթացակարգը**, որը գնահատվում է միգրացիոն վիճակագրության կազմման համար կիրառության տեսանկյունից:

Այն օտարերկրացիները, որոնց վրա տարածվում է վիզայի պահանջը, կարող են մուտք գործել ՀՀ տարածք՝ ստանալով վիզա երկու եղանակով. 1) լրացվում է թղթային հայտ արտերկրում գործող դիվանագիտական ներկայացուցչությունում կամ սահմանային հատման կետում, կամ 2) ներկայացվում է հայտ Արտաքին գործերի նախարարության էլեկտրոնային վիզաների ինտերնետային կայքում (այս ընթացակարգը կիրառվում է միայն այցելության մուտքի վիզաների դեպքում): Ներկայումս միայն էլ-վիզաների համակարգն ունի դեպի Հայաստան ուղևորությունների պատճառների մասին տեղեկությունները կարգավորված եղանակով հավաքագրելու հնարավորություն: ԱՂՅՈՒՍԱԿ 2. -ում նշվում են այցելության մուտքի վիզայի այն ենթախմբերը, որոնցից հայտատուն պետք է ընտրի համապատասխան կետը՝ հայտը լրացնելու ժամանակ: Նշված ենթախմբերը մեծապես համապատասխանում են «Օտարերկրացիների մասին» օրենքի 10.1-րդ հոդվածով նախատեսվող վիզաների տեսակներին: Թղթային տարբերակով հայտի ձևը նույնպես պարունակում է առանձին տող, որտեղ կարող է լրացվել ուղևորության պատճառը: Ինչևէ, թղթային տարբերակով հայտի լրացման ժամանակ հայտատուին չի տրվում սահմանված ցանկից ընտրություն կատարելու հնարավորություն և տողը լրացվում է ըստ հայտատուի հայեցողության (տես հավելված 9-ը, որտեղ ներկայացվում է թղթային տարբերակով վիզայի դիմումի ձևը):

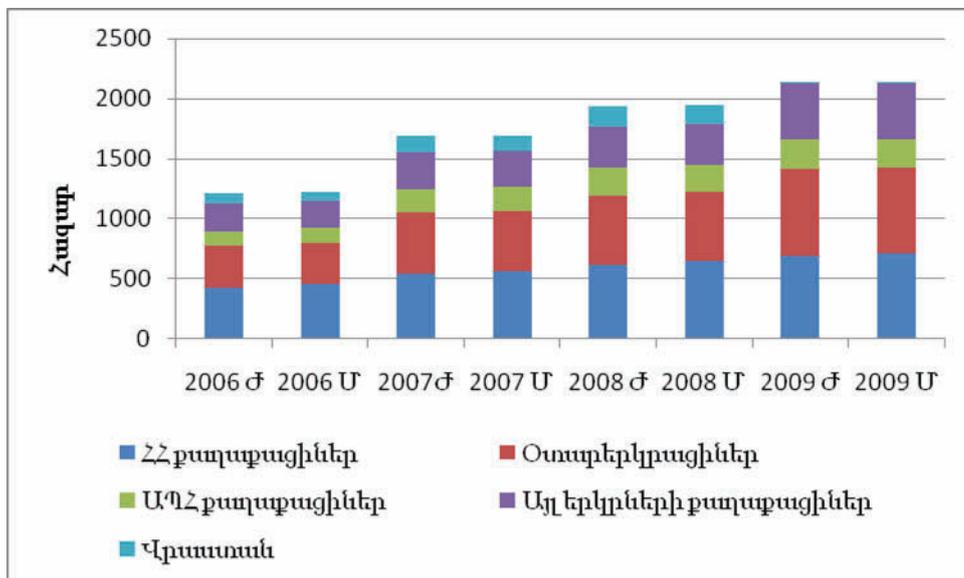
ԱՂՅՈՒՍԱԿ 2. ԱՅՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ՄՈՒՏՔԻ ՎԻՉԱՅԻ ԵՆԹԱԽՄԲԵՐԸ

V-1	Այցելություն հարազատներին (ընկերներին) կամ զբոսաշրջություն (հանգստի նպատակով)
V-2	Ընտանիքի վերամիավորում
V-3	Բուժում
V-4	Ուսում ՀՀ ուսումնական հաստատություններում
V-5	Մասնակցություն ՀՀ-ում անցկացվող մշակութային, մարզական, գիտական և այլ միջոցառումներին, խորհրդաժողովներին
V-6	Կարճաժամկետ տեխնիկական աջակցության, մարդասիրական, բարեգործական, ֆինանսական աջակցության ծրագրերի իրականացում
V-7	Մասնակցություն ՀՀ-ում անցկացվող գործարար բանակցություններին, աշխատանքային և տնտեսական գործունեության իրականացում
V-8	Միջազգային օդային կամ ցամաքային ուղևորափոխադրումներ իրականացնող տրանսպորտային միջոցների անձնակազմների անդամներ

Աղբյուրը՝ Էլ-վիզայի առցանց դիմումի ձև

Վիզաների հայտերի վերլուծության արդյունքում ստացվող տվյալները ունեն Հայաստանում միգրացիոն գործընթացների վերաբերյալ լրացուցիչ տեղեկատվության ապահովման միջին մակարդակի ներուժ: Մյուս կողմից, միայն ճանապարհորդների համեմատաբար փոքր մասից է պահանջվում (ինչպես ցույց է տրվում ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ -ում՝ նշված անձանց 15-30 տոկոսը) ստանալ վիզա երկիր մուտք գործելու համար, ինչը պայմանավորված է վիզայի պահանջից ազատված երկրների բավականին ծավալուն ցանկով:

ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 3. ՀԱՇՎԱՌՎԱԾ ԺԱՄԱՆՈՂՆԵՐԸ (Ժ) և ՄԵԿՆՈՂՆԵՐԸ (Մ) ԸՍՏ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ, 2006-2009 ԹԹ.

Աղբյուրը՝ ՄԷԿՏ-ի տվյալներ՝ տրամադրված գնահատող թիմին ՄՊԾ-ի կողմից:
Տես հավելված 4-ի ԱՂՅՈՒՍԱԿ 3-ը

ՆԵՐՂԻՐ 6. ՎԻԶԱՆԵՐԻ ԹՈՂԱՐԿՄԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

- Մշակվում է 1997թ. ի վեր «AIS Systems» կազմակերպության կողմից ՀՀ Կառավարության պատվերով:
 - Ցանցի միջոցով ապահովում է կապ արտերկրում գործող Հայաստանի բոլոր հյուպատոսությունների և դիվանագիտական առաքելությունների, ԱԳՆ-ի Հյուպատոսական վարչության, սահմանային հատման կետերում և ՀՀ տարածքում ՀՀ Ոստիկանության բաժանմունքների միջև:
 - Համակարգում պահվում են տեղեկություններ այնպիսի պարամետրերի վերաբերյալ, ինչպիսիք են անուն, ազգանունը, քաղաքացիությունը, փաստաթղթի տեսակը, գործողության ժամկետը, ծննդյան ամսաթիվը, զբաղմունքը, ծննդյան վայրը, հասցեն, վիզայի տեսակը և գործողության ժամկետը:
 - Պարունակում է «Էլ-վիզա» ենթամոդուլը, որը հնարավորություն է տալիս որոշակի պետությունների քաղաքացիներին առցանց ռեժիմով ձեռք բերել այցելության մուտքի վիզան:
 - Լիովին ինտեգրված է Սահմանային Էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական համակարգին և այժմ գործում է որպես վերջինիս ենթահամակարգ:
 - Պարունակում է վիճակագրական հաշվետվությունների գեներացման ինտերֆեյս, որը հասանելի է օգտվողների սահմանափակ խմբերին:
- Աղբյուրը՝ http://www.aitsystems.am/visa_e.html և առաքելության ընթացքում ձեռք բերված տեղեկություններ:

Մյուս կողմից, վիզաների տրամադրման կարգը լիովին համակարգչայնացվել է և գրանցվում է Վիզաների թողարկման տեղեկատվական հատուկ համակարգում («VIIS») (տես ՆԵՐՂԻՐ 6): Յետևաբար, համեմատաբար դյուրին և նվազ ծախսատար կլինի վիզաների մասին վիճակագրության կարգավորված հավաքագրումը և վերլուծությունը, ինչը թույլ կտա որոշակի պատկերացում կազմել Հայաստանում միգրացիոն գործընթացի և, մասնավորապես, միգրացիային առնչվող այնպիսի հարցերի մասին, ինչպիսիք են ժամանման պատճառը և կացության նախատեսվող տևողությունը, նույնիսկ եթե նման տեղեկատվությունն ընդգրկում է ընդհանուր հոսքերի միայն մի մասը:

Իրականում «VIIS»-ն օժտված է վիճակագրական հաշվետվությունների գեներացման հնարավորությամբ: Այն թույլ է տալիս ստանալ ՀՀ մարմինների կողմից տրված վիզաների ամբողջական պատկերը, այդ թվում՝ ըստ վիզան տրամադրած մարմինների, կացության նախատեսվող տևողության և վիզաների տեսակների: Ինչևէ, ինչպես ցույց են տալիս փաստահավաք առաքելությունները, *հնարավոր օգտվողների (Միգրացիոն պետական ծառայության, Ազգային վիճակագրական ծառայության, ԱԳՆ-ի, քաղաքականություն ձևավորող այլ մարմինների և ընդհանուր հանրության) հետ վիզաների վիճակագրության փոխանակումը կրում է ոչ պարբերական բնույթ կամ այն ընդհանրապես չի փոխանակվում:*

Հաշվի առնելով այն, որ վիզաների մասին տեղեկատվությունը պարբերաբար հավաքագրվում է և ենթարկվում ավտոմատ վերլուծության՝ *առաջարկվում է որպես Հայաստանում միգրացիայի վիճակագրության աղբյուրներից մեկը կիրառել վիզաների մասին տվյալները:* Թեև վիզաների մասին տվյալների մասնակի ծածկույթի պատճառով հնարավոր չէ կատարել միգրացիոն ընդհանուր

Վիզաների վերլուծական տվյալների մասին առաջարկություն.

Ելնելով առկա ենթակառուցվածքից՝ առաջարկվում է վիզաների տվյալները դիտարկել որպես միգրացիայի վերաբերյալ վերլուծական տեղեկատվության լրացուցիչ աղբյուր՝ միաժամանակ հաշվի առնելով վիզաների վիճակագրության հետ կապված սահմանափակումները, որոնք բնորոշ են ոչ միայն Հայաստանին, այլ նաև այլ երկրներին (գրանցվում է ոչ թե փաստացի, այլ նախատեսվող միգրացիայի տևողությունը և նպատակները) (մասնակի ծածկույթ):

Վիճակագրությունը կարող է կիրառվել վիզաների, միգրացիայի, ինչպես նաև ընդհանուր տնտեսական զարգացման և մասնավորապես՝ զբոսաշրջության քաղաքականությունների մշակման ժամանակ:

կուտակային պաշարների և հոսքերի հաշվարկներ, այնուամենայնիվ, դրանք թույլ են տալիս պատկերացում կազմել Հայաստան ժամանող ճանապարհորդների առանձնահատկությունների մասին: Բացի այդ, վիզաների տվյալների վերլուծության արդյունքները կարող են հաշվի առնվել այլ երկրների հետ վիզաների ռեժիմի կարգավորման, տնտեսության և նրա որոշ հատվածների (օր.՝ զբոսաշրջության) համար կարևոր միջոցառումների մշակման, ինչպես նաև երկրում միգրացիոն ընդհանուր գործընթացների մասին լրացուցիչ տվյալներ ստանալու ժամանակ:

2.2.2. Սահմանային հատման կետերում հավաքագրվող տվյալները Հայաստանում

Ա. Օրենսդրությունը

2001 թ. «Պետական սահմանի մասին» օրենքը և 2006 թ. «Օտարերկրացիների մասին» օրենքը սահմանում են Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանային հատման ընթացակարգերը կարգավորող իրավական դաշտը: Ազգային անվտանգության ծառայության Սահմանապահ զորքերը հանդես են գալիս որպես իրավասու մարմին, որը պատասխանատու է ՀՀ պետական սահմանը հատող մարդկանց, տրանսպորտային միջոցների և ապրանքների պահանջվող բոլոր փաստաթղթերի առկայությունը ստուգելու համար: Սահմանի վրա տեղեկատվության կառավարման արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով 1998-1999 թթ. ՀՀ Կառավարությունը պայմանագրային հիմունքով հանձնարարեց մշակել արդի տեխնոլոգիաներին և համապատասխան միջազգային ստանդարտներին համահունչ բարդ տեղեկատվական համակարգ:

Սահմանային էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական համակարգը (ՍԷԿՏ) նախագծվել է այն նույն ընկերության կողմից, որը մշակել է Վիզաների թողարկման տեղեկատվական համակարգը («VIS»): Այն ներառում է «VIS»-ը, որը դարձել է ՍԷԿՏ-ի ենթահամակարգերից մեկը, ի լրումն մի շարք այլ մոդուլների, ինչպիսիք են. 1) ինքնությունը հաստատող փաստաթղթերի տեղեկատվական համակարգը («DIS»), որը պարունակում է տարբեր երկրների կողմից թողարկված ինքնությունը հաստատող փաստաթղթերի նմուշներ, ներառյալ դրանց պաշտպանական միջոցները, 2) օրենքների և օրենսդրական ակտերի բազմալեզու տեղեկատվական բազա բովանդակության որոնման համակարգում, 3) սահմանային հատումների պատմության տեղեկատվական բազա (ըստ անհատների, բեռների, ավտոմեքենաների), 4) մարդկանց և փաստաթղթերի նախազգուշական ցանկեր պարունակող ենթահամակարգ և այլ (տես մանրամասները ՆԵՐԴԻՐ -ում):

2006 թ. հունիսի ՀՀ Կառավարության թիվ 884-22 որոշմամբ ստեղծվել է ՍԷԿՏ-ի շահագործման նորմատիվային դաշտ: Վերը որոշումը սահմանում է համակարգի հիմնական գործառույթները, տեղեկատվության հավաքագրման և վերլուծության կանոնները, սահմանված օգտվողների և տեղեկատվություն տրամադրողների կողմից ՍԷԿՏ-ին տվյալներ ուղարկելու և նշված համակարգից օգտվելու կարգը:

Որոշման համաձայն՝ ՍԷԿՏ-ի համակարգող մարմին է ճանաչվել Ազգային անվտանգության ծառայությունը, որը պատասխանատու է նշված համակարգի պահպանման, հետագա կատարելագործման, օգտվողի իրավունք ստացած պետական այլ մարմինների աշխատանքների համակարգման, համապատասխան ուսուցման կազմակերպման համար:

ՆԵՐԴԻՐ 7. ՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

- Մշակվում է «AIS Systems» կազմակերպության կողմից ՀՀ Կառավարության պատվերով 1998 թվականից:
- Առաջին անգամ տեղադրվել է 1999 թ. Երևանի Ջվարթնոց միջազգային օդանավակայանում:
- Այդ պահից ի վեր աստիճանաբար ներդրվել է օդային, ծովային, ավտոճանապարհային կամ երկաթուղային սահմանային հատման համարյա բոլոր կետերում:
- Ներառում է տեղեկատվություն հետևյալի վերաբերյալ.
 - հայցված, տրված և մերժված վիզաներ («VHS» ենթահամակարգ),
 - միջազգային փոխադրումներ իրականացնող ընկերությունների տվյալներ (ուղևորների ցանկեր),
 - գրանցումներ սահմանային հատումների մասին ըստ մարդկանց (անձնագրային տվյալներ), ավտոմեքենաների, բեռների,
 - մարդկանց և փաստաթղթերի նախագուշական ցանկեր (համահունչ են Ինտերպոլի տվյալներին)
 - հաղորդագրություններ վերջերս տեղի ունեցած դժբախտ պատահարների և իրավախախտումների մասին,
 - վարչական և քրեական իրավախախտումներ,
 - ազգային և միջազգային իրավական ակտեր և պայմանագրեր,
 - սեփականության իրավունքի գրանցման տեղեկատվություն և գեո-տեղեկատվական էլեկտրոնային քարտեզներ,
 - հատուկ թույլտվությունների և լիցենզիաների հաշվառում,
 - տարբեր երկրների կողմից թողարկվող ինքնությունը հաստատող և ճանապարհորդային փաստաթղթերի օրինակների պաշտպանական միջոցներ («IDIS» ենթահամակարգ)
- Ընդգրկում է բովանդակության կառավարման բարդ համակարգ՝ նախատեսված ծավալուն հարցումների և հաշվետվությունների, օրինակ, մուտքի և ելքի տվյալների համադրման, մեկից ավելի չափանիշների հիման վրա անձի, փաստաթղթի, բեռների, տրանսպորտային միջոցի տվյալների ստուգման համար:
- Փոխհամադրելի է Ազգային անվտանգության ծառայության և Ոստիկանության այլ տեղեկատվական բազաների հետ, որոնք առնչվում են անվտանգությանը («Իրավապահ աջակցության») համակարգ):
- Ծառայում է որպես Օդանավակայանի ընդհանրական կառավարման տեղեկատվական համակարգի («TAMIS») անբաժանելի մասը:
- Պարունակում է վարչական ենթահամակարգեր ենթակառուցվածքի և ռեսուրսների կառավարման համար:
- Օգտվողների համար հեշտ կիրառելի գործառնական ինտերֆեյս՝ հաճախորդ-տերմինալ բրաուզերային արտաքին ինտերֆեյսով և մշտական «IP» կապով:
- Մուտքի հսկողության բազմամակարդակ ենթահամակարգ:

Աղբյուրը՝ http://www.aitssystem.am/bmts_e.html և առաքելության ժամանակ ձեռք բերված տեղեկատվություն:

Բ. Տվյալների հաշվառումը և համակարգերը

Ինչպես այլ երկրներում մշակված սահմանային կառավարման համակարգերը, ՍԷԿՏ-ը ևս առաջին հերթին նախատեսված է իրավապահության և հսկողության այն գործառույթների կատարման համար, որոնք պահանջում են տարբեր ձևաչափերով (տեքստեր, լուսանկարներ, կենսաչափական տվյալներ) պահվող ծավալուն տեղեկատվության հետ կոնկրետ անհատական տվյալների արագ ու արդյունավետ խաչաձև ստուգում: Համակարգի հիմնական նպատակն է ապահովել միգրացիայի ապօրինի դրսևորումների նկատմամբ արդյունավետ հսկողությունը և հակազդումը՝ միաժամանակ դյուրինացնելով սահմանահատման գործընթացը բարեխիղճ ուղևորների համար (այնպիսի մեխանիզմների միջոցով, ինչպիսիք են էլ-վիզաները, հաճախակի ուղևորությունների քարտերը):

Ինչևէ, հաշվի առնելով տեղեկատվական բազայի կարողությունները և պահվող տեղեկատվության ծավալները՝ կարելի է փաստել, որ նրա վերլուծական ներուժը շատ ավելի գերազանցում է **իրավապահ գործառույթները** և այն կարող է կիրառվել այնպիսի ռազմավարական նպատակների համար, ինչպիսին է միգրացիոն օպերատիվ տվյալների մշակումը և ընտրված ցուցանիշների վերաբերյալ վիճակագրական հաշվետվությունների գեներացումը: Վիճակագրական հաշվետվությունների կազմման գործառույթը արդեն ներդրված է համակարգում և թույլ է տալիս կատարել պարզ հարցումներ այնպիսի պարամետրերի վերաբերյալ, ինչպիսին է սահմանահատումների թիվն ըստ քաղաքացիության և տարիների (տես հավելված 4-ի ԱՂՅՈՒՄԱԿ 3-ը): Ինչևէ, չնայած ՍԷԿՏ-ում արդեն գործող հաշվետվությունների գեներացման գործառույթի, *դեռևս չի իրականացվում նման հաշվետվությունների պարբերական կազմում և փոխանակում պետական այլ կառույցների օգտվողների հետ:*

Ինչպես ցույց է տրվում ՆԵՐԴԻՐ 8-ում, Կառավարության թիվ 884 որոշմամբ նախատեսվում է ՍԷԿՏ-ի միջոցով շատ ծավալուն տեղեկատվության հավաքագրում և պահպանում, ներառյալ միգրացիոն այնպիսի կարևոր պարամետրերի մասին տվյալները, ինչպիսիք են քաղաքացիությունը, մուտքի և ելքի ամսաթիվը, ծննդյան ամսաթիվը, վիզայի տեսակը և գործողության ժամկետը, կացության կարգավիճակը և հասցեն: Հետևաբար, **համակարգի միջոցով վիճակագրական հաշվետվություններ գեներացնելու ներուժն այստեղ գնահատվում է չափազանց բարձր:** Թեև, ինչպես ցույց տվեց առկա բացերի վերլուծությունը, դեռևս ոչ բոլոր տեսակի տվյալներն են հավաքագրվում և պահվում համակարգում, արդեն կարճաժամկետ հատվածում ՍԷԿՏ համակարգի տվյալների հիման վրա կարող են ստացվել մի շարք վիճակագրական ցուցանիշներ, այդ թվում ԵՄ-ի մոտեցմանը համահունչ, ինչպես նաև ԱՊՀ երկրների հետ փոխանակման ենթակա ցուցանիշները (տես ԱՂՅՈՒՄԱԿ և ԱՂՅՈՒՄԱԿ):

ՆԵՐՏԻՐ 8. ՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ. ՊԱՀՎՈՂ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

«1. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող միջազգային փոխադրումներ իրականացնող ընկերություններ, ինչպես նաև օդանավակայանային ծառայություններից, ուղևորների և բեռների սպասարկման ծառայություններից ստացվող տվյալներ ըստ գործունեության և ծառայությունների ծրագրերի կազմման, վերանայման և իրականացման պահի դրությամբ, [...]

գ) Տվյալներ ուղևորների մասին:

- Ինքնության տվյալներ (անուն, ազգանուն, հայրանուն), սեռ, քաղաքացիություն, ծննդյան ամսաթիվ (օր, ամիս, տարի)՝ ելնելով սահմանի հատման կետի առանձնահատկություններից՝ նաև անձը հաստատող փաստաթղթի սկանավորված օրինակը, անձը հաստատող փաստաթղթում պարունակվող կենսաչափական տվյալների հետ ուղևորի կենսաչափական տվյալների համեմատության արդյունք, չվերթի համար, ուղեբեռ, հաշվառման տվյալներ (ներառյալ հաշվառման ժամանակը ըստ կետերով և սպասարկող աշխատողի անուն, ազգանունը) [...]

4. Մինչև մեկնելու պահը միջազգային փոխադրումներ իրականացնող կազմակերպություններից ստացված տվյալներ

- Նախնական տեղեկություններ մեկնող (ժամանող) ուղևորների մասին, ինքնությունը հաստատող փաստաթղթի սերիա, ում կողմից է տրված (պետություն կամ կազմակերպություն), փաստաթղթի տեսակ:

- Ինքնությունը հաստատող փաստաթղթի գործողության ժամկետի ավարտ, ինքնության տվյալներ (անուն, ազգանուն, հայրանուն), սեռ, քաղաքացիություն, ծննդյան ամսաթիվ (օր, ամիս, տարի):

- Ճանապարհորդի կարգավիճակ (ուղևոր, աշխատակից, տարանցիկ), ծագման երկիր (այն կետը, որտեղից ուղևորը սկսել է ուղևորությունը)

- Հսկիչ կետ (այն կետը, որտեղ ուղևորը վերջին անգամ ստուգման է ենթարկվում սահմանապահ գործերի կողմից):

- Նշանակման հաջորդ կետը (այն կետը, որտեղ պետք է ժամանի տարանցիկ ուղևորը):

- Ուղևորի եզակի նույնականացման համարը փոխադրողի ԱՏԿՏ պահպանման համակարգում:

5. Առցանց տվյալներ՝ ստացված ՀՀ Ոստիկանությունում գործող ՄԷԿՏ համակարգի աշխատակայանից հետևյալի մասին.

կա) Համապատասխան հարցումների հիման վրա քաղաքացիներին տրված ինքնությունը հաստատող փաստաթղթի (անձնագիր, կացության քարտ, փախստականի քարտ և այլն) տվյալներ [...]

է) Հայաստանի Հանրապետության պետական սահմանի վրա վիզայի համար դիմած քաղաքացիների ինքնությունը հաստատող փաստաթղթի տվյալներ (անուն, ազգանուն, հայրանուն), սեռ, քաղաքացիություն, ծննդյան ամսաթիվ (օր, ամիս, տարի), փաստաթղթի տեսակ, սերիա, փաստաթուղթը տված մարմին, գործողության ժամկետ)՝ վիզայի տրման պահի դրությամբ:

հ) Վիզայի գործողության ժամկետի երկարաձգման մասին տվյալներ ՀՀ Ոստիկանության Անձնագրերի և վիզաների գրանցման վարչության կողմից՝ երկարաձգման պահի դրությամբ:

ի) Քրեական հետապնդում իրականացնող մարմնի կողմից տրամադրված տվյալներ «չհեռանալու գրավոր պարտավորության» տակ պատժամիջոցների կիրառման վերաբերյալ այն պահի դրությամբ, երբ հայտարարություն է արվում պատժամիջոցի կիրառման մասին:

6. Առցանց տվյալներ՝ ստացված ՀՀ ԱԳՆ-ում գործող ՄԷԿՏ համակարգի աշխատակայանից հետևյալի մասին.

ա) Վիզա հայցող քաղաքացիների ինքնությունը հաստատող փաստաթղթի տվյալներ (անուն, ազգանուն, հայրանուն), սեռ, քաղաքացիություն, ծննդյան ամսաթիվ (օր, ամիս, տարի), փաստաթղթի տեսակ, սերիա, փաստաթուղթը տված մարմին, գործողության ժամկետ), տրված վիզայի տվյալների դիմումի ստացման և վիզայի տրման ամսաթվի դրությամբ:

բ) Տվյալներ ՀՀ քաղաքացիներին տրված դիվանագիտական անձնագրերի մասին տրման պահի դրությամբ [...]

գ) Տվյալներ հրավերների և բույլտվությունների մասին տրման պահի դրությամբ [...]

8. Առցանց տվյալներ՝ ստացված Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն գործակալությունում գործող ՄԷԿՏ-ի աշխատանքային կայաններից հետևյալի մասին.

- Ժամանակավոր ապաստանի վկայականներ՝ տրված ապաստան հայցող օտարերկրյա քաղաքացիներին և քաղաքացիություն չունեցող անձանց:

9. Տվյալներ՝ ստացված ԱՎԾ-ի կողմից հետևյալի մասին. [...]

դ) Լրացուցիչ տվյալներ արտաքսվող անձանց մասին արտաքսման կամ ընդունման պահին, ներառյալ.

- Վիզայի համարը, տրման ամսաթիվը, վայրը, ճամփորդական փաստաթղթի համարը, տեսակը (երբ պաշտոնական ճամփորդական փաստաթուղթ անհրաժեշտ չէ):

- Ծննդյան վայր

- Հիմնական բնակության, այդ թվում՝ բնակության հիմնական երկրի (որտեղ ուղևորը բնակվում է 1 տարուց ավելի) տվյալներ, հասցե (բնակավայրի անվանում, փողոց, շենքի համար կամ անվանում), քաղաք, պետություն (շրջան, մարզ), փոստային ինդեքս:

- Նշանակման երկիր, ներառյալ հասցե (բնակավայրի անվանում, փողոց, շենքի համար կամ անվանում), քաղաք, պետություն (շրջան, մարզ), փոստային ինդեքս:

- Հայտնի տվյալներ փոխադրումներ իրականացնող կազմակերպության և դեպի արտաքսման երկիր անձի ուղևորությունը կազմակերպողի մասին:

- Արտաքսվող անձի հետ միասին միևնույն խմբում ուղևորվող անձանց հայտնի տվյալներ [...]

10. ՄԷԿՏ համակարգում տվյալների պահպանման տևողությունը մուտքագրման պահից 7 տարի է»:

Մղբյուրը՝ ՀՀ Կառավարության 2006 թ. հունիսի թիվ 884 որոշում, ոչ պաշտոնական քարտեզներում

Չնայած ՍԷԿՏ համակարգի կատարելագործված հնարավորություններին և միգրացիոն վիճակագրության գեներացման տեսանկյունից նշված համակարգի մեծ կարևորությամբ, ներկայումս համակարգում հավաքագրվող տվյալները պարունակում են որոշակի սահմանափակումներ: **Նախևառաջ**, ինչպես ցույց է տրվում ՆԵՐԴԻՐ 8-ում, ՍԷԿՏ-ի սահմանահատումների մոդուլում դեռևս չի հավաքագրվում միգրացիայի երկու հիմնական չափանիշների՝ **պատճառի և տևողության** մասին տեղեկատվությունը:

Գոյություն ունեցող ՏՏ հարթակների կատարելագործման մակարդակից անկախ, սահմանի հատման մասին տվյալներին բնորոշ է երկրորդ ընդհանուր վերապահումը: Քանի դեռ համակարգում չի ներառվել և տվյալների բոլոր գրանցումների հետ չի կապվել անհատական նույնականացման գործառույթը, սահմանահատումների մասին վիճակագրությունը կշարունակի գրանցել **իրադարձությունների**, այլ ոչ **սահմանը հատած մարդկանց փաստացի թիվը**: Այլ կերպ ասած, սխալ կլիներ փորձել որոշել մարդկանց որոշակի խմբի, օրինակ՝ միևնույն քաղաքացիություն ունեցողների կուտակային տվյալները մեկնողների թվից ժամանողների թիվը հանելու պարզ գործողության միջոցով, քանի որ հնարավոր է, որ տվյալ քաղաքացիություն ունեցող անձը միևնույն ժամանակաշրջանում մի քանի անգամ հատի սահմանը, կամ որոշ մարդիկ սահմանը հատեն միայն մեկ ուղղությամբ:

Ակնկալվում է, որ ժամանակի ընթացքում Հայաստանում սահմանին առնչվող վիճակագրության որակը կբարելավվի: Մասնավորապես, մոտ ապագայում բիոմետրիկ բնութագրիչներով անձնագրերի ներդրումը հնարավորություն կտա տեխնիկապես կապ ստեղծել սահմանահատման գրառման և կոնկրետ անձի միջև, ինչը, իր հերթին, թույլ կտա պարզել, օրինակ՝ ՀՀ այն քաղաքացիների թիվը, ովքեր մեկնել են երկրից կամ մուտք են գործել Հայաստան:

Սահմանի վրա տվյալների հաշվառման ներկայիս համակարգն է՛լ ավելի բարելավելու նպատակով առաջարկվում է քննության առնել **երկու լրացուցիչ պարամետրերի՝ միգրացիայի տևողության և ուղևորության նպատակի** վերաբերյալ տվյալներ հավաքագրելու հարցը, ինչը թույլ կտա իրարից տարանջատել միգրացիոն բնույթի սահմանահատման գրանցումները (օր.՝ 3-ից մինչև 12 ամիս և 12 ամսից ավելի բնակության համար) ոչ միգրացիոն բնույթի (օր.՝ զբոսաշրջություն, մասնավոր այցելություն, գործուղում) տվյալներից:

Շատ երկրներ, այդ թվում՝ ԱՄՆ-ը, Ավստրալիան, Նոր Զելանդիան, Ռուսաստանի

Առաջարկություններ սահմանի վրա հավաքագրվող տվյալների վերաբերյալ. ՍԷԿՏ.
Հաշվի առնելով ՍԷԿՏ-ում արդեն գործող հարցման գործառույթը՝ առաջարկվում է.

- 1) Սահմանել ՍԷԿՏ-ի տվյալների հիման վրա վիճակագրական հաշվետվությունների կազմման և դրանք համապատասխան օգտվողներին ներկայացման պարբերական ընթացակարգ: Նշված հաշվետվությունները պետք է ուղեկցվեն համապատասխան տեղեկատվությամբ, որտեղ կբացատրվեն սահմանի հատման տվյալների հետ կապված բոլոր սահմանափակումները: Սա թույլ կտա խուսափել տվյալների թյուր մեկնաբանությունից և սխալ եզրահանգումներ կատարելուց: Օգտվողների կողմից պետք է մշակվեն և համաձայնեցվեն վիճակագրական ցուցանիշներ, ինչպես նաև անհրաժեշտ է որոշել վիճակագրության տարածման մեթոդը և պարբերականությունը: Հնարավոր օգտվողները կարող են ներառել ՄՊԾ-ը, ԱԳՆ-ը, ԱՎԾ-ը, Էկոնոմիկայի նախարարությունը, Խորհրդարանը, ԶԼՄ-երը:
- 2) Զննության առնել սահմանի վրա երկու լրացուցիչ պարամետրերի, այն է՝ նախատեսվող այցի նպատակի ու տևողության վերաբերյալ տվյալների հավաքագրման ընթացակարգի ներդրման հարցը:

Դաշնությունը, ինչպես նաև նորաստեղծ այնպիսի երկրներ, ինչպիսին Տաջիկստանն է, կազմակերպում են միգրացիայի հետ կապված տեղեկությունների երկու հիմնական տեսակի հավաքագրումը **սահմանի վրա լրացված միգրացիոն քարտերի** ներդրման միջոցով: 2009 թվականին ՀՀ պետական մի քանի գերատեսչությունների ներկայացուցիչներ ունեցել են աշխատանքային քննարկում՝ նվիրված Հայաստանում նման միգրացիոն քարտերի ներդրման հնարավորություններին (տե՛ս Ներդիր 1): Հնարավոր լուծումներից մեկը կարող է լինել այնպիսի ընթացակարգի մշակումը, որի համաձայն միգրանտը նախապես տեղեկացնում է ՀՀ համապատասխան մարմիններին իր նախատեսվող մուտքի մասին: Այս ընթացակարգը կարող է իրականացվել *ուղևորության վաղ թույլատրման համակարգի* կամ *էլ-միգրացիոն քարտի* տեսքով, որտեղ նաև նշվում է մուտքի պատճառը և կացության նախատեսվող տևողությունը: Նախքան մուտք գործելը օտարերկրյա քաղաքացուց նման տեղեկություններ պահանջելը կարող է արդարացված լինել անվտանգության նկատառումներով, և նման ընթացակարգը արդեն իսկ կիրառվում է մի քանի երկրներում: Ինչևէ, այդքան էլ դյուրին չէ ՀՀ քաղաքացիներից պահանջել նման ընթացակարգի պահպանում, և այս առումով հարկ է մանրազնին վերլուծել բոլոր «կողմ» և «դեմ» փաստարկները (այսինքն՝ քաղաքականության ձևավորման համար կարևոր լրացուցիչ տվյալների հավաքագրման ունակություն և Սահմանադրությամբ երաշխավորված տեղաշարժվելու ազատություն):

Քննության առնել միայն վիճակագրական նպատակներով առկա վարչական ռեսուրսների միջոցով նոր տեսակի տեղեկություններ հավաքագրելու հնարավորությունը՝ մանրակրկիտ կերպով վերլուծելով բոլոր «դեմ» ու «կողմ» հարցերը:

Հաշվի առնելով որպես սահմանի հատման լրացուցիչ ընթացակարգ միգրացիոն քարտի ներդրման հետ կապված ծախսերը, ինչպես նաև գործող տեղեկատվական համակարգի (ՄԷԿՏ) կատարելագործվածության աստիճանը, առավել ծախսարդյունավետ տարբերակը կարող է լինել **սահմանի հատման պահին իրականացվող ստուգման ժամանակ միգրանտի կացության տևողության և ուղևորության նպատակի մասին հարցման կատարումը**: Սա կենթադրի 1) նախապես սահմանված հնարավոր տարբերակներ պարունակող հատուկ դաշտի ստեղծում ինտերֆեյսում, որը կկիրառվի սահմանապահի կողմից ուղևորների ստուգման ժամանակ, 2) ՄԷԿՏ համակարգում այս տեղեկությունների պահպանում և մշակում, 3) հարցման լրացուցիչ գործառույթի ստեղծում, որը թույլ կտա համախմբել անհատական տվյալները և բաժանել դրանք երկու դասի՝ ըստ միգրացիայի նպատակի և կացության նախատեսվող տևողության: Սահմանային հսկողությունն իրականացնող ծառայողների համարժեք ուսուցման պարագայում այս երկու լրացուցիչ պարամետրերի մասին տվյալների հավաքագրումը էապես չի ծանրաբեռնի սահմանային հսկողության ընթացակարգը, քանի որ այն կիրականացվի զուտ վիճակագրության ստացման, այլ ոչ հսկողական նպատակով: *Ուղևորության նպատակի* աղյուսակը կարելի է համապատասխանեցնել վիզայի դիմումի ձևում նշվող նպատակներին (տե՛ս ԱՂՅՈՒՍԱԿ 1 և ԱՂՅՈՒՍԱԿ 2.), իսկ *կացության նախատեսվող տևողությունը*՝ միջազգային միգրացիայի վերաբերյալ ՄԱԿ-ի առաջարկություններին, օր.՝ մինչև 3 ամիս, 3-ից մինչև 12 ամիս և 12 ամսից ավելի:

2.2.3. Քաղաքացիական և կացության կարգավիճակի գրանցումը Հայաստանի Հանրապետությունում

Ա. Օրենսդրությունը

Վերջին տասնամյակում Հայաստանի Հանրապետությունում քաղաքացիական գրանցման համակարգը արագորեն զարգացել է: 2002 թվականին ընդունված «Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» ՀՀ օրենքը ապահովում է մշտական բնակչության (ՀՀ քաղաքացիներ և օտարերկրյա քաղաքացիներ), ինչպես նաև արտերկրում բնակվող ՀՀ քաղաքացիների անհատական տվյալների հավաքագրման և պահպանման համալիր տեղեկատվական համակարգի մշակման իրավական դաշտը:

ՆԵՐՂԻՐ 9. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ ՔԱՐՏԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ. ՊԱՀՎՈՂ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

- Ազգանուն, անուն, հայրանուն:
- Ծննդյան օր, ամիս և տարի:
- Սեռ:
- Ծննդյան վկայականի սերիան ու համարը (մինչև 16 տարեկան ՀՀ քաղաքացիների համար):
- Անձնագրի սերիան և համարը (16 տարեկանից բարձր ՀՀ քաղաքացիների համար):
- Հայաստանի Հանրապետությունում կացության կարգավիճակը հաստատող փաստաթղթի սերիան և համարը (այլ երկրների քաղաքացիների և քաղաքացիություն չունեցող անձանց համար):
- Անձնագրի կամ ծննդյան վկայականի սերիան և համարը (Հայաստանի Հանրապետությունում կացության իրավունք ունեցող և բնակվող, սակայն ռեզիդենտի կարգավիճակ չունեցող օտարերկրյա քաղաքացիների համար):
- Փախստականի վկայականի սերիան և համարը (փախստականի կարգավիճակ ունեցող անձանց համար):
- Սոցիալական քարտի դիմում ստացած իրավասու մարմնի անվանումը և հասցեն:
- Սոցիալական քարտի տրման օրը, ամիսը և տարին:
- Անձի մահվան դեպքում՝ մահվան օրը, ամիսը և տարին:

Աղբյուրը՝ «Սոցիալական ապահովության քարտերի մասին» օրենք

2006 թ. Ռեգիստրի ներդրումից հետո նշված համակարգում կուտակվում են բնակչության բոլոր հիմնական անհատական տվյալները, որոնք, մասնավորապես, վերաբերում են ծնված և մահացած անձանց, տրված անձնագրերին, սոցիալական ապահովության քարտերին, բնակչության վայրի գրանցմանը և վերագրանցմանը: ՆԵՐՂԻՐ 10-ում ամփոփ ներկայացնում են 2002 թ. օրենքի համաձայն ռեգիստրում մուտքագրվող տեղեկությունների հիմնական տեսակները:

Ստորև բաժնում ներկայացվում է Բնակչության ռեգիստրում պահվող տվյալների, ինչպես նաև վերհանված բացերի մանրամասն վերլուծությունը: Բացի այդ, տրվում է որպես միգրացիոն վիճակագրության աղբյուր վերը տվյալների կիրառելիության գնահատականը:

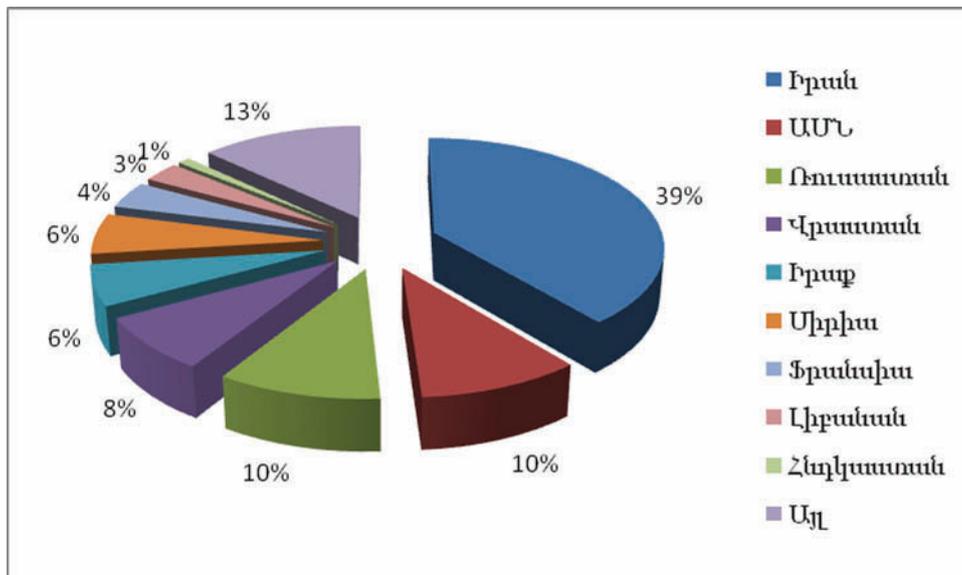
Բ. Տվյալների հաշվառումը և համակարգերը

Ռեգիստրը դեռևս մշակման փուլում է և այն արագորեն զարգանում է *հավաքագրվող տվյալների ընդգրկույթի, տեղեկատվության մուտքագրման ավտոմատացման և տվյալների համախմբման* առումով: Տվյալների հոսքի ոչ բոլոր փուլերն են լիարժեքորեն ավտո-

մատացված, ինչպես նաև առկա են խնդիրներ՝ կապված պահվող տվյալների ամբողջականության, երկրում գործող այլ համակարգերի և տեղեկատվական բազաների հետ ռեգիստրի փոխհամադրելիության հետ: Հավելված 5-ում, 6-ում և 7-ում ամփոփ ներկայացվում է Բնակչության ռեգիստրի հետ կապված տվյալների հավաքագրման գործընթացում առկա բացերի վերլուծությունը և այն կոնկրետ գործողությունները, որոնք կարող են ձեռնարկվել երկրում միգրացիոն գործընթացների վերաբերյալ լրացուցիչ վիճակագրական տվյալներ ստանալու նպատակով:

Ինչ վերաբերում է *տվյալների հաշվառմանը*, ապա տեղեկատվության որոշ տեսակների հավաքագրման և մշակման փուլերը դեռևս լիովին ավտոմատացված չեն: Օրինակ, թողարկված սոցիալական ապահովության քարտերի վերաբերյալ տվյալները առաջին անգամ կենտրոնացված ձևով կուտակվում են Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության «Նորք» տեղեկատվական-վերլուծական կենտրոնում: Բացի այդ, արտաքին էլեկտրոնային կրիչների վրա պահվող տվյալներն ամեն երկու շաբաթը մեկ անգամ ոչ ավտոմատ եղանակով փոխանցվում են Ոստիկանությանը՝ դրանք Բնակչության ռեգիստրի սերվերում մուտքագրելու նպատակով (սոցիալական ապահովության քարտերի տեղեկատվական բազայում հավաքագրվող տեղեկությունների մանրամասները տես ՆԵՐԴԻՐ 9-ում): Նմանապես, բնակչության բնական շարժի (ծնվածների և մահացածների) մասին անհատական տվյալները հավաքագրվում են թղթային եղանակով Արդարադատության նախարարության տարածքային ստորաբաժանումների կողմից և ոչ ավտոմատ եղանակով փոխանցվում մյուս մարմիններին (Ազգային վիճակագրական ծառայությանը՝ վիճակագրական տվյալների ստացման նպատակով ներքին տեղեկատվական բազայում դրանք մուտքագրելու համար, ինչպես նաև Ոստիկանությանը՝ Բնակչության ռեգիստրում դրանք հաշվառելու նպատակով):

ԳԾԱՊՍԿԵՐ 4. Ոստիկանության կողմից օտարերկրացիներին տրվող կացության թույլտվությունները (ժամանակավոր, մշտական և հատուկ) ըստ քաղաքացիության, 2009 թ. Աղբյուրը՝ Հայաստանի Հանրապետության Ոստիկանություն

Տվյալների ամբողջականության ապահովման առումով Ռեգիստրի մեկ այլ կարևոր սահմանափակումն այն է, որ Ռեգիստրը դեռևս չի ընդգրկում Հայաստանի մշտական ողջ բնակչությանը: Մասնավորապես, քանի որ Ռեգիստրը գլխավորապես հիմնվում է տրված

անձնագրերի և սոցիալական ապահովության քարտերի տեղեկատվական բազայի վրա, Հայաստանում ծնված և դեռևս անձնագիր չստացած երեխաների մասին տեղեկատվությունը մուտքագրվում է տեղեկատվական բազա միայն տրված ծննդյան վկայականների հիման վրա: Քանի որ Արդարադատության նախարարությունից ծննդյան վկայականների տվյալները Ռեգիստր են փոխանցվում սկսած 2005 թվականից, դրանից առաջ ծնված և դեռևս անձնագիր չստացած երեխաների մասին տվյալները դուրս են մնացել Ռեգիստրի տեղեկատվական բազայից:

Այլ պետական մարմինների հետ կապի հաստատման և տվյալների այլ աղբյուրների ընդգրկման գործընթացի բարելավմանը զուգընթաց կատարելագործվում է Ռեգիստրում տվյալների հաշվառումը: Ինչպես արդեն նշվել է, անձը հաստատող նոր սերնդի փաստաթղթերի մոտակա ներդրումը զգալի առաջընթաց կլինի: Նոր էլ-փաստաթղթերը կպարունակեն բիոմետրիկ տեղեկատվություն և եզակի նույնականացման նշան, որը կհամապատասխանի սոցիալական ապահովության քարտի համարին (եթե անձն ունի այդպիսին): Անձի նույնականացման համարի («PIN») ներդրումը զգալիորեն կհեշտացնի տարբեր գերատեսչությունների տեղեկատվական բազաների հետ կապի ապահովման խնդիրը և կօժանդակի ՍԷԿՏ համակարգի և այլ վարչական ռեսուրսների հետ Բնակչության ռեգիստրի ինտեգրման գործընթացին՝ դրանով իսկ նպաստելով բնակչության տեղաշարժերի մոնիտորինգի ինտեգրված համակարգի ձևավորմանը:

2006 թվականից (կամ տվյալների որոշ տեսակների համար՝ ավելի վաղ ժամանակից) ի վեր մշտական բնակչության մասին տեղեկատվության զգալի մասը կուտակվում է Բնակչության ռեգիստրում: Ինչ վերաբերում է հավաքագրված տեղեկատվության հիման վրա **տվյալների համախմբմանը և վիճակագրական տվյալների ստացմանը**, ապա գործընթացը դեռևս լիովին չի կայացել: Համակարգի կառավարման իրավասություն ունեցող օգտվողները հնարավորություն ունեն օգտվել սահմանափակ թվով վիճակագրական տվյալների (օր.՝ Հայաստանում կացության հատուկ թույլտվությունների քանակի, տե՛ս ԱՂՅՈՒՄԱԿ և ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 4) ստացման լրացուցիչ հնարավորությունից: Ինչ վերաբերում է **Քաղաքացիության տրման** վերաբերյալ վիճակագրական տվյալներ ստանալու հնարավորությանը, ապա Ոստիկանության ներկայացուցիչները նշել են, որ տվյալ ցուցանիշի համար դեռևս մշակված չէ վիճակագրության գեներացման հատուկ ավտոմատ գործառույթը, սակայն անհրաժեշտ տեղեկատվությունը հնարավոր է հեշտորեն ստանալ տրամադրված ՀՀ անձնագրերի մասին վիճակագրական տվյալներից (եթե դրանք տեսակավորվեն ըստ տրամադրման (նատուրալիզացիայի) հիմքերի):

ՆԵՐՈՒՐ 10. ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՌԵԳԻՍՏՐ. ԱՄՓՈՓ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

- Հայաստանում առաջնային տեղեկատվական համակարգ, որտեղ կուտակվում է մշտական բնակչության (քաղաքացիների և օտարերկրացիների) մասին հիմնական տեղեկատվությունը:
- Ներդրվել է 2002 թ. «Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» օրենքի համաձայն:
- Պարունակում է տեղեկատվություն հետևյալի վերաբերյալ.
 - սոցիալական քարտի համար,
 - ազգանուն, անուն, հայրանուն (եթե տրվել է անձը հաստատող համապատասխան փաստաթուղթ),
 - կարգավիճակ (կացության կարգավիճակ կամ փախստականի կարգավիճակ),
 - քաղաքացիություն,
 - ծննդյան օր, ամիս, տարի և վայր,
 - սեռ,
 - մշտական բնակչության հասցե (տնային տնտեսություն) Հայաստանի Հանրապետությունում,
 - Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունը կամ օտարերկրյա պետության քաղաքացիությունը և Հայաստանի Հանրապետությունում կացության իրավունքը հաստատող փաստաթղթի վավերապայմաններ (տեսակ, համար, տրման ամսաթիվ, գործողության ժամկետ, ում կողմից է տրված),
 - մահվան օր, ամիս, տարի և վայր:
- Կուտակում է պետական տարբեր մարմինների կողմից հավաքագրված տեղեկությունները և բաղկացած է մի քանի ենթահամակարգերից, ինչպիսիք են. 1) անձնագրեր և հաշվառում (ներառյալ կացության հատուկ թույլտվությունները և արտերկրում գործող հյուպատոսություններում գրանցված ՀՀ քաղաքացիների մասին ԱԳՆ-ից ստացվող տեղեկատվություն) – տվյալները հաշվառվում են սկսած 1994 թ., 2) ՀՀ քաղաքացիների մասին արխիվացված տվյալներ, 3) տրված փախստականի վկայականներ և հարակից ճանապարհորդային փաստաթղթեր – տվյալները հաշվառվում են սկսած 2001 թ., 4) պետական ռեգիստրի այլ տվյալներ (ծննդյան, ամուսնության, մահվան վկայականներ) – տվյալները հաշվառվում են սկսած 2006 թ., 5) սոցիալական քարտեր, 6) Խորհրդային անձնագրերի մասին տվյալներ, 7) ուղղիչ գաղութներում գտնվող անձանց մասին տվյալներ (տրամադրվում են Արդարադատության նախարարության կողմից) և զինծառայողների մասին տվյալներ, 8) օտարերկրացիների մասին տեղեկատվական բազա (հաշվառում և թույլտվություններ):
- Պետական ռեգիստրի տեղեկատվության համակարգչայնացման գործընթացը դեռևս չի ավարտվել, և որոշ տեղեկություններ (ծնվածների, ամուսնությունների, մահացածների մասին, ինչպես նաև օտարերկրացիների համար որոշ փաստաթղթեր) մինչև օրս ստացվում են թղթային տարբերակով և հետո միայն փոխանցվում Ոստիկանությանը՝ *post factum* համակարգում դրանք մուտքագրելու նպատակով:
- Կարճաժամկետ հատվածի ծրագրերը. հետագա իմտեզրում լրկալ տեղեկատվական բազաներին և ՏՏ այլ համակարգերին (օր.՝ ՄԷԿՏ, մասնավորապես՝ կացության թույլտվությունների մասին տեղեկատվության առումով), հարցման լրացուցիչ գործառնությունների ներդրում (օր.՝ ըստ սոցիալական քարտի համարի), Ռեգիստրի համար տվյալներ տրամադրող գերատեսչությունների հետ կապի հաստատում՝ համակարգում տվյալների ինքնաշխատ մուտքագրումն ապահովելու նպատակով:
- Արդեն մասնակիորեն փոխհամադրելի է տեղեկատվական այլ բազաների հետ, բայց դեռևս կան որոշ տեխնիկական խնդիրներ (հայրանունների գրանցումը), որոնք պահանջում են մուտքագրվող տվյալների ձևաչափերի ստանդարտացում:

Աղբյուրը՝ «Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» օրենք (2002 թ.) և առաքելության ժամանակ անցկացված հարցազրույցների արդյունքում ստացված տեղեկատվություն:

Գնահատման ընթացքում վերհանված մեկ այլ կարևոր հարցն այն է, որ խորհրդային ժամանակներից ժառանգված փորձի համաձայն՝ **երկու մարդահամարների միջև ընկած ժամանակահատվածում միզրացիայի վերաբերյալ վիճակագրական տվյալները** դեռևս ստացվում են ձև 19 և 20 վիճակագրական կտրոնների հիման վրա, որոնք լրացվում են ոստիկանության բաժանմունքներում կացության գրանցման կամ վերագրանցման ժամանակ: Լրացված կտրոնները տրամադրվում են համապատասխան թաղապետարանի վիճակագրական բաժնին, որը մուտքագրում է տվյալները Ազգային վիճակագրական ծառայության տեղեկատվական բազա (վիճակագրական կտրոնների հիման վրա Ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից մշակված վիճակագրական աղյուսակների օրինակները տե՛ս ԱՂՅՈՒՄԱԿ 6-ում):

Բնակչության ռեգիստրում կացության գրանցման մասին տվյալների ընդգրկման

պարագայում վերանուն է Չայաստանում ձև 19-ի և 20-ի կիրառման անհրաժեշտությունը: Վարչական ռեսուրսները օպտիմալացնելու նպատակով ժամանակի և ծախսատարության առումով առավել արդյունավետ է Ազգային վիճակագրական ծառայության համար *Ռեգիստրում ներբեռնված գրանցման առաջնային տվյալների հասանելիության ապահովումը*: Դրա համար արդեն իսկ գոյություն ունի անհատական տվյալների պաշտպանության անհրաժեշտ իրավական դաշտը, քանի որ ԱՎԾ-ն հնարավորություն ունի օգտվել գրանցման վերաբերյալ միևնույն անհատական տվյալներից: Ուստի խնդիրն իր բնույթով ավելի շատ գործնական է և ենթադրում է տվյալների հասանելիության համար SS համապատասխան ինտերֆեյսի մշակում և համակարգչային տեխնիկայի և համապատասխան ուսուցում անցած անձնակազմի ապահովում՝ Ռեգիստրի հետ անմիջական աշխատանքի հնարավորությունն ապահովելու նպատակով:

Կացության գրանցման տվյալների հիման վրա վիճակագրական տվյալների ստացման գործընթացի ավտոմատացման այլընտրանքային լուծումը կենթադրի ավելի կատարելագործված SS ինտերֆեյսի՝ Բնակչության ռեգիստրի հատուկ մոդուլի, ստեղծում, որը ավտոմատ եղանակով կմշակի գրանցման տվյալները և լիազորված օգտվողներին թույլ կտա անցկացնել անկախ հարցումներ: Երկրորդ տարբերակը ավելի ծախսատար է կարճաժամկետ հատվածում, բայց երկարաժամկետ կտրվածքով այն, անշուշտ, ավելի արդյունավետ կլինի:

Հարկ է նշել *կացության գրանցման տվյալների որակի* և միգրացիոն համապարփակ վիճակագրության զենեքացման առումով վերջիններիս հետ կապված սահմանափակումների մասին: Խորհրդային ժամանակներից կիրառվող «ПРОПИСКА»-ի ընթացակարգը (որը բնորոշ է նաև նախկին խորհրդային մի քանի երկրներին), այն է՝ օրինական կացության *գրանցումը*, լայնորեն դիտարկվում է որպես երկարաժամկետ ներգաղթի մոտավոր տվյալների աղբյուր, սակայն այն նպատակահարմար չէ *արտագաղթի հոսքերի* հաշվառման համար:

Այսպիսով, օտարերկրացիները և ՀՀ քաղաքացիները շահադրված են գրանցվելու իրենց նոր բնակության վայրում, քանի որ սա կապված է սոցիալական մի շարք արտոնությունների հետ¹²: Ուստի կարելի է ենթադրել, որ դեպի Չայաստան ներգաղթը բավական ճշգրիտ կերպով արտացոլվում է այդ ընթացակարգի վրա կառուցված ներկայիս վիճակագրական համակարգում: Միևնույն ժամանակ, ինչպես շատ այլ երկրներում, այնպես էլ Չայաստանում վերագրանցման հաշվառման միջոցով արտագաղթի տվյալների հաշվառումը պետք է դիտվի միմիայն որպես շատ մոտավոր գնահատում, այլ ոչ *ընդհանուր արտագաղթի չափանիշ*: Սա պայմանավորված է նրանով, որ Չայաստանում գրանցված մնալը շահեկան է թե՛ քաղաքացու և թե՛ երկրի համար, որի արդյունքում երկար ժամանակով բացակայող քաղաքացիների զգալի մասը չի վերագրանցվում Չայաստանում և չի գրանցվում նաև արտասահմանում գործող ՀՀ հյուպատոսարաններում:

Ինչպես այլուր, այնպես էլ Չայաստանում քաղաքացիների նման վարքագծի հիմքում ընկած հիմնական պատճառը սոցիալական համակարգում մնալու ցանկությունն է՝ պայմանավորված համապատասխան նպատներից օգտվելու իրենց իրավունքների պահպանման նկատառումով: Հարցազրույցների ժամանակ իրենք իսկ պետական մարմինների ներկայացուցիչները արտահայտել են այն կարծիքը, որ Չայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները պետք է մնան համակարգում, սակայն միևնույն ժամանակ անհրաժեշտ է խրախուսել, որ բնակության նոր վայրի մասին տեղեկատվությունը նրանց կողմից տրամադրվի արտերկրում գործող ՀՀ դիվանագիտական առաքելություններին:

¹² Ինչպես պարզվեց 2010 թ. մայիսի 20-ի Պետական եկամուտների կոմիտեի ներկայացուցչի հետ հարցազրույցից, գրանցման հետ կապված արտոնություններից մեկը նոր ժամանող ռեզիդենտի համար հարկային արտոնյալ պայմաններով որոշակի քանակության ապրանքների ներմուծման իրավունքն է:

Մի քանի կոնկրետ առաջարկություններ են արվել այն միջոցառումների վերաբերյալ, որոնք կարող են շահադրդել ՀՀ քաղաքացիներին արտերկրում ապրելու ժամանակ գրանցվելու Հայաստանի Հանրապետության հյուպատոսարանում: «Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 7.2-ի համաձայն՝ վեց ամսից ավելի ժամկետով երկրից բացակայելու դեպքում ՀՀ քաղաքացին պարտավոր է գրավոր տեղեկացնել Հայաստանի Հանրապետության հյուպատոսարանին այս փաստի մասին, որից հետո համապատասխան գրառում է կատարվում Բնակչության ռեգիստրում: Հնարավոր գործողությունների միջոցով կարելի է ստանալ Հայաստանում կացության, ինչպես նաև սոցիալական արտոնություններից օգտվելու իրավունքի ընդհանուր պատկերը: Մեկ այլ հնարավոր տարբերակը հյուպատոսարանում գրանցման վճարը նվազեցնելու կամ ժամանակակից տեխնոլոգիաների (էլ-փոստ, «օնլին» գրանցում) օգտագործման շնորհիվ էլ-կառավարման ընդհանուր ռազմավարության շրջանակում ընթացակարգի պարզեցման հարցի քննարկումն է:

Չնայած Բնակչության պետական ռեգիստրի տվյալների որակի և տվյալների հավաքագրման գործընթացի առնչությամբ վերհանված բացերին, սույն գնահատման հիման վրա արվող ընդհանուր եզրակացությունը հետևյալն է. նշյալ վարչական ռեսուրսը ունի Հայաստանում որպես միգրացիոն վիճակագրության **արժանահավատ և համապարփակ աղբյուր** ծառայելու **չափազանց մեծ ներուժ**, հատկապես եթե այն կիրառվի վարչական մարմիններում գործող տեղեկատվական մյուս բազաների հետ զուգահեռ:

Միգրացիոն վիճակագրության այլ հավանական աղբյուրների համեմատ Ռեգիստրը որոշակի առավելություններ ունի և ժամանակի ընթացքում միգրացիոն որակյալ վիճակագրություն ստանալու նրա կարողությունները միայն կիզորանան: Նույնիսկ այսօր Ռեգիստրը այն միակ տեղակատվական բազան է, որը թույլ է տալիս տեղեկություններ ստանալ միգրացիայի երկու գլխավոր պարամետրերի՝ **միգրացիայի պատճառի** (կացության թույլտվության տեսակների

Առաջարկություններ երկրում հավաքագրված տվյալների վերաբերյալ. Բնակչության պետական ռեգիստր

Բնակչության պետական ռեգիստրում հավաքագրված տեղեկությունների շրջանակների և որակի հիման վրա կատարված և գնահատման արդյունքում հանգում ենք հետևյալ հիմնական առաջարկություններին.

- 1) Բնության առնել վիճակագրական կտրոնները (ծև 19 և 20) կիրառությունից հանելու և ԱՎԾ-ին Բնակչության ռեգիստրում պահվող հաշվառման տվյալների առաջնային խմբերից օգտվելու հնարավորություն տալու հարցը:
- 2) Ավտոմատացնել թույլտվությունների տվյալների մասին հաշվետվությունների կազմման գործընթացը՝ սահմանելով վերջիններիս կառուցվածքը և հաճախականությունը (ամսական, եռամսյակային, կիսամյակային, տարեկան, ըստ տարիքի, սեռի, քաղաքացիության և այլնի բացվածքով):
- 3) Համաձայնության գալ թույլտվությունների վիճակագրության տարածման կարգի շուրջ և նշանակել պատասխանատու մարմին:
- 4) Ապահովել այն, որ կացության թույլտվության ձևում նախատեսվի տող 1) նոր և երկարաձգված թույլտվության և 2) թույլտվության տրամադրման (երկարաձգման) պատճառի համար:
- 5) Ապահովել վիճակագրական հաշվետվությունների կազմման գործառույթ, որը օժտված է նոր և երկարաձգված կացության թույլտվությունների տարբերակման հնարավորությամբ:
- 6) Ապահովել, որպեսզի կացության թույլտվության տեղեկատվական համակարգը ավտոմատ եղանակով չեղյալ ձանաչի գործողության ժամկետը լրացած թույլտվությունները, ինչպես նաև վավեր թույլտվությունների հիման վրա ստեղծել վիճակագրական հաշվետվությունների կազմման գործառույթ:
- 7) Բնության առնել այն միջոցառումները, որոնք կշահադրդեն անձանց գրանցվել նշանակման երկրներում գործող Հայաստանի Հանրապետության դեսպանատներում:
- 8) Սահմանել ընթացակարգ օտարերկրյա քաղաքացիներին աշխատելու թույլտվության տրամադրման համար:
- 9) Ապահովել այն, որ կատարելագործվող տեղեկատվական բազան ունենա այդ ցուցանիշի մասին վիճակագրության գեներացման հնարավորություն և լիովին փոխհամադրելի լինի միգրացիային և առնչվող այլ համակարգերի հետ (Բնակչության ռեգիստր և ԱԷԿՏ):

հիման վրա) **և կացության տևողության** վերաբերյալ: Ռեգիստրի տվյալների հիման վրա այդ երկու պարամետրերի գծով պարբերական վիճակագրական տվյալների ստացումը չափազանց կարևոր է և այն լիովին համահունչ կլինի եվրոպական փորձին և ԱՊՀ համաձայնագրին (տես *Եվրոպական Միություն 2007* և Հավելված 7):

Այս առումով հարկ է ևս մեկ անգամ նշել պետական սահմանի վրա միգրացիայի պատճառի և տևողության վերաբերյալ տեղեկությունների հնարավոր հավաքագրման մասին վերը ներկայացվող առաջարկությունը: Մի կողմից, միգրացիայի պատճառի և տևողության վերաբերյալ տեղեկությունների հավաքագրման նպատակով սահմանի հատման դեպքի օգտագործումը հնարավորություն է տալիս ներառելու **տվյալների ավելի մեծ խմբեր և միգրանտների բազմաթիվ կատեգորիաներ**, այդ թվում՝ այն անձանց, ում տեղաշարժը չի հաշվառվում Բնակչության ռեգիստրում (օրինակ՝ ՀՀ-ում գրանցված ռեզիդենտներ (ՀՀ քաղաքացիներ և օտարերկրացիներ), ովքեր հետագայում չեն վերագրանցվում կամ գրանցված երկարաժամկետ օտարերկրյա միգրանտներ): Մյուս կողմից, սահմանը հատելու ժամանակ հավաքագրվող տեղեկությունները արտացոլում են միայն միգրանտի **մտադրությունները**, այլ ոչ փաստացի իրավիճակը, մինչդեռ Բնակչության ռեգիստրում գրանցվում է ժամանակային որոշակի պահին միգրանտին կացության կոնկրետ կարգավիճակ շնորհելու փաստը (օտարերկրացու համար՝ թույլտվության շնորհման ընթացակարգի, իսկ ՀՀ քաղաքացիների համար՝ կացության գրանցման ընթացակարգի միջոցով):

Ուստի, հաշվի առնելով սահմանի հատման և կացության գրանցման վիճակագրության «կողմ» և «դեմ» փաստարկները, օպտիմալ ենք համարում տվյալների հավաքագրման գործընթացի բարելավումը տեղեկատվության երկու աղբյուրների՝ ՍԷԿՏ համակարգի և Բնակչության ռեգիստրի հնարավորությունների ընդլայնման միջոցով, որի շնորհիվ *միգրացիայի պատճառների և տևողության վերաբերյալ տվյալները* կհավաքագրվեն երկու փուլերում էլ, այսինքն՝ *սահմանի հատման պահին և երկրի տարածք մուտք գործելուց հետո*: Այսպիսով երկու վարչական ռեսուրսների կարևորությունը կմեծանա միմյանց առավելությունների հաշվին ի շնորհիվ սահմանի վրա հավաքագրվող տվյալների ամբողջականության և Ռեգիստրից ստացվող տվյալների արժանահավատության:

2.2.4. Ապաստանի և միջազգային պաշտպանության կարգավիճակի որոշումը

Իր լիազորությունների համաձայն՝ Միգրացիոն պետական ծառայությունը Հայաստանի Հանրապետությունում հանդես է գալիս որպես **ապաստանի և փախստականի կարգավիճակների շնորհման** մասին որոշումներ կայացնող մարմին: ՄՊԾ-ը ստանում և ուսումնասիրում է ապաստանի տրամադրման մասին հայտերը և վերջնական որոշում է կայացնում առանձին անհատին ապաստան կամ միջազգային պաշտպանության այլ կարգավիճակ շնորհելու կամ ապաստանի հայտը մերժելու մասին: Այս գործառույթի իրականացման նպատակով ՄՊԾ-ը ներդրել է փաստաթղթային ընթացակարգ և հատուկ տեղեկատվական բազա, որտեղ հաշվառվում և կառավարվում են ապաստանի հարցերին առնչվող գործերը: Դրական որոշման դեպքում անձի փաստաթղթերի ձևակերպումը իրականացվում է Ոստիկանությունում, որը տրամադրում է անձը հաստատող համապատասխան փաստաթուղթ և գրանցում փաստաթղթի տրման փաստն ու դրանում պարունակվող տեղեկատվությունը Բնակչության ռեգիստրում:

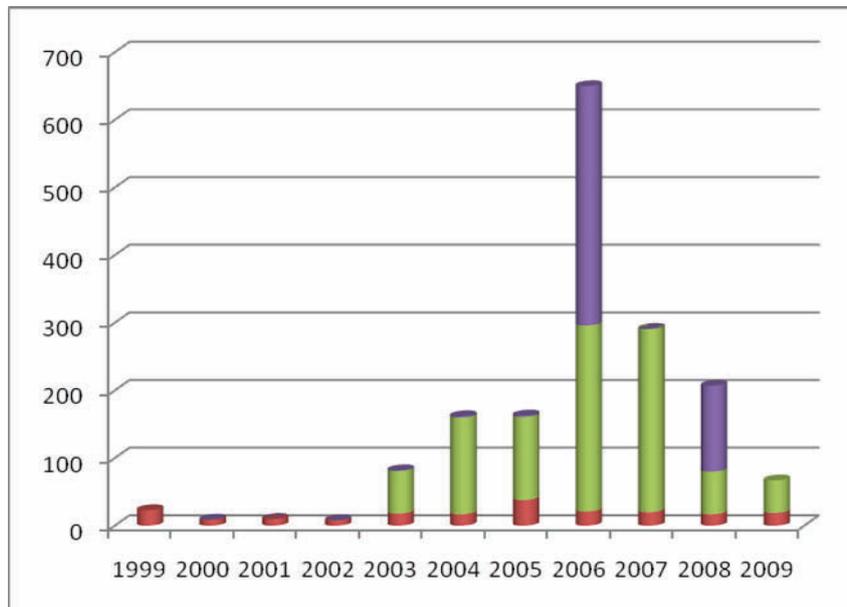
Մինչ օրս ապաստանի և փախստականների մասին վիճակագրությունը կազմվել է Միգրացիոն պետական ծառայության կողմից, որը հիմնվում է ստացվող ապաստանի հայտերի և կայացված որոշումների վրա (տես միջազգային կարգավիճակի հայտերի մասին վիճակագրությունը ԳԾԱՊԱՏԿԵՐ 3-ում, որը հիմնվում է հավելված 4-ի ԱՂՅՈՒՍԱԿ -ի տվյալների վրա):

Ինչպես պարզվել է գնահատման ժամանակ, չնայած ապաստանի և միջազգային պաշտպանության մասին պարբերաբար ստացվող և համապարփակ վիճակագրական տվյալներին, գոյություն չունի երկրի ներսում նշված վիճակագրության մասին հաշվետվությունները պարբերաբար ներկայացնելու սահմանված մեխանիզմ: ՄՊԾ-ի կողմից կազմվող վիճակագրությունը ամսական կտրվածքով ներկայացվում է ՄԱՓԳՀԳ-ին, և այն կարելի է ներբեռնել ՄԱՓԳՀԳ-ի ինտերնետային կայքից «Excel» աղյուսակների տեսքով: Տվյալները փոխանցվում են Ազգային վիճակագրական ծառայությանը, սակայն դրանք չեն տպագրվում ԱՎԾ-ի վիճակագրական տեղեկատուներում կամ պարբերաբար հրատարակվող հաշվետվություններում: Վիճակագրությունը տրամադրվում է ՋԼՄ-երին և ընդհանուր հանրությանը, բայց միայն ստացվող հայտերի հիման վրա:

**Ապաստանի և միջազգային պաշտպանության կարգավիճակի մասին
վիճակագրության վերաբերյալ առաջարկություն**

Պարբերականացնել ապաստանի և փախստականի կարգավիճակի հարցերի վերաբերյալ հաշվետվությունների կազմման գործընթացը, որպեսզի նշված հաշվետվությունները հեշտորեն հասանելի լինեն ընդհանուր հանրությանը, օրինակ, ինտերնետի կամ միգրացիայի վերաբերյալ տարեկան հրատարակումների միջոցով:

**ԳՃԱՊԱՏԿԵՐ 5. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ՀԱՅՏԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, 1999-2009 ԹԹ.**

- Փախստականի կարգավիճակ ստանալու դիմումներ
- Ժամանակավոր ապաստանի կարգավիճակ ստանալու դիմումներ /Իրաքի քաղաքացիներ/
- Ժամանակավոր կարգավիճակ ստանալու դիմումներ /այլ երկրների քաղաքացիներ/

Աղբյուրը՝ Միգրացիոն պետական ծառայություն

2.2.5. Տեղեկատվություն Հայաստանում անկանոն միգրացիայի մասին

Վերը բաժիններում քննության է առնվում այն, թե ինչպես օրենքով նախատեսվող ընթացակարգերի (դիմումներ և տարբեր տեսակի թույլտվություններ՝ վիզաներ, ապաստան, բնակություն, աշխատանք, սահմանահատում) միջոցով հավաքագրված տեղեկատվության հիման վրա կարելի է ստանալ միգրացիոն վիճակագրական տվյալներ: Միևնույն ժամանակ, միգրացիոն տվյալների հավաքագրման համապարփակ համակարգ կառուցելուն զուգահեռ աշխատանքները պետք է նաև ուղղված լինեն միգրացիայի մասին օրենսդրության պահանջների խախտման դեպքերի վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրման և վերլուծության ռացիոնալացմանը, երբ օտարերկրյա քաղաքացիները խախտում են նորմատիվային դաշտի դրույթները, իսկ պետական մարմինները համապատասխանաբար ձեռնարկում են օրենքի կիրարկման համարժեք միջոցներ (հեռացման որոշում, արտաքսում, մեկուսացում կամ հետաքննչական նյութեր, տես ԵՄ-ի երկրների միջև փոխանակման ենթակա անկանոն միգրացիայի վերաբերյալ տվյալներ *Եվրոպական Միություն 2007*-ում): Բացի այդ, պետք է մշակվեն միգրացիոն օպերատիվ տվյալների ստացման և մշակման հստակ ձևակերպված և արդյունավետ ընթացակարգեր, այդ թվում՝ ազդանշանման մեխանիզմներ և վաղ ահազանգման համակարգեր՝ օժտված այնպիսի հնարավորություններով, ինչպիսիք են ռիսկերի գնահատումը և մոնիտորինգը, և ուղղված ոչ միայն վարչական խախտումների, այլ նաև անհատների և կազմակերպված խմբերի քրեական գործունեության կանխարգելմանը:

Ոստիկանությունը, Ազգային անվտանգության ծառայությունը և Դատախազությունը, ինչպես նաև Ինտերպոլի ազգային բյուրոն այն իրավասու մարմիններն են, որոնք աշխատում են անկանոն միգրացիային հակազդման տարբեր ուղղություններով: Գնահատման արդյունքում բացահայտվել է, որ գերատեսչություններում գործում են մի քանի հատուկ տեղեկատվական բազաներ, որոնցում արտացոլված են անկանոն միգրացիային առնչվող համապատասխան տեղեկատվությունը, օրինակ՝ ՄԷԿՏ համակարգին միացած **Իրավապահության օժանդակման համակարգը (ԻՅ)**¹³, որը նպատակաուղղված է հետևյալ տեղեկությունների պահպանմանը. 1) ոստիկանության, իրավապահ այլ մարմինների և կազմակերպությունների հաշվետվությունների միջոցով ստացվող քրեական և վարչական դեպքեր, 2) դատական որոշումներ և սահմանված պարտավորություններ: Աշխատանքներ են անցկացվում Ինտերպոլի «Գողացված և կորած ճամփորդական փաստաթղթերի» տեղեկատվական բազայի կիրառման շրջանակների ընդլայնման ուղղությամբ, չնայած գործընթացի ավարտման համար անհրաժեշտ տեխնիկական միջոցները դեռևս անբավարար են:

Չնայած անկանոն միգրացիային առնչվող մի քանի տեղեկատվական բազաների առկայությանը, իրավասու պետական մարմինների (Ոստիկանության Ապօրինի միգրացիայի վարչության, Դատախազության) ներկայացուցիչները շեշտել են այն հանգամանքը, որ իրենց կողմից մշտապես օգտագործվող տեղեկատվական բազաները չեն համապատասխանում անհրաժեշտ պահանջներին, զիջելով թե տեխնիկական հնարավորությունների, թե համակարգչային տեխնիկայի և ծրագրերի որակի առումով (ինչպես, օրինակ, բիոմետրիկ տեղեկատվություն հավաքագրելու, պահելու և մշակելու անհնարինությունը, համակարգիչների և ՏՏ հարթակների բարոյական մաշվածությունը, տարբեր գերատեսչությունների տեղեկատվական բազաների փոխհամադրելիության բացակայությունը):

¹³ Առավել մանրամասն տե՛ս http://www.aitsystems.am/crim_e.html

Սա էական նշանակություն ունեցող թերություն է: Ուստի առաջարկվում է իրականացնել անկանոն միգրացիայի հակազդման բնագավառում կիրառվող ՏՏ ռեսուրսների մասնագիտացված լիարժեք գնահատում՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով գոյություն ունեցող համակարգչային տեխնիկային և ծրագրերին, տեղեկատվական բազաների փոխհամադրելիությանը, պահանջվող գործառույթներ իրականացնելու ունակությանը (համալիր հարցումներ և արագ արդյունքներ), ինչպես նաև այն հարցին, թե որքանով են առկա համակարգերն օգտագործվում համապատասխան պետական մարմինների կողմից (ակտիվ օգտագործողների թիվը, այն գործառույթները, որոնց իրականացման համար կիրառվում են համակարգերը, օգտագործողների բավարարվածության աստիճանը և հնարավոր բացերը՝ ուսուցման մակարդակ, իրավական դաշտ):

Մասնագիտացված նման մանրամասն գնահատման արդյունքում կարող է ձեռնարկվել առանձին մի նախագիծ կամ ծրագիր, որը հնարավորություն կտա վերացնել առկա բացերը (այլ երկրների առաջավոր փորձին մվիրված ուսուցում, սեմինարներ, ՏՏ հարթակի և համակարգչային տեխնիկայի լրացուցիչ հնարավորությունների մշակում): Որպես հնարավոր լուծում կարելի է առաջարկել իրավապահ մարմինների համար առանձին ծրագրային ինտեֆեյսի մշակում, որը թույլ կտա օգտվողներին գնահատել կանոնավոր և անկանոն միգրացիայի տեղեկատվական բազաները և կատարել մի քանի գործառույթներ: Նման հատուկ հարթակը կարելի է անվանել «Օտարերկրացիների ռեգիստր»: Այստեղ կհամախմբվեն հետևյալ տեղեկությունները 1) օտարերկրացիներին հրավերներ, 2) վիզայի դիմումներ և վիզաների շնորհում, 3) օտարերկրացիների և քաղաքացիություն չունեցող անձանց կողմից սահմանի հատում (այդ թվում՝ մուտքի մերժման և սահմանից հետ վերադարձման դեպքեր), 4) կացության թույլտվության գրանցում, 5) կացության թույլտվություն, 6) աշխատանքի թույլտվություն (այն բանից հետո, երբ դրանք կսկսեն կիրառվել), 7) օտարերկրացիների կողմից թույլ տրված վարչական խախտումների դեպքեր և ընդունված վարչական որոշումներ, 8) օտարերկրացիների կողմից թույլ տրված վարչական խախտումների գծով դատական որոշումներ, 9) իրավասու մարմինների կողմից ձեռնարկված հարկադիր միջոցառումներ (արտաքսում, մեկուսացում), 10) նախաձեռնված քրեական հետաքննություն, 11) քրեական գործերի առնչությամբ դատական որոշումներ, 12) հանցագործության համար պատժված օտարերկրացիների նկատմամբ ձեռնարկված հարկադիր միջոցառումներ, 13) նախազուլշական ցանկեր (անձինք և փաստաթղթեր):

ՄԱՍ ԵՐԵՔ. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲԱՑԱՀԱՅՏՈՒՄՆԵՐԻ ՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԻ ԱՍՓՈՓԱԳԻՐ

2010 թ. մայիս-հունիս ամիսներին Միգրացիայի միջազգային կազմակերպությունը Իտալիայի կառավարության կողմից ֆինանսավորվող «Հայաստանում և Վրաստանում անօրինական միգրացիայի կրճատման և օրինական միգրացիայի դրական հետևանքների մեծացման» ծրագրի շրջանակում իրականացրեց միգրացիոն տվյալների կառավարման կարիքների գնահատում ու բացերի վերլուծություն:

Գնահատումն իրականացվել է պետական կառույցների անմիջական պահանջով ու մասնակցությամբ, որոնց շարքում են, մասնավորապես՝ ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն պետական ծառայությունը, Ազգային վիճակագրական ծառայությունը, Ազգային անվտանգության ծառայությունը, Ոստիկանությունը և այլ պետական հաստատություններ, որոնք ուղղակի լիազորություններ չունեն միգրացիոն կառավարման ոլորտում, սակայն ապահովում են միգրացիային առնչվող տվյալներ:

Գնահատումը լիովին անդրադարձավ Միգրացիոն կառավարման գնահատման (ՄՄԿ, 2008 թ.) ընդհանրական նկատառումներին և վերհանեց մի շարք կոնկրետ քայլեր, որ կարող են ձեռնարկվել ՀՀ կառավարության կողմից՝ ապահովելու վերջինիս տրամադրության տակ գտնվող վիճակագրության հուսալիությանը, ժամանակին լինելը, օբյեկտիվությունը, ամբողջականությունը և այդ վիճակագրության պիտանիությունը քաղաքականության մշակման ու օպերատիվ ընթացակարգերի արդյունավետ իրականացման համար:

Վերլուծությամբ դիտարկվել են միգրացիոն վիճակագրության ձևավորման *օրենսդրական, կազմակերպական և ենթակառուցվածքային* դաշտերը: Առաջարկներում նշվում են գործնական միջոցներ, որոնք թույլ կտան բարելավել արդեն իսկ հավաքագրվող միգրացիոն վիճակագրության որակը՝ *տվյալների ձեռք բերման և մշակման, համախմբված տվյալների փոխանակման, տարածման և վերլուծության* առումով: Բացի այդ, մի շարք քայլեր են առաջարկվում տեղեկությունների լրացուցիչ տեսակների հավաքագրման վերաբերյալ, այդ թվում՝ դրանց համախմբման ու նոր դեռևս չկիրառվող վիճակագրության ձևավորման համար:

Ստորև ամփոփվում են հիմնական բացահայտումներն ու ներկայացվում են հիմնական առաջարկները, այդ թվում՝ *տեխնիկական/ստրիդատվական ու մեթոդաբանական բնույթի միջոցներ՝ ուղղված տվյալների որակին ու միգրացիոն վիճակագրության հասանելիությանը*, ինչպես նաև *գործնական և կազմակերպական բնույթի քայլեր, որ ամփոփվում են «ճանապարհային քարտեզում»*՝ «ողջ կառավարության» տեսանկյունից:

Ա. Հիմնական բացահայտումներ

1. Միջազգային միգրացիայի արագ փոփոխվող բնույթը, զարգացման ու անվտանգության հարցերում դրա կարևորության մեծացումը պահանջում է, որպեսզի պետության ու միջազգային գործընկերների կողմից լինի համարժեք արձագանք, որպեսզի գոյություն ունեցող միգրացիոն ռեժիմն ի վիճակի լինի առավելագույնի հասցնել կանոնավոր միգրացիայի օգուտները՝ միաժամանակ անկանոն միգրացիայի և հարակից հանցանքների ռիսկերից պաշտպանելով պետության և քաղաքացիների անվտանգությունը: Հայաստանի տնտեսական, սոցիալական և ժողովրդագրական զարգացման վրա միգրացիայի և, մասնավորապես, աշխատանքային միգրացիայի ունեցած ազդեցության կարևորության պարագայում ի հայտ է գալիս միգրացիոն գործընթացների մոնիտորինգի և կանխատեսման արդյունավետ

ու թափանցիկ համակարգերի մշակման անհրաժեշտությունը: Միգրանտների ընդհանուր թվի հաշվառումն այլևս բավարար չէ. կարևոր է պարզել միգրանտների ժամանման ու մեկնման պատճառները, բնակության նոր վայրերում կացության տևողությունը, սոցիալ-ժողովրդագրական և տնտեսական առանձնահատկությունները, ինչպես նաև նորմատիվային և ենթաօրենսդրական ակտերի պահանջների հետ համապատասխանությունը:

2. Վերջին մի քանի տարիներին ՀՀ կառավարությունը ձեռնարկել է մի շարք կարևոր քայլեր՝ արդիականացնելու դեպի երկիր, երկրից դուրս և երկրով անցնող միգրացիոն հոսքերի կառավարման կարգերն ու մեխանիզմները: Սա ներառում է համապատասխան օրենքների ու նորմատիվային ակտերի հստակեցումը, ինստիտուցիոնալ դաշտի օպտիմալացումը և ՏՏ հզոր օպերացիոն համակարգերի ներդրումը միգրացիոն շրջանի բոլոր փուլերում (երկիր մուտք գործելիս, կացության ու քաղաքացիական կարգավիճակի որոշման փուլում և մեկնելիս) միգրացիոն կառավարումն ապահովելու նպատակով:
3. Վերը նշված զարգացումներին զուգահեռ առավել կատարելագործվել են բնակչության տեղաշարժի վերաբերյալ մեծածավալ տեղեկություններ հավաքելու ընթացակարգերն ու շրջանակը, այդ թվում՝ տեղեկություններ տրամադրված վիզաների/ արտոնագրերի, սահմանահատումների, կացության թույլտվությունների, ապաստանի, անկանոն միգրացիայի հակազդման մասին: Միգրացիոն կառավարման արդյունավետության տեսանկյունից կարևոր է օտարերկրացիներին աշխատելու թույլտվության տրամադրման ընթացակարգը, որը Հայաստանում de jure նախատեսված է, սակայն փաստացի չի կիրառվում:
4. **Տվյալների հավաքման ու պահպանման հետ** կապված՝ միգրացիոն տեղաշարժերին առնչվող տվյալների մեծ մասը պահվում է լիազոր մարմինների էլեկտրոնային տվյալների շտեմարաններում, որոնց մի մասը փոխհամադրելի է ու սինխրոնիզացված: Մի քանի տեսակի տվյալներ դեռևս հավաքվում են թղթային կրիչներով, սակայն պահպանման նպատակով դրանք ևս թվայնացվում են:
5. Միգրացիայի հետ անմիջական առնչություն ունեցող երկու կարևոր վարչական ռեսուրսներն են **Սահմանների էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական ՍԷԿՏ համակարգը (BMIS) և Բնակչության ռեգիստրը**: ՍԷԿՏ համակարգը, որը լիովին ավտոմատացված է, ներառում է տեղեկություններ վիզաների, սահմանահատումների, իրավապահ գործողությունների (մուտքի մերժում, արտաքսում), նախազգուշական ցուցակների (անձանց և փաստաթղթերի) վերաբերյալ: Բնակչության ռեգիստրի նպատակն է համախմբել տեղեկություններ ՀՀ բնակիչների (սոցիալական ապահովության քարտ, ծնունդ, ամուսնություն, մահ, հաշվառման հասցե), քաղաքացիների (անձնագրեր), ինչպես նաև օտարերկրացիների կացության ու միջազգային պաշտպանության կարգավիճակի վերաբերյալ:
6. Տարբեր գերատեսչությունների կողմից տարատեսակ տեղեկությունների հավաքագրման պայմաններում Բնակչության ռեգիստրի հետ կապված ոչ բոլոր տվյալներն են տնօրինվում էլեկտրոնային եղանակով, թեպետ բոլոր տեսակի տվյալների ներմուծման, պահման ու մշակման ավտոմատացման գործընթացները ընթացքի մեջ են (տես մանրամասները հավելված 5-ում): Կարևոր առաջընթաց քայլ կգրանցվի 2011 թ. սկզբին, երբ ներդրվեն նոր ազգային փաստաթղթեր՝ էլեկտրոնային անձնագիր և նույնականացման քարտ, որոնք ճանապարհ կհարթեն քաղաքացիներին առնչվող տեղեկությունների հավաքման ու տնօրինման շատ ավելի արդյունավետ համակարգի համար: Բնակչության ռեգիստրի համակարգչավորման հետագա աշխատանքները զգալի ներդրում կհանդիսանան Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիայի հետ կապված սկզբնական տվյալների որակի բարելավման հարցում:

7. Ներկայումս աշխատանքներ են ընթանում **երկու առաջնային վարչական ռեսուրսները՝ ՍԷԿՏ համակարգը և Բնակչության ռեգիստրը** փոխկապակցելու ուղղությամբ՝ ապահովելու դրանց լիակատար փոխհամադրելիությունն ու կացության թույլտվությունների մասին տեղեկատվության կապը ՍԷԿՏ-ում պահվող տեղեկությունների հետ: Այս աշխատանքների վերջնական նպատակն է լիազոր մարմիններին հնարավորություն ընձեռել ժանոթանալու Հայաստանի սահմանը երբևէ հատած օտարերկրացու «ամբողջական գործին», որը կմիավորի բոլոր գրառումները՝ կապված վիզայի դիմումի ներկայացման, սահմանահատումների, կացության ժամանակահատվածի հաշվառման, կացության ու աշխատանքի թույլտվությունների, վարչական պատասխանատվության նշանակման հետ և այլն:
8. Գոյություն ունեցող վարչական ռեսուրսների փոխհամադրելիության ու ինտեգրման մակարդակի բարձրացմանն ուղղված ներկայիս աշխատանքները նպատակ ունեն բարելավել միգրացիոն կառավարման օպերատիվ կողմի արդյունավետությունն ու օգտավետությունը (թե օրինական ուղևորությունների հարմարավետության ապահովման, թե միգրացիայի հետ առնչվող դեպքերի հետապնդման նպատակով): Երկու ռեսուրսների՝ ՍԷԿՏ համակարգի և Բնակչության ռեգիստրի ինտեգրումը, ինչպես նաև Բնակչության ռեգիստրի ամբողջական ավտոմատացումը կհանգեցնեն **եզակի փոխհամադրելի ՏՏ հարթակի ձևավորմանը**, որը կարևոր նախապայման է միգրացիոն կառավարման «ինտեգրացված համակարգի» ձևավորման համար:
9. Այս գործընթացի խորացմանը զուգընթաց, առաջին պլանում է հայտնվում այս վարչական ռեսուրսների մեկ այլ կարևոր գործառույթը, այն է՝ **միգրանտների թվի ու միգրացիոն հոսքերի տարբեր տեսակների վերաբերյալ** կանոնավոր հավաքվող և վերլուծվող **վիճակագրական տեղեկատվության** աղբյուր հանդիսանալու հնարավորությունը:
10. Այս առումով Հայաստանում **«միգրացիոն կառավարման ինտեգրացված համակարգ»** ձևավորելու գործընթացը պետք է ընթանա երկու հիմնական ուղղությամբ. առաջինը՝ լիազոր մարմինների տվյալների շտեմարաններում (ապահովելով փոխհամադրելիությունն ու ինտեգրումը) միգրացիային առնչվող տեղեկատվության հավաքագրման գործընթացի ամբողջական ավտոմատացում և երկրորդը՝ **ընտրված ցուցանիշների մասով վիճակագրական հարցումների և հաշվետվությունների ձևավորման համար գործածական ինտերֆեյսի մշակում**:
11. **Տվյալների համախմբման** հետ կապված այս գնահատումը բացահայտեց, որ թեպետ միգրացիային առնչվող տեղեկատվությունը, որ հավաքագրվում է Հայաստանում, բավականին շատ է, սակայն *բավարար ջանքեր չեն գործադրվում առկա տեղեկատվության համախմբման և մարտավարական ու ռազմավարական նպատակներով դրանց օգտագործման ուղղությամբ*, այսինքն՝ դրանք միգրացիոն հետախուզության ու քաղաքականության ձևավորման նպատակով օգտագործելու ուղղությամբ: Սա հաստատել են նաև շահագրգիռ կողմերը՝ կամ հարցազրույցների ժամանակ, կամ էլ քարտեզագրման հարցաշարում նշված պատասխանների միջոցով:
12. Ինչ վերաբերում է միգրացիոն տվյալների **վիճակագրական աղբյուրներին**, ապա դրանք ամենազարգացածն են՝ ձևավորվող վիճակագրական տվյալների քանակի տեսանկյունից: Այնուհանդերձ, այս զեկույցով առաջարկվում են որոշ փոփոխություններ մարդահամարի ու ազգային հետազոտությունների համար ներկայումս կիրառվող նմուշներում՝ նպատակ ունենալով մեծացնել դրանց համապատասխանությունը ՄԱԿ-ի պահանջներին ու լայնացնելու միգրացիոն տվյալներին առնչվող վերլուծական տեղեկատվության շրջանակը, որ կարելի է քաղել դրանցից: Հիմնական առաջարկություններից մեկը վերաբերում է *միգրա-*

ցիայի առավել հստակ սահմանմանը և միգրացիոն վիճակագրության այլ աղբյուրների հետ կապի անհրաժեշտությանը:

13. Ինչ վերաբերում է **վարչական աղբյուրների հիման վրա տվյալների համախմբման** մեթոդին, առաջարկվում է երկու հնարավոր տարբերակ.
14. Առաջին, գոյություն ունեցող SS հարթակներն արդեն իսկ ունեն պահվող տվյալներում պարզ և բարդ հարցումներ անելու գործառնություն, ուստի շատ քիչ վարչական ռեսուրսներ կպահանջվեն, որպեսզի մշակվի *պարզ և հարմար գործածական ինտերֆեյս, որը թույլ կտա ձևավորել պարբերական և մանրամասն վիճակագրական հաշվետվություններ մի շարք ցուցանիշների մասով*: Այս մոտեցման դեպքում անհրաժեշտ է հստակ սահմանել տարբեր պետական կառույցների համար տվյալների հասանելիության իրավունքները, և օպտիմալ լուծումը կլինի այն, որ բոլոր վիճակագրական ցուցանիշների մասով տվյալները հասանելի լինեն միայն մեկ կառույցի՝ միգրացիոն տվյալների առումով հանգուցային կետի համար, որն էլ կոնսոլիդացնում, ապա փոխանակում և տարածում է այդ տվյալները բոլոր այլ շահագրգիռ կողմերի հետ: Վիճակագրական տվյալների հավաքագրման գործընթացի շարունակականության ապահովմանն ուղղված ինստիտուցիոնալ կոնկրետ մեխանիզմի ընտրությունը պետք է կատարի Հայաստանի Հանրապետության Կառավարությունը: Գործող օրենսդրության համաձայն՝ այս բնագավառում առաջատար դերակատարություն է ստանձնել երկու գերատեսչություն՝ Միգրացիոն պետական ծառայությունը (Կառավարության թիվ 1515 որոշում) և Ազգային վիճակագրական ծառայությունը («Պետական վիճակագրության մասին» օրենք):
15. Երկրորդ ճանապարհը կլինի *Ազգային վիճակագրական ծառայության համար առաջնային տվյալների աղբյուրների՝ ԱԿՏ համակարգի և Բնակչության ռեգիստրի ուղղակի հասանելիության ապահովումը*: Տվյալների ապանձնավորման գործընթաց կարող է լինել կամ չլինել, իսկ ԱԿՏ մասնագետները կկարողանան վիճակագրական հաշվետվություններ ձևավորել ոչ միայն ընդհանուր համաձայնեցված ցուցանիշներով, այլ նաև պահանջվելու դեպքում կպատրաստեն հատուկ հաշվետվություններ: Տեխնիկապես սա հնարավոր է հետևյալի միջոցով. 1) ԱԿՏ-ում հատուկ աշխատակայանի ստեղծում, որը թույլ կտա պարբերաբար ներբեռնել տվյալների խմբերը (որոնք, տվյալների անվտանգության գործող պահանջներից ելնելով, կապահովվեն սահմանափակումների վերաբերյալ վիճակագրության ստացման նպատակով, իսկ հաշվառման տեղեկատվության առումով կապահովվեն անձանց մասին անհատական տվյալները, քանի որ այսօր էլ դրանք հաշվառվում են ԱԿՏ-ում, բայց թղթային տարբերակով), կամ 2) ընթացակարգի սահմանում, որի համաձայն իրավասու մարմինները պահում են էլեկտրոնային տվյալները արտաքին կրիչների վրա և փոխանցում այդ տվյալները ԱԿՏ-ին՝ դրանց հետագա մշակման և վիճակագրական ցուցանիշների ստացման նպատակներով:
16. Երկրորդ տարբերակի առավելությունն այն է, որ վիճակագրության հմուտ մասնագետները պատասխանատու կլինեն միգրացիայի վերաբերյալ ազգային վիճակագրության ձևավորման ու տվյալների մշակման համար, որը հետո կտարածվի պարբերաբար հրատարակվող հաշվետվությունների միջոցով: Արդյունքում համախմբված տվյալները համապատասխանության ու որակի այլ ստուգումներ կանցնեն, ինչպես նաև կձևավորվեն միջազգայնորեն համադրելի սահմանումների ու սկզբունքների հիման վրա: Խորհուրդ է տրվում անպայմանորեն **ԱԿՏ-ի համար հասանելի դարձնել առաջնային տվյալների գրանցումները առնվազն բնակչության հաշվառման մասով**, որը ներառված է Բնակչության ռեգիստրում:

Ցանկալի է նաև ԱՎԾ-ին սահմանահատումների մասին տեղեկատվությունը հասանելի դարձնելը, հատկապես, եթե համակարգում ներմուծվում են լրացուցիչ դաշտեր, ինչպիսիք են «միգրացիայի նպատակը» և «կացության պլանավորվող տևողությունը»: Տվյալների առավել ընդգրկուն խմբերը ԱՎԾ-ին տրամադրելու տարբերակն ունի իր առավելությունները. այն թույլ կտա վիճակագրության բնագավառում խորացված գիտելիքներին տիրապետող մասնագետներին ստուգել տվյալների համապատասխանությունը և որակը, ինչպես նաև միջազգայնորեն ընդունված սահմանումների ու հասկացությունների հիման վրա ստանալ տարբեր վիճակագրական ցուցանիշներ: Հետևողականորեն առաջարկվում է **հնարավորություն տալ ԱՎԾ-ին օգտվելու առնվազն կացության հաշվառման առաջնային տվյալներից**, որոնք պահվում են Բնակչության ռեգիստրում, քանի որ ԱՎԾ-ը արդեն իսկ հաշվառման մասին անհատական տվյալները թղթային տարբերակով ստանում է Ոստիկանությունից: Հաշվառման մասին տվյալների էլեկտրոնային ներկայացումը զգալիորեն կօպտիմալացնի գործընթացը և նվազագույնի կհասցնի հարակից ծախսերն ու պահանջվող այլ ռեսուրսները: Վերջերս ԱՎԾ-ը հնարավորություն է ստացել օգտվելու սահմանահատումների մասին որոշակի տվյալներից: Հետագա աշխատանքներ են անհրաժեշտ միգրացիոն գործընթացներին վերաբերող իմաստալից ցուցանիշների կազմման համար տեղեկատվության ամբողջականության և որակի համարժեքությունն ապահովելու ուղղությամբ:

17. **Միգրացիայի վերաբերյալ վիճակագրական տվյալների համախմբման ցուցանիշների** հետ կապված գնահատման ընթացքում մշակվել է համապատասխան ցանկ, որտեղ նշվում են տվյալների այն շտեմարանները ու ՏՏ համակարգերը, որոնք կարող են պարբերական վիճակագրության աղբյուր ծառայել (տես՝ Հավելված 6-ի ԱՂՅՈՒՄԱԿ -ը): Առաջարկվող ցուցանիշները հիմնվում են ՄԱԿ-ի առաջարկների, Եվրոստատի տվյալների բազայում միգրացիայի վերաբերյալ կիրառվող վերջերս համաձայնեցված ցանկի, ԱՊՀ երկրների միգրացիոն կառույցների տնօրենների խորհրդի առաջարկած ցուցանիշների ցանկի, ինչպես նաև քարտեզագրման հարցաշարում Հայաստանի պետական մարմինների պատասխաններում առաջնայնություն ստացած ցուցանիշների ցանկի վրա:
18. Ուսումնասիրությամբ բացահայտված **հիմնական բացերից մեկը** զգալիորեն անդրադառնում է Հայաստանում համապարփակ միգրացիոն վիճակագրությունն ձևավորելու հնարավորության վրա. չնայած մի շարք «բնութագրիչների» (քաղաքացիություն, տարիք, սեռ) մասով տեղեկատվությունը հավաքվում է տվյալների բոլոր հնարավոր աղբյուրներով, սակայն միգրացիային առնչվող երկու կարևոր բաղադրիչ տվյալներ ներկայիս աղբյուրներով գրեթե հնարավոր չէ որոշել. դրանք են՝ **«միգրացիայի նպատակը» և «կացության պլանավորվող տևողությունը»**: Գնահատման ժամանակ միգրացիայի *բոլոր վիճակագրական աղբյուրներով* այս տեսակի տեղեկատվություն հավաքվում էր: Ինչ վերաբերում է *վարչական աղբյուրներին*, ապա հրավերները, վիզաները, կացության թույլտվությունները հաշվառում են տվյալներ այդ երկու բնութագրիչների վերաբերյալ, չնայած դրանց հիման վրա համախմբված տվյալներ չեն ձևավորվում: ՄԷԿՏ համակարգը չի ունեցել միգրացիայի պատճառի կամ տևողության մասին տվյալների հաշվառման հնարավորություն:
19. *Օտարերկրացի երկարաժամկետ միգրանտների* «միգրացիայի նպատակի» հետ կապված հնարավոր մոտարկումներից մեկը կարող է լինել ցուցանիշների մշակումը՝ տրված կացության թույլտվությունների (և աշխատանքի թույլտվությունների, երբ ներդրվեն) հիման վրա՝ դասակարգելով ըստ թույլտվության նպատակի, որը թույլ կտա քանակի ու հոսքի ենթախմբավորում այնպիսի ենթադասերում, ինչպիսիք են աշխատանք, ընտանիքի միավորում, ուսում, միջազգային պաշտպանություն: Տվյալների այս աղբյուրը, սակայն, չի արտացոլի

Հայաստանի քաղաքացիների միգրացիոն արտահոսքը և օտարերկրացի միգրանտների կարճաժամկետ ներհոսքը:

20. *Կարճաժամկետ միգրանտների կամ քաղաքացիների արտագաղթի* մասին տվյալների հավաքագրման խնդիրը հայտնի է բոլորին և շատ երկրներում այս հարցը լուծելու համար միգրացիոն քարտեր են կիրառում, որոնք լրացվում են սահմանին և այդ քարտերում ուղևորները ներկայացնում են տեղեկություններ մեկնելու/ժամանելու պատճառի ու կացության տևողության վերաբերյալ:
21. Միգրացիոն քարտերի ներդրման գաղափարը Հայաստանում վերջերս դիտարկվում էր որպես հնարավոր տարբերակ: Ինչևէ, ֆինանսական տեսանկյունից կարելի է առաջարկել այլընտրանքային ոչ ծախսատար լուծում: **Միգրացիայի պատճառի և տևողության մասին** տեղեկանալու նպատակով սահմանահատման ժամանակ՝ *սահմանահատման ընթացակարգի շրջանակում* այդ տեղեկությունը կարելի է ստանալ միգրանտներից, որն այնուհետև կգրանցվի ՍԷԿՏ համակարգի հատուկ դաշտում: Նման ընթացակարգ կիրառվում է մի քանի երկրների (օրինակ՝ Ռուսաստանի, տես մանրամասները ՉուդինաՎսկիխ, 2008) սահմանային կառավարման համակարգերում: Այն նաև համահունչ կլինի Միգրացիոն կառավարման գնահատմամբ ներկայացվող առաջարկությունների հետ, որտեղ որպես բաց մատնանշվում է այն, որ սահմանահատման ընթացակարգերը միտված են միայն փաստաթղթերի իսկության ստուգմանը և ներգաղթային հսկողության հարցերն այնքան էլ ուշադրության չեն արժանանում: Այլընտրանքային լուծում կլինի այնպիսի ընթացակարգի նախագծումը, որի համաձայն միգրանտը նախապես տեղեկացնում է ՀՀ համապատասխան մարմիններին իր նախատեսվող մուտքի մասին: Այս ընթացակարգը կարող է իրականացվել ուղևորության վաղ թույլատրման համակարգի կամ էլ-միգրացիոն քարտի տեսքով, որտեղ նաև նշվում է մուտքի պատճառը և կացության նախատեսվող տևողությունը: Նախքան մուտք գործելը օտարերկրյա քաղաքացուց նման տեղեկություններ պահանջելը կարող է արդարացված լինել անվտանգության նկատառումներով, և նման ընթացակարգը արդեն իսկ կիրառվում է մի քանի երկրներում: Ինչևէ, այդքան էլ դյուրին չէ ՀՀ քաղաքացիներից պահանջել նման ընթացակարգի պահպանում, և այս առումով հարկ է մանրազնին վերլուծել բոլոր “կողմ” և “դեմ” փաստարկները (այսինքն՝ քաղաքականության ձևավորման համար կարևոր լրացուցիչ տվյալների հավաքագրման ունակություն և Սահմանադրությամբ երաշխավորված տեղաշարժվելու ազատությունը):
22. Ինչ վերաբերում է **միգրացիոն վիճակագրության տարածմանը**, ապա հաշվի առնելով միգրացիոն գործընթացների կարևորությունը Հայաստանի կյանքի տարբեր ոլորտներում, խորհուրդ է տրվում ձևավորել ընթացակարգ, որի միջոցով երկրում կլինեն պարբերական հաշվետվություններ կանոնավոր միգրացիայի վերաբերյալ, օրինակ՝ ամենամյա կտրվածքով: Այդ հաշվետվությունների ձևաչափը կարող է համապատասխանել ՄՄԿ-ի միգրացիայի բնութագիր հաշվետվությանը, որի հնարավոր օգտվողները կարող են լինել պետական կառույցները, խորհրդարանը և հասարակության լայն շերտերը:
23. Գնահատման ընթացքում վերհանված կարևոր բացերից մեկը վերաբերում է **անկանոն միգրացիայի հակազդմանն առնչվող տվյալների հավաքագրմանը**: Ոստիկանությունը, Ազգային անվտանգության ծառայությունը, Գլխավոր դատախազությունը, ինչպես նաև Ինտերպոլի ազգային բյուրոն այս հարցի շուրջ աշխատող լիազոր մարմիններն են: Գնահատմամբ բացահայտվել է, որ այդ գերատեսչություններում կան մի քանի մասնագիտացված տվյալների շտեմարաններ, որոնցում գրանցվում են անկանոն միգրացիային և հարակից իրավախախտումներին առնչվող տեղեկությունները: Դրանցից է, օրինակ, **Իրավապահ**

աջակցության համակարգը (ԻՅ)¹⁴, որը միացած է ՍԷԿՏ համակարգին և որի նպատակն է հաշվառել հետևյալ տեղեկությունները. 1) քրեական ու վարչական գործեր ոստիկանության, այլ իրավապահ կառույցների ու կազմակերպությունների հաշվետվություններից, 2) դատավճիռներ ու սահմանված պատասխանատվություն: Տարվում են աշխատանքներ Ինտերպոլի «Գողացված և կորած ճանփորդական փաստաթղթեր» տեղեկատվական բազայի կիրառության ընդլայնման ուղղությամբ, թեև դեռևս բացակայում են գործընթացի ավարտման համար անհրաժեշտ տեխնիկական ռեսուրսները:

24. Չնայած անկանոն միգրացիային առնչվող մի քանի տեղեկատվական բազաների առկայությանը, գնահատման առաքելության հետ հանդիպումների ժամանակ իրավասու մարմինների (Ոստիկանության ապօրինի միգրացիայի վարչության, Գլխավոր դատախազության) ներկայացուցիչները ընդգծել են այն փաստը, որ իրենց կողմից մշտապես օգտագործվող տեղեկատվական բազաները չեն բավարարում անհրաժեշտ պահանջներին թե տեխնիկական բնութագրով, թե սարքավորումների ու ծրագրային ապահովության որակի մասով (օրինակ՝ կենսաչափական տվյալներ հավաքագրելու, պահելու և մշակելու անկարողությունը, հնացած համակարգիչներ և SS հարթակներ, տարբեր կառույցների տվյալների շտեմարանների միջև փոխհամադրելիության բացակայություն):
25. Վերը նկարագրված իրավիճակը հանդիսանում է Կառավարության կարողությունների զգալի բաց: Ուստի առաջարկվում է *կատարել անօրինական միգրացիայի հակազդման գործընթացի հետ կապված գոյություն ունեցող SS ռեսուրսների մասնագիտական մանրակրկիտ վերլուծություն՝ առանձնակի ուշադրություն դարձնելով առկա սարքակազմին ու ծրագրակազմին, տարբեր տվյալների շտեմարանների փոխհամադրելիությանը, պահանջվող գործառույթների ապահովման կարողությանը (բարդ հարցումներ և արագ արդյունքներ), համապատասխան կառույցների կողմից դրանց գործածման աստիճանին (ակտիվ օգտվողների թիվը, համակարգերի գործառույթները, օգտվողների գոհունակության աստիճանը և հնարավոր բացերը՝ ուսուցման մակարդակ, իրավական դաշտ):*
26. Այսպիսի ծավալուն մասնագիտական գնահատումը կարող է հանգեցնել առանձին նախագծի կամ ծրագրի, որը կկամրջի առկա բացերը (ուսուցումներ, սեմինարներ օտարերկրյա առաջատար փորձի վերաբերյալ, SS հարթակում ու սարքակազմում լրացուցիչ առանձնահատկությունների մշակում): Որպես հնարավոր լուծում կարող է առաջարկվել առանձին ծրագրային ապահովման ինտերֆեյսի մշակում իրավապահ կառույցների համար, որը թույլ կտա օգտվողներին մուտք գործել կանոնավոր և ոչ կանոնավոր միգրացիային առնչվող գոյություն ունեցող տվյալների շտեմարաններ և կատարել մի շարք գործառույթներ: Նման առանձին հարթակը, որը կարելի է համարել «Օտարերկրացիների ռեգիստր», կպարունակի տեղեկատվություն հետևյալի մասին. 1) իրավերներ օտարերկրացիներին, 2) վիզայի դիմումներ ու վիզայի տրամադրում, 3) սահմանահատումներ օտարերկրյա քաղաքացիների և քաղաքացիություն չունեցող անձանց կողմից (այդ թվում՝ մուտքի մերժում և վերադարձ սահմանից), 4) կացության հաշվառում, 5) կացության թույլտվություն, 6) աշխատելու թույլտվություն ներդրումից հետո, 7) վարչական իրավախախտումներ օտարերկրացիների կողմից ու վարչական տույժեր, 8) դատավճիռներ օտարերկրացիների թույլ տված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ, 9) հարկադիր կատարման քայլեր լիազոր մարմինների կողմից (հեռացում, կալանք), 10) հարուցված քրեական գործեր, 11) դատավճիռներ քրեա-

¹⁴ See more at http://www.aitssystem.am/crim_e.html

կան գործերով, 12) հարկադիր կատարման քայլեր հանցագործությունների համար դատապարտված օտարերկրացիների հանդեպ, 13) նախագուշական ցուցակներ (անձանց և փաստաթղթերի):

Բ. Առաջարկությունների ամփոփ նկարագիր

27. Միջազգային միգրացիայի վերաբերյալ վստահելի, օբյեկտիվ, ժամանակի և երկրների հետ համադրելի տվյալներ հավաքագրելու համապարփակ համակարգի մշակումը պետք է ընկալվի որպես երկարաժամկետ ծրագիր, որը պահանջում է համաձայնեցված և համակարգված ձևով գործող կառավարության տարբեր դերակատարների հետևողական աշխատանք: Այն պետք է պահանջի «ողջ կառավարության» համատեղ ջանքերը, որպեսզի մշակվի *աշխատանքային ծրագիր` իր կարճաժամկետ ու երկարաժամկետ կոնկրետ կատարողականներով*, որտեղ յուրաքանչյուր գերատեսչության աշխատանքը լրացնում է մյուսի աշխատանքին:
28. Այլ երկրների արդյունավետ գործելաոճերը ներառում են` 1) երկրում արդեն գոյություն ունեցող իրավիճակի քարտեզագրում (տվյալների ենթակառուցվածքի, օրենսդրական դաշտի և ամենանշանակալի բացերի առումով), 2) որոշում կայացնող մարմնի հովանու ներքո համակարգման մեխանիզմի հիմնում (ինչպես, օրինակ` Ազգային անվտանգության խորհուրդը), որը կունենա տեխնիկական աշխատանքային խումբ, որ կանոնավոր կերպով հանդիպումներ կունենա ու հաշվետվություն կներկայացնի գերակա մարմնին` իրականացվելիք գործողությունների համար թույլտվություն ստանալու նպատակով, 3) համաձայնություն կարևորագույն վիճակագրական ցուցանիշների շուրջ, որոնց հիման վրա կհավաքագրվեն տվյալները ու ընթացակարգային դաշտի մշակում (աղբյուրներ, պարբերականություն ու ենթախմբավորում), 4) ըստ համաձայնեցված ցուցանիշների` միգրացիայի վերաբերյալ վիճակագրությունը հավաքագրելու համար պատասխանատու անձի նշանակում, ընդ որում` ներգրավված բոլոր գերատեսչությունները վիճակագրական տվյալները կուղարկեն պատասխանատու անձին ըստ համաձայնեցված ընթացակարգային դաշտի: Պատասխանատու անձին վիճակագրական տվյալների ուղարկումը կարող է արվել լիովին ինքնաշխատ կերպով, օր.` գերատեսչությունների առկա շտեմարանների միջև կապ հաստատելու և վիճակագրական հաշվետվությունների ձևավորման համար ընդհանուր ինտերֆեյս մշակելու միջոցով, 5) տարածման եղանակի շուրջ համաձայնության կայացում, կամ հրապարակելով (օր.` տարեկան) հաշվետվություններ, կամ էլ կայքէջում տեղադրելու, ինչպես նաև նման հաշվետվություններ պատրաստելու համար պատասխանատու անձի միջոցով (կամ առցանց տվյալներ), 6) իրավական և SS ենթակառուցվածքի բացերի վերհանում և համատեղ աշխատանք` այդ բացերը ծածկելու ուղղությամբ, 7) ուսուցումների և սեմինարների իրականացում:
29. Միգրացիայի կառավարման ինտեգրված համակարգ ձևավորելու գործընթացում խիստ կարևոր է ստեղծել լավ մշակված ու թափանցիկ ընթացակարգային դաշտ, որը հստակորեն կսահմանի բոլոր իրավասու մարմինների իրավունքներն ու օգտվելու ընթացակարգերը. սա հատկապես արդիական խնդիր է Հայաստանի համար, քանի որ այն ունի միգրացիայի կառավարման ապակենտրոնացած մոդել: ՀՀ կառավարության 2006 թ. հունիսի 22 թիվ 884-Ն որոշումը լավ մեկնարկային կետ է ընթացակարգային նման դաշտի համար: Սակայն այն հիմնականում կենտրոնացած է Սահմանային կառավարման ՍԷԿՏ տեղեկատվական համակարգի աշխատանքին ու պահպանմանն առնչվող հարցերի շուրջ, սակայն այլ շտեմարանների (հատկապես Բնակչության ռեգիստրի) հետ ՍԷԿՏ համակարգի համա-

դրելիության խնդիրներին անդրադարձ կատարված չէ: Բացի այդ, ընթացակարգային ոչ մի դաշտ դեռևս չի մշակվել, որի միջոցով մանրամասնորեն կսահմանվեին միգրացիայի վերաբերյալ տվյալների տեսակները, որոնք պետք է ձևավորվեն հանրապետությունում՝ վարչական ռեսուրսների հիման վրա, համապատասխան մարմինների համար այդ տվյալների հասանելիության աստիճանն ու մեթոդը, ընդհանուր վիճակագրական տվյալների փոխանակման ու դրանք հանրապետությունում, ոչ կառավարական օգտվողների շրջանում և միջազգայնորեն տարածման հաճախականությունն ու պարբերականությունը: Հետևաբար, ակնկալվում է, որ *կապահանջվի լրացուցիչ իրավական ակտ, որը կանդրադառնա հանրապետությունում միգրացիային առնչվող բոլոր շտեմարաններին և հստակորեն կհատկորոշի ենթահամակարգերից յուրաքանչյուրին առնչվող օգտվողներին ու օգտվելու իրավունքները:*

30. Ներկայացվող առաջարկությունների իրականացման հաջողությունը մեծապես պայմանավորված կլինի *ինստիտուցիոնալ այնպիսի դաշտի զարգացմամբ*, որը կապահովի Կառավարության համարժեք և շարունակական ուշադրությունը միգրացիոն տվյալների օպտիմալացման, մշակման և վիճակագրության կազմման հարցի վրա: Անհրաժեշտ է ճանաչել միգրացիոն պետական ծառայության հատուկ դերակատարությունը միգրացիոն քաղաքականությունների մշակման և պետական տարբեր շահագրգիռ կառույցների ջանքերի համակարգման, այդ թվում՝ միգրացիոն գործընթացների մասին տեղեկատվության հավաքագրման և մշակման գործում: (Հայաստանի Հանրապետության Կառավարություն, 2000թ, 3): Միգրացիայի կառավարման ինտեգրացված համակարգ ձևավորելու ուղղությամբ կառավարության ընթացիկ աշխատանքները խթանելու հնարավոր միջոց է որոշում կայացնող միջգերատեսչական մարմնին լիազորել, որպեսզի վերջինս վերահսկի գործընթացը, որը ներառում է միգրացիային առնչվող ընթացակարգերի ավտոմատացմանն ուղղված տարբեր գերատեսչությունների աշխատանքների համակարգումն ու վիճակագրական համապարփակ տվյալների ձևավորման ապահովումը: Գնահատման ընթացքում տեղեկացանք, որ Հայաստանում արդեն ստեղծված է միգրացիայի ոլորտում որոշում կայացնող միջգերատեսչական նման մարմին՝ Ազգային անվտանգության խորհուրդը, որը կանոնավոր կերպով հանդիպում է ունենում տարբեր նախարարությունների և գերատեսչությունների ներկայացուցիչների հետ ու միգրացիային առնչվող ոլորտներում մի շարք որոշումներ է կայացնում: Հետևաբար, ինչպես գնահատման առաքելությունների ժամանակ արդեն նշվել է կառավարության մի շարք պաշտոնատար անձանց կողմից, տրամաբանական կլիներ միգրացիայի վերաբերյալ վստահելի վիճակագրություն ձևավորելու նպատակով գոյություն ունեցող վարչական միջոցներն օգտագործելու աշխատանքը վերահսկելու դերը վերապահել Ազգային անվտանգության խորհրդին, որի որոշումները կարող են մշակվել որոշում կայացնող այլ մարմինների հետ համագործակցությամբ, ինչպիսիք են, օրինակ՝ Վիճակագրության պետական խորհուրդը, համապատասխան նախարարությունների և գերատեսչությունների ղեկավարները և այլոք:

Հավելվածներ

Հավելված 1. Գնահատման առաքելությունների օրակարգերը

ՄՄԿ-ի առաքելություն Հայաստանում
 Ծրագրերի մշակման և իրականացման բաժին
 «Ապօրինի միգրացիայի կանխում Հայաստանում ու Վրաստանում և օրինական
 միգրացիայի դրական ազդեցության խթանում» ծրագիր
 Ֆինանսավորվում է Իտալիայի Հանրապետության կառավարության կողմից

Օրակարգ

միգրացիոն տվյալների հավաքագրման բացերի և կարիքների գնահատման առաքելություն

2010թ. մայիսի 16-ից (կիրակի) 2010թ. մայիսի 22-ը (շաբաթ)

Հիմնական փորձագետ՝ տիկ. Մարինա Մանկե, ՄՄԿ

Օր 1-ին. 2010թ. մայիսի 17-ը (երկուշաբթի)

09:00	Մեկնում հյուրանոցից դեպի ՄՄԿ-ի գլխավոր գրասենյակ
09:15 – 10:00	Հանդիպում Հայաստանում ՄՄԿ-ի առաքելության աշխատակիցների հետ Առաքելության ղեկավար և Ծրագրերի մշակման և իրականացման բաժնի պետ
10:00 – 11:30	Արտաքին գործերի նախարարություն պրն. Շավարշ Քոչարյան, նախարարի տեղակալ, պրն. Տիգրան Սեյրանյան, Հյուպատոսական վարչության պետ, տիկ. Ջյունիկ Աղաջանյան, Միջազգային կազմակերպությունների վարչության պետ
12:00 – 12:30	Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի աշխատակազմ Աշխատակազմի ղեկավարի տեղակալ պրն. Վիգեն Սարգսյան
12:30 – 13:45	Ընդմիջում
14:00 – 17:00	Ազգային վիճակագրական ծառայություն պրն. Ստեփան Մնացականյան, պետ, պրն. Գագիկ Գևորգյան, ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի անդամ, տիկ. Կարինե Կուլումջյան, Մարդահամարի և Ժողովրդագրության բաժնի պետ, տիկ. Լուսինե Քալանթարյան, Աշխատանքի վիճակագրության բաժնի պետ, տիկ. Անահիտ Սաֆյան, Միջազգային վիճակագրական համագործակցության բաժնի պետ, պրն. Գեորգի Թորոսյան, Տրանսպորտի և կապի վիճակագրության բաժնի պետ, տիկ. Դիանա Մարտիրոսովա, Տնային տնտեսությունների հետազոտությունների բաժնի պետ, տիկ. Լիլիթ Պետրոսյան, վիճակագրական աշխատանքների մեթոդաբանության և դասակարգումների բաժնի պետ

17:00 – 18:00	Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն պետական ծառայություն պրն. Գագիկ Եզանյան, պետ տիկ. Իրինա Դավթյան, պետի տեղակալ
18:00	Վերադարձ հյուրանոց

Օր 2-րդ. 2010թ. մայիսի 18 (երեքշաբթի)

09:00	Մեկնում հյուրանոցից դեպի ՄՄԿ-ի գլխավոր գրասենյակ
09:30 – 11:00	ՀՀ ԿԱ Քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչություն պրն. Արտյոն Մովսեսյան, տնօրեն, պրն. Արսեն Պողոսյան, տնօրենի տեղակալ
11:30 – 13:00	Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման գործակալություն պրն. Հանլետ Նավասարդյան, գործակալության պետ, պրն. Արզամ Ստեփանյան, պետի տեղակալ
13:00 – 14:30	Ընդմիջում
14:30 – 16:00	«Ինտերպոլ Հայաստան» ազգային կենտրոնական բյուրո պրն. Վարդան Եղիազարյան, ԱԿԲ-ի պետ, փոխգնդապետ Սամվել Վարդանյան, Տեղեկատվության վերլուծության բաժնի պետ
16:00 – 18:00	«ԱվիաԻնֆոՏել» ՓԲԸ (Սահմանային կառավարման էլեկտրոնային համակարգի մշակողներ) պրն. Սամվել Մուրադյան, նախագահ
18:00	Վերադարձ հյուրանոց

Օր 3-րդ. Չորեքշաբթի, 2010թ. մայիսի 19-ը

9:15	Մեկնում հյուրանոցից դեպի ՄՄԿ-ի գլխավոր գրասենյակ
9:30 – 11:30	Ոստիկանություն Փոխգնդապետ Նորայր Մուրադխանյան, Անձնագրերի և վիզաների վարչության պետ, Փոխգնդապետ Արզամ Սանասարյան, ԱԿԿ-ի Անձնագրերի ավտոմատացված համակարգի տեխնիկական սպասարկման բաժնի պետ, պրն. Սայադ Արմենյան, Բնակչության պետական ռեգիստրի պետի տեղակալ, Ոստիկանության տեղեկատվական կենտրոնի պետ

11:30 – 13:00	<p>Ազգային անվտանգության ծառայություն</p> <p>Գնդապետ Արմեն Ալոյան, Միջազգային հարաբերությունների վարչության պետ, Գնդապետ Օլեգ Մարկոսյան, Միջազգային հարաբերությունների վարչության պետի տեղակալ,</p> <p>Գնդապետ Գրիգոր Անտոնյան, Կառավարական կապի և տեղեկատվության վարչության պետ,</p> <p>պրն. Արթուր Վանեցյան, Ավիացիայի բաժնի պետ,</p> <p>Գնդապետ Արմեն Մուրադյան, Սահմանապահ զորքերի Սահմանային հսկողության ստորաբաժանման պետ, Տեղեկատվական կենտրոնի պետ,</p> <p>պրն. Եսայ Մկրտչյան, Գլխավոր երկրորդ վարչության երկրորդ բաժնի պետ (զբաղվում է անօրինական միգրացիայի հարցերով), և</p> <p>Մայրո Նոնա Սաղաթեյան, Միջազգային հարաբերությունների վարչություն</p>
13:00 – 14:30	Ընդմիջում
14:30 – 16:00	<p>Արդարադատության նախարարության Իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստր</p> <p>պրն. Արմեն Գևորգյան, գործակալության պետ</p>
16:00 – 17:00	<p>Էկոնոմիկայի նախարարություն և Կենտրոնական բանկ</p> <p>պրն. Աշոտ Գրիգորյան, Էկոնոմիկայի նախարարության Էլ-հասարակության ձևավորման և Էլ-կառավարման վարչության պետ,</p> <p>պրն. Արթուր Ղուլյան, Էլ-կառավարման ենթակառուցվածքի իրականացման գրասենյակ, ԲԲԸ (<i>պատասխանատու է Հայաստանում կենսաչափական փաստաթղթերի ներդրման համար</i>),</p> <p>պրն. Վահե Վարդանյան, Կենտրոնական բանկի Ֆինանսական համակարգի քաղաքականության և վերլուծության վարչության պետ</p>
17:00 – 18:00	<p>Էկոնոմիկայի նախարարություն և ԱՄՆ ՄՁԳ/Հայաստանի մրցունակ մասնավոր հատվածի ծրագիր</p> <p>պրն. Մեխակ Ապրեսյան, Էկոնոմիկայի նախարարության Զբոսաշրջության վարչության և Տարածաշրջանային տնտեսական զարգացման վարչության պետ,</p> <p>պրն. Ալան Սաֆերի, մրցունակության հարցերով ավագ փորձագետ, ԱՄՆ ՄՁԳ-ի ՀՄՄՀ</p> <p>պրն. Գերա Ոսկանյան, զբոսաշրջության հարցերով համակարգող, ԱՄՆ ՄՁԳ-ի ՀՄՄՀ</p>
18:00	Վերադարձ հյուրանոց

Օր 4-րդ. Հինգշաբթի, 2010թ. մայիսի 20-ը

09:15	Մեկնում հյուրանոցից դեպի ՄՄԿ-ի գլխավոր գրասենյակ
09:30 – 11:00	<p>Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության «Նորք» տեղեկատվական-վերլուծական կենտրոն</p> <p>պրն. Հայկ Չոբանյան, կենտրոնի տնօրեն</p> <p>տիկ Սեդա Իսրայելյան, Վերլուծական վարչության պետ</p> <p>տիկ. Գայանե Մուսոյան, Սոցիալական քարտերի վարչության պետ</p>

11:00 – 12:30	Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության Ջրաղվածության պետական ծառայություն տիկ. Սոնա Հարությունյան, պետ պրն. Գագիկ Սահակյան, տեղակալ
12:30 – 14:00	Ընդմիջում
14:15 – 15:45	Տրանսպորտի և կապի նախարարություն պրն. Արման Գալստյան, Պետական միասնական տեղեկատվական համակարգի բաժնի պետ, ինֆորմատիկացիայի վարչության պետի տեղակալ
16:00 – 17:00	Պետական եկամուտների կոմիտե պրն. Գագիկ Խաչատրյան, նախագահ, պրն. Գառնիկ Միրզոյան, Մաքսային վիճակագրության, վերլուծության և ռիսկերի կառավարման վարչության պետ, պրն. Միքայել Փաշայան, Մաքսային ծառայության ՏՏ տեխնոլոգիաների վարչության պետ
17:10 – 18:00	ՀՀ ԿԱ Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների մշակման աջակցության խորհուրդ պրն. Արմեն Գրիգորյան, Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների մշակման քարտուղարության պետ
18:00	Վերադարձ հյուրանոց

Օր 5-րդ

09:15	Մեկնում հյուրանոցից դեպի ՄՄԿ-ի գլխավոր գրասենյակ
9:30 – 11:00	Գլխավոր դատախազություն պրն. Վարդան Մուրադյան, Թմրանյութերի ապօրինի շրջանառության հանցագործությունների բաժնի պետ, պրն. Գրիգոր Նավասարդյան, Գույքային և տնտեսական հանցագործությունների վարչության պետ, պրն. Արթուր Վարդանյան, Գլխավոր դատախազության աշխատակազմի Տեղեկատվության և համակարգչային ծրագրերի բաժնի պետ
11:00 – 12:00	Ոստիկանություն Փոխգնդապետ Նորայր Մուրադխանյան, Անձնագրերի և վիզաների վարչության պետ, Փոխգնդապետ Արզամ Սանասարյան, ԱՎԿ-ի Անձնագրերի ավտոմատացված համակարգի տեխնիկական սպասարկման բաժնի պետ

Կարիքների գնահատման քիմ`

Թիմի ղեկավար` տիկ. Մարինա Մանկե

Տիկ. Իլոնա Տեր-Մինասյան, Հայաստանում ՄՄԿ-ի առաքելության ղեկավար

Տիկ. Քրիստինա Գալստյան, Հայաստանում ՄՄԿ-ի առաքելության Ծրագրերի մշակման և
իրականացման բաժնի պետ

Օրակարգ

Միգրացիոն տվյալների հաշվառման համակարգում առկա բացերի և կարիքների գնահատման առաքելության հաջորդ այցելության

2010թ. հունիսի 9-ից հունիսի 12-ը

Հիմնական փորձագետ՝ տիկին Մարինա Մանկե, ՄՍԿ

Փորձագետ՝ պրն. Թոմաս Մորտենսեն, Դանիայի Ներգաղթի ծառայություն

Օր 1-ին. Չորեքշաբթի, 2010թ. հունիսի 9-ը

13:30 – 14:00	Հանդիպում Հայաստանում ՄՍԿ-ի առաքելության աշխատակիցների հետ Առաքելության ղեկավար և Ծրագրերի մշակման և իրականացման բաժնի պետ
14:15 – 15:30	Ազգային ժողովի Պետական և իրավական հարցերով մշտական հանձնաժողով պրն. Դավիթ Հարությունյան, նախագահ
15:30 – 17:30	Իտալիայի դեսպանատուն (ծրագրի դոնոր) Դեսպան Բրունո Սկապինի

Օր 2-րդ. հինգշաբթի, 2010թ. հունիսի 10-ը

ՄՍԿ-ի համաժողովների դահլիճ

Աշխատանքային լեզուներ՝ հայերեն և անգլերեն (համաժամանակյա թարգմանություն)

Միջազգային փորձագետներ՝ տիկ. Մարինա Մանկե, ՄՍԿ և Թոմաս Մորտենսեն, Դանիայի Իմիգրացիոն ծառայություն

Վարդը՝ տիկ. Մարինա Մանկե, փորձագետ, ՄՍԿ

09:30 – 09:45 Գրանցում

09:45 – 10:00 **Բացման խոսք**

ՄՍԿ Հայաստանի առաքելության գրասենյակի ղեկավար տիկին Իլոնա Տեր-Մինասյան,

ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայության ղեկավար պարոն Սեփան Մնացականյան,

ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության միգրացիոն պետական ծառայության պետ պարոն Գագիկ Եզանյան,

Հայաստանի Հանրապետությունում Իտալիայի Հանրապետության դեսպան պարոն Բրունո Սկապինի

10:00-10:15 Մասնակիցների ներկայացում

10:15 – 10:45	<p>Միգրացիոն տվյալների կառավարման արդի համակարգերը. ազգային առաջնություններ և միջազգային շրջանակներ Մարինա Մանկե, փորձագետ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Տվյալների անհրաժեշտություն տարածաշրջանային և ազգային մակարդակներում - Տարածաշրջանային և ազգային շրջանակների դիտարկում - Ազգային տվյալների ակունքները՝ վիճակագրական և վարչական: Կողմ և դեմ - Առաջնային ուղղություններ (իրավական շրջանակներ, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ենթակառուցվածք, անձնակազմի, համակարգման հմտություններ)
	Չարցեր և պատասխաններ	
10:45-11:15	<p>Միգրացիոն քաղաքականության կառուցումը հիմնավոր տվյալների վրա. ԵՄ փորձը ազգային և տարածաշրջանային մակարդակներում Թոմաս Մորտենսեն, փորձագետ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ԵՄ միգրացիոն քաղաքականության հիմնական ուղղությունները և տվյալների անհրաժեշտությունը <ul style="list-style-type: none"> - ԵՄ միգրացիոն վիճակագրության վերջին զարգացումները - Վիճակագրության որակը և պահանջները ԵՄ մակարդակում
	Չարցեր և պատասխաններ	
11:15-11:45	<i>Սուրճի ընդմիջում</i>	
11:45-12:15	<p>Միգրացիոն քաղաքականության կառուցումը հիմնավոր տվյալների վրա. ԵՄ փորձը ազգային և տարածաշրջանային մակարդակներում (շար.) Թոմաս Մորտենսեն, փորձագետ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ԵՄ երկրների փորձը ազգային և տարածաշրջանային կարիքների համար միգրացիոն տվյալների հավաքման գործում: - Արժեքավոր փորձ՝ այլ երկրների կողմից օգտագործվելու համար - Միգրացիոն վիճակագրության համար պահանջներ ԵՄ մակարդակում - ԵՄ տարեկան զեկույցը միգրացիոն վիճակագրության վերաբերյալ
	Չարցեր և պատասխաններ	
12:15 – 12:45	<p>Սահմանների էլեկտրոնային կառավարման համակարգը որպես միգրացիոն տվյալների աղբյուր Սանվել Մուրադյան, Ավիաինֆոտել ՓԲԸ</p>	
12:45 – 13:15	<i>Սուրճի ընդմիջում</i>	-

13:15 – 13:30	Միգրացիոն տվյալների հավաքումը և մշակումը Հայաստանում. կարիքների գնահատման և իրավիճակի վերլուծության արդյունքները	<ul style="list-style-type: none"> - Միգրացիոն տվյալների ստացում. հիմնական արդյունքները • իրավական դաշտի գնահատում • ՏՏ և ենթակառուցվածքների գնահատում - Տվյալների տարածում. հիմնական արդյունքները • գործակալությունների միջև բաժանում և տարածում • վիճակագրության առաջացում և վերլուծում (ներառյալ «Հայաստանի միգրացիոն նկարագիրը»)
	Մարինա Մանկե, փորձագետ	
	Հարցեր և պատասխաններ	
13:30 – 14:00	Ձեկույցի նախնական տարբերակի վերաբերյալ արձագանքը և տվյալների ճշգրտում	<ul style="list-style-type: none"> - հակիրճ մեկնաբանություններ գործակալությունների կողմից - փաստերի ստուգում / ճշգրտում
	Մասնակիցներ	
	Հարցեր և պատասխաններ	
14:00 – 15:00	<i>ճաշի ընդմիջում</i>	
15:00-15:30	Միգրացիոն տվյալների հավաքումը և մշակումը Հայաստանում: Հաջորդ քայլերը և գործողությունների ծրագրում:	<ul style="list-style-type: none"> - կարճաժամկետ, միջնաժամկետ և երկարաժամկետ միջոցներ և առաջնախնություններ • հնարավոր միջոցների ներկայացում (պրակտիկ քայլեր և վիճակագրական ցուցիչներ) • քննարկում • Փորձագիտական մեկնաբանություններ
	Մարինա Մանկե, փորձագետ Թոմաս Մորտենսեն, փորձագետ Մասնակիցներ	
	Հարցեր և պատասխաններ, բաց քննարկում	
15:30-16:00	Միգրացիոն տվյալների հավաքումը և մշակումը Հայաստանում: Հաջորդ քայլերը և գործողությունների ծրագրում:	Հաջորդ քայլերի նախագծի մշակում
	Մարինա Մանկե, փորձագետ Թոմաս Մորտենսեն, փորձագետ Մասնակիցներ	
	Հարցեր և պատասխաններ	

16:00-16:15

Ամփոփիչ խոսք՝

ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայության ղեկավար պարոն Սեփան Մնացականյան,

ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության միգրացիոն պետական ծառայության պետ պարոն Գագիկ Եգանյան,

Հայաստանի Հանրապետությունում Իտալիայի Հանրապետության դեպան պարոն Բրունո Սկապինի,

ՄՄԿ Հայաստանի առաքելության գրասենյակի ղեկավար տիկին Իլոնա Տեր-Մինասյան

Օր 3-րդ. ուրբաթ, 2010թ. հունիսի 11-ը

10:30 – 12:00	<p>«Միգրացիայի կառավարման համակարգում» թեմայով կլոր սեղան քննարկում [դոնորների համակարգող խումբ, որի կազմում ընդգրկված են միջազգային կազմակերպություններ, օտարերկրյա դեսպանատներ և միգրացիայի կառավարման բնագավառում աշխատող ՀԿ-եր]</p> <p>Օրակարգ՝</p> <p>(1) Հայաստանում միգրացիոն տվյալների հավաքագրման և մշակման վերլուծության հիմնական բացահայտումների ներկայացում (դոկտոր Մարինա Մանկե), (~ 15 րոպե),</p> <p>(2) Միգրացիայի կառավարման բնագավառում իրականացվող ընթացիկ և նախատեսվող աշխատանքների հակիրճ ներկայացում քննարկմանը մասնակցող յուրաքանչյուր կազմակերպության կողմից (3 րոպե յուրաքանչյուր կազմակերպության համար):</p>
14:00 – 17:00	<p>Հետագա քայլերի քննարկմանը նվիրված հանդիպում Ծրագրի հիմնական շահագրգիռ կողմերի հետ.</p> <p>ԱԿԾ, ԱԱԾ, Ոստիկանություն, ԱՆ, ԱԳՆ, ԿԳՆ, ԳՆ, ԱՄՀՆ-ի ԶԴԾԳ, «Ավիաինֆոտել», ԱՄՆ ՄԶԳ-ի ՀՄՄՀ</p>
17:00 – 18:00	<p>Ամփոփիչ քննարկում Հայաստանում ՄՄԿ-ի առաքելության հետ</p>

Կարիքների գնահատման թիմ՝

Թիմի ղեկավար՝ տիկ. Մարինա Մանկե

պրն. Թոմաս Մորտենսեն, Դանիայի Ներգաղթի ծառայություն

տիկ. Իլոնա Տեր-Մինասյան, Հայաստանում ՄՄԿ-ի առաքելության ղեկավար

տիկ. Քրիստինա Գալստյան, Հայաստանում ՄՄԿ-ի առաքելության Ծրագրերի մշակման և իրականացման բաժնի պետ

Թարգմանիչ՝ պրն. Սամվել Սիմոնյան

Հայաստանում ՄՄԿ-ի առաքելություն՝ 585692; 543375

Կոնտակտային անձինք՝

Գրասենյակի ղեկավար տիկ. Իլոնա Տեր-Մինասյան

ԾՄԻԲ-ի պետ տիկ Քրիստինա Գալստյան

Հավելված 2. Մխենատիկ հարցաթերթիկի օրինակելի ձևը

Միգրացիոն տվյալները Հայաստանում.

**աղբյուրները, փոխանակումը և ԵՄ-ի տվյալների հետ
համադրելիությունը**

2010 թ. մայիս

Մխենատիկ հարցաթերթիկ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ	_____
	(գերատեսչություն/նախարարություն)
ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ/ԲԱԺԻՆ	_____
	(վարչություն/բաժին)
ՊԱՇՏՈՆ	_____
	(պաշտոն)
ԱՆՈՒՆ	_____
	(անուն, ազգանուն)
ԿԱՊԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐ	_____
	(հեռախոս) (Էլ-փոստ)
ԱՄՍԱԹԻՎ	_____

1.4	ԱՅԼ	Փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների ձերբակալություն	☐
		Փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների և այլ անկանոն միգրանտների կալանք	☐
		Փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների ինքնուրույն որոշում	☐
		Երկրից հեռացման որոշումների կայացում	☐
		Երկրից հեռացման որոշումների կատարում	☐
		Ռեադմիսիայի հայտերի ուսումնասիրություն և որոշումների կայացում	☐
		Ռեադմիսիայի ենթարկված ՀՀ քաղաքացիների վերաինտեգրում	☐
		Ուսման նպատակով թույլտվության շնորհում օտարերկրացիներին	☐
		Ներգաղթող ՀՀ քաղաքացիների հաշվառումից հանում	☐
		Արտերկրում աշխատող ՀՀ քաղաքացիների հաշվառում	☐
		Արտերկրում սովորող ՀՀ քաղաքացիների հաշվառում	☐
Աջակցություն սփյուռքին	☐		
		(նշել)	

Բ. ՁԵՐ ԳԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ/ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԳՈՐԾՈՂ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԲԱԶԱՆԵՐԸ ԵՎ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԸ	
2	Խնդրում ենք նշել ձեր գերատեսչությունում շահագործվող այն բոլոր տեղեկատվական բազաները և հաշվառման համակարգերը, որոնք ամռնվում են բաժին Ա-ում նշվող գործառույթներին.
2.3.	Տեղեկատվական բազայի / ռեգիստրի / վիճակագրական աղբյուրի անվանում.
Բ1	
Բ2	
Բ3	
Բ4	
Բ5	
Բ6	
Բ7	

3	Խնդրում ենք նշել առկա տեղեկատվական յուրաքանչյուր բազայի կամ հաշվառման համակարգի մանրամասները՝ անհրաժեշտության դեպքում կրկնելով ստորև բաժին Բ.1-ի (3.1-ից 3.11 հարցերի) պատասխանները: Լրացուցիչ տեղեկատվությունը կարելի է լրացնել «Այլ» տողի տակ:		
Բ.1. ՌԵԳԻՍՏՐԻ / ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԲԱԶԱՅԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ.			
3.	Տվյալ ռեգիստրի/տեղեկատվական բազայի շահագործումը կարգավորող ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԸ.		
		(նշել)	
3.2	Տվյալների հետ կապված խնդիրներ.	Ընդգծել համապատասխան վանդակը	
☐ Օտարերկրացիներ		☐	
☐ ԶՅ քաղաքացիներ		☐	
3.3	ՀԱՎԱՔԱԳՐՎՈՂ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ (խնդրում ենք կցել անձանց կողմից լրացման ենթակա ձևի օրինակը, եթե այդպիսին առկա է)	☐	
☐ Ծննդյան ամսաթիվ		☐	
☐ Անձնագրային տվյալներ		☐	
☐ Քաղաքացիություն		☐	
☐ Ծննդավայր (երկիր)		☐	
☐ Նախորդ բնակության երկիր		☐	
☐ Սեռ		☐	
☐ Տեղեկություններ ծնողների մասին		☐	
☐ Թույլտվության գործողության ժամկետ		☐	
☐ Առաջին անգամ տրված կամ երկարաձգված թույլտվություն		☐	
☐ Պատճառ		☐	
☐ Աշխատանք		☐	
☐ Ընտանիքի վերամիավորում		☐	
☐ Ուսում		☐	
☐ Այլ		☐	
		(նշել)	
☐ Այլ տեղեկություններ		☐	
		(նշել)	
3.4	ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍԱՆԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԲԱԶԱՅՈՒՄ/ՌԵԳԻՍՏՐՈՒՄ ՎԵՐՋԻՆԻՍ ՍՈՒՏՔԱԳՐՄԱՆ ՀԱՃԱԽԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ		

	Հավաքագրվող տեղեկատվություն	Հավաքագրվում է սկսած (նշել ամսաթիվը)	Մինչև (նշել հավաքագրման դադարեցման ամսաթիվը)	Շարունակաբար	Օրական	Ամսական	Տարեկան	Այլ՝ նշել
	Թղթային հաշվառում	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Էլեկտրոնային հաշվառում	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	«Microsoft Word»	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	«Microsoft Excel»	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	«Microsoft Access»	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Այլ ծրագիր	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Հատուկ տեղեկատվական բազա (նշել).								
ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՈՎ								
			Մշտապես	Ըստ անհրաժեշտության	Շաբաթական	Ամսական	Տարեկան	Երբեք
3.5	Արդյո՞ք կազմվում է վիճակագրությունը տվյալ տեղեկատվական բազայի/ռեզիստրի հիման վրա:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.6	Խնդրում ենք լրացնել ցուցանիշները՝ նշելով, թե ստորև ո՞ր կատեգորիաների համաձայն են կազմվում դրանք: Անհրաժեշտության դեպքում խնդրում ենք ավելացնել այլ ցուցանիշներ:							
	Ցուցանիշ (օր.՝ տրված թույլտվությունների/փաստաթղթերի թիվ)					Կատեգորիաներ. 1-քաղաքացիություն, 2-տարիք, 3-սեռ, 4-ծննդավայր, 5-պատճառ, 6-գործողության ժամկետ, 7-այլ		

	ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՈՒՄ.			
				0-երբեք, 1- ըստ անհրաժեշտության, 2- երբեմն, 3-շաբաթական, 4-ամսական, 5-տարեկան, 6-այլ
3.7	Ձեր գերատեսչության ներսում իրականացվում է վիճակագրական այդ տվյալների փոխանակում			
	այլ վարչությունների հետ			
	ղեկավարության հետ (տնօրեն, տնօրենի տեղակալ)			
	Այլ (նշել).			
3.8	Դուք փոխանակո՞ւմ եք վիճակագրական այդ տվյալները պետական այլ կառույցների (նախարարությունների, խորհրդարանի) հետ:			
	Խնդրում ենք նշել մարմինը.			0-երբեք, 1- ըստ անհրաժեշտության, 2- երբեմն, 3-շաբաթական, 4-ամսական, 5-տարեկան, 6-այլ
3.9	Արդյո՞ք վիճակագրական այդ տվյալները ներկայացնում եք հանրությանը:			
	ՋԼՄ-երին			
	գետեղում եք ինտերնետում			
	տրամադրում եք առանձին հայտերի հիման վրա			
	այլ (նշել).			
3.10	Արդյո՞ք տվյալ վիճակագրությունը փոխանակում եք այլ երկրների հետ: Խնդրում ենք նշել գերատեսչությունը/նախարարությունը, երկիրը և փոխանակման հաճախականությունը:			
3.11	Արդյո՞ք տվյալ վիճակագրությունը փոխանակում եք միջազգային կազմակերպությունների հետ: Խնդրում ենք նշել կազմակերպությունը և փոխանակման հաճախականությունը:			

Խնդրում ենք բաժին Բ1-ը (էջ 4-5) ևս մեկ անգամ լրացնել՝ ձեր գերատեսչությունում/նախարարությունում գործող այլ տեղեկատվական բազաների/ռեգիստրների մասին տվյալները ներկայացնելու նպատակով:

Գ. ԵՄ-ի ՍԿԶՔՈՒՆՔՆԵՐԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄՈՒՄ

4 ԵՄ-ի թիվ 862/2007 կանոնակարգի համաձայն՝ ԵՄ-ի պետությունները համաձայնության են եկել միգրացիոն վիճակագրության կազմման ներդաշնակեցված ընթացակարգերի շուրջ:
 Խնդրում ենք նշել, թե ստորև ո՛ր կատեգորիաների բացվածքով հետևյալ որ ցուցանիշների համար ձեր գերատեսչությունը կարող է տրամադրել տվյալներ, ինչպես նաև նշել այն տեղեկատվական բազան/ռեգիստրը, որի հիման վրա կարող է կազմվել վիճակագրությունը:

Հոդված	Ցուցանիշ	Կատեգորիաներ 1-տարիք, 2-սեռ, 3-քաղաքացիություն, 4-ծննդավայր, 5- նախորդ սովորական բնակության երկիր ¹⁵ , 6-սովորական բնակության հաջորդ երկիր 7-քաղաքացիություն չունեցող անձ 8-թույլտվության հիմքեր, 9-թույլտվության գործողության ժամկետ	Տեղեկատվական բազա / ռեգիստր, որի հիման վրա կարելի է ստանալ այս ցուցանիշը
3.1.ա	Տարվա ընթացքում Հայաստան ներգաղթած անձինք	<input type="text"/>	<input type="text"/>
3.1.բ	Տարվա ընթացքում Հայաստանից արտագաղթած անձինք	<input type="text"/>	<input type="text"/>
3.1.գ	Անձինք, որոնց սովորական բնակության վայրը տարեվերջի դրությամբ Հայաստանն է	<input type="text"/>	<input type="text"/>
3.1.դ	Տարվա ընթացքում ՀՀ քաղաքացիություն ստացած անձինք, որոնց սովորական բնակության վայրը Հայաստանն է	<input type="text"/>	<input type="text"/>
5.1.ա	Օտարերկրացիներ, որոնց մուտքը Հայաստան մերժվել է սահմանի վրա	<input type="text"/>	<input type="text"/>
5.1.բ	Օտարերկրացիներ, որոնք, ըստ բացահայտված տվյալների, գտնվում են Հայաստանում անօրինականորեն	<input type="text"/>	<input type="text"/>

¹⁵ «Սովորական բնակության վայր» է համարվում այն վայրը, որտեղ անձը սովորաբար անցկացնում է հանգստի իր ամենօրյա ժամանակահատվածը, անկախ հանգստի, արձակուրդի, ընկերների և հարազատների այցելելու, գործնական, բուժման կամ կրոնական ուխտագնացության նպատակներով ժամանակավոր բացակայությունները կամ ինքնըստինքյան ենթադրվող նշանակությամբ՝ օրինական կամ բնակության վայրը:

6.1.ա.ի	Բազային ժամանակաշրջանում առաջին անգամ տրված կացության թույլտվություններ		
6.1.ա.ii	Կացություն թույլտվություններ՝ տրված ներգաղթածի կարգավիճակի փոփոխման արդյունքում կամ բազային ժամանակաշրջանում երկրում ներկա գտնվելու հիմքով		
6.1.ա.iii	Կացության վավեր թույլտվություններ՝ տրված բազային ժամանակաշրջանի վերջում		
6.1.բ	Երկարաժամկետ ռեզիդենտներ ¹⁶ բազային ժամանակաշրջանի ավարտին		
7.1.ա	Օտարերկրացիներ, ովքեր գտնվում են Հայաստանում անօրինականորեն և որոնց վրա տարածվում է երկրից հեռանալու մասին վարչական կամ դատական որոշումը		
7.1.բ	Օտարերկրացիներ, ովքեր մեկնել են Հայաստանից երկրից հեռանալու մասին վարչական կամ դատական որոշման կայացումից հետո		

¹⁶ «Երկարաժամկետ» է համարվում 12 ամսից ավելի ժամանակաշրջանը

Դ. ԱՅԼ ԳԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ/ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ ՍՏԱՑՎՈՂ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ		
<p>Խնդրում ենք նշել, թե արդյո՞ք ձեր գերատեսչությունը/նախարարությունը ստանում է միգրացիոն տվյալներ պետական այլ կառույցներից և նշել, թե ինչ տվյալներ է այն ստանում:</p>		
5	<p>Արդյո՞ք ձեր գերատեսչության համար հասանելի են այլ գերատեսչությունների կողմից հավաքագրված միգրացիոն տվյալները:</p>	<p>Այո ☐</p> <p>Ոչ ☐ → 7</p>
6	<p>Այլ գերատեսչության/նախարարության անվանումը, որի տվյալներից կարող է օգտվել ձեր գերատեսչությունը.</p>	<p>Տվյալների փոխանակման հաճախականություն</p> <p>1- ըստ անհրաժեշտության, 2- երբեմն, 3-շաբաթական, 4-ամսական, 5-տարեկան</p>
Դ1		
Դ2		
Դ3		
Դ4		
Դ5		
<p>Խնդրում ենք նշել տվյալների այն տեսակները, որ ստանում եք վերոնշյալ յուրաքանչյուր պետական կառույցից:</p>		
Դ1	<p>Գերատեսչության / նախարարության անվանում.</p>	
		(նշել)
6.1	<p>Արդյո՞ք ձեր գերատեսչության համար հասանելի են տվյալ գերատեսչության/նախարարության կողմից հավաքագրվող անհատական տվյալները:</p>	<p>Այո ☐</p> <p>Ոչ ☐ → 6.3</p>
6.2	<p>Անհատական ի՞նչ տվյալներից կարող է օգտվել ձեր գերատեսչությունը: Խնդրում ենք նշել.</p>	
6.3	<p>Արդյո՞ք ձեր գերատեսչության համար հասանելի են տվյալ գերատեսչության/նախարարության վիճակագրական տվյալները:</p>	<p>Այո ☐</p> <p>Ոչ ☐ → 7</p>
6.4	<p>Վիճակագրական ո՞ր ցուցանիշների տվյալներից կարող է օգտվել ձեր գերատեսչությունը: Խնդրում ենք նշել ցուցանիշը (օր.՝ տրված թույլտվությունների/փաստաթղթերի թիվ).</p>	<p>Կատեգորիաներ.</p> <p>1-քաղաքացիություն, 2-տարիք, 3-սեռ, 4-ծննդավայր, 5-պատճառ, 6-գործողության ժամկետ, 7-այլ</p>

Խնդրում ենք ևս մեկ անգամ լրացնել բաժին Դ1-ը՝ նշելով այն բոլոր տվյալների տեսակները, որոնցից կարող է օգտվել ձեր գերատեսչությունը:

Ե. ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԸ ԵՎ ԴՐԱ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ		
<p>Շնորհակալ ենք, որ տրամադրել եք վերը տեղեկատվությունը միգրացիոն այն տվյալների մասին, որ ձեր գերատեսչությունը/նախարարությունը հավաքագրում և փոխանակում է այլ գործընկերների հետ:</p> <p>Ստորև բաժնի նպատակն է պարզել միգրացիայի վերաբերյալ հավաստի վիճակագրության հավաքագրման առջև ծառայած մարտահրավերները և հետագա բարելավմանն ուղղված միջոցառումները: Հարցերը կազմվել են՝ նկատի ունենալով, որ դուք հանդիսանում եք միգրացիայի գծով մասնագետ, միգրացիոն վիճակագրության օգտագործող կամ կազմող:</p> <p>Ձեր կարծիքը ստորև հարցերի վերաբերյալ չափազանց կարևոր է, քանի որ այն կօգնի պարզել տվյալ բնագավառում հետագա միջազգային աջակցության ուղղությունները:</p>		
7	Արդյո՞ք ձեր գերատեսչությունը/նախարարությունն ունի բավարար տվյալներ և վիճակագրություն միգրացիայի կառավարման բնագավառում իր գործառույթներն արդյունավետորեն իրականացնելու համար:	Այո Ոչ
8	Ձեր կարծիքով, ձեր գերատեսչությանը/նախարարությանը վիճակագրական ցուցանիշների ո՞ր տվյալներն են լրացուցիչ անհրաժեշտ (ըստ կատեգորիաների բացվածքով) միգրացիայի կառավարման բնագավառում իր գործառույթներն իրականացնելու համար: Խնդրում ենք նշել ցուցանիշը (օր.՝ արտերկրում բնակվող ՀՀ քաղաքացիների թիվ և այլն):	Կատեգորիաներ. 1-քաղաքացիություն, 2-տարիք, 3-սեռ, 4-ծննդավայր, 5-պատճառ, 6-գործողության ժամկետ, 7-այլ
9	Ստորև միջոցառումներից որո՞նք ունեն գերակա կարևորություն Հայաստանում միգրացիոն տվյալների բարելավման համար:	

	Միջոցառում	Առաջնահերթության գնահատում. 1-գերակա առաջնահերթություն, 2-միջին առաջնահերթություն, 3-առաջնահերթ չէ 4-այլ (նշել)			
	<p>1. Նշանակել մեկ համակարգող մարմին, որը կհավաքագրի միգրացիոն տվյալները այլ գերատեսչություններից և պարբերաբար կկազմի միգրացիոն վիճակագրություն:</p> <p>Եթե համաձայն եք, ապա ստորև n՞ր գերատեսչությունը կարող է լավագույնս հանդես գալ որպես նման կառույց.</p>				
☐	Միգրացիոն ծառայություն	☐	Վիճակագրական ծառայություն	☐	Այլ (նշել).
	2. Օրենսդրական դաշտի կատարելագործում: Խնդրում ենք նշել.				
☐	Օրենքներ	☐	Ենթաօրենսդրական ակտեր	☐	Այլ (նշել)
	3. Գերատեսչությունների միջև գործնական համագործակցության բարելավում				
	4. Այլ երկրների հետ տվյալների փոխանակում				
	5. Միգրացիոն տվյալներին նվիրված դասընթացների կազմակերպում միգրացիայի հարցերով զբաղվող մասնագետների համար				
	6. ՏՏ ենթակառուցվածքների զարգացում				
	7. Միջազգային փորձագետների հրավիրում փորձի փոխանակման նպատակով				
	8. Այլ (նշել).				
10	Խնդրում ենք նշել Հայաստանում միգրացիոն վիճակագրության վերաբերյալ ձեր լրացուցիչ մեկնաբանությունները:				

Մեծապես շնորհակալ ենք հարցաթերթիկը լրացնելու համար: Ձեր պատասխանները կօգնեն Հայաստանում հավաքագրվող միգրացիոն տվյալների նկարագիրը կազմելու և միգրացիոն վիճակագրության բարելավման ուղիները պարզելու խնդրում:

Հավելված 3. Հարցաթերթիկի պատասխանների ամփոփում

Մաս 1. Տվյալների առկայություն

Հարցաթերթիկը լրացրած գերատեսչություն	Միզբաժնի առնչվող գործառնություններ	Տեղեկատվական բազաններ և ռեզիստորներ	Հավաքագրվող տվյալներ	ԵՄ-ի օրենսդրությանը համահունչ միզբաժնի ցուցանիշների կազմման հնարավորություն
Ազգային վիճակագրական ծառայություն Սարդահանարի և Ժողովրդագրության վարչություն	-	Ներդաշխանների և արտադաշխանների վիճակագրական հաշվառման տվյալներ՝ տրամադրված ՀՀ Ոստիկանության տարածքային անձնագրային բաժնիներին	Ներդաշխաններ և արտադաշխաններ (օտարերկրացիներ և ՀՀ քաղաքացիներ) ըստ ծննդյան ամսաթվի, քաղաքացիության, նախկին բնակության երկրի, սեռի, պատճառի (աշխատանք, ուսում, հասցե, առևտուր, զբոսաշրջություն, էթնիկական պատկանելիություն, կրթության մակարդակ): Անսական բոթային, էլեկտրոնային տարբերակով, «Microsoft Access» ծրագիր Ստացվող ցուցանիշներ. 1. Ներդաշխանների (հաշվառված) բաշխվածություն ըստ քաղաքացիության, տարիքի, սեռի, այլ 2. Արտադաշխանների (հաշվառված) բաշխվածություն ըստ քաղաքացիության, տարիքի, սեռի, այլ Տվյալները փոխանակվում են Ծառայության ներսում, ներկայացվում են հանրությանը, ինչպես նաև միջազգային կառույցներին (ԱՊՀ-ի վիճակագրական կոմիտե, Եվրոստատ,	3.1.ա Տարվա ընթացքում Հայաստան ներդաշխան անձինք ըստ տարիքի, սեռի, նախկին բնակության երկրի (ներառյալ քաղաքացիություն չունեցող անձինք) 3.1.բ. Տարվա ընթացքում Հայաստանից արտադաշխան անձինք ըստ տարիքի, սեռի, նախկին բնակության երկրի (ներառյալ քաղաքացիություն չունեցող անձինք)

Հարցաթերթիկը լրացրած գերատեսչություն	Միգրացիային առնչվող գործառույթներ	Տեղեկատվական բազաներ և ռեզիստորներ	Հավաքագրվող տվյալներ	ԵՄ-ի օրենսդրությանը համահունչ միգրացիոն ցուցանիշների կազմման ինքնաավորություն
<p>Միգրացիոն պետական ծառայություն, Տարածքային կառավարման նախարարություն</p>	<p>Միգրացիոն քաղաքականության մշակում, օրենքների նախաձեռնում և մշակում, ռեալմիսիայի հայտերի ուսումնասիրություն ռեալմիսիայի ենթարկված ՀՀ քաղաքացիների վերաինտեգրում, ծրագրերի իրականացում՝ ուղղված 1988-1992 թթ. Ադրբեջանի Հանրապետությունից տեղահանված փախստականների և մշտական բնակարանով ապահովմանը</p>	<p>Ապաստան հայցողների և փախստականների հաշվառման էլեկտրոնային տեղեկատվական բազա</p>	<p>ՍԱԿ-ի ԵՏՀ) Անհատական տվյալների հասանելիություն. Փոխադրումների մասին հանրային տվյալներ՝ ժամանողներ և մեկնողներ ըստ փոխադրատեսակների</p>	
		<p>Ապաստան հայցողների և փախստականների հաշվառման էլեկտրոնային տեղեկատվական բազա</p>	<p>Ապաստան հայցողներ և փախստականներ ըստ ծննդյան անաթի, անձնագրի, քաղաքացիության, նախկին բնակության երկրի, սեռի, ծնողների մասին տվյալների, փաստաթղթի գործողության ժամկետի, առաջին անգամ տրված կամ երկարաձգված թույլտվության, պատճառի (աշխատանք, ընտանիքի միավորում, կրթություն, զինծառայություն, առողջական վիճակ, ՀՀ-ում բնակության վայրի): Շարունակաբար թղթային տարբերակով մինչև 2009թ. նոյեմբերը, որից սկսած՝ էլեկտրոնային եղանակով («Java»)</p> <p>Կազմվող ցուցանիշներ.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ապաստան հայցողներ ըստ քաղաքացիության, տարիքի և սեռի 2. Մերժումներ, դրական որոշումներ, գործողության դադարեցումներ, չեղյալ ճանաչման դեպքեր ըստ քաղաքացիության, տարիքի և սեռի 	

Հարցաթերթի կը լրացրած գերատեսչություն	Միզուցիային առնչվող գործառնություններ	Տեղեկատվական բազաններ և ռեգիստրներ	Հավաքագրվող տվյալներ	ԵՄ-ի օրենսդրությանը համահունչ միզուցիոն ցուցանիշների կազմման հնարավորություն
Ազգային անվտանգության ծառայություն (Հակահետախուզու- թյան գլխավոր վարչություն, կառավարական տեղեկատվության և կապի վարչություն)	Օրենքների նշակում, ներգաղթի հսկողության իրականացում սահմանի վրա, ապօրինի սահմանահատում- ների կամիտում, փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների և այլ անկանոն միզուցանողների մեկուսացում, փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների ինքնության որոշում	Սահմանային էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական համակարգ (ՄԷԿՏ)	Հավաքագրվում են տվյալներ օտարերկրացիների և ՀՀ քաղաքացիների մասին ըստ ծննդյան անսաթի, անձնագրի, քաղաքացիության, ծննդավայրի, սեռի, թույլտվության գործողության ժամկետի, առաջին անգամ տրված կամ երկարաձգված թույլտվության, պատճառի (աշխատանք, ընտանիքի միավորում, կրթություն): Տվյալները հավաքագրվել են թղթային տարբերակով 2000 թ. մինչև 2009 թ., իսկ էլեկտրոնային հաշվառումը սկսել է իրականացվել 2004 թ. շարունակաբար (օրական) Ցուցանիշներ. 1. Ժամանորների և մեկնողների թիվ ըստ քաղաքացիության 2. Օտարերկրացիներ, որոնց մուտքը Հայաստան մերժվել է սահմանի վրա 3. Կացության թույլտվություններ՝ տրված ներգաղթածի կարգավիճակի փոփոխման արդյունքում կամ փորձնական ժամանակաշրջանում երկրում ներկա գտնվելու հիմքով 4. Օտարերկրացիներ, ովքեր գտնվում են Հայաստանում անօրինականորեն, և որոնց վրա կիրառելի է երկրից հեռանալու մասին վարչական կամ դատական որոշումներ	5.1.ա Օտարերկրացիներ, որոնց մուտքը Հայաստան մերժվել է սահմանի վրա, ըստ քաղաքացիության 6.1.ա.ii Կացություն թույլտվություններ՝ տրված ներգաղթածի կարգավիճակի փոփոխման արդյունքում կամ բազային ժամանակաշրջանում երկրում ներկա գտնվելու հիմքով, ըստ քաղաքացիության (փորձնական ժամանակաշրջան) 6.1.ա.iii Կացության վավեր թույլտվություններ՝ տրված բազային ժամանակաշրջանի վերջում (փորձնական ժամանակաշրջան) 7.1.ա Օտարերկրացիներ ըստ քաղաքացիության, ովքեր գտնվում են Հայաստանում անօրինականորեն և որոնց վրա կիրառելի է երկրից հեռանալու մասին վարչական կամ դատական որոշումներ 7.1.բ. Օտարերկրացիներ, ովքեր մեկնել են Հայաստանից երկրից հեռանալու մասին վարչական կամ դատական որոշման կայացումից հետո (փորձնական ժամանակաշրջան)

Հարցաթերթիկը լրացրած գերատեսչություն	Միզբաժնի առնչվող գործառնություններ	Տեղեկատվական բազաներ և ռեզիստրներ	Հավաքագրվող տվյալներ	ԵՄ-ի օրենսդրությանը համահունչ միզբաժնի ցուցանիշների կազմման հնարավորություն
			<p>5. Օտարերկրացիներ, ովքեր մեկնել են Հայաստանից երկրից հեռանալու մասին վարչական կամ դատական որոշման կայացումից հետո (փորձնական ժամանակաշրջան)</p> <p>Տվյալները փոխանակվում են Օտարություն ներսում</p> <p>ՄԵԿՏ. Հավաքագրվում են տվյալներ օտարերկրացիների և ՀՀ քաղաքացիների մասին ըստ ծննդյան աննաթվի, անձնագրի, քաղաքացիության, սեռի</p> <p>Թիթային տարբերակով 2000 թ. մինչև 2009 թ., 2005 թ. սկսած՝ էլեկտրոնային տվյալները հաշվառվում են շարունակաբար օրական կտրվածքով</p> <p>Առկա է անսակայան և տարեկան վիճակագրություն</p>	<p>5.1 ա Օտարերկրացիներ, որոնց մուտքը Հայաստան ներթվել է սահմանի վրա, ըստ քաղաքացիության, քաղաքացիության չունեցող անձանց</p>
<p>Ազգային անվտանգության ծառայություն (Սահմանափակ գործերի Սահմանային հսկողության ստորաբաժանում)</p>	<p>Անձնագրային հսկողություն սահմանի վրա, մերձադրի հսկողություն սահմանահատումների կամխում, մուտքի մերժում, փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների և այլ անկանոն միզբաժնետերի մեկուսացում, փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների ինքնության որոշում</p>	<p>Պետական սահմանը հատող տրանսպորտային միջոցների և մարդկանց հաշվառման գրանցամատյաններ, ՄԵԿՏ</p>		

Հարցաթերթիկը լրացրած գերատեսչություն	Միգրացիային ամենվրդ գործառույթներ	Տեղեկատվական բազաներ և ռեգիստրներ	Հավաքագրվող տվյալներ	ԵՄ-ի օրենսդրությանը համահունչ միգրացիոն ցուցանիշների կազմման հնարավորություն
<p>Հայաստանի Հանրապետության Ոստիկանություն, կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի գլխավոր վարչություն (2-րդ վարչություն)</p>	<p>Ապօրինի սահմանահատուն երի կանխում (ԱՍՕ-ի հետ միասին) Փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների կալանավորում (հետաքննչական մարմինների հետ միասին) Փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների և այլ անկանոն միգրանտների մեկուսացում Փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների ինքնության որոշում</p>	<p>Բնակչության պետական ռեգիստր</p>		
<p>Հայաստանի Հանրապետության Ոստիկանություն, անձնագրերի և վիզաների վարչություն</p>	<p>Օրենքների նախաձեռնում և մշակում, վիզայի նպատակով հրավերների ուղարկում օտարերկրացիներին, ապօրինի սահմանահատումների կանխում, սահմանի վրա վիզաների տրամադրում, երկրի ներսում վիզաների</p>	<p>Բնակչության պետական ռեգիստր ՍԷԿՏ, որպես օգտվողներ</p>	<p>Տվյալներ օտարերկրացիների և ՀՀ քաղաքացիների մասին ըստ ծննդյան ամսաթվի, անձնագրի, քաղաքացիության, ծննդյան վայրի, նախկին բնակության երկրի, սեռի, ծնողների մասին տվյալների, թույլտվության գործողության ժամկետի, առաջին անգամ տրված կան երկարաձգված թույլտվության, պատճառի (աշխատանք, ընտանիքի միավորում, կրթություն) 2007թ. սկսած տվյալներն առկա են</p>	<p>3.1.ա Տարվա ընթացքում Հայաստան ներգաղթած անձինք ըստ քաղաքացիության, սեռի (ներառյալ քաղաքացիություն չունեցող անձինք), թույլտվության պատճառի, թույլտվության գործողության ժամկետի 6.1.ա.iii կացության վավեր թույլտվություններ՝ տրված բազային ժամանակաշրջանի վերջում (փորձնական ժամանակաշրջան), ըստ</p>

	<p>տրամադրում, ժամանակավոր կացության նպատակով օտարերկրացիների հաշվառում, ժամանակավոր/մշտական կացության նպատակով օտարերկրացիների հաշվառում, քաղաքացիության շնորհում և մերժում, փաստաթուղթ չունեցող օտարերկրացիների իմքնության որոշում (մասնակցություն), երկրից հեռանալու մասին որոշումների կայացում (մասնակցություն), երկրից հեռանալու որոշումների հարկադիր կատարում (մասնակից), ուսման նպատակով թույլտվությունների շնորհում օտարերկրացիներին, ներգաղթող ՀՀ քաղաքացիների հաշվառումից համում, աջակցություն սկիզբին</p>		<p>Էլեկտրոնային տարբերակով՝ կացության քարտ: «Microsoft Access» ծրագիր, շարունակական հաշվառում Ցուցանիշներ Կացության քարտերի թիվ ըստ քաղաքացիության, տարիքի, սեռի, ծննդյան երկրի, պատճառի, գործողության ժամկետի</p>	<p>քաղաքացիության, սեռի, թույլտվության գործողության ժամկետի 6.1.բ Երկարաժամկետ ռեզիդենտներ բազային ժամանակաշրջանի ավարտին, ըստ քաղաքացիության, սեռի, թույլտվության գործողության ժամկետի 7.1.բ Օտարերկրացիներ, ովքեր մեկնել են Հայաստանից երկրից հեռանալու մասին վարչական կամ դատական որոշման կայացումից հետո, ըստ քաղաքացիության (մասնակի)</p>
--	--	--	---	--

Հարցաթերթիկը լրացրած գերատեսչություն	Միգրացիային ամենվտու գործառույթներ	Տեղեկատվական բազաներ և ռեզիստորներ	Հավաքագրվող տվյալներ	ԵՄ-ի օրենսդրությանը համահունչ միգրացիոն ցուցանիշների կազմման հնարավորություն
Զբաղվածության պետական ծառայություն, Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի մախարադություն	Օրենքների մշակում, պետական այլ կառույցների կողմից մշակված օրենքների մասին կարծիքի ներկայացում, օտարերկրացիների աշխատանքի ընդունման թույլտվությունների շնորհում գործատուներին (մախատեսվում է), աշխատանքի թույլտվությունների շնորհում օտարերկրացիներին (մախատեսվում է), արտերկրում աշխատող ՀՀ քաղաքացիների հաշվառում (մախատեսվում է), աջակցություն սկյուռքին (մախատեսվում է)	«ԳՈՐԾ» տեղեկատվական համակարգ Աշխատանք որոնողների, այդ թվում՝ օտարերկրացիների հաշվառում, գործակալության հնտերնետային կայքում www.employmeant.am (մախատեսվում է)	Հավաքագրվում են տվյալներ օտարերկրացիների և ՀՀ քաղաքացիների մասին ըստ ծննդյան անաթի, անձնագրի, քաղաքացիության, ծննդյան երկրի, սեռի, պատճառի (աշխատանք, ընտանիքի միավորում, կրթություն) 1992 թ. մինչև 2003 թ. տվյալները հաշվառվել են թղթային տարբերակով, որից հետո՝ էլեկտրոնային եղանակով Հաշվառման քարտում մշվող ցուցանիշներ՝ պարբերաբար, ըստ ներկայացվող հայտերի, ամսական, տարեկան	
Արարողատության մախարադության Իրավաբանական անձանց պետական ռեզիստոր գործակալություն	Կիրառելի չէ	Իրավաբանական անձանց պետական ռեզիստորի տարածքային բաժանմունքներ. • Օմուրդ • Անունություն	Հավաքագրվում են տվյալներ օտարերկրացիների և ՀՀ քաղաքացիների մասին ըստ ծննդյան անաթի, անձնագրի, քաղաքացիության, ծննդյան երկրի, սեռի, ծնողների մասին տվյալներ, կրթության	

			<ul style="list-style-type: none"> • Ամուսնավորում • Անվանափոխություն • Հայրության ճանաչում • Մահվան դեպքեր • Փոխկապակցվածություն 	<p>Շարունակաբար հավաքագրում են թղթային տարբերակով՝ որոշակիորեն կիրառելով համակարգչային ծրագիր</p> <p>Վիճակագրության պարբերական կազմում</p>	
<p>Հայաստանի Հանրապետության Վարչական դատարան</p>	<p>Օրենքների նախաձեռնում, երկրից հեռանալու մասին որոշումների կայացում</p>	<p>«ՀՀ դատական համակարգ» համակարգչային ծրագիր</p>	<p>Հավաքագրվում են տվյալներ օտարերկրացիների և ՀՀ քաղաքացիների մասին էլեկտրոնային եղանակով սկսած 2008 թ. հունվարի 1-ից</p> <p>Տարեկան վիճակագրությունը փոխանակվում է կառույցի ներսում, ինչպես նաև համապատասխան հայտերի հիման վրա տրամադրվում է անհատներին</p>		
<p>Քաղաքացիական ավիացիայի վարչություն</p>		<p>Ավիատուրիների կողմից կազմվող ուղևորացանկեր</p>	<p>Տվյալները ամսական կտրվածքով հրատարակվում են կայքում՝ www.aviation.am</p>		
<p>Հայաստանի Կենտրոնական բանկ</p>	<p>4/2</p>				
<p>Հայաստանի Գլխավոր դատախազության Գույքային և տնտեսական հանցագործությունների վարչություն և Ռժրանյութերի ապօրինի շրջանառության հանցագործությունների բաժին</p>					

Մաս 2. Տվյալների փոխանակում

Տվյալներ տրամադրող մարմին	Տվյալներ ստացող գերատեսչություն	Տվյալների տեսակներ	Պարբերականություն/ձևաչափ
Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն պետական ծառայություն	<ul style="list-style-type: none"> Ազգային վիճակագրական ծառայություն Զբաղվածության պետական ծառայություն ՀՀ Կենտրոնական բանկ ՀԼՍ ՍԱՓԳԳ 	Ապաստանի տվյալներ	Եռամսյակային/տարեկան, ամսական՝ ՍԱՓԳԳ-ին Ըստ ներկայացվող հայտերի (ՀՊԾԳ)
Ազգային անվտանգության ծառայության Սահմանապահ գործերի Սահմանային հսկողության ստորաբաժանում	<ul style="list-style-type: none"> ՀՀ Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն գործակալություն ՀՀ Ոստիկանություն ՀՀ ԿԱ Պետական եկամտների կոմիտե ՀՀ Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն գործակալություն 	Սահմանափակումների թիվ ըստ քաղաքացիության	Ամսական
Հայաստանում Ռուսաստանի դաշնության Անվտանգության դաշնային ծառայության Սահմանապահ վարչություն			Ամսական
Հայաստանի Հանրապետության Ազգային անվտանգության ծառայություն	<ul style="list-style-type: none"> ՀՀ Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն գործակալություն ՀՀ Ոստիկանություն (նաև անհատական տվյալներ) ՀՀ ԿԱ Պետական եկամտների կոմիտե Ազգային վիճակագրական ծառայություն (նշակման փուլում է) 	Հայաստանի Հանրապետություն ժամանողների և մեկնողների թիվ ըստ քաղաքացիության Ոստիկանություն, նաև օգտվում է վիզաների վերաբերյալ անհատական տվյալներից և սահմանափակումները փաստերից (քաղաքացիություն, գործողության ժամկետ, պատճառ)	Ըստ ներկայացվող հայտերի

Տվյալներ տրամադրող մարմին	Տվյալներ ստացող գերատեսչություն	Տվյալների տեսակներ	Պարբերականություն/ձևաչափ
<p>ՀՀ Ոստիկանություն</p>	<ul style="list-style-type: none"> ՀՀ Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն գործակալություն Կառավարություն Ազգային ժողով Դատարաններ Միջազգային կազմակերպություններ ՀԼՄ 	<p>ՀՀ-ում կացության իրավունք ստացած օտարերկրացիների թիվ ըստ քաղաքացիության և կարգավիճակի տեսակի</p>	<p>Հստ մերկայացվող հայտերի</p>
<p>Արդարադատության նախարարության Իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստր գործակալություն</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ազգային վիճակագրական ծառայություն 		
<p>Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ՀՀ Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն գործակալություն 	<p>ՀՀ բանկային համակարգի միջոցով ոչ առևտրային նպատակով իրականացվող դրամական փոխանցումների ծավալ ըստ ֆիզիկական անձանց և բնակչության երկրների</p>	<p>Ամսական</p>
<p>Ազգային վիճակագրական ծառայություն</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ազգային անվտանգության ծառայության Հակահետախուզության գլխավոր վարչություն Հայաստանի Հանրապետության Ազգային անվտանգության ծառայության Սահմանապահ զորքերի Սահմանային իսկրության ստորաբաժանում 	<p>Ապաստանի տվյալներ</p>	
<p>Քաղաքացիական ավիացիայի վարչություն</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ազգային վիճակագրական ծառայություն ՀՀ ԿԼ Պետական եկամուտների կոմիտե ՀՀ Ոստիկանություն 	<p>Օդային ուղևորների թիվ</p>	<p>Ամսական</p>
<p>Արտաքին գործերի նախարարություն</p>			<p>Հստ մերկայացվող հայտերի</p>

Տվյալներ տրամադրող մարմին	Տվյալներ ստացող գերատեսչություն	Տվյալների տեսակներ	Պարբերականություն/ձևաչափ
<p>Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության Զբաղվածության պետական ծառայություն</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Խորհրդարան • Կառավարություն • Նախարարություններ • Այլ պետական մարմիններ • ՀԼՄ • Ինտերնետ • Առանձին հայտեր • Լեռնային Ղարաբաղ, Սոցիալական պահովության նախարարություն • Ուկրաինա • ՀԲ, ԱՄԿ, ՄԱԿ, ՄՄԿ, առանձին հայտեր 		<p>Ըստ ներկայացվող հայտերի</p> <p>Ամսական և այլ (նախարարություններ)</p>
<p>Կրթության և գիտության նախարարություն</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ազգային վիճակագրական ծառայություն 	<p>(1) Կրտեկրում սովորող ՀՀ քաղաքացիների թիվ, ներառյալ միջկառավարական պայմանագրերի հիման վրա, ըստ կրթության մակարդակների (միջնակարգ կրթություն, նախնական (մանագիտական) միջնակարգ և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ, մագիստրատուրա, ասպիրանտուրա, դոկտորական կոչման ծրագիր, այլ ծրագրեր)</p> <p>(2) Հայաստանի Հանրապետությունում սովորող օտարերկրացիների թիվ ըստ կրթության մակարդակների (նույնը, ինչը վերը)</p>	

Մաս 3. Տվյալներին առնչվող կարիքները

Չարք	Գրական պատասխանների թիվ և լրացուցիչ տեղեկատվություն
<p>1. Գերատեսչությունը չունի բավարար տվյալներ և վիճակագրություն միզրացիայի կառավարման բնագավառում իր գործառնություններն արդյունավետորեն իրականացնելու համար</p>	<p>Ազգային վիճակագրական ծառայություն, Ազգային անվտանգության ծառայություն (2), Զբաղվածության պետական ծառայություն, Կենտրոնական բանկ, Սահմանապահ գործերի սահմանային հսկողության ստորաբաժանում</p>
<p>2. Միզրացիայի վերաբերյալ լրացուցիչ տվյալների անհրաժեշտություն</p>	<p>Միզրացիոն պետական ծառայություն. Արտագաղթի և ներգաղթի ծավալների վերաբերյալ ըստ բաղաբացիության, տարիքի, սեռի, ծննդյան երկրի, պատճառի, գործողության ժամկետի, աշխատանքային միզրացիայի ծավալների վերաբերյալ ըստ տարիքի, սեռի, պատճառի, գործողության ժամկետի և նշանակման երկրի <u>Զբաղվածության պետական ծառայություն. Ղայաստանում ապրող և աշխատող օտարերկրացիներ ըստ բաղաբացիության, տարիքի, սեռի, ծննդյան երկրի, պատճառի, գործողության ժամկետի, այլ. արտերկրում աշխատող ԶԳ բաղաբացիներ, փախստականներ</u> <u>Կենտրոնական բանկ. Արտերկրում գտնվող հայեր ըստ ծննդյան երկրի, սեզոնային աշխատողների թիվ ըստ պատճառի</u></p>
<p>3. Ղայաստանում միզրացիոն վիճակագրության բարելավման համար պահանջվող միզրացառնները.</p>	
<p>ա. Միզրացիոն վիճակագրության հավաբարման համար պատասխանատու առանձին համակարգող մարմնի նշանակում</p>	<p>Ազգային վիճակագրական ծառայություն (առաջարկվել է 3 գերատեսչության կողմից), Միզրացիայի պետական ծառայություն (առաջարկվել է 6 գերատեսչության կողմից)</p>
<p>բ. Օրենսդրական դաշտի փոփոխում</p>	
<p>i. Օրենքներ</p>	<p>Ազգային վիճակագրական ծառայություն, Դատախազություն, ԶՊԾԳ, ԱԱԾ</p>
<p>ii. Ենթօրենսդրական ակտեր</p>	<p>Միզրացիոն պետական ծառայություն, Դատախազություն (2), ԶՊԳ, դատարաններ</p>
<p>iii. Այլ</p>	
<p>գ. Գերատեսչությունների միջև գործնական համակարգման բարելավում</p>	<p>Միզրացիայի համաձայնագրեր, կոնվենցիաներ (ԶՊԳ)</p>
<p>դ. Տվյալների փոխանակում այլ երկրների հետ</p>	<p>ՄՊԾ, ԿԲ՝ միջին, Դատախազություն (2), ԱԱԾ (3)՝ գերակա առաջնահերթություն, ԶՊԳ՝ գերակա առաջնահերթություն</p>

<p>ե. Միգրացիոն տվյալներին նվիրված ուսուցողական դասընթացների կազմակերպում միգրացիայի գծով նասնագետների համար</p>	<p>ԱՎԾ, ՄՊԾ, ԿԲ, ԱԱԾ (3), ԶՊԳ՝ միջին, Դատախազություն (2)</p>
<p>զ. SS ենթակառուցվածքների նշակում</p>	<p>ՄՊԾ՝ գերակա առաջնահերթություն, Դատախազություն, ԱԱԾ (2), ԿԲ՝ առաջնահերթ չէ, ԶՊԳ, ԱԱԾ՝ միջին</p>
<p>է. Միջազգային փորձագետների հրավիրում՝ գիտելիքների փոխանակման նպատակով</p>	<p>ՄՊԾ՝ միջին, Դատախազություն, ԱՎԾ (3)՝ միջին, ԶՊԳ՝ միջին, ԿԲ՝ առաջնահերթ չէ</p>
<p>Ը. Այլ</p>	<p>Ազգային վիճակագրական ծառայություն՝ «Կարգավորել միգրացիոն տվյալների կիրառման մեխանիզմները՝ տվյալների ամբողջականությունը ապահովելու և միջազգայնորեն ընդունված դասակարգումներին համապատասխանելու նպատակով»: <u>ՄՊԾ</u>. «Ընդլայնել ՄԷԿՏ-ի տեղեկատվական բազան, որպեսզի հնարավոր լինի նշյալ համակարգի միջոցով ստանալ վիճակագրական տվյալներ միգրացիայի կամ գրասաշրջության վերաբերյալ»: <u>ՀՀ ԿԲ</u>. Խնդրում ենք տալ Հայաստանում միգրացիոն վիճակագրության վերաբերյալ լրացուցիչ մեկնաբանություններ: Միգրացիոն վիճակագրությունը չափազանց կարևոր է Հայաստանի համար. քանի որ դրա հիման վրա հաշվարկվում են վճարային հաշվեկշիռի որոշ հոդվածներ (ճանապարհորդություն, դրամական փոխանցումներ): Դրա համար անհրաժեշտ է լրացուցիչ տեղեկատվություն միգրացիոն ներհոսքերի և արտահոսքերի վերաբերյալ ըստ երկրերի, սեռի և այլն:</p>

Հավելված 4. Հայաստանում հաշվառվող միգրացիոն տվյալների օրինակներ

ԱՂՅՈՒՄԱԿ 3. ՍԱՀՄԱՆԱՀԱՏՈՒՄՆԵՐԻ ԹԻՎԸ ՀԱՅԱՏԱՍՏՈՒՄ ՇՄՔ ԱՍԴԱՔԱՅԻՈՒԹՅԱՆ, 2006-2009 ԹԹ.

Քաղաքացիություն	2006 թ.			2007 թ.			2008 թ.			2009 թ.		
	ժամանումներ	Սարքերություն	ժամանումներ	Սարքերություն	Սեփումներ	Սարքերություն	Սեփումներ	Սարքերություն	Սեփումներ	Սարքերություն	Սեփումներ	Սարքերություն
Ընդամենը	776496	801498	-25002	1048959	1064181	-15222	1195966	1221370	-25404	1412170	1420993	-8823
ՀՀ քաղաքացիներ	424953	453850	-28897	545901	568020	-22119	621883	654003	-32120	694887	715857	-20970
Օտարերկրացիներ	351543	347648	3895	503058	496161	6897	574083	567367	6716	717283	705136	12147
Ներառյալ												
ԱՊՀ	120590	125146	-4556	198504	197894	610	227626	226630	996	244040	237061	6979
քաղաքացիներ												
Բելառուս	1188	1222	-34	1709	1761	-52	1835	1779	56	1895	1854	41
Ղազախստան	1626	1658	-32	2357	2264	93	2371	2351	20	2402	2369	33
Ռուսաստան	106621	110729	-4108	179766	179357	409	206100	205289	811	221650	216361	5289
Ուկրաինա	8834	9208	-374	11762	11663	99	14053	14073	-20	14541	13868	673
Այլ	2321	2329	-8	2910	2849	61	3267	3138	129	3552	2609	943
Այլ երկրների քաղաքացիներ	230953	222502	8451	304554	298267	6287	346457	340737	5720	473243	468075	5168
ԱՄՆ	19945	22465	-2520	22567	22444	123	20522	20441	81	19231	19128	103
Գերմանիա	4752	4840	-88	6719	6497	222	7160	6949	211	7740	7419	321
Վրաստան	89650	79051	10599	136842	131849	4993	165659	162325	3334	10763	10664	99
Իրան	62333	59848	2485	68659	68490	169	75547	74401	1146	87243	86170	1073
Թուրքիա	6665	6445	220	9626	9405	221	11902	11881	21	284419	281810	2609
Ֆրանսիա	8175	8420	-245	11919	11858	61	12156	12106	50	12036	12101	-65
Այլ	39433	41433	-2000	48222	47724	498	53511	52634	877	51811	50783	1028

Աղբյուրը՝ ՄԻԿՏ-ի տվյալներ՝ տրամադրված Միգրացիոն պետական ծառայության կողմից

**ԱՐՅՈՒՄԱԿ 4. 33 բանկային համակարգի միջոցով ոչ առևտրային նպատակներով ֆիզիկական անձանց կողմից
իրականացված դրամական փոխանցումների ծավալները 2004-2009 թթ., մլն ԱՄՆ դոլար**

Երկիր	2004	2005	2006	6007	2008	2009
Ընդամենը	644025	752821	960917	1319480	1635309	1124119
այդ թվում						
ԱՊՀ երկրներ	429874	555590	758435	1112353	1426572	947071
ներառյալ						
Ռուսաստան	419013	541309	739419	1078217	1371066	904011
Ղազախստան	3493	6292	8820	16379	19533	17517
Ուկրաինա	5249	5972	7770	14646	32313	22418
Այլ ԱՊՀ երկրներ	2119	2017	2426	3111	3660	3125
Այլ երկրներ	214151	197231	202482	207127	208737	177048
ներառյալ						
ԱՄԷ	4199	4606	2550	2812	11980	4769
ԱՄՆ	78787	82629	94490	76571	60958	59288
Գերմանիա	15319	15225	10737	13210	13258	11178
Իսպանիա	5012	5498	6586	8670	11363	6839
Հունաստան	5347	5313	5452	6822	8064	9139
Ֆրանսիա	5976	6677	6479	9659	9014	7194
Սեժ Բրիտանիա	11657	9801	8708	7516	8139	7019
Շվեդիա	12846	9379	6566	4865	7484	5851
Այլ	75008	58103	60914	77002	78477	65771

Աղբյուր՝ Կենտրոնական բանկի տվյալներ՝ տրամադրված Միգրացիոն պետական ծառայության կողմից

ԱՐՅՈՒՄԱԿ 5. ՓԱՆՏԱՍՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳՎԻԾԱԿԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 1999-2009 ԹԹ.

Տարի	Հայտերի ընդհանուր թիվ	Փախստականի կարգավիճակ					Ժամանակավոր ապաստան					
		Հայտերի թիվ	Տրված	Մերժված	Ուսումնասիրվող	Դիմողներ	Իրաքի քաղ-եր	Այլ երկրների քաղ-եր	Իրաքի քաղ-եր	Այլ երկրների քաղ-եր	Մերժվածներ	Ուսումնասիրվող
1999	23	23	5	18	-	-	-	-	-	-	-	-
2000	9	9	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-
2001	10	10	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-
2002	8	8	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-
2003	82	18	-	18	-	63	1	63	-	1	-	-
2004	162	17	1	16	-	143	2	143	2	-	-	-
2005	163	38	4	34	-	123	2	123	-	2	-	-
2006	650	21	5	16	-	275	354	275	17	337	-	-
2007	291	20	3	17	-	271	-	271	-	-	-	-
2008	207	17	8	9	-	63	127	63	8	119	-	-
2009	67	19	5	7	7	48	-	44	-	-	-	4
ԸՆԴՊԱՆՆԵՐ	1672	200	37	156	7	986	486	982	27	459	27	4

Աղբյուրը՝ Սիզրացիոն պետական ծառայություն

ԱՂՅՈՒՄԱԿ 6. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՏԵՂԱՇԱՐԺԵՐՆ ԸՍՏ ՍԵՌԻ, ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԻ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ 2009 Թ.

Տարիք	Ներգաղթածներ (հաշվառված)						Արտագաղթածներ (հաշվառումից հանված)					
	այդ թվում՝ ըստ քաղաքացիության երկրի						այդ թվում՝ ըստ քաղաքացիության երկրի					
	ընդամենը		տղամարդիկ		կանայք		ընդամենը		տղամարդիկ		կանայք	
	ՈՂ	ՈՂ	ՀՀ	ՈՂ	ՀՀ	ՈՂ	ՀՀ	ՈՂ	ՀՀ	ՈՂ	ՀՀ	ՈՂ
Ընդամենը	7940	21	2854	12	5086	9	11739	158	423	48	750	110
0-4	354	0	187	0	167	0	428	1	235	1	193	0
5-9	344	0	187	0	157	0	471	4	267	0	204	4
10-14	398	0	218	0	180	0	601	4	342	2	259	2
15-19	308	4	104	3	204	1	506	5	171	1	335	4
20-24	1389	3	414	1	975	2	1796	13	434	2	136	11
25-29	1125	2	277	1	848	1	1675	24	459	1	121	23
30-34	901	2	266	2	635	0	1420	17	432	3	988	14
35-39	660	1	201	1	459	0	1022	14	317	3	705	11
40-44	478	5	171	3	307	2	727	13	267	4	460	9
45-49	497	1	188	0	309	1	759	23	270	10	489	13
50-54	503	1	201	0	302	1	861	17	383	10	478	7
55-59	341	0	145	0	196	0	565	12	232	6	333	6
60-64	216	1	107	1	109	0	329	4	171	2	158	2
65-69	126	0	61	0	65	0	170	3	75	2	95	1
70-74	139	0	63	0	76	0	183	3	84	1	99	2
75-79	84	1	36	0	48	1	123	1	52	0	71	1
80 +	77	0	28	0	49	0	103	0	40	0	63	0

Աղբյուրը՝ ՀՀ Ոստիկանության տարածքային անձնագրային բաժանմունքներ (մեկնողների վիճակագրական հաշվառում՝ ձև N° 19, և ժամանողների վիճակագրական հաշվառում՝ ձև N° 20)՝ ներկայացված Ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից

ԱՐՅՈՒՄԱԿ 7. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԲԱՇԽԱՎՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ԲԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ, ՍԵՌԻ ԵՎ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ, 2001 Թ.

Քաղաքացիության երկիր, սեռ	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	Տարիք						
		0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 +
Ընդամենը	3,213,011	454603	639054	490148	448851	487662	233909	458784
Հայաստան	3,185,455	451919	634849	486105	444443	483136	231712	453291
Վրաստան	2,304	138	484	493	306	334	163	386
Իրան	595	43	96	97	137	89	65	68
Ռուսաստան	7,623	1307	1151	1125	1347	1330	559	804
Ուկրաինա	604	110	57	119	131	79	31	77
ԱՄՆ	343	87	25	39	61	55	29	47
Այլ	2.136	401	268	418	364	308	135	242
Քաղաքացիություն չունեցող	13,951	598	2124	1752	2062	2331	1215	3869

Քաղաքացիության երկիր, սեռ	Տղամարդիկ	Տարիք						
		0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 +
Ընդամենը	1,541,999	238,219	322,812	239,642	212,103	230,645	107,070	191,508
Հայաստան	1,529,093	236,797	320,560	237,636	209,977	228,498	106,119	189,506
Վրաստան	934	75	224	191	130	134	62	118
Իրան	331	25	37	54	95	50	33	37
Ռուսաստան	3,842	686	625	563	724	731	249	264
Ուկրաինա	216	54	34	29	42	29	10	18
ԱՄՆ	204	48	19	22	35	33	20	27
Այլ	1,123	218	156	241	187	156	72	93
Քաղաքացիություն չունեցող	6,256	316	1,157	906	913	1,014	505	1,445

Քաղաքացիության երկիր, սեռ	Կանայք	Տարիք						
		0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 +
Ընդամենը	1,671,012	216,384	316,242	250,506	236,748	257,017	126,839	267,276
Հայաստան	1,656,362	215,122	314,289	248,469	234,466	254,638	125,593	263,785
Վրաստան	1,370	63	260	302	176	200	101	268
Իրան	264	18	59	43	42	39	32	31
Ռուսաստան	3,781	621	526	562	623	599	310	540
Ուկրաինա	388	56	23	90	89	50	21	59
ԱՄՆ	139	39	6	17	26	22	9	20
Այլ	1,013	183	112	177	177	152	63	149
Քաղաքացիություն չունեցող	7,695	282	967	846	1,149	1,317	710	2,424

Աղբյուրը՝ 2001 թ. մարդահամարի արդյունքներ՝ ներկայացված Ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից

ԱՂՅՈՒՄԱԿ 8. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ԹԻՎԸ 2009 Թ.

	Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ		Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններ	
	Ընդամենը	Կանայք	Ընդամենը	Տղամարդիկ
Ռուսաստան	326	187	17	13
Վրաստան	158	78	28	20
Ուկրաինա	25	12	-	-
Բելառուս	1	-	1	1
Թուրքմենստան	20	7	-	-
Ուզբեկստան	2	1	-	-
Ղազախստան	3	-	-	-
Իրան	79	28	3	2
Իրաք	4	-	-	-
Սիրիա	21	10	-	-
Լիբանան	1	1	-	-
Կիպրոս	1	1	-	-
Իսրայել	1	-	-	-
Թուրքիա	1	-	-	-
Հնդկաստան	63	34	-	-
Հունաստան	1	1	1	1
Լեհաստան	1	1	-	-
Գերմանիա	1	-	-	-
Հոլանդիա	1	-	-	-
Չինաստան	2	1	-	-
Կանադա	1	-	-	-
ԱՄՆ	3	1	-	-
Ֆրանսիա	2	1	-	-
Լիտվա	1	1	-	-
Այլ երկրներ	7	6	-	-
Ընդամենը	726	371	50	37

Աղբյուրը՝ Կրթության և գիտության նախարարության տվյալներ՝ ներկայացված Ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից

**ԱՂՅՈՒՄԱԿ 9. ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻՆ ՏՐՎԱԾ ԿԱՑՈՒԹՅԱՆ
(ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ, ՀԱՏՈՒԿ ԵՎ ՄՇՏԱԿԱՆ) ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԻՎՆ ԸՍՏ
ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ, 2009 Թ.**

Երկիր	Ժամանակավոր կարգավիճակ	Հատուկ կարգավիճակ	Մշտական կարգավիճակ	Ընդամենը
Արգենտինա	2	2		4
Ավստրալիա	1	7		8
Բելառուս	2			2
Բելգիա		2		2
Բրազիլիա	4	1		5
Բուլղարիա	1	2	2	5
Կանադա	4	15	2	21
Չինաստան	7			7
Կիպրոս			1	1
Չեխիա			2	2
Դանիա	2	4		6
Եգիպտոս	2	23		25
Էստոնիա	1	1	1	3
Ֆինլանդիա	1			1
Նախկին Հարավսլավիա Ֆրանսիա	1			1
	19	54	5	78
Վրաստան	160	5	4	169
Գերմանիա	6	7	5	18
Մեծ Բրիտանիա	2	9	2	13
Հունաստան	7	7	3	17
Հնդկաստան	7		25	32
Իրան	558	249	49	856
Իրաք	4	132		136
Իռլանդիա	1			1
Իսրայել	2	3	1	6
Իտալիա	10	5	1	16
Հորդանան	2	3		5
Ղազախստան	6			6
Լիբանան	13	51	3	67
Լիտվա	3	1		4
Մեքսիկա	1			1
Մոլդովա	2			2
Մոնղոլիա	1			1

Նիդեռլանդներ	4	13	2	19
Նոր Զելանդիա	1			1
Պակիստան	2			2
Ֆիլիպիններ	2			2
Լեհաստան	7	1		8
Պորտուգալիա		1		1
Կորեայի Հանրապետու- թյուն	2			2
Ռումինիա	1			1
Ռուսաստանի Դաշնություն	159	11	59	229
Իսպանիա	2	1	2	5
Սուդան		1		1
Շվեյցարիա		7		7
Սիրիա	27	100	7	134
Թուրքիա	2	5		7
Թուրքմենստան	6	18	2	26
Ուկրաինա	3	2		5
Ուրուգվայ		1		1
ԱՄՆ	31	191	9	231
Ուզբեկստան	2	1		3
Քաղաքացիու- թյուն չունեցողներ		7		7
Այլ				281
Ընդամենը	1083	943	187	2494

Աղբյուրը՝ Հայաստանի Հանրապետության Ոստիկանություն

**ԱՐՅՈՒՄԱԿ 10. ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ
ԵՆԹԱՐԿՎԱԾ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻԱՆԵՐԻ ԹԻՎ, 2009 Թ.**

Երկիր	Մարդկանց թիվ
Ռուսաստան	73
Ուկրաինա	6
Վրաստան	37
Ղազախստան	1
Ղրղզստան	1
Թուրքմենստան	1
Լատվիա	1
Ավստրալիա	1
Բելգիա	1
Բուլղարիա	1
Հունգարիա	1
Գերմանիա	1
Հունաստան	1
Դանիա	1
Հնդկաստան	2
Իրան	44
Իսպանիա	2
Չինաստան	1
Նիդեռլանդներ	1
Ռումինիա	9
Սիրիա	2
ԱՄՆ	6
Թուրքիա	1
Ֆրանսիա	5
Ընդամենը	200

Աղբյուրը՝ Հայաստանի Հանրապետության Ոստիկանություն

**ԱՐՅՈՒՄԱԿ 11. ԲԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ ՇՆՈՐՀՈՒՄԸ ԵՎ ՍԵՐԺՈՒՄԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, 2007-2009 ԹԹ.**

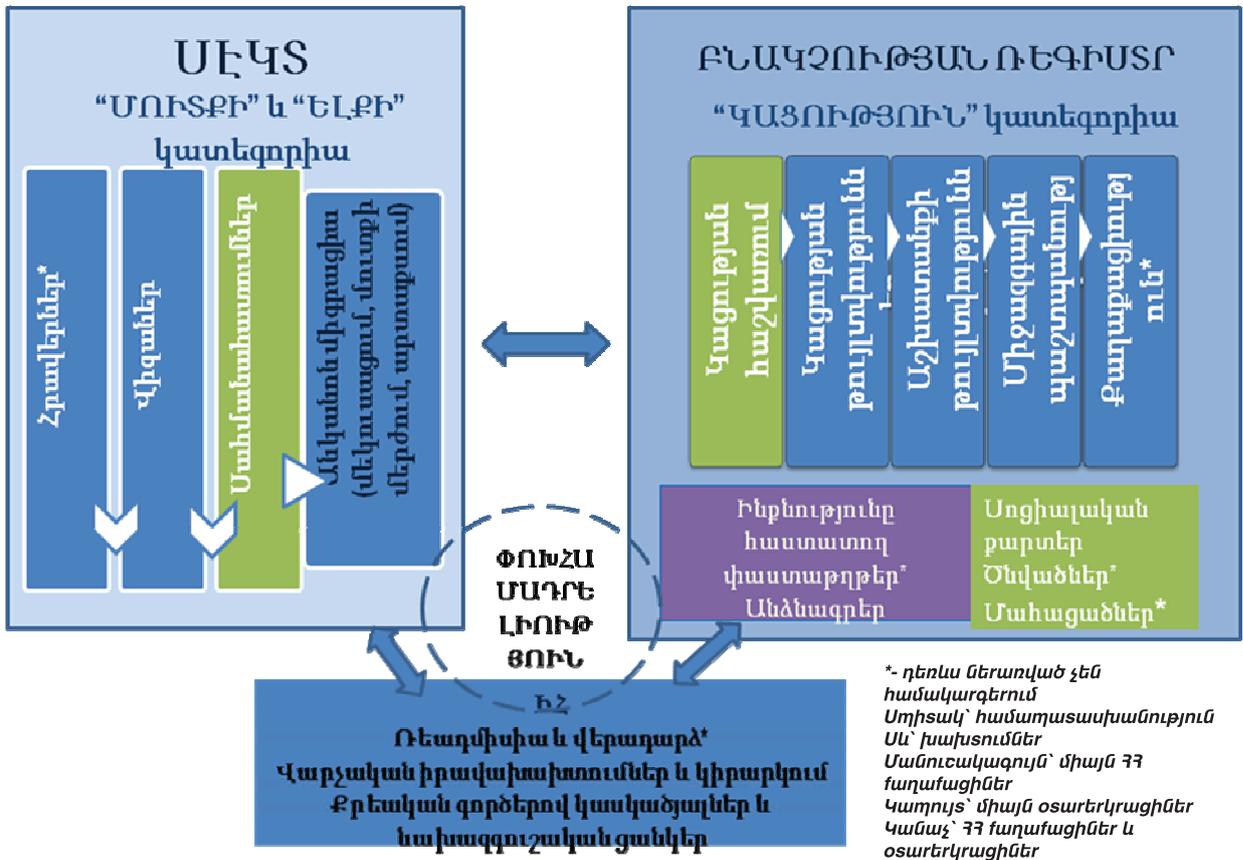
	2007	2008	2009
Ստացել են քաղաքացիություն որոնցից՝	223	1554	4323
քաղաքացիություն չունեցողներ	...	158	193
Մերժվածներ	319	328	427

Աղբյուրը՝ Հայաստանի Հանրապետության Ոստիկանության տվյալներ՝ տրամադրված ՄՊԾ-ի կողմից

2009 թ. ՀՀ Ոստիկանության Անձնագրերի և վիզաների վարչության և անձնագրային տարածքային բաժինների կողմից իրականացվել է հաշվառման 147.810 և հաշվառումից հանման 89.982 գործառնություն:

Հավելված 5. Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիոն տվյալների վարչական աղբյուրների ընդհանուր նկարագիրը

ԳՏԱՊԱՏԿԵՐ 6. ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻ ՏԵՍԱՆԿՅՈՒՆՆԵՑ ԿԱՐԵՎՈՐ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏՏ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԱՂՅՈՒՄԱԿ 12. ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻ ԿԱՐԳԱԿՈՐՄԱՆ ԿԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ. ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԵՐ, ԳԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՏՏ ՀԱՐԹԱԿՆԵՐ

Ընթացակարգ	Պատասխանատու մարմին	Իրավական դաշտ	Համապատասխան տեղեկատվական բազա
ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ և ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐ			
Ծննդյան վկայական, ամուսնություն, որդեգրում, մահ	Արդարադատության նախարարություն (եթե անձը ծնվել է Հայաստանում), ԱԳՆ (եթե անձը ծնվել է արտերկրում)	«Քաղաքացիական կացության ակտերի մասին» օրենք	Թաղապետարաններում վարվող հաշվառում թղթային տեսքով, որոնք թղթային տարբերակով փոխանցվում են Ոստիկանությանը և Ազգային վիճակագրական ծառայությանը
Կազմության հաշվառում (հաշվառումից հանում)	Ոստիկանություն	Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» օրենք	Ոստիկանության տեղեկատվական բազա, Բնակչության ռեգիստրին ինտեգրման աշխատանքներն ընթացքում են

Ընթացակարգ	Պատասխանատու մարմին	Իրավական դաշտ	Համապատասխան տեղեկատվական բազա
Սոցիալական ապահովության քարտ	Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	«Սոցիալական ապահովության քարտերի մասին» օրենք	Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության տեղեկատվական բազա, տվյալները ներբեռնվում են Բնակչության ռեգիստր
ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ			
Անձնագիր և ինքնու-թյունը հաստատող քարտ	Ոստիկանություն	Իրավական նոր դաշտը մշակման փուլում է	Բնակչության ռեգիստր
ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐ (օրինական)			
Հրավեր	Ոստիկանություն, Արտաքին գործերի նախարարություն	«Օտարերկրացիների մասին» օրենք	Թղթային գրանցումներ, դեռևս լիովին չի ինտեգրվել ՍԷԿՏ-ի Բնակչության ռեգիստրին
Վիզա	Հյուպատոսական բաժիններ և դիվանագիտական առաքելություններ արտերկրում, ԱԳՆ-ի Հյուպատոսական վարչություն Երևանում, Ոստիկանություն	«Օտարերկրացիների մասին» օրենք	Լիովին ինտեգրված է ՍԷԿՏ-ին
Կացության թույլտվություն	Ոստիկանություն, հյուպատոսական ներկայացուցչություններ արտերկրում (հատուկ թույլտվությունների համար)	«Օտարերկրացիների մասին» օրենք	Բնակչության ռեգիստր, գտնվում է փորձնական հիմունքով ՍԷԿՏ-ին ինտեգրման փուլում
Աշխատանքի թույլտվություն	Զի կիրարկվում	«Օտարերկրացիների մասին» օրենք	Զի կիրարկվում
Քաղաքացիության ստացում/մերժում	Ոստիկանություն	«Օտարերկրացիների մասին» օրենք	Բնակչության ռեգիստր (տրված և չեղյալ ճանաչված անձնագրերի մոդուլ)
Ապաստանի հայտ	Միգրացիոն պետական ծառայություն	«Քաղաքական ապաստանի մասին» օրենք	Գերատեսչական տեղեկատվական բազա
Միջազգային պաշտպանության կարգավիճակ	Միգրացիոն պետական ծառայություն, Ոստիկանություն	«Քաղաքական ապաստանի մասին» օրենք	Գերատեսչական տեղեկատվական բազա որոշումների կայացման համար, Բնակչության ռեգիստր փաստաթղթերի համար
ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐ (անօրինական)			
Սահմանի ապօրինի հատում	ԱԱԾ-ի Սահմանապահ գործեր	Ենթաօրենսդրական ակտեր	ՍԷԿՏ
Մուտքի մերժում	ԱԱԾ-ի Սահմանապահ գործեր	Ենթաօրենսդրական ակտեր և «Օտարերկրացիների մասին» օրենք	ՍԷԿՏ
Վերադարձ սահմանի վրա/ռեադմիսիա	ԱԱԾ-ի Սահմանապահ գործեր	Ենթաօրենսդրական ակտեր և միջազգային համաձայնագրեր	ՍԷԿՏ

Ընթացակարգ	Պատասխանատու մարմին	Իրավական դաշտ	Համապատասխան տեղեկատվական բազա
Կալանավորված Հայաստանում	Ոստիկանություն	Ենթաօրենսդրական ակտեր	Թղթային գրանցումներ
Իրավական պատժամիջոց՝ տույժ	Ոստիկանություն և ԱԱԾ-ի Սահմանապահ զորքեր	Ենթաօրենսդրական ակտեր	Թղթային գրանցումներ
Իրավական պատժամիջոց՝ արտաքսում (դեպորտացիա)	Ոստիկանություն և ԱԱԾ-ի Սահմանապահ զորքեր	Ենթաօրենսդրական ակտեր	ՍԷԿՏ

Հավելված 6. Արկա բացերի վերլուծության անկողի արդյունքներ

ԱՐՅՈՒՄԱԿ 13. ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ԱՐԲՅՈՒՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ՝ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀԱՅԱՍՏԵԼԻՈՒԹՅԱՆ, ՓՈՒՍԱՆԱԿԱՆ, ՏԱՐԱԾՄԱՆ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՁՄԱՆ ՆԵՐՈՒԺԻ ՏԵՄԱՆԿՅՈՒՆՑ

Կատեգորիա	Հրավերներ օտարերկրացիներին	Վիզաներ	Սահմանային հատույններ	Կարգույն հաշվառում (հաշվառումից համում)	Կարգության թույլտվություններ	Աշխատանքի թույլտվու- թյուններ	Ապաստան	Քաղաքացիության ընդունում	2011 թ. մարդահա- մար	ԿՊԱԳ
1. ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀՎԱՔԱՎՈՐՈՒՄ										
Պատասխանատու մարմին	Ոստիկանություն, ԱԳՆ և Զբաղվածության վեժտական գործակալություն	ԱԳՆ և Ոստիկանություն	ԱՍԾ	Ոստիկանություն և ԱԿԾ	Ոստիկանություն	..	ՄԴԾ	Ոստիկանություն	ԱԿԾ	ԱԿԾ
Առկայություն										
ՀՀ քաղաքացիներ	Կ/2	Կ/2	Այո	Այո	Կ/2	Կ/2	Կ/2	Կ/2	Այո	Այո
Օտարերկրացիներ	Այո	Այո	Այո	Այո	Այո	Ոչ	Այո	Այո	Այո	Ոչ
Ավտոմատացում										
Առանձին մարմինների ստեղծարարական բազաներ	ԱՄԿՏ	ԱՄԿՏ	ԱՄԿՏ	Ոստիկանության ստեղծարարական բազա ինտեգրված չէ Բնակչության նեգիատիվի: ԱԿԾ-ի ստեղծարարական բազա	Ոստիկանության ստեղծարարական բազա ինտեգրված չէ Բնակչության նեգիատիվի: ԱԿԾ-ի ստեղծարարական բազա	..	Հայտերի մասին ՄԴԾ-ի ստեղծարարական բազա, տրված փաստաթղթերի չստեմարան Բնակչության նեգիատիվի	Ոստիկանության ստեղծարարական բազա	ԱԿԾ-ի ստեղծարարական բազա	ԱԿԾ-ի ստեղծարարական բազա
2. ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ԶՎՓԱՆԻՇՆԵՐԻ ԳՐԱՑՈՒՄ										
Միգրացիայի պատճառ										
Նախատեսվող	Այո	Այո	Ոչ	Կ/2	Կ/2	..	Կ/2	..	?	Այո
Փաստացի	Կ/2	Կ/2	Ոչ	Ոչ	Այո	..	Այո	Այո	?	Այո
Ստանդարտացված	?	Այո՝ էլ-վիզայում, բայց ոչ թղթային ստորբերական	Ոչ	Ոչ	?	..	?	Այո	Ոչ	Այո
Միգրացիայի տևողություն										

Կարգության հաշվառում (հաշվառումից համում)									
Նախատեսվող	Այո	Այո	Ոչ	?	..	?	Կ/Չ	?	Ոչ
Փաստացի	Կ/Չ	Կ/Չ	Ոչ	?	..	?	Կ/Չ	?	Ոչ
Ստանդարտացված	?	Ոչ	Կ/Չ	?	..	?	Կ/Չ	Ոչ	Ոչ
3. ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀԱՄԱՆՍՐՈՒՄ									
Հաճախականություն	Ոչ պարբերական	Ավտոմատացված է ՄԵԿՏ-ում	Պարբերաբար կՎՃ-ի կողմից	Ոչ պարբերական	..	Պարբերաբար ՄՊՃ-ի կողմից	Ոչ պարբերաբար	Պարբերաբար	Պարբերաբար
Բաժանում ըստ կատեգորիաների	Ցածր	Միջին	Միջին	Ցածր	..	Միջին	Ցածր	Ցածր	Ցածր
4. ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՏՐՈՒՑՈՒՄ	Ոչ պարբերաբար կատարվող մերտում	Ոչ պարբերաբար կատարվող մերտում	Պարբերաբար կատարվող մերտում	Ոչ պարբերաբար կատարվող մերտում	..	Պարբերաբար ՄԱՓԳԳ-ի հետ	Ոչ	Ցածր	Ցածր
5. ԿԱՐԵՎՈՐԻՑՈՒՄԸ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԻՃԱԿՎՈՐԻՑՈՒՄ ԿԱՇՄԱՆ ՀԱՄԱՐ									
ՀՀ քաղաքացիներ	Կ/Չ	Կ/Չ	Ցածր	Միջին	Կ/Չ	Միջին	Ցածր	Ցածր	Ցածր
Օտարերկրացիներ	Ցածր ա)	Միջին բ)	Ցածր	Ցածր	Ցածր	Ցածր	Ցածր	Ցածր	Ցածր

Նշումներ.

ա) Հաշվառվում է ընդհանուր հոսքերի միայն փոքր մասը (18 երկրների քաղաքացիներից պահանջվում է հրավերի առկայություն)

բ) Արտացրվում է փոքր մասը, բանի որ պահանջը չի տարածվում 10 երկրների քաղաքացիների, ինչպես նաև ևս 20 երկրների դիվանագիտական անձնագրեր ունեցող անձանց վրա

? – Տեղեկատվությունը չի ճշտվել առաջնության ժամանակ

ԱՂՅՈՒՄԱԿ 14. ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ.

ՕԳՏՎՈՂՆԵՐ, ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՅԵՐ, ԲԱՑԵՐ ԵՎ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ՄԻՋՑԱՊՈՒՄՆԵՐ

Միգրանտների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Բացվածք	Օգտվողներ / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարծառնակետ)	Աղբյուր և կազմող (միջինից երկարաժամանակետ)	Վերհանված բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
ԿԱՆՈՆԱՎՈՐ ՄԻԳՐԱՑԻԱ							
Ներգաղթ. հոսքեր	Հայաստանում բնակության նոր վայրում գրանցված անձանց (հայերի և օտարերկրացիների) թիվ	Քաղաքացիություն, տարիք, պատճառ	Միգրացիոն քաղաքականություն Տնտեսական քաղաքականություն Ժողովրդագրական Քաղաքականություն Ինտեգրման քաղաքականություն	Ոստիկանության բաժանմունքներում լրացվող վիճակագրական կտրոններ: Ազգային վիճակագրական ծառայություն (ԱԿԾ)	Լիովին ավտոմատացված բնակչության ռեգիստր: Ազգային վիճակագրական ծառայություն	Հարց 1. Հաշվառման մասին վիճակագրությունը կազմվում է հատուկ վիճակագրական կտրոնների հիման վրա (ձև 19 և 20), այլ ոչ՝ ԱԿԾ-ի կողմից բնակչության ռեգիստրի տվյալների ամփոփական օգտագործման միջոցով:	1. Քննության առճեղ վիճակագրական կտրոնները (ձև 19 և 20) կիրառությունից հանելու և ԱԿԾ-ին բնակչության ռեգիստրում պահվող հաշվառման տվյալների առաջնային խմբերից օգտվելու հնարավորության ապահովելու հարցը:

Միգրանտների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Բացվածք	Օգտվողներ / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարծաժամկետ)	Աղբյուր և կազմող (միջինից՝ երկարաժամկետ)	Վերհամակած բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
	Տրված կացության թույլտվությունների թիվ	Թույլտվության տեսակ, քաղաքացիություն, սեռ, տարիք, պատճառ, *նոր կամ երկարաժամկետ	Միգրացիոն քաղաքականություն Տնտեսական քաղաքականություն ժողովրդագրական քաղաքականություն Ինտեգրման քաղաքականություն Միջազգային. ԱՊՀ, ԵՄ	Բնակչության ռեգիստրի կացության թույլտվությունների տեղեկատվական բազա: Ոստիկանություն	Լիովին ավտոմատացված Բնակչության ռեգիստր: Ոստիկանությունը ուղղակիորեն կազմում է թույլտվությունների մասին վիճակագրությունը կամ իրականացրել են կոտանցումները և տրված միգրացիոն վիճակագրության հիման վրա կազմվում է թույլտվությունների մասին վիճակագրությունը և չի պարզաբանվում թույլտվությունների մասին վիճակագրության տարածված իրականացումը օժտված սանագիտացված մարմին	<p>Չարդ 2. Թեև թույլտվության տվյալների ներբեռնումը լիովին ավտոմատացված է, այս ցուցանիշի մասին հաշվետվությունների գեներացման հնարավորություն ունեն միայն Ոստիկանության ՏՏ մասնագետները:</p> <p>Չարդ 3. Թույլտվությունների մասին վիճակագրությունը չի կազմվում պարբերաբար և չի պարզաբանվում թույլտվությունների մասին, ըստ տարիքի, սեռի, բաղաբաղիության և այլնի բացվածքով):</p> <p>Չարդ 3. Հանձնարարության գալ թույլտվությունների վիճակագրության տարածման կարգի շուրջ և նշանակել պատասխանատու մարմին:</p>	

Միգրանտների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Բացվածք	Օգտվողներ / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարծառակետ)	Աղբյուր և կազմող (միջինից՝ երկարաժամկետ)	Վերհանված բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
	Կացության երկարաձգված թույլտվությունների թիվ Հայաստանում	Քաղաքացիություն, սեռ, տարիք, պատճառ	Միգրացիոն քաղաքականություն Տնտեսական քաղաքականություն Ժողովրդագրական քաղաքականություն Ինտեգրման քաղաքականություն	Բնակչության ռեգիստրի կացության թույլտվությունների տեղեկատվական բազա: Ոստիկանություն	Լիովին ավտոմատացված ԲՆակչության ռեգիստր: Ոստիկանություն (երկրում միգրացիոն վիճակագրության կազմման իրավասության օժտված մասնագիտացված մարմին)	Հարց 4. Նոր տրված և երկարաձգված թույլտվությունների միջև հնարավոր շփոթության առաջացում: Հարց 5. Հավանաբար թույլտվության տրման (երկարաձգման) պատճառը չի գրանցվում:	4. Ապահովել այն, որ կացության թույլտվության ձևում նախատեսվի տող 1) նոր և երկարաձգված թույլտվության և 2) թույլտվության տրման (երկարաձգման) պատճառի համար: 5. Ապահովել վիճակագրական հաշվետվությունների կազմման գործառույթ, որը օժտված կլինի նոր տրված և երկարաձգված կացության թույլտվությունների տարբերակման հնարավորությամբ:

Միգրանտների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Բացվածք	Օգտվողներ / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարծաժամկետ)	Աղբյուր և կազմող (միջինից՝ երկարաժամկետ)	Վերհանված բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
Ժամանողներ (հնարավոր ներգաղթողներ)՝ հոսքեր	Տրված վիզաների թիվ	Քաղաքացիություն, տրման վայր, *ուղևորության պատճառ, *կացության նախա-տեսվող տևողություն, *վիզայի տեսակ, *տարիք, *սեռ	Վիզաների քաղաքակա-նություն Միգրացիոն քաղաքականու-թյուն Ջրոսաշրջու-թյան ոլորտ Տնտեսական քաղաքակա-նություն Տարածաշրջա-նային հնտեգրում	ՄԷԿՏ, ԱԳՆ և Ոստիկանու-թյուն	Նույնը	Հարց 6. ՄԷԿՏ-ում արդեն ներառվել է վիճակագրության կազմման գործառույթ, սակայն վիճակագրու-թյունը պարբերաբար չի փոխանակվում գերա-տեսչությունների միջև: Գոյություն չունի ոչ կա-ռավարական օգտվող-ների շրջանում վիճակա-գրության տարածման մեխանիզմ:	6. Քննության առնել համապատասխան մարմինների հետ վիզաների փոխանակման պարբերական վիճակագրության փոխանակման պարբերական ընթացակարգի ներդրման, օրինակ, ՄԷԿՏ-ի հիման վրա հնտերֆեյսի ստեղծման հարցը: Կատարելագործել ՄԷԿՏ-ի հարցման գործառույթը՝ ապահովելով ըստ ենթակատեգորիաների բացվածքի կազմման հնարավորությունը:
						Հարց 7. Տվյալների բաց-վածքն ըստ այլ ենթա-կատեգորիաների կօգնի լրացուցիչ տեղեկու-թյուններ ստանալ Հա-յաստան ժամանողների համբերի մասին:	

Միգրանտների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Բացվածք	Օգտվողներ / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարծառնակետ)	Աղբյուր և կազմող (միջինից երկարաժամկետ)	Վերհանված բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
	Հայաստան ժամանած անձանց թիվ	Քաղաքացիություն, * տարիք, * սեռ, * կացության նախատեսվող տևողություն, * պատճառ	Միգրացիոն քաղաքականություն Վիզաների քաղաքականություն Զբոսաշրջության ոլորտ Տնտեսական քաղաքականություն Միջազգային. ԵՄ, ԱՊՀ	ՄԵԿՏ: Ազգային անվտանգության ծառայություն (Սահմանապահ գործեր)	ՄԵԿՏ. ժամանողների և մեկնողների մասին տվյալների պարբերական ներկայացում միգրացիոն վիճակագրության տարածման հրավատությամբ օժտված մարմին	<p>7ադր 8. Տվյալները հիմնվում են ծանփորդական փաստաթղթերից վերցված տեղեկատվության վրա: Այդ իսկ պատճառով դրանք չեն պարունակում տեղեկություններ կացության նախատեսվող տևողության մասին:</p> <p>7ադր 9. Վիճակագրությունը կազմվում է, սակայն այն պարբերաբար չի տարածվում հնարավոր օգտվողների շրջանում:</p>	<p>8. Քննության առնել ուղևորների հայտարարագրած հետևյալ տվյալները Սահմանապահ գործերի կողմից հաշվառելու լրացուցիչ ընթացակարգի ներդրման հարցը: 1) կացության նախատեսվող տևողություն (մինչև 3 ամիս, 3-ից 12 ամիս, 12 ամսից ավելի) և 2) մուտքի պատճառ (վիզայի տրման համար նախատեսված պատճառներին համապատասխան) Սշակել հնարավոր օգտվողների շրջանում մուտքի վիճակագրության պարբերական փոխանակման ընթացակարգը (ՄԵԿՏ համակարգում ստեղծելով հետերֆեյս, որը թույլ կտա բոլոր լիազորված օգտվողներին կան երկրում միգրացիոն վիճակագրության համար պատասխանատու մարմնին օգտվել վիճակագրական հաշվետվություններից):</p>

Միջոցառումների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Բացվածք	Օգտվողներ / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարծաժամ- կետ)	Աղբյուր և կազմող (միջինից՝ երկարաժամկետ)	Վերհանված բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
Ներդադրված կուտակային տվյալներ	Օտարերկրացի- ներին տրված և տվյալ ժամանակա- կացության շրջանում վավեր կացության թույլտվություննե- րի թիվ	Թույլ- տեսակներ (ժամա- նակավոր, մշտական, հատուկ), քաղաքա- ցիություն, տարիք, սեռ	Միգրացիոն քաղաքակա- նություն ՏՆտեսական քաղաքակա- նություն Ժողովրդա- գրական քաղաքակա- նություն Ինտեգրման քաղաքակա- նություն Միջազգային, ԱՊՀ, ԵՄ	Բնակչության նեգիտորի կացության թույլտվու- թյունների տեղեկատվա- կան բազա: Ոստիկանու- թյուն	Լիովին ավտոմատաց- ված ԲՆակչու- թյան ռեգիստր: Ոստիկանությու- ն (կան երկրում միգրացիոն վիճակագրու- թյան կազմման իրավասությամբ օժտված մասնագիտաց- ված մարմին)	Շարք 10. Վավեր և գոր- ծողության ժամկետը լրացած թույլտվու- նները իրարից տարբե- րակելու հետ կապված ղծվարություն: Շարք 11. Վավեր թույլ- տվությունների կուտա- կային տվյալների մասին վիճակագրություն չի կազմվում: Շարք 12. Գոյություն չունի թույլտվությու- նների վրա հիմնվող վիճակագրության տարածման հստակ ընթացակարգ:	10. Ապահովել այն, որ կացու- թյան թույլտվությունների տեղեկատվական համա- կարգը ավտոմատ երանա- կով չենթյալ ծանաչի գործ- ղության ժամկետը լրացած թույլտվությունները: 11. Ստեղծել վավեր թույլ- տվությունների վերաբեր- յալ վիճակագրական հաշ- վետվությունների կազմ- ման գործառույթ: 12. Համաձայնության գալ թույլտվությունների վիճա- կագրության տարածման և պատասխանատու մար- մնի նշանակման հարցի շուրջ:
Արտագաղթող ներ հոսքեր	Հայաստանում գրանցման վայրից դուրս եկածների թիվ	Քաղաքա- ցիություն (ներառյալ ՀՀ քաղաքա- ցիները), սեռ, տարիք, պատճառ	Միգրացիոն քաղաքակա- նություն ՏՆտեսական քաղաքակա- նություն Ժողովրդագրա- կան քաղաքա- կանություն	Ոստիկանու- թյան բաժան- մունքներում լրացվող վիճա- կագրական կտրոններ: Ազ- գային վիճակա- գրական ծառա- յություն (ԱՎԾ)	Լիովին ավտոմա- տացված ԲՆակ- չության ռեգիստր, Ազգային վիճա- կագրական ծա- ռայություն	Նույնը, ինչ հարց 1-ը: Շարք 13. Հաշվառումից դուրս գալու պահանջի հետ համապատասխա- նության պահպանման ցածր մակարդակ բնակ- չության շրջանում, որի արդյունքում փաստացի իրավիճակի արտացոլու- մը տվյալ ցուցանիշի մի- ջոցով իրականից ցածր է:	13. Քննության առնել այն միջոցառումները, որոնք կշահարդրեն ամենաց գրանցվել նշանակման երկրներում գործող ՀՀ դեսպանատներում:

Միջոցառումների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Բացվածք	Օգտվողներ / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարծառնակետ)	Աղբյուր և կազմող (կարծառնակետ)	Վերհամակած բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
Մեկնողներ (հնարավոր արտագաղթողներ)՝ հոսքեր	Հայաստանից մեկնողների թիվ	Քարտաբացիություն, *կացություն, փաստացի տևողություն, *մեկնելու պատճառ	Միջոցառումներ՝ քարտեզակա-նություն, Վիզաների քարտեզակա-նություն, Զբոսաշրջության ոլորտ Sնտեսական քարտեզակա-նություն	ՄԷԿՏ, Ազգային անվտանգության ծառայություն (Սահմանապահ գործեր)	ՄԷԿՏ, միջոցառումներ՝ վիճակագրության պարբերական տարածման իրավասությունը օժտված մարմին	Նույնը, ինչ կետեր 8-ը և 9-ը:	Նույնը, ինչ կետ 14. Քննության առնել այն միջոցառումները, որոնք կշահարդրեն անձանց գրանցվել նշանակման երկրներում գործող ՀՀ դեսպանատներում:
Բնակչության ընդհանուր կուտակային թիվ	Հայաստանում հաշվառված մարդկանց ընդհանուր թիվ	Քարտաբացիություն, տարիք, սեռ	Միջոցառումներ՝ քարտեզակա-նություն, Sնտեսական քարտեզակա-նություն, Ժողովրդագրական քարտեզակա-նություն, Ինտեգրման քարտեզակա-նություն	Բնակչության վիճակագրությունը հիմնվում է մարդահամարի և ԱԿԾ-ի կողմից Բնակչության ռեգիստրից ներբեռնվող հաշվառման տվյալների վրա:	Նույնը, ինչ հարց 1-ը: Հարց 14. Հաշվառումից որոշ գալու պահանջի հետ համապատասխանության ցածր մակարդակ, որի պայմաններում բնակչության ընդհանուր կուտակային տվյալը՝ հիմնված հաշվառման վիճակագրության վրա իրականացրելու բարձր կզմահատվի:	Նույնը, ինչ կետ 1-ը: 14. Քննության առնել այն միջոցառումները, որոնք կշահարդրեն անձանց գրանցվել նշանակման երկրներում գործող ՀՀ դեսպանատներում:	

Միգրանտների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Բացվածք	Օգտվողներ / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարճատև)	Աղբյուր և կազմող (միջինից երկարաժամկետ)	Վերհանված բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
Աշխատանքային միգրանտներ	Հայաստանում տրված աշխատանքի թույլտվությունների թիվ	Ըստ տնտեսական գործունեության, բարդացիցիության, տարիքի, սեռի, թույլտվության տևողության	Միգրացիոն բարդակալումը Տնտեսական բարդակալումը	Գոյություն չունի	Հայաստանում օտարերկրացիներին աշխատանքի թույլտվությունների թույլտվությունները, թեև այն տվյալները տրվում են հիմնականում օտարերկրացիներին աշխատանքի թույլտվությունները և չունեն հիմնականում աշխատանքի տեղեկատվական բազա, լիովին հնարավոր է բնակչության պետական ռեգիստրին և ՄԷԿՏ-ին	Հարց 15. Չի սահմանվել աշխատանքի տրման ընթացակարգը, թեև այն նախատեսված է օրենքով: Հարց 16. Գոյություն չունի Հայաստանում աշխատանքային միգրանտների մասին վիճակագրություն:	15. Սահմանել օտարերկրացիներին աշխատանքի թույլտվությունների տրման ընթացակարգը: 16. Ապահովել այն, որ կատարելագործվող տեղեկատվական բազան ունենա այս ցուցանիշի մասին վիճակագրության գեներացման հնարավորություն և լիովին փոխհամադրելի լինի միգրացիային առնչվող այլ համակարգերի հետ (Բնակչության ռեգիստր և ՄԷԿՏ)
	Աշխատանքի նպատակով երկրից մեկնող ԳԳ բարդացիցիների թիվ	Ըստ տարիքի, սեռի, տնտեսական գործունեության տեսակի, երտերկրում ապրելու տևողության	Միգրացիոն բարդակալումը Տնտեսական բարդակալումը Ժողովրդագրական բարդակալումը Երկրում ապրելու տևողության	Ժամանակ հիմնական երկրների վիճակագրություն Աշխատանքային միգրացիայի հետազոտություններ	Նույնը	Հարց 17. Վիճակագրությունը հեշտորեն հասանելի չէ: Հարց 18. Հետազոտությունները անցկացվում են ոչ պարբերաբար:	17. Տարածաշրջանային համագործակցության զարգացում՝ այս ցուցանիշի վերաբերյալ տվյալների փոխհամաձայնեցումը պարբերաբար բնույթ հարողելու նպատակով: 18. Ապահովել միգրացիայի թեմայով հետազոտությունների պարբերականությունը և հրատարակել տարբեր հետազոտությունների հետ մրանց համադրելիությունը:

Միգրանտների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Բացվածք	Օգտվողներ / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարծառնակետ)	Աղբյուր և կազմող (միջինից, երկարաժամկետ)	Վերհանված բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
Միգրանտ ուսանողներ	Հայաստանի Հանրապետությանում սովորող օտարերկրացիների թիվ	Քաղաքացիություն, տարիք, սեռ, կրթության մակարդակներ	Միգրացիոն քաղաքականություն Տնտեսական քաղաքականություն Բարձրակարգ մասնագետների ներգրավում Ժողովրդագրական քաղաքականություն Ինտեգրման քաղաքականություն Միջազգային ԱԴՀ	Ազգային վիճակագրական ծառայություն (տրամադրված կրթության և գիտության նախարարության կողմից)	Նույնը	Հարց 19. Վիճակագրությունը առկա է, բայց այն պարբերաբար չի տարածվում:	19. Քննության առնել համրության լայն շրջանների համար հասանելի պարբերական վիճակագրությունում տվյալ ցուցանիշի ներառման հարցը:

Միգրանտների խումբ	Հնարավոր ցուցանիշ	Քաղաքացիություն, տարիք, սեռ, կրթության մակարդակներ (միջկարգային մակարդակային մագրերի մեթոդով ստուգվողները)	Քաղաքացիություն / հայտեր	Աղբյուր և կազմող (կարծառմակետ)	Աղբյուր և կազմող (միջինից երկարաժամկետ)	Վերհանված բացեր	Հնարավոր միջոցառումներ
Նատուրալիզացիա	ՀՀ քաղաքացիություն ստացած օտարերկրացիների թիվ	Տարիք*, սեռ*, նախկին քաղաքացիություն*	Միգրացիոն քաղաքակարգություն ժողովրդագրական քաղաքացիության մեթոդով ստուգվողները (հեռախոսային)	Տրված ՀՀ անձնագրերի տեղեկատվական բազա, Ոստիկանություն և ԱԳՆ-ի արտասահմանյան հյուպատոսական մերկայացուցչություններ	Լիովին ավտոմատացված տվյալների կառավարում: Տվյալները հասանելի են այլ մարմիններին	Հարց 21. Քաղաքացիության մասին վիճակագրության ստացված տվյալները և տարածման գործընթացը բերաբար: Հարց 22. Վիճակագրությունը չի պարունակում բացվածք ըստ տարբեր կատեգորիաների (օր.՝ ըստ սյունակ 2-ում առաջարկվող տվյալների խմբերի)	20. Քննության առնել միջազգային և տարածաշրջանային մակարդակում փոխանակվող վիճակագրական տվյալներում այս ցուցանիշի ներառման հարցը: 21. Քաղաքացիության ստացման մասին վիճակագրության կազմման և տարածման գործընթացը դարձնել պարբերական: 22. Մշակել նշված վիճակագրության մասին հաշվետվությունների կազմման գործառույթ, որը կիրականացվի առկա տվյալների հիման վրա:

ԱՆԿԱՆՈՆ ՄԻՋՈՒՑԻՎ							
Անկանոն միջոցառումներ	Հայաստանի տարածքում գտնվելու իրավունք չունեցող ձերբակալված օտարերկրացիների թիվ	Քաղաքացիություն*, տարիք*, սեռ*	Հակազդում ապօրինի միջազգային. ՄԿԳ	Ոստիկանություն	Իրավապահ համակարգ, լիովին փոխանմարտելի է ԲՆակչության ռեգիստրի և ՄԿԳ-ի տվյալների հետ	Հարց 23. Վիճակագրությունը չի կազմվում պարբերաբար	23. Աստիճանային, որ գործող ընթացակարգերը հնարավորություն տան հաշվառել այս ցուցանիշի տվյալները
	Վարչական իրավաստումների համար պատասխանատվության ենթարկված օտարերկրացիների թիվ	Քաղաքացիություն*, տարիք*, սեռ*, իրավախախտման տեսակ *	Հակազդում ապօրինի միջազգային. ՄԿԳ	Ոստիկանություն	Իրավապահ համակարգ, լիովին փոխանմարտելի է ԲՆակչության ռեգիստրի և ՄԿԳ-ի տվյալների հետ	Հարց 24. Վիճակագրությունը կազմվում է, սակայն ոչ պարբերականորեն և պարունակում է բացվածք միայն ըստ քաղաքացիության	24. Սահմանել այս ցուցանիշի ավելի մեծ թվով կատեգորիաների բացվածքով վիճակագրության պարբերական կազմման և օգտվողներին տրամադրման ընթացակարգ
	Քրեական հանցագործության համար դատապարտված օտարերկրացիների թիվ	Քաղաքացիություն*, տարիք*, սեռ*, իրավախախտման տեսակ	Հակազդում ապօրինի միջազգային. ՄԿԳ	Ոստիկանություն, Գլխավոր դատախազություն	Ոստիկանության կամ դատական համակարգի տեղեկատվական բազա՝ փոխանմարտելի է ՄԿԳ-ի հետ	Հարց 25. Վիճակագրություն չի կազմվում	25. Սահմանել այս ցուցանիշի մի քանի կատեգորիաների բացվածքով վիճակագրության պարբերական կազմման և օգտվողներին տրամադրման ընթացակարգ
	Հայաստան մուտքի մերժում ստացած օտարերկրացիների թիվ	Քաղաքացիություն, մուտքի մերժման պատճառ	Հակազդում ապօրինի միջազգային. ՄԿԳ	ԱԱԾ-ի սահմանապահ գործեր, ՄԿԳ	ԱԱԾ-ի Սահմանապահ գործեր	Հարց 26. Մուտքի մերժման մասին վիճակագրություն չի կազմվում	26. Սահմանել այս ցուցանիշի մի քանի կատեգորիաների բացվածքով վիճակագրության պարբերական կազմման և օգտվողներին տրամադրման ընթացակարգ

	Երկրից հեռանալու որոշման ենթակա օտարերկրացիների թիվ	Քաղաքացիություն	Հակազդում ապօրինի միգրացիային Միջազգային. ԵՄ	Արդարատարատու- թյան նախարարություն (դատարաններ), Ոստիկանություն	Արդարատարատու- թյան նախարարություն (դատարաններ), Ոստիկանություն	Մարտ 27. Երկրից հեռանալու մասին որոշումների վիճակագրություն չի կազմվում	27. Սահմանել այս ցուցանիշի վերաբերյալ վիճակագրության պարբերական կազմման և օգտվողներին տրամադրման ընթացակարգ
--	---	-----------------	--	---	---	---	---

* - այս կատեգորիային պատկանող տվյալները չեն հաշվառվում, կամ, ըստ զննահատման, դրանց առկայությունը հաստատված չէ

Հավելված 7. Միգրացիային առնչվող վիճակագրական փոխհամաձայնեցված ցուցանիշներ, որոնք ենթակա են փոխանակման տարածաշրջանային համատեքստում

1. Միգրացիոն ցուցանիշներ ԵՄ-ի համատեքստում

Տարվա ընթացքում Հայաստան ներգաղթած անձինք

Տարվա ընթացքում Հայաստանից արտագաղթած անձինք

Անձինք, որոնց սովորական բնակության վայրը տարվա վերջի դրությամբ Հայաստանն է

Տարվա ընթացքում ՀՀ քաղաքացիություն ստացած անձինք, որոնց սովորական բնակության վայրը Հայաստանն է

Օտարերկրացիներ, որոնց մուտքը Հայաստան մերժվել է սահմանի վրա

Օտարերկրացիներ, որոնք, ըստ բացահայտված տվյալների, գտնվում են Հայաստանում անօրինականորեն

Բազային ժամանակաշրջանում առաջին անգամ տրված կացության թույլտվություններ

Կացություն թույլտվություններ՝ տրված ներգաղթածի կարգավիճակի փոփոխման արդյունքում կամ բազային ժամանակաշրջանում երկրում ներկա գտնվելու հիմքով

Կացության վավեր թույլտվություններ՝ տրված բազային ժամանակաշրջանի վերջում

Երկարաժամկետ ռեզիդենտներ բազային ժամանակաշրջանի ավարտին

Օտարերկրացիներ, ովքեր գտնվում են Հայաստանում անօրինականորեն և որոնց վրա կիրառելի է երկրից հեռանալու մասին վարչական կամ դատական որոշումը

Օտարերկրացիներ, ովքեր մեկնել են Հայաստանից երկրից հեռանալու մասին վարչական կամ դատական որոշման կայացումից հետո

2. ԱՊՀ երկրների միջև փոխանակման ենթակա միգրացիոն ցուցանիշներ

Սահմանի հատման (մուտքի) դեպքեր ըստ քաղաքացիության

Սահմանի հատման (ելքի) դեպքեր ըստ քաղաքացիության

Օտարերկրացիներ՝ գրանցված ըստ քաղաքացիության

Կացության կարգավիճակի երկարաձգման դեպքեր ըստ քաղաքացիության

Կացության տրված թույլտվություններ ըստ քաղաքացիության

Քաղաքացիության ստացման դեպքեր ըստ նախկին քաղաքացիության

Օտարերկրացիների կողմից թույլ տրված վարչական իրավախախտումներ ըստ քաղաքացիության

Օտարերկրացիների կողմից թույլ տրված քրեական իրավախախտումներ ըստ քաղաքացիության

Ուսման նպատակով ժամանած օտարերկրացիներ ըստ քաղաքացիության

Հավելված 8. Ձեկույցում կիրառվող տերմինները

Տերմին	Սահմանում	Աղբյուր
Համախմբում	Տարբեր քանակությունների, տեղեկությունների և այլնի միավորում՝ միասնական խումբ կամ ընդհանուր արժեք ստանալու նպատակով:	Լոնգման, 2010թ.
Համախմբված տվյալներ	Տվյալների համախմբման վերջնական արդյունք, որի ժամանակ կոնկրետ միգրանտների մասին գործառնական տվյալները միավորվում են նրանց նմանության (այսինքն՝ միևնույն կատեգորիային պատկանելիության) հիման վրա: Ի տարբերություն անհատական տվյալների, համախմբված տվյալներն արտահայտվում են թվերով և չպետք է հանգեցնեն որևէ առանձին միգրանտի նույնականացմանը:	Հեղինակի սահմանում
Համախմբում	Համանման հատկանիշներով կամ բնութագրերով օժտված տարբեր տեղեկությունների կամ տվյալների միավորում առանձին խմբի կամ ընդհանուր մեծության տեսքով:	Հեղինակի սահմանում
Սովորական բնակության երկիր	Երկիր, որտեղ ապրում է անձը, այսինքն՝ երկիր, որտեղ նա ունի ապրուստի տեղ, որտեղ սովորաբար անցկացնում է իր ամենօրյա հանգստի ժամանակը: Հանգստի, արձակուրդի, ընկերների և հարազատներին այցելության, գործնական, բուժման կամ կրոնական ուխտագնացության նպատակներով երկրից ժամանակավոր բացակայությունը չի հանգեցնում անձի սովորական բնակության երկրի փոփոխությանը:	ՄԱԿ, 1998թ. և ՄՄԿ, 2004ա
Տվյալներ	Տեղեկությունների խմբեր, որոնք արտահայտում են որևէ փոփոխականի կամ փոփոխականների խմբի որակական կամ քանակական հատկանիշները: Տվյալները սովորաբար ստացվում են չափումների արդյունքում և կարող են ծառայել որպես հիմք գծապատկերների, պատկերների ստացման կամ փոփոխականների խմբի դիտարկման համար: Տվյալները հաճախ համարվում են որպես աբստրակցիայի ամենաստորին մակարդակ, որից ստացվում է որոշակի տեղեկատվությունը և գիտելիքը: Չմշակված տվյալները ներառում են ֆիզիկական քանակությունները սիմվոլների փոխարկելու նպատակով տեղեկատվություն հավաքագրող միջոցներից ստացվող չմշակված թվերը, նիշերը, պատկերները կամ այլ ելքային տվյալները:	Վիկիպեդիա, http://en.wikipedia.org/wiki/Data
Տվյալների տարածում	Տարբեր օգտվողներին տվյալների որոշակի խմբի ներկայացման գործընթաց, որը սովոր-	Հեղինակի սահմանում

	րաբար տեղի է ունենում պարբերաբար, սահմանված ֆորմալ կամ ոչ ֆորմալ ռեժիմի շրջանակում:	
Տվյալներ կազմող	Իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձ, որը սահմանված գործառնական ընթացակարգերի իրականացման ընթացքում արձանագրում է որոշակի խմբի անձանց տվյալները:	Հեղինակի սահմանում
Տվյալների ներկայացում	Գործառնական տվյալների հավաքագրման և տվյալների կառավարման համակարգի աշխատանքի վերջնական արդյունք, որտեղ ծավալային կամ այլ տվյալները ներկայացվում են համակարգի արդյունավետ ու էֆեկտիվ կառավարման նպատակով՝ համակարգից օգտվողների կողմից ֆորմալ սահմանված կառուցվածքի տեսքով:	ՄՄԿ, 2004թ
Տվյալների փոխանակում	Տվյալները հավաքագրած, այսինքն՝ կազմած կառույցի ներսում կամ դրանից դուրս տարբեր օգտվողներին տվյալների որոշակի խմբի ներկայացում: Ի տարբերություն տվյալների տարածմանը, տվյալների փոխանակումն իր բնույթով ավելի ոչ ֆորմալ է և ոչ պարբերական և հաճախ իրականացվում է առանց սահմանված ընթացակարգերի և կանոնների կիրառման:	Հեղինակի սահմանում
Տվյալների աղբյուր	Վիճակագրական կամ վարչական ռեսուրս, որը սահմանված կարգի համաձայն ստեղծվում է որոշակի տեղեկատվության հավաքագրման նպատակով:	Հեղինակի սահմանում
Տվյալներից օգտվող	Իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձ, որը տարբեր գործառնական կամ վերլուծական նպատակներով օգտվում է տվյալների որոշակի խմբերից՝ անմիջականորեն ստացված տվյալներ կազմողից կամ անուղղակիորեն ստացված այլ երկրորդային աղբյուրներից:	Հեղինակի սահմանում
Առաջնային տվյալների ապահանհատականացված խմբեր	Անհատական տվյալների խմբեր, որոնք մշակվել են՝ դրանցից զատելով որոշված կամ որոշելի ինքնություն ունեցող ֆիզիկական անձին վերաբերող տեղեկությունները, սակայն դեռևս պարունակում են այլ ոչ անհատական պարամետրեր (օր.՝ ժողովրդագրական, տնտեսական, սոցիալական):	Հեղինակի սահմանում
Արտագաղթ	Մեկ այլ պետությունում բնակություն հաստատելու նպատակով տվյալ Պետությունից մեկնելու կամ դուրս գալու գործողություն: Մարդու իրավունքների միջազգային նորմերի համաձայն՝ բոլոր մարդիկ կարող են ազատորեն մեկնել ցանկացած, այդ թվում սեփական երկրից, և	ՄՄԿ, 2004ա

	միայն բացառիկ դեպքերում Պետություններն իրավունք ունեն սահմանափակել մարդու՝ սեփական քաղաքացիության երկրից դուրս գալու իրավունքը:	
Ներգաղթ	Իրենց քաղաքացիության երկրից մարդկանց մուտքը մեկ այլ երկիր՝ այնտեղ բնակություն հաստատելու նպատակով:	ՄՄԿ, 2004ա
Տվյալների հավաքագրման միասնական համակարգ	Տվյալների հավաքագրման համակարգ, որը աշխատանքային որոշակի գործունեության ընթացքում գործառնական շարունակական գործընթացին զուգահեռ հավաքագրում է տվյալների համարժեք տարրեր, կարգավորված եղանակով պահպանում է տվյալները և ապահովում դրանց հասանելիությունը աշխատանքային գործունեության մեջ ներգրավված այն բոլոր օղակների համար, որոնց համար դրանք անհրաժեշտ են:	ՄՄԿ, 2004բ
Փոխհամադրելիություն	Տվյալների կառավարման համակարգերի միջև տվյալների տարրերի փոխանակման և համադրման հնարավորություն հայտնի և ընդունելի մակարդակի հավաստիացմամբ այն մասին, որ տվյալների տարրերը բավարար չափով իրար նման են ըստ իրենց սահմանման և հավաքագրման եղանակի, որպեսզի թույլ տան համախմբված տվյալների արդյունքի վերլուծության հիման վրա կատարել իմաստալից եզրակացություններ:	ՄՄԿ, 2004բ
Երկարաժամկետ միգրանտ	Առնվազն մեկ տարվա ժամկետով անձի մեկնում այլ երկիր (բացառությամբ իր սովորական բնակության երկրի), որի արդյունքում նշանակման երկիրը իրականում դառնում է տվյալ անձի սովորական բնակության նոր երկիրը: Ծագման երկրի տեսանկյունից անձը համարվում է երկարաժամկետ արտագաղթած, իսկ նշանակման երկրի տեսանկյունից՝ երկարաժամկետ ներգաղթած:	ՄԱԿ, 1998բ. և ՄՄԿ, 2004ա
Միգրացիոն հոսք	Երկրում աշխատանքի տեղավորման կամ սահմանված ժամկետում բնակության նպատակով տեղաշարժվող կամ տեղաշարժման թույլտվություն ունեցող միգրանտների արտահոսքը կամ ներհոսքը արտահայտող թիվ:	IOM, 2004ա
Միգրացիա	Պետության ներսում կամ միջազգային սահմանի հատման միջոցով տեղի ունեցող տեղաշարժ: Այն ենթադրում է բնակչության տեղաշարժ, անկախ վերջինիս տևողությունից, կառուցվածքից և պատճառներից: Ներառում է փախստականների, տեղահանված մարդկանց, տնտեսական միգրանտների միգրացիան:	ՄՄԿ, 2004ա

Գործառնական տվյալներ	Միգրացիայի կառավարման աշխատանքային գործընթացի իրականացման ժամանակ հավաքագրվող տեղեկություններ:	ՄՄԿ, 2004թ
Անձնական (անհատական) տվյալներ	Ինքնությունը որոշված կամ որոշելի ֆիզիկական անձի («տվյալների սուբյեկտի») մասին ցանկացած տեղեկություն: Որոշելի ինքնություն ունեցող է համարվում այն անձը, որի ինքնությունը հնարավոր է ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն որոշել, մասնավորապես՝ նույնականացման համարի կամ նրա ֆիզիկական, ֆիզիոլոգիական, մտավոր, տնտեսական, մշակութային կամ սոցիալական ինքնությանը բնորոշ մեկ կամ ավելի գործոնների հիման վրա:	ԵՄ, 2001
Կարճաժամկետ միգրանտ	Առնվազն երեք ամսով, բայց ոչ ավելի, քան մեկ տարի ժամկետով այլ երկիր մեկնող անձ (բացառությամբ իր սովորական բնակության երկրի), բացառությամբ այն դեպքերի, երբ անձը մեկնում է տվյալ երկիր հանգստի, արձակուրդի, ընկերներին կամ հարազատներին այցելելու, գործնական կամ բուժման նպատակներով: Միջազգային միգրացիայի վիճակագրության նպատակներով կարճաժամկետ միգրանտների սովորական բնակության երկիր է համարվում նշանակման երկիրը այն ողջ ժամանակաշրջանի ընթացքում, որ նրանք անցկացնում են այնտեղ:	ՄԱԿ, 1998 թ. և ՄՄԿ, 2004ա
Վիճակագրություն	Փաստեր կամ չափումներ ներկայացնող թվերի խումբ:	Լոնգման, 2010 թ.
Կուտակային տվյալներ	Միգրացիոն վիճակագրությունում կիրառվում են բնակչության ընդհանուր թվի կայուն մասը նկարագրելու նպատակով:	ՄՄԿ, 2004թ
Գործառնությունների տվյալներ	Գործառնական տվյալներ՝ ստացված առանձին միգրանտին առնչվող մեկ կամ ավելի որոշակի գործառնությունների արդյունքում:	ՄՄԿ, 2004թ
Ծավալային տվյալներ	Գործառնական տվյալների ամենաստորին մակարդակ, որոնք արտահայտում են գործառնությունների ծավալների մոտավոր հաշվարկը: Օրինակներից են տրված վիզաների թիվը, սահմանի վրա ստուգման ենթարկված մարդկանց թիվը, Պետությունից հեռացված մարդկանց թիվը և այլն:	ՄՄԿ, 2004թ

Հավելված 9. Միգրացիայի տեսանկյունից կարևոր հայտերի ձևեր, որոնք կիրառվում են Հայաստանում

ԴԻՄՈՒՄ-ՀԱՐՑԱԹԵՐԹԻԿ
ՀՀ ՄՈՒՏՔԻ ՎԻՉԱ ՍՏԱՆԱԼՈՒ (ԵՐԿԱՐԱԶԳԵԼՈՒ) ՀԱՄԱՐ

**APPLICATION FORM
FOR ENTRY VISA TO THE REPUBLIC OF ARMENIA
(FOR EXTENSION OF VISA)**

Լուսանկար

Recent
photograph
30x40mm

1. Ազգանուն, անուն/Surname, name			
2. Ծննդյան օրը, ամիսը, տարեթիվը և վայրը/Date ¹ & place of birth			
3. Քաղաքացիությունը/Nationality		4. Սեռը/Sex	☐ Male (ա) ☐ Female (ի)
5. Հասցեն/Address			
	6. Հեռախոս/Telephone		
7. Ձբաղմունքը/Occupation			
8. Այցելության (վիզայի ժամկետի երկարաձգման) նպատակը/Purpose of visit (of extension of visa)			
9. Այցերի քանակը Number of entries	☐ Single (Եզակի) ☐ Multiple (Բազմակի)	10. Կեցության ժամկետը Duration of stay	
11. Ընդունող կազմակերպության անվանումը (իրավիորդի ազգանունը, անունը) և հասցեն Name (Surname) & address of inviting organization/person			
12. Անձնագրի տեսակը և համարը/Passport type & number			
13. Երբ է տրված/Issued on ¹		14. Ուժի մեջ է մինչև/Valid until ¹	
15. Դիմելու նպատակը (նշել)/Purpose of application (please select)			
☐ Տրամադրել նուտքի վիզա To obtain entry visa		☐ Երկարաձգել վիզայի ժամկետը To extend visa	
16. Ամսաթիվ/Date ¹		17. Ստորագրություն/Signature	

Ծառայողական նշումներ / For official use only

1. Վիզայի համարը		2. Վիզայի տեսակը	
3. Վիզայի կոդը		4. Վիզան տալու (ժամկետը երկարաձգելու) և դրա վավերականության ժամկետը	
5. Վիզայի տրամադրման կամ ժամկետի երկարաձգման համար վճարված պետական տուրքի չափը			
6. Ստորագրություն			

¹ All dates must be filled out in the following format dd/mm/yyyy (For example 26/03/1998)

Գրականության ցանկ

Չուդինովսկիս Օ.

- 2008 *Статистика миграции знает не все: Можно ли пользоваться при анализе миграции статистикой, собираемой на границе?* Demoscope Weekly. № 335 – 336, 2 - 15 June 2008. Available at http://www.demoscope.ru/weekly/2008/0335/tema05.php#_FNR_44

Չժեն Յ.

- 2009 *Մանկական աղքատությունը Հայաստանում. 2008թ. կենսապայմանների ամբողջական հետազոտության վերլուծություն: Ջեկույց «UNICEF»-ի համար: Սոցիալական քաղաքականությունների հետազոտության բաժին, Յորքի համալսարան:*

Եվրոպական հանձնաժողով, Եվրոստատ

- 2008 *Armenia: Country Report, TACIS Statistical Programme.* July. <http://www.armstat.am/file/doc/99457353.pdf>

Եվրոպական Միություն

- 2001 Regulation (EC) No 45/2001 of 18 December 2000 On the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data by the Community Institutions and Bodies And on the Free Movement of Such Data, OJ L 8, 12.01.2001
- 2006 *ԵՄ/Հայաստանի գործողությունների ծրագիր*
http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/armenia_enp_ap_final_en.pdf
- 2007 “On Community statistics on migration and international protection and repealing Council Regulation (EEC) No 311/76 on the compilation of statistics on foreign workers”. *Regulation (EC) no 862/2007 of the European Parliament and of the Council.* 11 July.
- 2009 “On European Statistics and Repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the Transmission of Data Subject to Statistical Confidentiality to the Statistical Office of the European Communities, Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics, and Council Decision 89/382/EEC, Euratom establishing a Committee on the Statistical Programmes of the European Communities”. *Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council.* 11 March.
- 2010a *Commission Regulation (EU) No 216/2010 of 15 March 2010 implementing Regulation (EC) No 862/2007 of the European Parliament and of the Council on Community statistics on migration and international protection, as regards the definitions of categories of the reasons for the residence permits.* 15 March.
- 2010b “Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2009: Progress Report Armenia”. *Commission Staff Working Document.* Brussels, 12/05/2010.
http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_516_en.pdf

Հայաստանի Հանրապետության Կառավարություն

- 2006 *Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2006 թ. հունիսի 22-ի թիվ 884-Ն որոշում, ՀՀ սահմանային էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական համակարգ (ՄԷԿՏ) ստեղծելու, դրա շահագործման կարգը հաստատելու և համակարգից օգտվողների ցանկը սահմանելու մասին*
- 2008 *Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության ծրագիր: 2008 թ. ապրիլի 28-ի ՀՀ Կառավարության թիվ 380-Ա որոշում*

- 2009ա «Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդագրական քաղաքականության ռազմավարությունը և նրա իրականացման գործողությունների ծրագիրը հաստատելու մասին» հուլիսի 2-ի թիվ 27 որոշում
- 2009բ «Հայաստանի Հանրապետության Տարածքային կառավարման նախարարության ենթակայության տակ «Միգրացիոն պետական ծառայության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկի ստեղծման և «Հայաստանի Հանրապետության Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն պետական միգրացիոն ծառայության աշխատակազմի կանոնադրությունը և կառուցվածքը սահմանելու մասին» 2009 թ. դեկտեմբերի 17-ի թիվ 1515-Ն որոշում

ԱՄԿ

- 2009 *Migration and Development: Armenia Country Study*. Yerevan.

ԱՄՅ

- 2009 *Country Report No. 09/50. Republic of Armenia: Report on the Observance of Standards and Codes — Data Module, Response by the Authorities, and Detailed Assessment Using the Data Quality Assessment Framework (DQAF)*. February. <http://www.armstat.am/file/doc/99457343.pdf>

ՄՍԿ

- 2004ա *Միգրացիայի բացատրական բառարան*. միգրացիայի միջազգային իրավունք
- 2004բ *Միգրացիայի կառավարման հիմունքները. ուղեցույց քաղաքականություն ձևավորողների և ոլորտի մասնագետների համար*, Ժնև
- 2008ա *Հայաստանի Հանրապետությունում միգրացիայի կառավարման ուսումնասիրություն. գնահատող առաքելության հաշվետվություն* (անգլերեն տարբերակ)
- 2008բ *Միգրացիան Հայաստանում. երկրի նկարագիր*
- 2008գ *Սահմանային հսկողության և կառավարման առաջատար տեխնոլոգիաների ընդլայնումը Հայաստանում*, Երևան:

Կաբելեովա Ջանա, Արմեն Մազմանյան և Արա Երեմյան

- 2007 *Միգրացիոն օրենսդրության գնահատումը Հայաստանի Հանրապետությունում*, http://www.osce.org/documents/oy/2007/07/25415_en.pdf

Լոնգման

- 2010 *Dictionary of Contemporary English*. <http://www.ldoceonline.com/>

Ազգային վիճակագրական ծառայություն (Հայաստանի Հանրապետություն)

- 2007ա *Պարենային անապահովության գնահատումը Հայաստանում. կենսապայմանների ամբողջական հետազոտություն, 2004թ.* Ամփոփ հաշվետվություն
- 2007բ *Աշխատանքային միգրացիան Հայաստանում. փորձնական ընտանքային հետազոտության արդյունքներ*, Երևան
- 2009ա *ՀՀ-ի սոցիալ-տնտեսական վիճակը: 2009թ. հունվար-դեկտեմբեր* (հայերեն ու ռուսերեն), <http://www.armstat.am/en/?nid=81&id=1116>
- 2009բ *Հայաստանի ժողովրդագրական ժողովածու* (հայերեն և անգլերեն): <http://www.armstat.am/en/?nid=81&id=1107>
- 2009գ «Հայաստանում կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտություն» http://www.armstat.am/file/article/poverty_2009e_1.pdf ներառված «Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը» հաշվետվությունում <http://www.armstat.am/en/?nid=82&id=1085>

ԵԱՅԿ-ի ԺՅՄԻԳ և ԵԱՅԿ-ի ԱԱՆ

- 2008 *Joint OSCE ODIHR and OSCE RFOM Opinion On the Draft Law of the Republic of Armenia on Information, Information Technologies And Protection Of Information*. www.legislationline.org

Սանտո Թոմաս, Պատրիցիա Ա և Լորենս Ջ. Սամմերս (համանախագահներ)

2009 “Migrants Count: Five Steps Toward Better Migration Data”. *Report of the Commission on International Migration Data for Development Research and Policy*. Centre for Global Development.

Հայաստանի Հանրապետության Վիճակագրության պետական խորհուրդ

2001 *Վիճակագրական տեղեկատվության հրատարակման կարգը հաստատելու մասին* օգոստոսի 15-ի թիվ 60 որոշում
2002 «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային վիճակագրական ծառայության կանոնադրությունը և կառուցվածքը հաստատելու մասին», հուլիսի 26-ի թիվ 110-Ն որոշում
2006 «Հայաստանի Հանրապետության վիճակագրության պետական խորհրդի կանոնակարգը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության վիճակագրության պետական խորհրդի 2000 թ. օգոստոսի 15-ի թիվ 10 որոշումը չեղյալ ճանաչելու մասին» թիվ 20-Ն որոշում, 2006 թ. նոյեմբերի 24

Հայաստանի Հանրապետության Տարածքային կառավարման նախարարության Միգրացիոն պետական ծառայություն

2004 *Միջազգային միգրացիոն հաշվառման համակարգի համար. ծրագրի առաջարկ*, <http://www.dmr.am/ADMR/TSRAGRER/Hashav~1.htm>

“Suitland” աշխատանքային խումբ

2009 *Using Household Surveys to Measure Migration and the Size, Distribution, and Characteristics of the Migrant Population*. Final Conference Report. March 16-19.

ՄԱԿ

1998 *Recommendations on Statistics of International Migration*. Department of Economic and Social Affairs Statistics Division. Statistical Papers Series M, No. 58, Rev. 1

ՄԱԿ-ի ԵՏՅ

2006 *Work Session on Migration Statistics in Edinburgh*. 20-22 November. <http://www.unece.org/stats/documents/2006.11.migration.htm>
2009 *Global Assessment of the National System of Official Statistics of the Republic of Armenia*. 2009. http://www.unece.org/stats/publications/Armenia_global_Eng.pdf

ՄԱԿ-ի ԵՏՅ և Եվրոպական համայնքի վիճակագրական գրասենյակ

2006 *Conference of European Statisticians Recommendations for the 2010 Censuses of Population and Housing*. http://www.unece.org/stats/publications/CES_2010_Census_Recommendations_English.pdf

ՄԱԶԾ

2009 *Միգրացիան և մարդկային զարգացումը. հնարավորություններ և մարտահրավերներ: Մարդկային զարգացման ազգային զեկույց, Հայաստան:*

ՄԱԲՀ

2008 *Հայաստանում արտաքին և ներքին միգրացիայի ընտրանքային հետազոտության հաշվետվություն*, Երևան:

ԱՄՆ ՄԶԳ

2008 *Վիճակագրություն զբոսաշրջության զարգացման համար. Քաղաքականության փաստաթուղթ Էկոնոմիկայի նախարարության համար, Հայաստանի Կառավարություն*, հունիս
2009 “Roadmap for Real-time Armenia: E-Government, E-Commerce and E-Security”. Paper presented at 3rd Annual Armenian IT Competitiveness Conference *Analyzing the Opportunities and Challenges; Defining Priorities*. Yerevan, 24 November. http://81.16.4.58/itconference2009/materials/3_EGovernment%20roadmap_ENG.pdf

Պատվեր` 690: Տպաքանակ` 500:
Տպագրվել է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում

